श्री

कर्मग्रंथ.

प्रथम भाग

जैन पाठशालाओमां भणवाना उपयोग सारु

छपावी प्रसिद्ध करनार,

मास्तर उमेदचंद रायचंद खंभात निवासी

श्री जैन ज्ञानवर्धकशाळाना धार्मिक शिक्षक.

अमदावाद.

संवत् १९६८ वीर संवत् २४३८ सने १९१२

श्री लक्ष्मी प्रिन्टिंग प्रेसमां शा मणीलाल उगरचंदे छाप्युं.

भण दरवाजा—अमदावाद.

किंमत [illegible]

नथी, नरक नथी, एवुं बोलनारा नास्तिकोनुं खंमन करनार आ कर्मग्रंथो छे.

आ कर्मग्रंथनी टीका श्री देवेंडसूरि महाराजे करेली छे अने तेनो बाळावबोध श्री जयसोम महाराजे करेलो छे, ते बाळावबोध जीमसींह माणेके प्रकरण रत्नाकरना चोथा जागमां उपावेलो छे, ते घणो लंबाण होवाथी तथा तेनी कींमत वधारे होवाथी घणाखरा लोको तेनो उपयोग करी शकता नथी. तेथी अमोए उपावेला पंचप्रतिक्रमणनी पद्धतिए उपाववा केटलाएक ज्ञानरुची सद्गृहस्थोनी सूचना थवाथी आ पुस्तक उपाववानो में प्रथम प्रयास कर्यो छे, कर्मग्रंथ संबंधी अनुजव में पण तेज पुस्तकमांथी मेळव्यो हतो. अने मारो धंधो पण धर्म संबंधी शिक्षण आपवानो होवाथी ते विद्यार्थीओने केवी रीते शिखवुं सुगम पमशे तेनो अनुजव थवाथी ते पुस्तकनी, तथा केटलेक ठेकाणे जीवविजयजीकृत बालावबोधनी मदद लइ आ कर्मग्रंथनुं पुस्तक बनाववामां आव्युं छे.

अमोने आशा छे के अमारुं पंचप्रतिक्रमण जेम लोकप्रिय थइ तेनी उपरा उपरी पांच आवृत्तिओ काढवानी जरुर पमी छे तेम आ पुस्तक पण लोकप्रिय थइ पमशे.

आ पुस्तकमां मारी मति दोषथी, दृष्टि दोषथी, तथा मुद्रित दोषथी जे कांइ जिनाज्ञा विरुद्ध लखायुं होय तेने माटे क्षमा मागी विनंति करुंतुं के तेमां रहेली खामीओ लखी मोकलवा तस्दी लेशो के जेथी बीजी आवृत्तिमां ते सुधारी शकाय.

ली. प्रसिद्ध कर्त्ता.

शुद्धिपत्रक.

पानुं	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध.
५	१३	व्यंजना वग्रहनुं स्वरुप दृष्टांतथी बतावी शकाय नही परंतु बाळकोने समजाववा सारु स्पर्शादि बताव्या छे.	
११	२१	अनंता पर्याय.	असंख्याना पर्याय.
११	२८	पट्टय	पट्टव्व
१२	५	पट्टय-पाटो	पट्टव्व-पाटानी जेम
१२	१२	अवधिज्ञानावरणीय अने	अवधिज्ञानावरणीय, मनःपर्यवज्ञानावरणीयअने
१९	३	संज्वलन	अनंतानुबंधी
२४	२१	पयाप्तना०	पर्याप्तना०
२८	२३	पंदर प्रकृति ओछी थाय	वीस प्रकृति ओछी थाय
३२		बीजां छ थयां	बीजां त्रण थयां तथा तेनें तेनी साथे जोडतां त्रण थयां
३२		हवे ए छने	हवे ए त्रणने
३३	२१	वज्जं-वर्जीने	वज्जं-वज्रने
३५	४	सिणिद्ध-रुक्ष (लुखो)	सिणिद्ध-चीकणो
३७	७	दुष्कार	दुष्कर
३७	१६	बादर अपर्याप्ता	बादर पर्याप्ता
३७	२६	बादर पृथ्वीकाय	बादर पर्याप्ता पृथ्वीकाय
४४	४	औदारिक बंधन ना०	औदारिक औदारिक बंधन ना०
४८	१६	थंकनां	अंकनां
४९	४	रुद्रो	रुद्दो
५२	२४	भय रहिओ	मय रहिओ
५१	२४	असहा	असहा
६२	५	वैक्रिय अने आहारकविना	वैक्रिय अने आहारक
७३	२१	यश नाम कर्म	अयश नाम कर्म
९३	१६	सतर	सनर
८४	उद्दिरणायंत्रमां	६८-६३-६७	६९-६३-५७
१००	१२	सास्वादनेज	सास्वादने नज
१०३	२५	स० ७८	मि० ७४
१०५	१	सम्यक्त्वे ७१	सम्यक्त्वे ७७

तथा बंध, उदय, उदीरणा अने सत्तादि भेदे करी ग्रंथनुं रचवुं तेने कर्मग्रंथ कहीए.

तेमां प्रथम कर्मविपाक नामा प्रथम कर्मग्रंथ–ते कर्मना पुद्‍गल अंजन चूर्णथी भरेला दाबडानी पेठे सर्व लोकाकाशमां निरंतर व्यापी रहेलाछे तेनो क्षीर नीरनी पेरे तथा अग्नि अने लोहनी पेरे आत्मानी साथे संबंध तेनो अनुभव जणावनारुं जे शास्त्र तेने कर्मविपाक कहीए.

सिरि वीरजिणं वंदिय, कम्मविवागं समासओ वुच्छं ॥
कीरई जिएण हेउहिं; जेणंतो भन्नए कम्मं ॥ १ ॥

सिरि–श्री, लक्ष्मी	वुच्छं–कहीश	जेणं–जे माटे
वीरजीणं–महावीरस्वामी	कीरइ–कराय	तो–ते माटे
वंदिय–वांदीने		
कम्मविवागं–कर्मविपाकने	जिएण–जीवेकरीने	भन्नए–कहेवाय
समासओ–संक्षेपथी	हेउहिं–हेतुए	कम्मं–कर्म

अर्थः–केवलज्ञान रूप लक्ष्मीए करी सहित एवा श्री वीरप्रभुने वांदीने कर्मनो जे विपाक एटले कर्मनुं स्वरूप जणावनारो जे ग्रंथ तेने संक्षेपे करीने कहीश जे माटे जीवे हेतुये करी कराय ते माटे ते कर्म कहेवाय ॥ १ ॥

पयइ ठिइ रस पएसा. तं चउहा मोअगस्स दिठंता ॥
मूलपगइ ८ उत्तर, पगइ अडवन्न सय भेअं ॥ २ ॥

पयइ–प्रकृति	तं–ते	मूलपगइ८–मूलप्रकृति आठ
ठिइ–स्थिति	चउहा–चारप्रकारे	उत्तरपगइ–उत्तरप्रकृति
रस–रस	मोअगस्स–मोदकना	अडवन्नसय–एकसोअठावन
पएसा–प्रदेश	दिठंता–दृष्टांते	भेअं–भेदे

अर्थः—प्रकृति बंध, स्थिति बंध, रस बंध अने प्रदेश बंध एम ते कर्म चार प्रकारे मोदकना (लाडुना) दृष्टांते जाणवुं. तेनी मूल प्रकृति आठ अने उत्तर प्रकृति एकसो अट्टावन भेदे होय ॥ २ ॥

॥ मोदकना दृष्टांते कर्मना चार भेद समजावे छे. ॥

प्रकृतिबंधः—जेम त्रिकटु (सुंठ, मरी, पीपर)नो लाडु बनाव्यो होय तेनो स्वभाव वायु हरवानो होय तेम कोइ कर्मनो स्वभाव ज्ञानने आवरण करे, कोइ दर्शनने आवरण करे ते.

स्थितिबंधः—जेम कोइ लाडु बे दिवस, कोइ दश दिवस सुधी बगडे नहीं (नाश पामे नहीं) तेम कोइ कर्म अमुक मुदत सुधी रहे ते स्थितिबंध कहेवाय.

रसबंधः—जेम कोइ लाडुनो रस मीठो, कडवो होय तेम कर्म बांधती वखते कषाय जेवो तिव्र, मंद, शुभ, अशुभ, होय तेवो तेनो रस बंध कहीए.

प्रदेशबंधः—जेम कोइ लाडुमां प्रदेश (कण) थोडा होय कोइमां वधारे होय तेम कोइ कर्मना पुद्गल वधारे होय कोइना ओछा होय ते प्रदेश बंध कहेवाय.

॥ हवे कर्मनी एकसो अट्टावन प्रकृति गणावे छे. ॥

इहनाणदंसणावर, ण वेअमोहाउनामगोआणि ॥
विग्घंचपणनवदुअ, ठवीसचउतिसयदुपणविहं ॥३॥

इह—अहीं	आउ—आयु	दु—बे
नाण—ज्ञान	नाम—नाम	अट्ठवीस—अट्ठावीस
दंसण—दर्शन	गोआणि—गोत्र	चउ—चार
आवरण—आवरण	विग्घं—अंतराय	तिसय—एकसो त्रण
वेअ—वेदनी	पण—पांच	दुपण—बे तथा पांच
मोह—मोहनीय	नव—नव	विहं—भेद

अर्थः—अहीआं पहेलुं ज्ञाना वरणीय, बीजुं दर्शनावरणीय, त्रीजुं वेदनीय, चोथुं मोहनीय, पांचमुं आयुःकर्म छठुं नामकर्म,

तथा बंध, उदय, उदीरणा अने सत्तादि भेदे करी ग्रंथनुं रच
तेने कर्मग्रंथ कहीए,

तेमां प्रथम कर्मविपाक नामा प्रथम कर्मग्रंथ–ते कर्मन पुद्गल अंजन चूर्णथी भरेला दावमानी पेठे सर्व लोकाकाशम निरंतर व्यापी रहेलाछे तेनो क्षीर नीरनी पेरे तथा अग्नि अने लोहनी पेरे आत्मानी साथे संबंध तेनो अनुभव जणावनार जे शास्त्र तेने कर्मविपाक कहीए.

सिरि वीरजिणं वंदिय, कम्मविवागं समासओ वुच्छं ॥
कीरई जिएण हेउहिं; जेणंतो भन्नए कम्मं ॥ १ ॥

सिरि–श्री, लक्ष्मी	वुच्छं–कहीश	जेणं–जे माटे
वीरजीणं–महावीरस्वामी	कीरइ–कराय	तो–ते माटे
वंदिय–वांदीने		
कम्मविवागं–कर्मविपाकने	जिएण–जीवेकरीने	भन्नए–कहेवाय
समासओ–संक्षेपथी	हेउहिं–हेतुए	कम्मं–कर्म

अर्थः–केवलज्ञान रूप लक्ष्मीए करी सहित एवा श्री वीरप्रभुने वांदीने कर्मनो जे विपाक एटले कर्मनुं स्वरूप जणावनारो जे ग्रंथ तेने संक्षेपे करीने कहीश जे माटे जीवे हेतुये करी कराय ते माटे ते कर्म कहेवाय ॥ १ ॥

पयइ ठिइ रस पएसा, तं चउहा मोअगस्स दिठंता ॥
मूलपगइ ८ उत्तर, पगइ अमवन्न सय भेअं ॥ २ ॥

पयइ–प्रकृति	तं–ते	मूलपगइ-मूलप्रकृति आठ
ठिइ–स्थिति	चउहा–चारप्रकारे	उत्तरपगइ–उत्तरप्रकृति
रस–रस	मोअगस्स–मोदकना	अडवन्नसय-एकसोअठावन
पएसा–प्रदेश	दिठंता–दृष्टांते	भेअं–भेदे

अर्थः–प्रकृति बंध, स्थिति बंध, रस बंध अने प्रदेश बंध एम ते कर्म चार प्रकारे मोदकना (लाडुना) दृष्टांते जाणवुं तेनी मूल प्रकृति आठ अने उत्तर प्रकृति एकसो अट्ठावन भेदे होय ॥ २ ॥

॥ मोदकना दृष्टांते कर्मना चार भेद समजावे छे. ॥

प्रकृतिबंधः–जेम त्रिकटु (सुंठ, मरी, पीपर)नो लाडु बनाव्यो होय तेनो स्वभाव वायु हरवानो होय तेम कोइ कर्मनो स्वभाव ज्ञानने आवरण करे, कोइ दर्शनने आवरण करे ते.

स्थितिबंधः–जेम कोइ लाडु बे दिवस, कोइ दश दिवस सुधी बगडे नहीं (नाश पामे नहीं) तेम कोइ कर्म अमुक मुद्दत सुधी रहे ते स्थितिबंध कहेवाय.

रसबंधः–जेम कोइ लाडुनो रस मीठो, कडवो होय तेम कर्म बांधती वखते कषाय जेवो तिव्र, मंद, शुभ, अशुभ, होय तेवो तेनो रस बंध कहीए.

प्रदेशबंधः–जेम कोइ लाडुमां प्रदेश (कण) थोडा होय कोइमां वधारे होय तेम कोइ कर्मना पुद्गल वधारे होय कोइना ओछा होय ते प्रदेश बंध कहेवाय.

॥ हवे कर्मनी एकसो अट्ठावन प्रकृति गणावे छे. ॥

इहनाणदंसणावर, णवेअमोहाउनामगोआणि ॥
विग्घंचपणनवदुअ, ठवीसचउतिसयदुपणविहं ॥३॥

इह–अहीं	आउ–आयु	दु–बे
नाण–ज्ञान	नाम–नाम	अट्ठवीस–अट्ठावीस
दंसण–दर्शन	गोआणि–गोत्र	चउ–चार
आवरण–आवरण	विग्घं–अंतराय	तिसय–एकसो त्रण
वेअ–वेदनी	पण–पांच	दुपण–बे तथा पांच
मोह–मोहनीय	नव–नव	विहं–भेद

अर्थः–अहीआं पेहेलुं ज्ञाना वरणीय, बीजुं दर्शनावरणीय, त्रीजुं वेदनीय, चोथुं मोहनीय, पांचमुं आयुःकर्म छठुं नामकर्म,

सातमुं गोत्रकर्म अने आठमुं अंतराय ए कर्मना आठ मूळ भेद कह्या. ए आठे कर्मना अनुक्रमे पांच, नव, बे अठावीस, चार, एकसो त्रण, बे अने पांच एम कर्मनी एकसोने अठावन उत्तर प्रकृति छे.

ज्ञानावरणीयः—जे कर्म ज्ञानने आवरण करे एटले ज्ञान न थवा दे ते.
दर्शनावरणीयः—जे कर्म दर्शन (देखवुं ते)नुं आवरण करे ते.
वेदनीयः—जे कर्मथी सुख दुःख भोगवाय ते.
मोहनीयः—जे कर्मथी मोहे करी पोताना हित अहितनी विचारणा करी न शकाय.
आयुःकर्मः—जे कर्म बीजा भवने विषे उदय आवे एटले बीजां कर्म पण बीजा भवमां उदय आवे खरां अने कोइ न पण आवे परंतु आयुःकर्म तो अवश्य पणे बीजा भवमां उदय आवे. एटले जे कर्मना उदयथी आवता भवमां मनुष्य सुख सुधी रही शकाय ते.
नामकर्मः—जे कर्मना उदयथी जीव जे गति के जातिमां होय तेने ओळखावे ते.
गोत्रकर्मः—जे कर्मना उदयथी जीव पोताना गुणवडे उच्च नीचपणुं प्राप्त करी शके
अंतरायकर्मः—जे कर्मना उदयथी जीव दानादिक भाववानी लब्धिओ प्राप्त करी शके नहीं ते.

॥ हवे ते दरेक कर्मनी जुदी जुदी उत्तर प्रकृतिओ कहे छे. ॥

मइसुयओही मण केवलाणि नाणाणि तत्थ मइनाणं ॥
वंजणवग्गह चउहा, मणनयणविणिंदियचउक्का ॥ ४ ॥

मइ—मतिज्ञान	नाणाणि—ज्ञान	मण—मन
सुय—श्रुतज्ञान	तत्थ—त्यां	नयण—चक्षु
ओहि अवधिज्ञान	मइनाण—मतिज्ञानना	विण—विना
मण—मनः पर्यवज्ञान	वंजणवग्गह—व्यंजनावग्रह	इंदियचउक्का—इंद्रियचतुष्क
केवलाणि—केवलज्ञान	चउहा—चार भेद	

अर्थः—मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, मनःपर्यवज्ञान, अने केवळज्ञान ए पांच ज्ञान छे, त्यां प्रथम मतिज्ञानना च-

छावीस भेद जणावे छे. चार प्रकारे व्यंजनावग्रहछे. मन अने चक्षु विना चार इंद्रिओना अवग्रह ए चार प्रकार व्यंजनावग्रहना छे ॥ ४ ॥

मतिज्ञानः-पांच इंद्रिय अने छठुं नोइंद्रिय मन ए वडे वस्तुनुं सामान्य-विशेष जाणवुं.

श्रुतज्ञानः-जे वस्तु जाणी तेना जूदा जूदा पर्यायोनुं जे ज्ञान ते.

अवधिज्ञानः-इंद्रियादिकनी अपेक्षाविना द्रव्य, क्षेत्र, काल अने भाव ए चारनी मर्यादाए जे रुपी द्रव्यनुं ज्ञान थाय ते.

मनःपर्यवज्ञानः-संज्ञि पंचेंद्रिना मनोगत भावनुं जाणवुं ते.

केवलज्ञानः-लोकालोकने विषे रहेला रूपी अरूपी सर्व पदार्थोनुं जे संपूर्ण ज्ञान थाय ते.

॥ तेमां प्रथम मतिज्ञानना अट्ठावीस भेद कहे छे. ॥

व्यंजनावग्रहः-स्पर्शनादिके करी वस्तुनो जे अत्यंत अव्यक्त बोध ते. जेम कोइ वस्तु हाथमां लेवाथी टाढी, उनी, हलकी, भारे लागे तेनुं जे ज्ञान थयुं ते स्पर्शेंद्रिनो अवग्रह. कडवो तीखो स्वाद जीभना स्पर्शथी जाण्यो ते रसेंद्रिनो अवग्रह, तथा सुगंध घ्राणेंद्रिना स्पर्शथी जाण्यो ते घ्राणेंद्रिनो अवग्रह, कोइए साद कर्यो तेना पुद्गल कानने फरस्या तेथी शब्दनुं जाणपणुं थयुं ते श्रोतेंद्रिनो अवग्रह एम चार इंद्रिओनो व्यंजनावग्रह होय छे; परंतु मन तथा चक्षुइंद्रिनो व्यंजनावग्रह नथी कारण-जेम कोइ शीसानी अंदर पाणी भर्युं होय तो ते जाणवाने स्पर्श करवो पडतो नथी. परंतु मन अने चक्षुथी ते जाणी शकाय छे तेथी ते बे इंद्रिनो व्यंजनावग्रह नथी माटे मन अने चक्षुविना चारइंद्रिओनो व्यंजनावग्रह छे.

अत्थुग्गहईहावाय, धारणाकरण माणसेहिं छहा ॥
इअ अठवीसभेअं, चउदसहावीसहावसुअं ॥ ५ ॥

अत्थुग्गह-अर्थावग्रह	छहा-छ प्रकारे	चउदसहा-चउदभेद
ईहा-ईहा	इअ-एम	वीसहा-वीसभेद
अवाय-अपाय	अठवीस-अट्ठावीस	व-अथवा
धारणा-धारणा	भेअं-भेद	सुअं-श्रुतज्ञानना
करण-इंद्रियो		

अर्थः-एक अर्थावग्रह, बीजी इहा, त्रीजो अपाय अने चोथी धारणा ए चार भेद, पांच इंद्रिर्ड अने मन ए ठना ठे. एटले ए चोवीस भेद व्यंजनावग्रहना चार भेद साथे मेळवतां कुल अठावीस भेद मतिज्ञानना थया अने चोद तथा वीस प्रकारे श्रुतज्ञान होय ॥ ५ ॥

अर्थावग्रह-वस्तुना अर्थनुं ग्रहण करवुं ते अर्थावग्रह. जेम कोइ वस्तु आपणा शरीरे अडकी तेथी जाण्युं जे कोइक वस्तुनो स्पर्श थयो एवुं जे सामान्य अव्यक्तज्ञान ते अर्थावग्रह.

इहा-जे वस्तुनो अर्थावग्रह थयो ते अमुक हशे एवुं जे जाणवुं ते.

अपाय-ते इहित वस्तुनो निश्चय करवो के आ फलाणीज वस्तु छे ते.

धारणा-जे वस्तु निश्चय करी तेने हृदयने विषे धारी राखवी ते.

उपरना भेद दृष्टांत आपी समजावे छे.

जेम आपणे कोइ वस्तु मोंमां मुकी तेनो स्पर्श जीभने थयो तेथी रसनेंद्रियने अति अव्यक्तपणे रसनुं जे ज्ञान थयुं ते रसनेंद्रियनो व्यंजनावग्रह, त्यार पछी जाणवामां आव्युं जे आ कांइक स्वाद जणाय छे. ते अर्थावग्रह, त्यारपछी एम लाग्युं के तीखुं लागे छे माटे मरी के पीपर हशे, ते इहा. त्यारपछी एम नक्की कर्युं के ए पीपरज छे ते अपाय, पछी तेने धारी राख्युं के पीपरनो स्वाद एवोज होय छे ते धारणा, ए प्रमाणे बीजी इंद्रियोना भेद पण जाणी लेवा.

व्यंजनावग्रहनो काल अंतर्मुहूर्त प्रमाण होय छे. अर्थावग्रहनो काळ एक समय प्रमाण होय छे. इहा अने अपायनो काळ पण अंतर्मुहूर्त प्रमाण होय छे, अने धारणानो असंख्यात काळ प्रमाण होय छे. ए रीते मतिज्ञानना अठावीस भेद फरीथी जणावे छे.

स्पर्शेंद्रिना-	व्यंजनावग्रह-	अर्थावग्रह,	इहा,	अपाय,	अने धारणा	५
रसेंद्रिना-	,,	,,	,,	,,	,,	५
घ्राणेंद्रिना-	,,	,,	,,	,,	,,	५
श्रोत्रेंद्रिना-	,,	,,	,,	,,	,,	५
चक्षुइंद्रिना-	×	,,	,,	,,	,,	४
मनना-	×	,,	,,	,,	,,	४

४ चार प्रकारे व्यंजना वग्रह, ६ छ प्रकारे अर्थावग्रह, ६ छ प्रकारे ईहा, ६ छ प्रकारे अपाय, अने ६ छ प्रकारे धारणा.

हवे श्रुत ज्ञानना चौद भेद दखाडे छे.

अक्खरसन्नीसम्मं. साइअंखलुसपज्जवसिअंच ॥
गमिअंअंगपविठ्ठं, सत्तवीए ए सपक्खिक्खा ॥ ६ ॥

अक्खर–अक्षरश्रुत	सपज्जवसिअं–सपर्यवसितश्रुत	अंगपविट्ठं–अंगप्रविष्टश्रुत
सन्नी–संज्ञीश्रुत		सत्तविए–सात
सम्मं–सम्यक्श्रुत	च–अने	ए–ए
साइअं–सादिश्रुत		
खलु–निश्चय	गमिअं–गमिकश्रुत	सपडिक्खा–प्रतिपक्षसहित

अर्थः–अक्षरश्रुत, संज्ञिश्रुत, सम्यक्श्रुत, सादिश्रुत, सपर्यवसितश्रुत, गमिकश्रुत, अंगप्रविष्टश्रुत, ए सातने प्रतिपक्ष सहित करीए एटले अनक्षरश्रुत, असंज्ञीश्रुत मिथ्यात्वश्रुत, अनादिश्रुत, अपर्यवसितश्रुत. अगमिकश्रुत, अने अंगबाह्यश्रुत, ए चौद भेद थया. ॥ ६ ॥

१ अक्षरश्रुतः–तेना त्रण भेद छे १ संज्ञाक्षर ते अढार प्रकारनी लिपि प्रमुख लखवुं ते. २ व्यंजनाक्षर ते अकारादि उच्चारथी जे अक्षर बोलाय ते, ३ लब्ध्यक्षर ते सांभळवाथी तथा जोवाथी वस्तुनुं जे विशेष ज्ञान थाय ते.

२ अनक्षरश्रुतः–खांसी तथा श्वास आदि क्रियावडे पुरुषादिकनुं जे ज्ञान थाय ते.

३ संज्ञीश्रुतः–संज्ञा ३ छे (१) हेतु पदेशीकी एटले इष्ट अनिष्ट वस्तु जाणीने प्रवृत्ति निवृत्ति ते (२) दीर्घकालिकी अटले अतित अनागत घणा काळनी चिंता करवी (३) दृष्टिवादोपदेशिकी एटले जे ने क्षयोपशम ज्ञाने करी सम्यक् द्रष्टिपणुं होय ते ए त्रण संज्ञा मध्येथी अहीं दीर्घ कालिकी संज्ञा ते संज्ञीश्रुत.

४ असंज्ञीश्रुतः–दीर्घकालिकी संज्ञा रहित मनविना इंद्रियथी जे ज्ञान थाय ते.

५ सम्यक्श्रुतः-आगम अनुसारे खोटाने खोटुं अने खराने खरुं जाणे ते.

६ मिथ्यात्वश्रुतः-मिथ्यादृष्टिए फरी खोटाने खरुं अने खराने खोटुं जाणे ते.

७ आदिश्रुत-भरत तथा ऐरवतक्षेत्र आश्री ज्यारे प्रथम तीर्थप्रवर्त्ते ते वखते श्रुतनी आदि थाय ते.

८ अनादिश्रुत-महाविदेह क्षेत्रने विषे सदाकाळ तीर्थनो विच्छेद न होय तेथी त्यां श्रुतनी पण आदि तथा विच्छेद न थाय तेथी त्यां अनादिश्रुत.

९ सपर्यवसितश्रुत-भरत ऐरवत क्षेत्रने विषे तीर्थनो विच्छेद थाय त्यारे श्रुतनो पण अंत आवे ते आश्रीने सपर्यवसितश्रुत.

१० अपर्यवसितश्रुत-महा विदेह क्षेत्रने विषे तीर्थनो विच्छेद न थाय तेथी त्यां श्रुतनो पण अंत आवे नहीं माटे ते क्षेत्र आश्रीने अपर्यवसितश्रुत.

११ गमिकश्रुत-दृष्टिवाद प्रमुख जे सरखा पाठ अने आलावाथी बांधेलुं जे श्रुत

१२ अगमिकश्रुत-कालिकश्रुतनी पेठे जेमां पाठ सरखा न होय.

१३ अंगप्रविष्टश्रुत-अंग केहेतां जे बार अंगनुं ज्ञान थाय ते.

१४ अंगबाह्यश्रुत-बार अंग सिवाय उपांगादिकनुं जे ज्ञान थाय ते.

ए सिवाय द्रव्य, क्षेत्र, काल अने भाव ए चार भेदे श्रुतज्ञान छे द्रव्यथी श्रुतज्ञानी उपयोगवंत थको उत्कृष्टथी सर्व द्रव्यने जाणे, क्षेत्रथी लोकालोकने जाणे, कालथी सर्व कालने जाणे, भावथी सर्व भावने जाणे. एटले संपूर्णश्रुत ज्ञानी केवली सरखा जाणवा.

हवे श्रुतज्ञानना बीजा वीस भेद कहे छे.

पज्जय अक्खर पय सं, घाया पडिवत्तितहयअणुओगो ॥
पाहुडपाहुड पाहुड, वत्थू पुव्वाय स समासा ॥ ७ ॥

पज्जय-पर्यायश्रुत	तहय-तेमज	पाहुड-प्राभृतश्रुत
अक्खर-अक्षरश्रुत	अणुओगो-अनुयोगश्रुत	वत्थू-वस्तुश्रुत
पय-पदश्रुत	पाहुडपाहुड-प्राभृतप्राभृ-	पुव्वाय-पूर्वश्रुत
संघाय-संघातश्रुत	तश्रुत	समासा-समाससहित
पडिवत्ति-प्रतिपत्तिश्रुत		

अर्थः-पर्यायश्रुत, अक्षरश्रुत, पदश्रुत, संघातश्रुत प्रतिपत्तिश्रुत तेमज वळी अनुयोगश्रुत, प्राभृतप्राभृतश्रुत, प्राभृ-

तश्रुत, वस्तुश्रुत अने पूर्वश्रुत ए दस भेद तथा ते दरेकनी साथे समास शब्द जोडवाथी बीजा दश भेद थया. जेम पर्यायसमासश्रुत, अक्षरसमासश्रुत ए रीते दशे भेद जाणी लेवा. एम सर्व वीस भेद श्रुतज्ञानना छे. ॥ ७ ॥

पर्यायश्रुतः-ज्ञाननो एक थोडामांथोडो भाग ते एटले सूक्ष्मनिगोदीआ लब्धि अपर्याप्ता जीवने प्रथम समये जेटलुं जघन्य कुश्रुत तेथी बीजे समये जेटलो ज्ञाननो एक अविभाग परिच्छेद अंश वधे ते पर्यायश्रुत.

पर्याय समासश्रुतः-तेवा बे चार पर्याय ते.

अक्षरश्रुतः-अकारादि लब्ध्यक्षर अनेक व्यंजन पर्याय सहित जाणवो ते.

अक्षर समासश्रुतः-तेवा बे चार अक्षरनुं ज्ञान ते.

पदश्रुतः-अकारादि स्वर तथा ककारादि पद मळवाथी पद (वाक्य) थाय तेनुं जे ज्ञान ते.

पदसमासश्रुतः-तेवां अनेक पदोनुं जे ज्ञान ते.

संघातश्रुतः-मार्गणाद्वार मध्येथी गत्यादिक एक मार्गणाना एक गतिना जीव भेदनुं जे ज्ञान.

संघात समासश्रुतः-तेवा एक करतां वधारे गतिना जीवनुं ज्ञान ते.

प्रतिपत्तिश्रुतः-गति आदिक मार्गणाद्वारमांथी एक गतिमां सर्व संसारी जीवना भेद अवतारवानुं ज्ञान.

प्रतिपत्ति समासश्रुतः-उपर कह्या तेवा एक करतां वधारे गतिमां संसारी जीवना भेद अवतारवानुं ज्ञान.

अनुयोगश्रुतः-सत्पद प्ररूपणा इत्यादिक अनुयोग कहीए, ते मांहेना एकनुं ज्ञान ते.

अनुयोग समासश्रुतः-तेवा एकथी वधारे अनुयोगनुं जाणवुं ते.

प्राभृत प्राभृतश्रुतः-प्राभृत प्राभृतश्रुत ए दृष्टिवादना एक अधिकार (भाग)नुं नाम छे. तेवा एक भागनुं ज्ञान.

प्राभृत प्राभृत समासश्रुतः-तेवा बे चार पाहुड पाहुडनुं ज्ञान ते.

प्राभृतश्रुतः-घणा पाहुड पाहुडे एक पाहुड थाय छे, तेवा एक पाहुडनुं ज्ञान ते

प्राभृत समासश्रुतः- एक करतां वधारे पाहुड (अध्ययननुं) जे ज्ञान ते.

वस्तुश्रुतः-घणा पाहुडे एक अध्ययन थाय छे तेवा एक अध्ययननुं ज्ञान ते.

वस्तु समासश्रुतः–एवा बे चार अध्ययननुं ज्ञान ते.
पूर्वश्रुतः–उत्पाद पूर्वादिमांथी जे एक पूर्वनुं ज्ञान ते.
पूर्वसमासश्रुतः–एवा एक करतां वधारे पूर्वनुं अथवा संपूर्ण चौद पूर्वनुं जे ज्ञान ते

हवे अवधिज्ञानना भेद कहे छे.

अणुगामि वड्ढमाणय, पडिवाईयर विहा छहा ओही ॥
रिउमइ विउलमईमण, नाणं केवल मिगविहाणं ॥ ८ ॥

अणुगामि–साथेचालनारुं	इयरविहा–विपरित भेदे	विउलमइ–विपुलमति
वड्ढमाणय-वर्द्धमान(वधतु)	छहा–छ प्रकारे	मणनाण–मनःपर्यवज्ञान
पडिवाइ–प्रतिपाति (आवीने पाछुं जाय ते)	ओही–अवधिज्ञान	केवलं–केवल
	रिउमइ–ऋजुमति	इगविहाणं–एक भेद

अर्थः–अनुगामि, वर्द्धमान, अने प्रतिपाति ए त्रण तथा तेथी उत्तर एटले अनानुगामि, हियमान, तथा अप्रतिपाति ए छ प्रकारे अवधिज्ञान छे. अने ऋजुमति तथा विपुलमति ए बे प्रकारे मनःपर्यवज्ञान छे. तथा केवलज्ञान एक प्रकारे छे ॥ ८ ॥

अवधिज्ञान बे प्रकारनुं छे. एक गुणप्रत्ययिक अने बीजुं भवप्रत्ययिक. गुणप्रत्ययिक मनुष्य तथा तिर्यंचने होय छे. अने भवप्रत्ययिक ते नारकी तथा देवताने होय छे

अनुगामि–जे क्षेत्रमां अवधिज्ञान उपन्युं होय अने ते चारे दिशाओ तरफ जेटला क्षेत्रनुं थयुं होय तेटलुं ते क्षेत्र छोडीने बीजे गमे ते ठेकाणे जाय तोपण चारे दिशाए तेटलुं देखे, एटले ज्यां जाय त्यां चक्षुनी पेठे साथे आवे.

अनानुगामि–जे क्षेत्रमां जेटली मर्यादा सुधीनुं अवधिज्ञान थयुं होय ते मर्यादा ओळंगी त्यांथी बीजे क्षेत्रे जाय तो देखी शके नहीं स्थिर दीवानी पेठे.

वर्द्धमानः–जे दिवसे दिवसे वधतुं जाय.

हीयमानः–जे दिवसे दिवसे घटतुं जाय.

प्रतिपातिः–जे अवधिज्ञान थईने पाछुं जतुं रहे ते. ते उत्कृष्टथी यावत् चौद राजलोकने देखी शके अने दीवा ओलवातानी पेठे एक क्षणमां जतुं रहे.

अप्रतिपातिः–जे ज्ञान आव्युं जाय नहीं ते यावत् चौद राज लोकने देखे अने.

अलोकना पण एक प्रदेशथी मांडी असंख्याता अलोक देखे.

ए रीते अवधिज्ञानना छ भेद छे, अने द्रव्य, क्षेत्र काल अने भावथी तेना असंख्य भेद पण थइ शके छे, अवधिज्ञानवाळो जघन्यथी अनंता रुपीद्रव्यने जाणे देखे अने उत्कृष्टथी सर्व रुपीद्रव्यने जाणे देखे. क्षेत्रथी जघन्यपणे अंगुलनो असंख्यातमो भाग अने उत्कृष्टथी असंख्यात लोकाकाशने जाणी देखी शके. कालथी आवलिना असंख्यातमा भाग जेटलुं अतित अनागत काळ जघन्यथी अने उत्कृष्टपणे असंख्याता कालचक्र अतित अनागत काळना भावने जाणे देखे. भावथी जघन्य तथा उत्कृष्टपणे अनंत भावने जाणे.

विभंगज्ञान ते अवधिज्ञाननी जाति छे पण ते मिथ्यात्वीभावी होवाथी मलीन छे तेथी वीपरित जाणे,

हवे मनःपर्यवज्ञानना भेद कहे छे.

(१) ऋजुमति-सन्नी पंचेंद्रिना मनोगत भाव सामान्यपणे जाणे ते. एटले ते माणसे अमुक वस्तु मनमां चिंतवी छे.

(२) विपुलमति-जे वस्तु चिंतवेली छे. ते अमुक जायाए अमुक माणसे बनावेली छे, वगेरे घणा पर्याये सहित जाणे.

ए बे प्रकारे मनःपर्यवज्ञान सर्व विरतिनेज होय. द्रव्यथकी ऋजुमति अनंत प्रदेशी स्कंध तेने जाणे देखे अने विपुलमति तेहीज स्कंधो विशुद्धपणे जाणे देखे, क्षेत्रथी ऋजुमति तिर्च्छी दिशिमां अढी द्वीप सुधी उंचुं ज्योतिषीना उपरना प्रतर सुधी, अने नीचुं रत्नप्रभा पृथ्वीना क्षुल्लक प्रतर लगी अढारसें योजन सुधीना सन्निपंचेंद्रियना मनोगत भाव जाणे अने विपुलमति तेथी अढी अंगुल वधारे जाणे. कालथी ऋजुमति अतित अनागत मनोगत भाव पल्योपमना असंख्यातमा भाग सुधी जाणे अने विपुलमति तेथी कांइक वधारे जाणे भावथी ऋजुमति चिंतवेला द्रव्यना अनंता पर्याय जाणे अने विपुलमति तेथी कांइक वधारे जाणे देखे.

केवलज्ञान-अतित अनागत अने वर्त्तमान काळ संबंधी सकळ लोकालोकना द्रव्य क्षेत्र काल अने भावने जाणे देखे.

ए रीते ज्ञानना (२८-१४-६-२-१) कुल एकावन भेद थया.

॥ हवे तेनां आवरण कहे छे. ॥

एसिं जं आवरणं, पडुव्व चक्खुस्स तं तयावरणं ॥

दंसण चउ पण निद्दा, वित्तिसमं दंसणावरणं ॥ ए ॥

एसिंजं-ए ज्ञाननुं जे	चक्खुस्स-आंखनो	चउ-चार
आवरणं-आच्छादन करनारुं	तं-ते	पणनिद्दा-पांच निद्रा
	तयावरणं-तेनुं आवरण	वित्तिसमं-पोळीआ जेवुं
पड्डव्व-पाटो	दंसण-दर्शननां	दंसणावरणं-दर्शनावरणीय

अर्थः-ए पांच ज्ञानने जे आवरण करे तेने ज्ञानावरणी कर्म कहे छे, जेम आंखना प्रकाशनुं आवरण पाटो बांधवाथी थाय छे, तेम ज्ञाननुं आवरण ज्ञानावरणीय कर्मथी थाय छे. दर्शन चारनां आवरण चार, अने पांच भेदे निद्रा एम नव भेद दर्शनना छे, ते दर्शनावरणी कर्म पोळीआना जेवुंछे. ॥ ए ॥

ज्ञानावरणीय कर्म पांच प्रकारे छे. मतिज्ञानने आवरण करे ते मतिज्ञानावरणीय तेमज श्रुतज्ञानावरणीय, अवधिज्ञानावरणीय अने केवलज्ञानावरणीय, तथा दर्शन एटले सामान्यरुपे वस्तुनो अवबोध (देखवुं) तेनुं जे आवरण करे ते दर्शनावरणीय कर्म कहेवाय. दर्शन चार प्रकारे छे चक्षु, अचक्षु, अवधि अने केवलदर्शन तेनुं जे आवरण करे तेने अनुक्रमे चक्षुदर्शनावरणीय, अचक्षुदर्शनावरणीय अवधिदर्शनावरणीय अने केवळदर्शनावरणीय कहीए ए चार तथा (१) निद्रा (२) निद्रा निद्रा, (३) प्रचला (४) प्रचला प्रचला, अने (५) थीणद्धी, ए पांच निद्रा मळी दर्शनावरणीयना नव भेद थया. ते दर्शनावरणीय कर्म पोळीआ जेवुं छे, जेम कोइने राजा पासे मळवा जवुं होय पण पोळीओ जवा दे नहीं तेम दर्शनावरणीय कर्मथी देखी शकाय नहीं.

चक्खू दिट्ठि अचक्खू, सेसिंदिय ओहि केवलेहिं च ॥
दंसणमिह सामन्नं, तस्सावरणं तयं चउहा ॥ १० ॥

चक्खू दिट्ठि-चक्षुदर्शन	ओहि-अवधिदर्शन	तस्सावरणं-तेनां आवरण
अचक्खू-अचक्षुदर्शन	केवलेहिंच-केवलदर्शन	तयं-तेज नामे
सेस-बाकीनी(आंखविना)	दंसणमिह-ए दर्शन	
इंदिय-इंद्रियोथी	सामन्नं-सामान्य अवबोध	चउहा-चार भेद

अर्थः–चक्षुदर्शन (आंखवडे देखवुं ते), अचक्षुदर्शन (आंख विना बीजी इंद्रियोथी थयेलुं ते,) अवधिदर्शन अने केवलदर्शन तेनां आवरण पण तेज नामना चार भेदे होय ।१०।

आंखवडे देखवुं ते चक्षुदर्शन, आंख विना बाकीनी चार तथा मनवडे जे वस्तुनुं जाणवुं थाय ते अचक्षुदर्शन जेम आंधळो माणस हाथ फेरवीने जाणे छे के आ फलाणी वस्तु छे अथवा सुगंधीथी जाणे के आ मोगरो छे अथवा गुलाब छे, त्रीजुं अवधिदर्शन ते द्रव्य, क्षेत्र, काल अने भाव ए चार मर्यादामां रहेला रुपीद्रव्यनुं देखवुं ते अने केवलदर्शन ते सर्व वस्तुनुं देखवुं.

हवे पांच निद्रा कहे छे

सुह पडिबोहा निद्दा, निद्दानिद्दाय दुख्खपडिबोहा ॥
पयला ठिओवविठस्स, पयलपयलाय चंकमओ ॥११॥

सुह–सुखे	दुःख्खपडिबोहा–दुःखे	बेठाने आवे
पडिबोहा-प्रतिबोध (जागवुं)	जागी शकाय	पयलपयलाय–प्रचला प्र-
निद्दा–निद्रा	पयला–प्रचला	चलां
निद्दानिद्दाय–निद्रानिद्रा	ठिओवविठस्स–उभा तथा	चंकमओ–चालतां थकां

अर्थः–सुखे जागी शकाय ते (१) निद्रा, दुःखे जागी शकाय ते (२) निद्रा निद्रा, उभाने तथा बेठाने आवे ते (३) प्रचला, चालतां थकां पण आवे ते (४) प्रचला प्रचला, ॥११॥

निद्रा इंद्रियोना अवबोधने रोके छे तेथी तेने पण दर्शनावरणीय कर्म कहीए.

दिण चिंति अथ्थकरणी, थीणद्धी अद्धचक्कि अद्धबला॥
महुलित्त खग्गधारा, लिहणं व दुहाउ वेअणीअं ॥१२॥

दिणचिंति–दिवसे चिंत-वेलो	अद्धचक्कि–वासुदेव	लिहणंव–चाटवासरखी
	अद्धबला–अर्द्धबलवाळी	दुहाउ–बे भेदे
अथ्थकरणी-अर्थनेकरनारी	महुलित्त–मधथीलेपायेली	वेअणिअं–वेदनीकर्म
थीणद्धी–थीणद्धी	खग्गधारा–खड्गनी धार	

अर्थः–दिवसे चिंतवेलुं कार्य (रातने समये जागृतनी पेठे) करनारी निद्रा ते थीणद्धी निद्रा कहीए, ते निद्रा समये ते प्राणीमां अर्द्धचक्री जे वासुदेव तेनाथी अर्धुं बल होय छे. (ए रीते दर्शनावरणीयना नव भेद थया हवे वेदनीय कर्म कहे छे.) मधथी खरडायेली तरवारनी धार चाटवा सरखुं बे प्रकारे वेदनीय कर्म छे. ॥ १२ ॥

थीणद्धी निद्रावालाने वासुदेवथी अरधुं बल कह्युं ते वज्रऋषभनाराच संघयणवाळाने जाणवुं अने छेवट्ठा संघयणवाळाने तो बमणुं त्रमणुं जोर वधे. वेदनीय बे प्रकारे–जेम तरवारनी धार मधथी खरडायेली होय तेने जीभवडे चाटतां मधने लीधे मीठाश लागे तेना जेवुं (१) शातावेदनीय एटले सुखनुं भोगववुं. अने धार उपर जीभ फरवाथी जीभ कपाय अने तेथी जे दुःख भोगववुं पडे ते (२) अशातावेदनीय.

ओसन्नं सुरमणुए, सायमसायं तु तिरिअ निरएसु ॥
मज्जंव मोहणिअं, दुविहं दंसण चरणमोहा ॥ १३ ॥

ओसन्नं–माये	तिरिअ–तिर्यंच	दुविहं–बे प्रकारे
सुर–देवताने	निरएसु–नारकीनेविषे	दंसण–दर्शन
मणुए–मनुष्यने	मज्जं–मदिरा	चरण–चारित्र
सायम्–शातावेदनीय	व–पेठे	मोहा–मोहनीय
असायं–अशातावेदनीय	मोहणीअं–मोहनी कर्म	

अर्थः–घणुं करीने देवता अने मनुष्यने विषे शातावेदनीयनो उदय छे, अने तीर्यंच तथा नारकीने विषे अशातावेदनीयनो उदय होय छे. (हवे मोहनीय कर्म कहे छे,) मदिरा (दारु)नी पेठे जीवने विकल करे (मुंझावे) ते मोहनीय कर्म बे भेदे छे, एक दर्शनमोहनीय अने बीजुं चारित्रमोहनीय ॥ १३ ॥

अहींआं वेदनीयकर्ममां माये कहेवानुं कारण के मनुष्य तथा देवगतिमां

पण अशातावेदनीय वेदे पण घणा भागे शातावेदनीय वेदे कारण के ते वे गति पुन्य प्रकृतिनी छे तेमज तिर्यंच अने नारकी कोइक वखत शातावेदनीय वेदे जेम कोइ पट्ट के हाथी कोइ राजा प्रमुखने त्यां होय अने आदर पामे त्यारे ते शातावेदनीय वेदे छे. तेम नारकीने पण कल्याणक समये शाता उपजेछे.

मोहनीयकर्म—ते जेम कोइ माणसे दारु पीधो होय तेने पोताना भलाभुंडानी समजण पडे नहीं, तेम मोहनीय कर्मना उदयथी जीवने पोताना हित अ-हितनी खबर पडे नहीं, तेना बे प्रकार छे (१) दर्शनमोहनीय एटले मिथ्या-त्वना उदयथी जीवने शुद्ध देव गुरु धर्म उपर रुची थाय नही अने (२) चारित्र मोहनीय एटले जेना उदयथी धर्म उद्यम करी न शके.

दंसणमोहं तिविहं, सम्मं मीसं तहेव मिच्छत्तं ॥
सुद्धं अद्ध विसुद्धं, अविसुद्धं तं हवइ कमसो ॥१४॥

दंसणमोहं–दर्शनमोहनीय	मिच्छत्तं–मिथ्यात्व मो०	तं–ते
तिविहं–त्रण प्रकारे	सुद्धं–शोधेलुं	हवइ–होय
सम्मं–सम्यक्त्व मोहनीय	अद्धविशुद्धं–अर्द्ध शोधेलुं	कमसो–अनुक्रमे
तहेव–तेमज	अविशुद्धं–अणशोध्युं	

अर्थ–दर्शनमोहनीय त्रण प्रकारे छे. (१) समकित मोह-नीय, (२) मिश्रमोहनीय, तेमज (३) मिथ्यात्व मोहनीय ते अनुक्रमे शुद्ध, अर्द्धविशुद्ध अने अशुद्ध होय ॥१४॥

॥ ते दृष्टांत आपी समजावे छे. ॥

कोद्रा जे एक जातनुं धान्य थाय छे. तेनां केटलाएक एवा होय छे के ते खावाथी मीणो (केफ) चडे छे. परंतु तेनां छोतरां काढी नांखी छडीने छाश पाणीवडे धेवार धोइ नांखीए तो ते शुद्ध थाय छे. तेम जे जीव मिथ्यात्वी होय ते मनना शुभ परिणामे करी मिथ्यात्वनां दळीआं काढी नांखी शुद्ध थाय ते समकित मोहनीय, बीजुं मिश्रमोहनीय ते जे कोद्रा छोतरां काढी छड्या नथी त्यारे तेमां मीणानो कांइक भाग रहे छे तेनी पेठे ज्यां सुधी मिथ्यात्वनो अंश होय त्यां सुधी मिश्रमोहनीय अने त्रीजुं मिथ्यात्वमोहनीय ते तो तद्दन अशुद्ध कोद्रानी पेठे एकलुं मिथ्यात्व समकितमोहनी तत्वरुचो करावे पण शंकादिके

फरी मुंझावे, मिश्रमोहनीयवाळाने तत्वमां पण रुचि न होय अने अतत्वमां पण रुचि न होय, अने मिथ्यात्वमोहनीपथी कुमार्गने शुद्ध मार्ग लेखे (गणे)

जिअ अजिअ पुन्न पावा, सव संवर बंध मुक्ख निजरणा॥
जेणं सद्दहइ तयं, सम्मं खइगाइ बहुभेअं ॥ १५ ॥

जीव–जीवतत्व	संवर–संवरतत्व	सद्दहइ–सद्दहे
अजीव–अजीवतत्व	बंध–बंधतत्व	तयं–तेनुं
पुण–पुन्यतत्व	मुक्ख–मोक्षतत्व	सम्मं–सम्यक्त्व
पाव–पापतत्व	निज्जरणा–निर्जरा	खइगाइ–क्षायकादि
आसव–आश्रवतत्व	जेणं–जेने	बहुभेअं–बहु भेदे छे.

अर्थः–जीव, अजीव, पुन्य, पाप, आश्रव, संवर, बंध, मोक्ष, अने निर्जरा ए नव तत्व जेने सद्दहे तेनुं नाम समकित ते क्षायक आदि बहु भेदे छे. ॥ १५ ॥ तेमांना केटलाक नीचे बतावे छे.

एकविधसम्यक्त्व–तत्त्वार्थनी सद्दहणा ते

निश्चयसम्यक्त्व–आत्मानो शुद्ध ज्ञानादिक परिणाम.

क्षायकसम्यक्त्व–चार अनंतानुबंधि कषाय अने त्रण दर्शनमोहनीय ए सात प्रकृतिना क्षयथी जे तत्वरुचि प्रगटे ते.

औपशमिकसम्यक्त्व–ए सात प्रकृतिने उपशमावे (दबावे) परंतु क्षय करी शके नहीं.

क्षायोपशमिकसम्यक्त्व–ए सात प्रकृतिनो जेटलो रस उदय आव्यो तेटलो खपाव्यो बाकीनो जे उदय नथी आव्यो तेने उपशमावबे करी जे तत्वनी रुचि प्रगटे ते.

एम बीजा वेदकादि अनेक प्रकारे सम्यक्त्व जाणवुं.

नोसा न राग दोसो, जीण धम्मे अंतमुहु जहा अन्ने॥
नालिअर दीव मणुणो, मिच्छं जिण धम्म विवरीअं ।१६।

मीसा–मिश्रमोहनीय	अंतमुहु–अंतर्मुहूर्त	मणुणो–मनुष्यने
न–नहोय	जहा–जेम	मिच्छं–मिथ्यात्व
रागदोसो–रागद्वेष	अन्ने–अन्नने विषे [रद्वीपना	जिणधम्म–जिनधर्मथी
जिणधम्मे–जिन धर्मने विषे	नालिअरदीव–नालि के-	विवरीअं–वीपरित

अर्थः–मिश्रमोहनीना उदयथी जीनधर्मने विषे रागद्वेष न होय तेनो काळ अंतर्मुहूर्त सुधीनो होय छे, जेम नालिकेर द्वीपना मनुष्यने अन्नने विषे रागद्वेष न होय तेनी पेठे. अने मिथ्यात्व ते तो जिनधर्मथी वीपरितज जाणवुं. ॥१६॥

नालिकेरद्वीपना मनुष्यो नाळिएर खाइ उदर निर्वाह चलावे छे तेमने अनाजना स्वादनी खबर नथी तेथी तेमने अन्न उपर रुचि पण न होय तेम अरुचि पण नहोय तेवी रीते मिश्र मोहनीयवाळा जीवने जीनधर्म उपर राग पण न होय तेम द्वेष पण न होय.

हवे पच्चीस चारित्र मोहनीय कहे छे.

सोलस कसाय नवनो, कसाय दुविहं चरित्त मोहणीयं॥
अण अप्पच्चक्खाणा, पचक्खाणाय संजलणा ॥ १७ ॥

सोलसकसाय–सोल कषाय मोहनीय	दुविहं–(एम) बे प्रकारे	अप्पच्चक्खाणाय–अप्रत्याख्यानीय
नवनोकसाय–नवनो कषाय मोहनीय	चरित्तमोहणीयं–चारित्र मोहनीय छे	पच्चक्खाणाय–प्रत्याख्यानीय
	अण–अनंतानुबंधि	संजलणा–संज्वलन

अर्थः–सोळ कषायमोहनीय तथा नव नोकषायमोहनीय एम बे प्रकारे चारित्रमोहनीयना पच्चीस भेद छे. अनंतानुबंधी, अप्रत्याख्यानावरणीय, प्रत्याख्यानावरणीय अने संज्वलन ए चारना दरेकना चार चार भेदे सोळ कषाय मोहनीय जाणवी।१७।

कषाय=कष+आय (कषके०) संसार तेनो (आयके०) लाभ जेथकी जीवने होय एटले जेथी जीवने संसारमां परिभ्रमण करवुं पडे ते कषाय, तेना क्रोध, मान, माया अने लोभ ए चार प्रकार छे ते दरेकना चार चार भेद नीचे प्रमाणे·

अनंतानुबंधीः–जेथी अनंत संसारनी वृद्धि थाय तेवा क्रोध, मान, माया, अने लोभ.
अप्रत्याख्यानावरणीय–जे देशविरतिपणाने आवरे, एटले कांइ पण विरतिना प्रणाम न थवा दे तथा सर्व विरतिपणुं न आववा दे.
प्रत्याख्यानावरणीयः–जे सर्व विरतिपणुं न आववा दे.
संज्वलनः–परिसहादिकथी कांइक दीपकनीपेरे कषाय थइ तरत विसराळ थइ जाय, तेवा मंद कषाय, जेथी संयममां अतिचार दूषण लागे अने शुद्ध यथाख्यात चारित्र थतां अटकावे.

जाजीव वरिसचउमा, स पख्खगा निरयतिरियनरअमरा
सम्माणु सव्वविरई, अहखाय चरित्त घायकरा ॥ १८ ॥

जाजीव–यावत्जीवलगे	तिरिय–तिर्यंच	सव्वविरई–सर्वविरति
वरिस–वरसलगे	नर–मनुष्य	अहखाय–यथाख्यात
चउमास–चारमासलगे	अमरा–देवता	चरित्त–चारित्र
पख्खगा–पखवाडीयालगे	सम्म–सम्यक्त्व	घायकरा–घातकरनार
	अणु–अणुव्रत	

अर्थः–ए चार प्रकारना कषाय अनुक्रमे जावजीव सुधी, एक वर्ष सुधी, चार मास सुधी, अने पंदर दिवस सुधी रहे. तथा पेहेलो नरकगति, बीजो तिर्यंचगति, त्रीजो मनुष्यगति अने चोथो देवगति अपावे, वळी पेहेलो सम्यकत्वनो घात करे, बीजो देशविरतिनो, त्रीजो सर्व विरतिनो अने चोथो यथाख्यात चारित्रनो घात करे ॥ १८ ॥

जलरेणु पुढवी पव्वय, राई सरिसो चउव्विहो कोहो ॥
तिणि सलयाकट्ठऽट्ठिअ, सेलत्थंभो वमोमाणो ॥ १९ ॥

जल–जळरेखा जेवो	सरिसो–सरखो	अट्ठिअ–हाडकाना
रेणु–रेतीनीरेखा जेवो	चउव्विहो–चारप्रकारे	सेल–पथ्थरना
पुढवी–माटीनी	कोहो–क्रोध	थंभोवमो–थांभलाजेवो
पव्वय–पर्वतनी	तिणिसलया–नेत्रनी सोटी	माणो–मान
राई–रेखा	कट्ठ–काष्ट (लाकडा)ना	

अर्थः-पाणीनी रेखा सरखो, धूळनी रेखा सरखो, माटीनी रेखा सरखो. तथा पर्वतनी रेखा सरखो अनुक्रमे संज्वलन, प्रत्याख्यानावरणी, अप्रत्याख्यानावरणी अने संज्वलन एम चार प्रकारे क्रोध जाणवो. वळी नेतरनी सोटी सरखो, काष्टनी साकळी सरखो, हाडका सरखो अने पथ्थरना थंभ सरखो मान जाणवो ॥१९॥ हवे तेने विशेष जणावे छे.

जेम पाणीमां लीटी करीए ते तरत भेगी थाय छे, तेम जे क्रोधवडे जुदां पडेलां मन तरत भेगां थाय ते संज्वलन क्रोध जाणवो.

धूळने विषे रेखा करीए ते जेम केटलीक मुदत पछी पवन संजोगे भेगी मळे तेम भागेलुं मन उपाये करी मळे ते बीजो प्रत्याख्यानी क्रोध

माटीनी रेखा सरखो एटले तळावमां पाणी सुकाइ गया पछी तेमां रहेली माटी (कादव) सुकाइने तेमां जे फाट पडे छे, ते ज्यारे वरसाद आवे त्यारे मळी जाय छे, तेम तुटेलुं मन घणा उपाये घणे वखते मळे ते त्रीजो अप्रत्याख्यानी क्रोध.

तथा जेम पर्वतमां फाट पडी होय ते कोइ काळे मळे नहीं तेम जेनुं भाग्युं मन कोइ काळे मळे नहीं तेने अनंतानु बंधी क्रोध कहीए.

हवे मान कहे छे.

जेम नेतरनी सोटीने वाळ्नां कांइ मेहेनत पडती नथी, तेम जे माणस पोतानी हठ थोडा उपदेशथी मुकी दे अने सीधे मारगे चाले ते संज्वलन मान. तथा जेम सुकां काष्टने तेलादिक चोपडी दुःखे नमावीये, तेम जे माणस घणा प्रयासे करी सीधे मार्गे आवे ते प्रत्याख्यानीओ मान जाणवो. तथा जे अत्यंत घणा कष्टे हाडनी पेरे नमावीये, मार्ग सन्मुख करीए तेवो दुःसाध्य अप्रत्याख्यानीय मान जाणवो अने पत्थरनो थंभ कोइ रीते नमे नहीं, तेम जे कोइपण उपाये कदाग्रह न छोडे ते अनंतानुबंधी मान जाणवो.

मायावलेहि गोमु, त्ति मिंढसिंग घणवंसमूलसमा ॥
लोहो हलिद्द खंजण, कद्दम किमिराग सारित्थो ॥२०॥

मायामाया | पिंडसिंग-घेटानां शींगडा सरखी | हलिद्द-हळदर
अवलेहि-वांसनी छोल सरखी | घणवंस-कठण वांसना | खंजण-सरावलानो मेल
गोमुत्ति-बळदना मूत्रनी रेखा सरखी | मूलसमा-मूळसरखो | कद्दम-गाडानी मळी
| लोहो-लोभ | किमिराग-करमजनो रंग
| | सारिच्छो-सरखो

अर्थः-माया अनुक्रमे वांसनी छोल सरखी, बळद मुतरे तेनी रेखा सरखी, घेटाना शींगडा सरखी, तथा वांसना मूळ सरखी छे, अने लोभ हळदरना रंग सरखो, सरावलाना चीकणा मेल जेवो अथवा नगरना खाळना कादव जेवो, गाडानी मळी जेवो अने कोरमजी रंग जेवो छे. ॥२०॥ तेने विशेष समजावे छे

वांसनी छोलनुं वांकापणुं सेहेज हाथ फेरववाथी जतुं रहे छे तेम संज्वलनी माया सुखेथी टळी शके छे. तथा बळद चालतां चालतां मुतरे तेनी वांकी सुकी धार जमीन उपर थाय छे, ते ज्यारे सुकाय त्यारे जती रहे तेनी पेठे प्रत्याख्यानी माया उपाये करी छुटे. तथा जेम घेटानुं शींगडुं महामेहेनते अने घणा कष्टे मटे तेम अप्रत्याख्यानी मायानी वक्रता महा कष्टे करीने टळे अने अनंतानुबंधी माया जेम वांसनुं मूळ गमे तेटला उपाये सीधुं थाय नहीं तेम ते पण टळे नहीं.

संज्वलनो लोभ हळदरना रंग जेवो छे. एटले हळदरनो रंग जेम थोडी वारमां उडी जाय छे. तेम संज्वलन लोभ (धनादिक उपरनो राग) थोडी मेहेनते जाय छे. तथा सरावला मांहेनो मेल जेम घणी मेहेनते जाय छे तेम प्रत्याख्यानीनो लोभ सद्गुरु आदिना घणा उपदेशथी घणी मेहेनते जाय. तथा गाडानी मळीनो डाघ जेम महाकष्टे अने घणी मेहेनते जाय छे तेम अप्रत्याख्यानीनो लोभ घणी मेहेनते अने घणे उपदेशे तथा पुरुषार्थ करी टळे छे. अने किरमजनो रंग जेम वस्त्र फाटे त्यारे सुधी धोवा छतां पण जाय नहीं तेम अनंतानुबंधी लोभ पण जातो नथी.

जस्सुदया होइ जिए, हासरइ अरइ सोग भयकुच्छा ॥
सनिमित्त मन्नहा वा, तं इह हासाइ मोहणीयं ॥२१॥

जस्सुदया–जेना उदयथी	सोग–शोग	वा–अथवा
होइजीए–जीवने होय	भय–भय	तं–ते
हास–हास्य	कुच्छा–दुगंछा	इह–अहीं
रइ–रति	सनिमित्तं–कारणसहित	हासाइ–हास्यादि
अरइ–अरति	अन्नहा–अन्यथा	मोहणीअं–मोहनीकर्म

अर्थः–जेना उदयथी जीवने हांसी, रति, अरति, शोक, भय अने दुगंछा ए छ वानां कारण सहित अथवा कारण रहित अन्यथा होय ते अहीं हास्यादि मोहनीय कर्म जाणवुं॥२१॥

पुरिसिथ्थि तदुभयं पइ, अहिलासो जव्वसा हवइ सोउ ॥
थी नर नपुं वेउ दउ, फुंफुम तण नगर दाह समो ॥२२॥

पुरिस–पुरुष	जव्वसा–जेनावशथी	फुंफुम–छोडदार (छाणी-
इथ्थि–स्त्री	हवइ–होय	नीसींदीनो दाह
तदुभयं–तेबे	सोउ–ते	तण–तृणदाह
पइ–प्रत्ये	थी–स्त्रीवेद	नगरदाह–नगरदाह
अहिलासो–अभिलाष	नर–पुरुषवेद	समो–सरखो
	वेओदओ–वेदना उदयथी	

अर्थः–जे कर्मना वशे जीवने पुरुष, स्त्री तथा ते बेनी मैथुन संज्ञारूप इच्छा होय ते अनुक्रमे स्त्रीवेद, पुरुषवेद, अने नपुंसकवेद जाणवो. तेनुं तिव्रपणुं अनुक्रमे बकरानी लींडीना अग्नि समान, घासना भडकानी समान, अने नगरनी स्थापना देवतानी समान जाणवुं. ॥ २२ ॥

स्त्री वेदनुं तिव्रपणुं ते जेम बकरीनी लींडीनो ताप घणीवार सुधी रहेतो रहे नहीं तेम स्त्रीने पुरुषना स्पर्शथी विषय इच्छा वधती जाय, अने पुरुषवेदनुं तिव्रपणुं जेम घासनो भडको थइने एकदम ओलवाइ जाय छे, तेम पुरुषनो विषय स्त्रीनो स्पर्श थया पछी मरत समाइ जाय छे. अने नपुंसक वेदनुं तिव्रपणुं ते जेम नगर बळे अने घणा दिवस सुधी देवता ओलाय नहि तेम नपुंसक वेदवाळो बन्ने जे विषय ते कोइ रीते निवर्ते नहीं एम हास्यादि छ तथा त्रण वेद मळी नव नोकषाय थया.

सुरनरतिरि निरयाउ, हडि सरिसं नाम कम्मचित्तिसमं ॥
बायाल तिनवइ विहं, ति उत्तरसयं च सत्तठी ॥ २३ ॥

सुर-सुरायु	हडिसरिसं-हेडसरखो	तिनवइविहं-त्राणुंभेदे
नर-नरायु	नामकम्म-नामकर्म	तिउत्तरसयं-एकसोत्रण
तिरि-तिर्यंचायु	चित्तिसम्मं-चितारा जेवो	च-वळी
निरयाउ-नरकायु	बायाल-बेतालीस	सत्तट्ठी-सडसठ

अर्थः-देवायु, मनुष्यायु, तिर्यंचायु अने नरकायु ए चार भेदे आयुः कर्म छे, तेनो स्वभाव हेड समान छे, अने नामकर्मनो स्वभाव चितारा समान छे; ते बेतालीस भेदे तथा त्राणु भेदे छे, वळी एकसो त्रण भेदे पण छे अने सडसठ भेदे पण छे २३

जे कर्मना उदयथी जीव देवपणुं पामे ते देवायु, मनुष्यपणुं पामे ते मनुष्यायु, तिर्यंचपणुं पामे ते तिर्यंचायु अने नरकपणुं पामे ते नरकायु. एम चार प्रकारे आयुःकर्म हेड समान छे. एटले लाकडानी हेडमां जेने घाल्यो होय ते हेड भाग्या सिवाय नीकळे नहीं तेम आयु पूर्ण कर्या विना ते जीव ते गतिमांथी नीकळे नहीं.

हवे चौद पिंड प्रकृति कहे छे.

गइ जाइ तणु उवंगा, बंधण संघायणाणि संघयणा ॥
संठाण वण्ण गंधरस, फास अणुपुव्वि विहगगइ ॥२४॥

गइ-गतिनाम	संघायणाणि-संघातननाम	रस-रसनाम
जाइ-जातिनाम	संघयणा-संघयणनाम	फास-स्पर्शनाम
तणु-शरीरनाम	संठाणा-संस्थाननाम	अणुपुव्वि-आनुपूर्वीनाम
उवंगा-उपांगनाम	वण-वर्णनाम	विहगगति-विहायो गति नाम
बंधण-बंधननाम	गंध-गंधनाम	

अर्थः-गतिनाम, जातिनाम, शरीरनाम, उपांगनाम, बंधननाम, संघातननाम, संघयणनाम, संस्थाननाम, वर्णनाम, गंधनाम, रसनाम, स्पर्शनाम, आनुपूर्वीनाम, अने विहायो-

गतिनाम ए चौद पिंडप्रकृति कही
प्रकृतिमां बे चार प्रकृति भेगी होय

१ गतिनामः–देवादिक गति पामवानुं कारण.
२ जातिनामः–एकेंद्रियादिक जीवपर्यायनुं का
३ शरीरनामः–औदारिकादिक शरीर पामवान
४ उपांगनामः–हाथपग वगेरे शरीरना अवयव
५ बंधननाम–औदारिकादिक पुद्गलनुं प
वानुं हेतु जे कर्म
६ संघातननामः–जेणे करी आपणा शरीर
एकठा करीए.
७ संघयणनाम–जेम खीलादिके करी कमा
शरीरने विषे हाड संधिनुं दृढ करवानुं
८ संस्थान नामकर्मः–शरीरनो शुभ तथा अ
हेतुभूत जे कर्म.
९ वर्ण नामकर्मः–शरीर पुद्गले कृष्ण, गौरव
१० गंधनामकर्मः–शरीरे सुगंध दुर्गंधपणुं थवानुं
११ रसनामः–शरीरे तिक्तादिक रस थवानी हेत
१२ स्पर्शनामः–जे कर्मथी शरीरमां शीत, उष्णा
१३ आणुपूर्व्वीः–जे कर्मना उदयथी वक्रगतिथी
स्थानकरूप गमाणे जीव आवे.
१४ विहायोगतिनामः–जे कर्मथी जीवने शुभ थ

पिंडपयडित्ति चउदस, परघाउस्सा
अगुरुलहुतित्थ निमिणो, वघायमि

पिंडपयडित्ति–पिंडप्रकृति	आयव–आतपनाम
चउदस–चौद	उज्जोअं–उद्योतनाम
परघा–पराघातनाम	अगुरुलहु–अगुरुलघुन
उस्सास–उश्वासनाम	तित्थ–तीर्थंकरनाम

श्वास नामकर्म, आतपनामकर्म, उद्योतनामकर्म, अगुरुलघुनाम कर्म, तीर्थंकरनामकर्म, निर्माणनामकर्म, अने उपघातनामकर्म, एम ए आठ प्रत्येक प्रकृति जाणवी. ॥ २५ ॥

पराघातनामकर्मः-जे कर्मना उदयथी बीजा कोइनो जीत्यो न जाय.
उच्छ्वासनामकर्मः-जे कर्मथी श्वासोश्वास पूर्ण करे एवो लब्धिवंत होय.
आतपनामकर्म-जे कर्मना उदयथी जीवनुं शरीर उष्णप्रकाशवान् होय.
उद्योतनामकर्मः-जे कर्मने उदये अनुष्ण प्रकाशवंत जीवनुं शरीर होय.
अगुरुलघुनामकर्म-जे कर्मना उदयथी जीवनुं शरीर अत्यंत स्थूळ पण न होय तथा अत्यंत कृश पण न होय ते.
तीर्थंकरनामकर्म-जेना उदयथी तीर्थंकर पदवी लहे ते.
निर्माणनामकर्म-जे कर्मना उदयथी शरीरना अवयवो योग्य स्थळे गोठवाय.
उपघातनामकर्म-जे कर्मना उदयथी पोताना अधिके तथा ओछे अंगे करी पीडा पामे ए आठ प्रत्येक प्रकृति कही.

तस बायर पज्जत्तं पत्तेयथिरं सुभं च सुभगंच ॥
सुसरा इज्ज जसं तस, दसगं थावर दसं तु इमं ॥२६॥

तस-त्रसनामकर्म	सुभं-शुभनामकर्म	तसदसगं-त्रसदशक
बायर-बादरनाम	सुभगंच-सौभाग्यना०	थावरदसं-स्थावरदशक
पज्जत्तं-पर्याप्तनाम	सुस्सर-सुस्वरनाम	तु-तो
पत्तेय-प्रत्येकनाम	आइज्ज-आदेयनाम	इमं-आपमाणे
थिरं-स्थिरनाम	जसं-जशनाम	

अर्थः-त्रसनामकर्म, बादरनामकर्म, पर्याप्तना०, प्रत्येकना० स्थिरना०, शुभना० सौभाग्यना०, सुस्वरना०, आदेयना०, यशना०, ए त्रसदशक जाणवो अने तेज प्रमाणे स्थावर दशक कहेवाशे.

१ त्रस नाम कर्मः-जेना उदयथी त्रस शरीरनी प्राप्ति थाय ते
२ बादर०-जेना उदयथी बादर शरीरनी प्राप्ति थाय ते.
३ पर्याप्त०-जेना उदयथी पोताने योग्य आरंभेली पर्याप्ति पूरी करे ते.

४ प्रत्येकनामकर्मः-जेना उदयथी साधारण शरीर मूकी पोताना एक शरीरनो स्वामी थाय.

५ स्थिरनामकर्मः-जेना उदयथी दांत, हाड प्रमुख दृढ बंध होय ते.

६ शुभनामकर्मः-जेना उदयथी नाभि उपरनो भाग सुंदर होय ते,

७ सौभाग्यनामकर्मः-जेना उदयथी जीव, उपकार कर्याविना तथा संबंधविना पण सौने प्रिय लागे ते.

८ सुस्वरनामकर्मः-जेना उदयथी घणा मधुर स्वरनी प्राप्ति थाय ते.

९ आदेयनामकर्मः-जे कर्मना उदये जीवनुं वचन सौने मानवा आदरवा योग्य होय ते.

१० यशनामकर्मः-जेना उदयथी जीवनी यशकीर्त्ति सर्वत्र प्रसरी जाय ते.

थावर सुहुम अपज्जं, साहारण अथिरअसुभदुभगाणि॥
दुस्सर अणाइज्जाजस, मिअनामेसेअरावीसं॥ २७ ॥

थावर-थावरनाम	असुभ-अशुभनाम	इअनामे-एनामे
सुहुम-सूक्ष्मनाम	दुभगाणि-दौर्भाग्यनाम	सेयरा-इतरसहित (स-इयरा)
अपज्जं-अपर्याप्तनाम	दुस्सर-दुस्वरनाम	
साहारण-साधारणनाम	अणाइज्ज-अनादेयनाम	वीसं-वीस
अथिर-अस्थिरनाम	अजसं-अयशनाम	

अर्थः-स्थावरनामकर्म, सूक्ष्मना०,अपर्याप्तना०, साधारणना०, अथिरना०, अशुभना०, दौर्भाग्यना०, दुःस्वरना०, अनादेयना०, अयशना०, ए स्थावर दशक इतर (त्रसदशक) सहित गणतां वीस प्रकृति थइ. ए रीते १४ पिंडप्रकृति, ८ प्रत्येक प्रकृति, १० त्रसदशक अने १० स्थावरदशक मळी नाम कर्मनी ४२ प्रकृति थइ ॥ २७ ॥

१ स्थावरनामकर्मः-जेना उदयथी स्थावर शरीरनी प्राप्ति थाय ते.

२ सूक्ष्मनामकर्म -जेना उदयथी घणां शरीर भेळे छते पण आंखे देखाय नहीं एवा शरीरनी प्राप्ति थाय ते

३ अपर्याप्तनामः-जेना उदयथी स्वयोग्य पर्याप्ति पुरी कर्या विना मरण पामे ते.

अर्थः–गति आदि चौद पिंमप्रकृतिना अनुक्रमे उत्तर भेद कहे छे गति चार भेदे छे, जाति पांच भेदे छे; शरीर पांच भेदे छे, उपांग त्रण भेदे छे, बंधन पांच भेदे छे, संघातन पांच भेदे छे, संघयण छ भेदे छे, संस्थान छ भेदे छे, वर्ण पांच भेदे छे, गंध बे भेदे छे, रस पांच भेदे छे, स्पर्श आठ भेदे छे, आनुपूर्व्वी चार भेदे छे, विहायो गति बे भेदे छे एम चउद पिंम प्रकृतिना सर्व मळी पांसठ भेद थया.

अम्वीस जुआ तिनवइ, संते वा पनरबंधणें तिसयं ॥
बंधण संघाय गहो, तणुसु सामण्ण वण्ण चक्क ॥३१॥

अठ्वीसजुआ–अठ्ठावीस प्रकृतियुक्त	पनरबंधणे–पंदरबंधन	गहो–ग्रहण
तिनवइ–त्राणुं	तिसयं–एकसोत्रण	तणूसु–शरीरसाथे
वा–अथवा	बंधण–बंधन	सामन्न–सामान्यपणे
	संघाय–संघातन	वण्णचउ–वर्णचतुष्क

अर्थः–उपरनी पांसठ प्रकृतिने (पराघातादि आठ, त्रशकादि दश, अने थावरादि दश ए) अठावीस प्रकृति युक्त करीए तेवारे नाम कर्मनी त्राणुं प्रकृति थाय. (आ त्राणुं प्रकृति एकसो अमतालीस प्रकृतिनी सत्तानी अपेक्षाए समजवी) अथवा पांच बंधनने ठेकाणे पंदर बंधन गणीए तो एकसो त्रण थाय, (त्यारे पिंम प्रकृतिना पांसठने ठेकाणे पंचोतेर भेद थाय अने सर्व मळी एकसो अठावन प्रकृति सत्ताए थाय) हवे नाम कर्मनी सम्सठ प्रकृति केवी रीते थाय ते कहे छे. पंदर बंधण अने पांच संघातन ए वीस प्रकृतिनुं ग्रहण पांच शरीरने विषे करतां पंदर प्रकृति ओछी थाय तथा सामान्यपणे वर्ण चतुष्क ए चार गणीए तो (एटले ए चारना उत्तर भेद वीस

ाप छे, तेने ठेकाणे चार गणतां) सोळ प्रकृति ए ओछी थइ
: रीते एकसो त्रणमांथी त्रीस प्रकृति ओछी करतां नामक-
ीनी शेष सडसठ प्रकृति रही ॥ ३१ ॥

इअ सत्तठी बंधो, दएअ नय सम्म मीसया बंधे ॥
बंधुदए सत्ताए, वीस डुवीसऽठ वण्णसयं ॥ ३२ ॥

असत्तट्टी-एमसडसठ
घोदएअ-बंध, उदय
अने उदिरणा
य-न होय
सम्म-समकित मोहनी
मिसया-मिश्रमोहनीनो
बंधे-बंध
बंधुदएसत्ताए-बंध उदय-
अने सत्ताये
वीस-एकसोवीस
दुवीस-एकसोबावीस
अठ्ठवनसयं-एकसोअठ्ठावन

अर्थः-ए उपरनी सडसठ प्रकृति बंध, उदय अने उदी-
रणानी अपेक्षाये होय, तेमां पण सम्यक्त्व मोहनी अने मिश्र मोहनीनो बंध न होय माटे बंधे एकसोने वीस, उदये एक-सोबावीस अने सत्ताये एकसो अठावन प्रकृति होय ते नीचे प्रमाणे॥ ३२ ॥

	ज्ञानाव०	दर्शनाव०	वेदनीय	मोहनीय	आयु	नाम	गोत्र	अंतराय	कुल
बंध	५	९	२	२६	४	६७	२	५	१२०
उदय अने उदीरणा	५	९	२	२८	४	६७	२	५	१२२
सत्ता	५	९	२	२८	४	१०३ / ९३	२	५	१५८ / १४८

सम्यक्त्व मोहनी तथा मिश्र मोहनीय ए बेनो बंध न होय कारण के ते बेनुं
ळ मिथ्यात्व मोहनीनुं छे तेनुं शुद्ध, अर्द्ध शुद्ध स्वरुपते समकित अने मिश्रमोहनी,
ाटे बंध एक मिथ्यात्व मोहनीनोज होय अने उदयमां पण होय.

नरय तिरि नर सुरगइ,इग बिअ तिअ चउ पणिंदिजाइओ
ओराल विउव्वाहार, तेअ कम्मण पण सरीरा;(पाठांतरे)
ओरालिय वेओविय, आहारगे तेअ कम्मइगा ॥३३॥

नरय–नरकगति	बीअ–बेइंद्रिजाति	विउव्व–वैक्रिय
तिरि–तिर्यंचगति	तिअ–तेइंद्रिजाति	आहार–आहारक
नर–मनुष्यगति	चउ–चौरिंद्रिजाति	तेअ–तेजस
सुरगइ–देवगति	पणिंदि–पंचेंद्रिजाति	कम्मण–कार्मण
इग–एकेंद्रिजाति	ओराल–औदारिक	पण–पांच
		सरीर–शरीर नाम.

अर्थः–नारकी, तिर्यंच, मनुष्य अने देवता ए चार गति; एकेंद्रि, बेइंद्रि, तेइंद्रि, चौरिंद्रि अने पंचेंद्रि ए पांच जाति; औदारिक, वैक्रिय, आहारक, तेजस अने कार्मण ए पांच शरीर ॥ ३३ ॥ अहींआं गतिजातिनो अर्थ सुगम छे. तेथी ते विशेषे नहीं लखतां शरीर कहे छे.

१ औदारिकः–उदार एटले सर्व शरीरमांहे प्रधान, कारण के, ते शरीरवडे मोक्ष साधी शकीए, तीर्थंकर गणधरादिनी पदवी भोगवीए, ते माटे औदारिक. ते शरीर मनुष्य तथा तिर्यंचने होय.

२ वैक्रियः–जे शरीर नानुं मोटुं अथवा सारुं खोटुं थइ शके ते वैक्रिय. ते बे प्रकारे छे (१) भवप्रत्ययी एटले ते गतिमां जे जीव उत्पन्न थाय तेनुं शरीर वैक्रियज होय, ते देवता तथा नारकीने होय. (२) लब्धि प्रत्ययते लब्धिवंत मनुष्य तथा तिर्यंचने होय.

३ आहारकः–तीर्थंकरनी ऋद्धि प्रमुख जोवाने चौद पूर्वधर मुनिराज मुंढा हाथ प्रमाण शरीर करीने तीर्थंकरनी पासे जाय ते.

४ तेजसः–खाधेला आहारने पचाववानी शक्तिवाळुं तथा तेजो लेश्यानिर्गम हेतु.

५ कार्मणः–कर्म पुद्गल मिश्रित ते कार्मण शरीर.

बाहू रु. पिठि सिरउर, उअरंग उवंग अंगुली पमुहा ॥
सेसाअंगोवंगा, पढमतणु तिगस्सुवंगाणि ॥ ३४ ॥

बाहु–भुजा	उअर–उदर	सेसा–बाकीना
उरु–साथळ	अंग–ए आठ अंग	अंगोवंगा–अंगोपांग
पिट्ठि–पीठ	उवंग–उपांग	तणुतिगस्स–त्रण शरीरने
सिर–माथुं	अंगुली–आंगळी	उवंगाणि–उपांग आदिशेष
उर–हैयुं	पमुहा–प्रमुख	

अर्थः–बे भुजा, बे साथळ, वांसो, मस्तक, छाती अने उदर ए आठ अंग छे, तेना हाथ, पग, आंगळीओ, वेढा प्रमुख उपांग छे अने बाकीना पर्व, रेखा, नख, रोमादिक अंगोपांग छे ते, प्रथमनां त्रण शरीरे होय, औदारिक शरीरे औदारिक अंगो पांग, वैक्रिय शरीरे वैक्रिय अंगोपांग अने आहारक शरीरे आहारक अंगोपांग कहीये ॥ ३४ ॥

उरलाइ पुग्गलाणं, निबद्ध बज्झंतयाण संबंधं ॥
जं कुणइ जउ समं तं, बंधण मुरलाई तणु नाम॥३५॥

उरलाइ–औदारिकादि	संबंधं–जोडे	बंधणं–बंधन नामकर्म
पुग्गलाणं–पुद्गलने	जं–जे	उरलाइ–औदारिकादि
निबंध–पूर्वे बांधेला	कुणइ–करे	तणुनामा–पांच शरीरने
बज्झं–(हमणां) बंधाता	जउसमं–लाख-राळसरखुं	नामे
तयाण–तेनी साथे	तं–ते	

अर्थः–औदारिकादि शरीरना पुद्गलने पेहेलां बांधेला अने हाल बंधाता तेनी साथे संबंध करे, एटले जेम लाख अथवा राळ बे वस्तुओने सज्जड जोडी दे छे, तेना जेवुं (लाखना जेवुं) बंधन नामकर्म छे ते औदारिक बंधन, वैक्रिय बंधन वगेरे पांच शरीरने नामे जाणवुं. ॥ ३५ ॥

हवे संघातननाम कहे छे.

जं संघायइउरला, इ पुग्गले तणगणंव दंताली ॥
तं संघायं बंधण, मिवतणु नामेण पंचविहं ॥ ३६ ॥

जं–जे	तणगणंव–तृणना समूह	संघायं–संघातननाम
संघायइ–एकठां करवां	मध्ये	बंधणमिव बंधणनीपेरे
उरलाइ–औदारिकादि	वदंताली–दंताळीनी पेठे	तणुनामेण–शरीरनामे
पुग्गले–पुद्गल मध्ये	तं–ते	पंचविहं–पांच भेद छे

अर्थः–औदारिकादि पांच शरीरना पुद्गल प्रत्ये, दंताली जेम तृणना समूहने एकठो करे छे, तेनी पेठे जे कर्म एकठां करे ते संघातन नाम कर्म जाणवुं अने बंधननी पेठे तेना पण पांच शरीरने नामे पांच भेद छे ॥ ३६ ॥

जे कर्मना उदयथी जीव औदारिकादिक पुद्गल मेळवे ते औदारिक संघातन अने जे कर्मना उदयथी जीव औदारिक पुद्गल मेळवी शरीर बांधे ते औदारिक बंधन एम पांचे शरीरनुं जाणी लेवुं.

ओराल विउव्वाहा, रयाणं सगतेअ कम्मजुत्ताणं ॥
नव बंधणाणि इअर, दुसहिआणि तिन्नि तेसिंच ॥३७॥

ओराल–औदारिक	तेअ–तेजस साथे	इअर–इतर
विउव्व–वैक्रिय तथा	कम्म-कार्मण साथे	दु–बेनीसाथे
आहारगाणं–आहारकने	जुत्ताणं–युक्त करतां	सहिआणि–सहित करतां
सग–पोतपोतानी साथे जोडतां	नवबंधणाणि–नव बंधन थाय	तिन्नि–त्रण त्रण बंधन
		तेसिंच–तेमनां

अर्थः–औदारिक, वैक्रिय अने आहारक ए त्रणने पोतपोतानी साथे जोडतां त्रण बंधन थाय अने तेजस तथा कार्मण साथे जोडतां बीजां छ थाय (एटले नव थयां) अने ते त्रणे तेजस तथा कार्मण साथे जोडतां बीजां छ थयां एटले सर्व मळी पंदर बंधन थयां ॥ ३७ ॥

१ औदारिक औदारिकबंधन, २ वैक्रियवैक्रिय बंधन, ३ आहारक आहारक बंधन, ए त्रणने तेजस अने कार्मण साथे जोडतां, ४ औदारिक तेजस बंधन, ५ वैक्रिय तेजस बंधन, ६ आहारक तेजस बंधन, ७ औदारिक कार्मण बंधन, ८ वैक्रिय कार्मण बंधन, ९ आहारक कार्मण बंधन, हवे ए त्रणे तेजस तथा कार्मण साथे जोडतां, १० औदारिक तेजस कार्मण बंधन, ११ वैक्रिय तेजस कार्मण बंधन, १२ आहारक तेजस कार्मण बंधन, १३ तेजस तेजस बंधन, १४ तेजस कार्मण बंधन, १५ कार्मण कार्मण बंधन.

हवे संघयण कहे छे.

संघयण मठि निचओ, तं बहा वज्जरिसह नारायं ॥
तहय रिसह नारायं, नारायं अद्धनारायं ॥ ३८ ॥

संघयणं-संघयण ते	तंजहा-ते छ प्रकारे	रिसहनारायं-ऋषभनाराच
अट्ठि-अस्थिनो	वज्जरिसहनारायं-वज्रऋषभ नाराच	नारायं-नाराच
निचओ-समूह	तहय-तेमज	अद्धनारायं-अर्द्धनाराच

अर्थः-हाडकांनो जे समूह (मेळाप) तेने संघयण कहीए, ते छ प्रकारे छे. (१) वज्रऋषभ नाराच, (२) ऋषभनाराच (३) नाराच, (४) अर्द्धनाराच. ॥३८॥ संघयण एटले सांधाना हाडकांनुं जोडावुं ते.

वज्रऋषभ नाराच संघयण-जे सांधामां बे पासे *मर्कट बंध होय ते उपर ऋषभ एटले हाडनो पाटो ते उपर ते त्रणेने भेदे एवी वज्रखीली. एवी रीते जे संघयण जोडाएलां होय.

ऋषभनाराचः-उपरना करतां वज्र (खीली) ओछी होय ते.

नाराचः-पाटो अने खीली न होय.

अर्धनाराचः-जेने एक पासे मर्कटबंध अने एक पासे खीली होय ते.

कीलिअ छेवठं इह, रिसहो पट्टो अ कीलिआ वज्जं ॥
उभओ मक्कडबंधो, नारायं इममुरालंगे ॥ ३९ ॥

कीलिअ-कीलिका	कीलीआ-खीली रूपे	नारायं-नाराच
छेवट्ठं-छेवट्ठुं	वज्जं-वज्रने	इमं-ए संघयण
इह-अहींआं	उभओ-बे पासे	उरालंगे-औदारिक शरीर होय.
रिसहोपट्टो-ऋषभ ते पाटो	मक्कडबंधो मर्कटबंध	

अर्थः-(५) कीलिका संघयण (६) छेवट्ठु संघयण अहींआं ऋषभ ते पाटा सरखुं हाड समजवुं अने कीलिकारूप ते वज्र म-

*वांदरी जेम पोताना बच्चाने पेटे वळगाडे छे तेम.

मजवुं, अने बे पासे आंकडा जराववा तेने मर्कटबंध एटले नाराच कहीए. ए संघयण औदारिक शरीरे होय ॥ ३९ ॥

कीलिकाः–ज्यां हाडसंधिमां एक खीली मात्र होय.

छेवठुंः–ज्यां हाड फक्त, एक बीजाने अडकीने रह्यां होय.

हवे ते संघयणनां संस्थान होय माटे संस्थान कहे छे.

समचउरंसं निग्गो, ह साइ खुज्जाइ वामणं हुंडं ॥
संठाणा वण्ण किण्ह, नील लोहिय हलिद्द सिआ ॥४०॥

समचउरंसं–समचतुरस्र	वामणं–वामन	नील–नीलोवर्ण
निग्गोह–न्यग्रोध	हुंडं–हुंड	लोहिन–लालवर्ण
साइ–सादी	संठाणा–संस्थान [मकर्म	हलिद्द–पीतवर्ण
खुज्जाइ–कुब्ज	वण्णकिण्ह–कृष्ण वर्ण ना–	सिआ–श्वेतवर्ण

अर्थः–१ समचतुरस्र, २ न्यग्रोध, ३ सादि, ४ कुब्ज, ५ वामन अने ६ हुंड ए छ संस्थान जाणवां हवे पांच वर्ण कहे छे कृष्ण (काळो) वर्ण, नील (नीलो) वर्ण, लोहित (लाल) वर्ण, हलिद्र (हळदर जेवो पीळो) वर्ण, अने श्वेत (धोळो) वर्ण ॥४०॥

समचतुरस्रसंस्थानः–पलांठी वाळीने बेठां थकां चारे खुणे सरखुं अंतर होय. ते सर्व देवता तथा तीर्थंकरने होय छे.

न्यग्रोधसंस्थानः–वडना झाडनी पेठे नाभी उपरनो भाग मनोहर अने नाभी नीचेनो भाग हीन होय.

सादिसंस्थानः–नाभी नीचेनो भाग सारो पण अने उपरनां अंग हीन होय ते.

कुब्जः–जेना छाती, पेट, अने वांसो एटलां अंग अधम होय अने पग, हाथ, मुख, अने ग्रीवादिक उत्तम होय.

वामनः–ज्यां हाथ अने पग हीन होय अने बीजां अंग उत्तम होय.

हुंडः–जेनां सर्व अंग अधम होय.

सुरही दुरही रस पण, तित्त कडु कसाय अंबिला महुरा॥
फासा गुरु लहु मिउखर, सिउण्ह सिणिद्धरुक्खा ॥४१॥

सुरभिगंध
दुरभिगंध
ा-रसपांच
-तिक्तरस
-कटुरस
ाप-कपायेलोरस

अंबिला-खाटोरस
महुरा-मधुर
फासा-स्पर्श
गुरु-भारे
लहु-लघु (हलको)
मिउ-मृदु (कोमळ)

खर-खर (बरसट)
सी-शीत
उन्ह-उष्ण
सिणिद्द-रस (लुखो)
रुक्ख-रुक्ष (लुखो)
अट्ठ-ए आठ स्पर्श

अर्थः–गंध बे प्रकारे छे. (१) सुरभि ते फूलना सुगंध
...रखो शरीरनो वास होय, (२) दुरभि ते खराब गंध युक्त
...शरीर होय. रस पांच प्रकारे छे (१) तिक्त ते कडवो, (२)
कटु ते तीखो, (३) कसाय ते कषायेलो, (४) आम्ल ते
खाटो, (५) मधुर ते मीठो. हवे आठ स्पर्श कहे छे (१) गुरु
ते भारे, (२) लघु ते हलको, (३) मृदु ते कोमळ, (४)
खर ते बरसट, (५) शीत ते ठंडो, (६) उष्ण ते उन्हो
(७) स्निग्ध ते चीकणो, (८) रुक्ष ते लुखो ॥४१॥ ए प्रमाणे
जे जे स्पर्श युक्त शरीर होय ते ते स्पर्श नाम कहीये.

वर्णादिनी वीस प्रकृति मांहे शुभ अशुभ केटली ते कहे छे.

नील कसिणं दुगंधं, तित्तं कडुअं गुरुं खरं रुक्खं ॥
सीअं च असुह नवगं, इक्कारसगं सुभं सेसं ॥ ४२ ॥

नील-नीलवर्ण
कसिणं-कृष्णवर्ण
दुगंधं दुर्गंध
तित्तं-तिक्त, कडवो
कडुअं-कटु, तीखो

गुरुं-गुरुस्पर्श
खरं-खरस्पर्श
रुक्खं-रुक्षस्पर्श
सीअंच-शीतस्पर्श
नवग-नव प्रकृति

असुह-अशुभ छे.
इक्कारसगं-अगियार
शुभं-शुभ
सेसं-बाकीनी

अर्थः–(उपरनी वर्ण चतुष्कनी वीस प्रकृतिमांथी) नील
अने कृष्ण ए बे वर्ण, दुरभिगंध, कडवो अने तीखो ए बे रस

गुरु, खर, रुक्ष अने शीत ए चार स्पर्श, एम नव प्रकृति अशुभ जाणवी. बाकी अगीआर प्रकृति शुभ छे ॥ ४२ ॥

हवे आनुर्वी नाम कर्म कहे छे.

चउहगइव्वणुपुव्वी. गइ पुविदुगं तिगं निआउजुअं ॥
पुव्वि उदओ वक्के, सुह असुह वसुट्ट विहगगइ ॥४३॥

चउह–चारभेदे	निआउजुअं–पोताना आयुसहित करतां	सुह–शुभ
गइव्व–गतिनीपेरे	तिगं–त्रिक थाय	असुह–अशुभ
अणुपूव्वी–आणु पूर्व्वी नाम छे	पुव्वीउदओ–आनुपूर्व्वीनो उदय	वस–वृषभ
गइपुव्विदुगं–गतिआणु पूर्व्वी दुग	वक्के–वक्रगतिये होय	उट्ट–उंट
		विहगगइ–विहायो गति नाम.

अर्थः–चार प्रकारे गतिनी पेठे अनुपूर्व्वी छे. गति अने अनुपूर्व्वी मळीने द्विक कहेवाय, अने तेमां आयुष्य मेळवतां अणुपूर्व्वी त्रिक थाय. अनुपूर्व्वीनो उदय ते विग्रह गतिये होय. बळदनी पेठे शुभ अने उंटनी पेठे अशुभ चाले ए बे प्रकारे विहायोगति नाम कहीए ॥ ४३ ॥

आनुपूर्व्वी वक्रगतिये एक गतिमांथी बीजी गतिमां जतां नाथवडे बळदनीपेरे खेंची नियमित रस्ते लइ जनार, ते चार प्रकारे छे नरकानुपूर्व्वी, तिर्यचानुपूर्व्वी, मनुष्यानुपूर्व्वी, अने देवानुपूर्व्वी. अनुपूर्वी, गति अने आयुष्य ए त्रणे संबंधवाळी छे, तेथी ज्यां द्विक कहे त्यां गति अने अनुपूर्व्वी लेवां अने त्रिक कहे त्यां आयुष्य वधारी लेवुं. जेम नरकद्विक, एटले नरकनी गति अने नरकनी आणुपूर्वी. अने नरक त्रिक एटले नरकगति, नरकनी अणुपूर्वी अने नरकायु एम चार गति आश्री.जाणी लेवुं.

हवे आठ प्रत्येक प्रकृतिनुं स्वरूप कहे छे.

परघा उदया पाणी, परेसिं बलिणंपि होइ दुद्धरिसो ॥
ऊससिण लद्धिजुत्तो, हवेइ ऊसासनामवसा ॥ ४४ ॥

परघा-पराघातना
उदया-उदयथी
पाणी-प्राणी
परेसिं-बीजा
बलिणंपि-बळवंतनेपण

होइ-होय
दुद्धरिसो-दुःखे जीतवा योग्य होय
ऊससिण-श्वासोश्वासनुं
लद्धिजुत्तो-लब्धि युक्त

हवइ-होय
ऊसासनाम-उश्वासनाम कर्मना
वसा-वशेकरीहोय.

अर्थः—पराघात नाम कर्मना उदयथी प्राणी पोताथी अ-बळवाळा बीजा जनो वडे पण जीतावो दुष्कार थइ पडे अ-र्थात् तेने जीती शकाय नहीं. अने श्वासोश्वासनुं पामवुं ते उ-च्छ्वासनामकर्मना वशे करी होय ॥ ४४ ॥

रवि बिंबेउ जिअंगं, ताव जुअं आयवाउ नउजलणे ॥
जमुसिण फासस्स तहिं, लोहिय वण्णस्स उदउत्ति ॥४५॥

रविबिंबेउ-सूर्यबिंबनेविषे
जिअंगं-(रत्नना) जीवनुं अंग
तावजुअं-तापयुक्त

आयवाउ-आतपनाउदये
नउजलणे-अग्निना शरीरे न होय
जमुसिणफासस्स-जेमाटे उष्ण स्पर्शनो उदय

तहिं-ते अग्निना शरीरे
लोहियवण्णस्स-रातावर्णनो
उदउत्ति-उदय छे.

अर्थः—रवि मंडळमां बादर अपर्याप्ता रत्नना जीवनुं अंग ताप युक्त एटले बीजाने तापकारी थाय छे. ते आत नाम कर्मना उदयथी. तेवो आतप कर्मनो उदय अग्निकाय जीवने नथी. केमके तेने तो उष्ण स्पर्श अने लालव उदय छे ॥ ४५ ॥

सूर्यमंडळनो जे प्रकाश आवे छे, ते प्रकाश विमानमां रहेला रत्नोनो रत्न बादर पृथ्वीकाय छे अने स्पर्शे शीत छे. परंतु तेमनो प्रकाश ताप उ कारण के तेमने आतप नाम कर्मनो उदय छे ते सिवाय बीजाने होय नहीं कोइ शंका करे के अग्निनो पण तेवो प्रकाश छे तो तेनुं केम उदय छे अग्निनु शरीर ज उष्ण छे. परंतु तेने उष्ण स्पर्श नाम कर्मनो स्पर्श करतां अथवा पासे जतां ताप लागे. परंतु दूरथी ताप नहीं।

गुरु, खर, रुक्ष अने शीत ए चार स्पर्श, एम नव प्रकृति अशुभ जाणवी. बाकी अगीआर प्रकृति शुभ छे ॥ ४२ ॥

हवे आनुर्व्वी नाम कर्म कहे छे.

चउहगइव्वणुपुव्वी. गइ पुव्विदुगं तिगं निआउजुअं ॥
पुव्वि उदओ वक्के, सुह असुह वसुट्ट विहगगइ ॥४३॥

चउह–चारभेदे	निआउजुअं–पोताना आयुसहित करतां	सुह–शुभ
गइव्व–गतिनीपेरे	तिगं–त्रिक थाय	असुह–अशुभ
अणुपूव्वी–आणु पूर्व्वी नाम छे	पुव्वीउदओ–आनुपूर्व्वीनो उदय	वस–वृषभ
गइपुव्विदुगं–गतिआणु पूर्व्वी दुग	वक्के–वक्रगतिये होय	उट्ट–उंट
		विहगगइ–विहायो गति नाम.

अर्थः–चार प्रकारे गतिनी पेठे अनुपूर्व्वी छे. गति अने अनुपूर्व्वी मळीने द्विक कहेवाय, अने तेमां आयुष्य मेळवतां अणुपूर्व्वी त्रिक थाय. अनुपूर्व्वीनो उदय ते विग्रह गतिये होय. वळदनी पेठे शुभ अने उंटनी पेठे अशुभ चाले ए बे प्रकारे विहायोगति नाम कहीए ॥ ४३ ॥

आनुपूर्व्वी वक्रगतिये एक गतिमांथी बीजी गतिमां जतां नाथवडे बळदनीपेरे ...षी नियमित रस्ते लइ जनार, ते चार प्रकारे छे नरकानुपूर्व्वी, तिर्यंचानुपूर्व्वी, ...ष्यानुपूर्व्वी, अने देवानुपूर्व्वी. अनुपूर्व्वी, गति अने आयुष्य ए त्रणे संबंधवाळी ...तेथी ज्यां द्विक कहे त्यां गति अने अनुपूर्व्वी लेवां अने त्रिक कहे त्यां ...ष्य वधारी लेवुं. जेम नरकद्विक, एटले नरकनी गति अने नरकनी आणु ... अने नरक त्रिक एटले नरकगति, नरकनी अणुपूर्व्वी अने नरकायु एम ...ति आखी जाणी लेवुं.

हवे आठ प्रत्येक प्रकृतिनुं स्वरूप कहे छे.

...उदया पाणी, परेसिं बलिणंपि होइ दुद्धरिसो ॥
...ण लद्धिजुत्तो, हवेइ उसासनामवसा ॥ ४४ ॥

परघा-पराघातना	होइ-होय	(पामवुं)
उदया-उदयथी	दुद्धरिसो-दुःखे जीतवा योग्य होय	हवइ-होय
पाणी-प्राणी		उसासनाम-उश्वासनाम कर्मना
परेसिं-बीजा	ऊससिण-श्वासोश्वासनुं	
बलिणंपि-बळवंतनेपण	लद्धिजुत्तो-लब्धि युक्त-	वसा-वशेकरीहोय.

अर्थः-पराघात नाम कर्मना उदयथी प्राणी पोताथी बळवाळा बीजा जनो वडे पण जीतावो दुष्कार थइ पडे अर्थात् तेने जीती शकाय नहीं. अने श्वासोश्वासनुं पामवुं ते उच्छ्वासनामकर्मना वशे करी होय ॥ ४४ ॥

रवि बिंबेउ जिअंगं, ताव जुअं आयवाउ नउजलणे ॥
जमुसिण फासस्स तहिं, लोहिय वण्णस्स उदउत्ति ॥४५॥

रविबिंबेउ-सूर्यबिंबनेविषे	आयवाउ-आतपनाउदये	उष्ण स्पर्शनो उदय
जिअंगं-(रत्नना) जीवनुं अंग	नउजलणे-अग्निना शरीरे न होय	तहिं-ते अग्निना शरीरेछे
		लोहिअवन्नस्स-रातावर्णनो
तावजुअं-तापयुक्त	जमुसिणफासस्स-जे माटे	उदउत्ति-उदय छे.

अर्थः-रवि मंडळमां बादर अपर्याप्ता रत्नना जीवनुंज अंग ताप युक्त एटले बीजाने तापकारी थाय छे. ते आतप नाम कर्मना उदयथी. तेवो आतप कर्मनो उदय अग्निकायना जीवने नथी. केमके तेने तो उष्ण स्पर्श अने लालवर्णनो उदय छे ॥ ४५ ॥

सूर्यमंडळनो जे प्रकाश आवे छे, ते प्रकाश विमानमां रहेला रत्नोनो छे, ते रत्न बादर पृथ्वीकाय छे अने स्पर्शे शीत छे, परंतु तेमनो प्रकाश ताप उपजावे कारण के तेमने आतप नाम कर्मनो उदय छे ते सिवाय बीजाने होय नहीं. अहीं कोइ शंका करे के अग्निनो पण तेवो प्रकाश छे तो तेनुं केम ? तो उत्तर के अग्निनुं शरीरज उष्ण छे, वळी तेने उष्ण स्पर्श नाम कर्मनो उदय छे तेथी तेने स्पर्श करतां अथवा पासे जतां ताप लागे, परंतु दूरथी लागे नहीं.

जे शक्ति विशेष ते, शरीर पर्याप्ति एटले लीधेला आहारने पचावीने शरीर बांधवानी जे शक्ति विशेष ते, एम छ ए पर्याप्ति जाणी लेवी; ते पर्याप्तिओ एकेंद्रियने चार होय छे. विकलेंद्रि तथा असन्नी पचेंद्रिने पांच होय छे अने सन्नि पंचेंद्रिने छ होय छे, ते मांहेनी पोतपोताना जेटली पर्याप्तिओ होय तेटली पर्याप्तिओ पुरी कर्या विना जे जीव मरे नहीं, ते पर्याप्ति नामकर्मना उदयथी होय.

पोत पोतानी जेटली पर्याप्ति होय तेटली पर्याप्तिओ जीव उत्पत्तिना प्रथम समयथी साथे आरंभे, त्यार पछी आहार पर्याप्ति एक समये पूर्ण करे, ते पछी अंतर मुहूर्ते शरीर पर्याप्ति पूर्ण करे, ते पछी औदारिक शरीरवाळो अंतरमुहूर्त मुहूर्तने आंतरे बाकीनी चार पर्याप्ति पुरी करे, अने वैक्रिय तथा आहारक शरीरवाळो समय समयने अंतरे पूर्ण करे. आगली ये पर्याप्ति सूक्ष्म छे. तेथी काळनो फेर थाय. जेम छ जणीओ कांतनारी साथे कांतवा बेठी तेमां जे जाडुं कांते ते वेहेलुं फोकडुं पूरुं करे अने सूक्ष्म कांते ते मोडुं पुरुं करे.

हवे ते आरंभेली पर्याप्तिओ पूरी कर्या पछी जे जीव मरे ते जीव लब्धि पर्याप्तो कहेवाय. तथा करण एटले आहार, शरीर अने इंद्रिय ए त्रण पर्याप्ति पूर्ण थइ नथी त्यां सुधी तेने करण अपर्याप्तो कहीए अने ए त्रण पुरी थया पछी करण पर्याप्तो कहीए. अथवा जे जे पर्याप्ति पूरी नथी करी ते तेनी अपेक्षाये करण अपर्याप्तो अने पूरी करी तेनी अपेक्षाए करण पर्याप्तो कहीए. अने जे कर्मना उदयथी आरंभेली पर्याप्ति पूरी कर्या विना जे जीव मरे ते लब्धि अपर्याप्तो कहेवाय, ते अपर्याप्ता नाम कर्म.

पत्तेअ तणू पत्ते, उदएणं दंत अठिमाइ थिरं ॥
नाभुवरि सिराइ सुहं, सुभगाओ सव्व जण इठो ॥५०॥

पत्तेअतणु-प्रत्येकनुं जूदुं शरीर	अठिमाइ-अस्थिआदि	सुभगाओ-सौभाग्यनाम-कर्मना उदयथी
	थिरं-स्थिर होय	
पत्ते-प्रत्येक नामकर्म	नाभुवरि-नाभि उपरनां	सव्वजण-सर्व जणने
उदएणं-उदयेकरी	सिराइ-मस्तकआदि	इठो-इष्ट, वल्लभलागे
दंत-दांत	सुहं-शुभ होय	

अर्थः—जेना उदयथी जीव एक शरीरने विषे उत्पन्न थाय, साधारणपणुं न पामे ते प्रत्येक नामकर्म कहेवाय. जेना उद-

थथी दंत अस्थि वगेरेनो बंध स्थिर होय ते स्थिर नामकर्म. जेना उदयथी नाभि उपरनां मस्तक वगेरे अंग सारां होय तथा तेना स्पर्शे कोइ अप्रिति पामे नहीं ते शुभ नामकर्म, तेनाथी वीपरित ते अशुभ नामकर्म. तथा जेना उदयथी विना कारणे सर्व मनुष्यने पण प्रिय लागे ते सौभाग्य नामकर्म तेथी विपरीत ते दौर्भाग्य नामकर्म कहीए ॥ ५० ॥

सुसरा महुर सुह झुणी, आइज्जा सव्वलोअ गिज्झवओ।
जसओ जसकित्तीओ, थावर दसगं विवज्जत्थं ॥ ५१ ॥

सुसरा-सुस्वर
महुर-मीठो
सुह-सुखदाइ
झुणी-ध्वनी, स्वर

आइज्जा-आदेयना०
सव्वलोअ-सर्वलोकने
गिज्झ-ग्रहवायोग
वओ-वचनहोय

जसओ-जशना० थी होय
जसकित्तीओ-यशकीर्ति
थावरदसगं-थावरदश
विवज्जत्थं-वीपरित अर्थ
जाणवे

अर्थः-मधुर अने सुखदाइ ध्वनी (सुर) होय ते आठमुं सुस्वरनाम कर्मना उदयथी होय, नवमा आदेय नाम कर्मना उदयथी जेनुं वचन सर्व लोकने माननीय एटले गृहण करवा योग्य होय. जेना उदयथी सर्व ठेकाणे यश कीर्ति प्रसरे ते दशमुं यशनाम कर्म ए त्रसदशक नाम कर्म प्रकृति जाणवी तेथी विपरीत रीत स्थावर दशक नामकर्म जाणवुं ॥ ५१ ॥

गोअ-गोत्र नामकर्म
दुह-बे भेद
उच-उंचगोत्र
नीअ-नीचगोत्र
कुलालइव-कुंभारनीपेरे

सुघड-सारा घडा जेवु
भुभलाइअ-मदिरादिना
घडा जेवु
विग्घ-अंतरायकर्म
दाण-दानांतराय

लाभे-लाभांतराय
भोग-भोगांतराय
उवभोगेसु उप...
विरिए अ-वीर्य...

गोअं दुहुचनीअं, कुलाल इव सुघड भुंभलाइअं

विग्घं दाणे लाभे, भोगुवभोगेसु विरिअेअ ॥ ५२ ॥

अर्थः-गोत्रकर्म बे प्रकारे छे. एक उच्चैर्गोत्र अने बीजुं नीचैर्गोत्र ते कुंभारनी पेरे घमेला सारा घमा सरखुं उच्चैर्गोत्र अने शराब मदिरादिनो घमो घमे तेना सरखुं नीचैर्गोत्र तथा अंतराय कर्म पांच प्रकारे छे. (१) दानांतराय, (२) लाभांतराय, (३) भोगांतराय, (४) उपभोगांतराय, (५) वीर्यांतराय. ॥ ५२ ॥

उच्चगोत्र-जेना उदयथी क्षत्री, काश्यप विगेरे उत्तम जातिमां तथा उत्तम कुळमां जन्म थाय.

नीचगोत्र-भिक्षुक आदि नीच कुळमां उत्पन्न थाय.

दानांतराय-जेना उदयथी सुपात्र मळे थके तथा दान देवानी इच्छा छते तथा शुद्ध द्रव्य छते पण दान दई शकाय नहीं.

लाभांतराय-जेना उदयथी देनार माणस दातार छतां तथा तेना घरमां वस्तु छतां अने मागनार डाह्यो छतां पण इच्छित वस्तु न मळे ते.

भोगांतराय तथा उपभोगांतराय-जेना उदयथी भोगोपभोग्य वस्तुनी प्राप्ति थया छतां तथा पोते भोगववा योग्य छतां पण भोगवाइ शकाय नहीं.

वीर्यांतराय-जेना उदयथी पोते जुवान, रोगरहित तथा बळवान छतां पण पोतानी शक्ति फोरवाइ शकाय नहीं.

हवे कर्मनी एकसो अठावन प्रकृति बतावे छे.

८ कर्मनी मूळप्रकृति	७ गोत्रकर्म
१ ज्ञानावरणीयकर्म	८ अंतरायकर्म
२ दर्शनावरणीयकर्म	५ ज्ञानावरणीय
३ वेदनीयकर्म	१ मतिज्ञानावरणीय
४ मोहनीयकर्म	२ श्रुतज्ञानावरणीय
५ आयुकर्म	३ अवधिज्ञानावरणीय
६ नामकर्म	४ मनःपर्यवज्ञानावरणीय

५ केवलज्ञानावरणीय
९ दर्शनावरणीयनीप्रकृति
१ चक्षुदर्शनावरणीय
२ अचक्षुदर्शनावरणीय
३ अवधिदर्शनावरणीय
४ केवलदर्शनावरणीय
५ निद्रा
६ निद्रानिद्रा
७ प्रचला
८ प्रचलाप्रचला
९ थीणद्धी
२ वेदनीयकर्मनी
१ शातावेदनीय
२ अशातावेदनीय
२८ मोहनीयकर्मनी
१ सम्यक्त्वमोहनीय
२ मिश्रमोहनीय
३ मिथ्यात्वमोहनीय
(दर्शनमोहनीय ३)
४ अनंतानुबंधक्रोध
५ अप्रत्याख्यानीयक्रोध
६ प्रत्याख्यानीयक्रोध
७ संज्वलनक्रोध
८ अनंतानुबंधीमान
९ अप्रत्याख्यानीयमान
१० प्रत्याख्यानीयमान
११ संज्वलनमान
१२ अनंतानुबंधीमाया
१३ अप्रत्याख्यानीयमाया
१४ प्रत्याख्यानीयमाया
(सोळकषाय)
१५ संज्वलनमाया
१६ अनंतानुबंधि लोभ
१७ अप्रत्याख्यानीय लोभ
१८ प्रत्याख्यानीय लोभ
१९ संज्वलन लोभ
२० हास्य
२१ रति
२२ अरति
२३ शोक
२४ भय
२५ दुगंछा
२६ पुरुषवेद
२७ स्त्रीवेद
२८ नपुंसकवेद
(चारित्रमोहनीय २५ नवनोकषाय)
१०३ नामकर्मनी प्रकृति
१ नरकगति नामकर्म
२ तिर्यचगति नाम०
३ मनुष्यगति नाम०
४ देवगति नाम०
(१ गतिनाम)
५ एकेंद्रियजाति नाम०
६ बेइंद्रियजाति नाम०
७ तेइंद्रियजाति ना०
८ चौरिंद्रिय जातिना०
९ पंचेंद्रिय जातिना०
(२ जातिनाम)
१० औदारिक शरीरना०
११ वैक्रिय शरीर नाम
१२ आहारक शरीरना०
१३ तेजस शरीरना०
१४ कार्मण शरीरना

१५ औदारिक अंगोपांगना०
१६ वैक्रिय अंगोपांगना०
१७ आहारक अंगोपांगना०
} ३ अंगोपांग नाम०

१८ औदारिक बंधनना०
१९ औदारिक तेजस बंधन नाम
२० औदारिक कार्मण बंधन नाम
२१ औदारिक तेजस कार्मण बंधन नाम०
२२ वैक्रिय वैक्रिय बंधनना.
२३ वैक्रिय तेजस बंधनना.
२४ वैक्रिय कार्मण बंधनना.
२५ वैक्रिय तेजस कार्मण बंधन नाम०
२६ आहारक आहारक बंधन नाम०
२७ आहारक तेजस बंधन नाम०
२८ आहारक कार्मण बंधन नाम०
२९ आहारक तेजस कार्मण बंधन नाम०
३० तेजस तेजस बंधन ना.
३१ तेजस कार्मण बंधन ना.
३२ कार्मण कार्मण बं० ना.
} १५ बंधन नामकर्म

३३ औदारिक संघातन नामकर्म
३४ [illegible] . नाम०
} नामकर्म

३५ आहारक संघातन ना.
३६ तेजस संघातन नाम०
३७ कार्मण संघातन ना०
} ५ संघातन

३८ वज्रऋषभ नाराच सं.
३९ ऋषभनाराच सं० ना.
४० नाराच संघयण ना०
४१ अर्द्धनाराच संघयनना.
४२ किलीका संघयन ना०
४३ छेवट्ठं संघयण ना०
} ६ संघयन नामकर्म

४४ समचतुरस्र संस्थान
४५ न्यग्रोध संस्थान
४६ सादि संस्थान
४७ वामन संस्थान
४८ कुब्ज संस्थान
४९ हुंड संस्थान
} ६ संस्थान नामकर्म

५० कृष्णवर्ण नाम०
५१ नीलवर्ण नाम०
५२ लोहितवर्ण नाम०
५३ हारिद्रवर्ण नाम०
५४ श्वेतवर्ण नाम०
} ५ वर्ण नामकर्म

५५ सुरभिगंध नाम०
५६ दुरभिगंध नाम०
} २ गंध नामकर्म

५७ तिक्तरस नाम०
५८ कटुकरस नाम०
५९ कषायरस नाम०
६० आम्लरस नाम०
६१ मधुररस नाम०
६२ रूक्षस्पर्श नाम०
} [illegible] रस नामकर्म

६३ मृदुस्पर्श नाम०
६४ गुरुस्पर्श नाम०
६५ लघुस्पर्श नाम०
६६ शीतस्पर्श नाम०
६७ उष्णस्पर्श नाम०
६८ स्निग्धस्पर्श नाम०
६९ रूक्षस्पर्श नाम०
(८ स्पर्श नामकर्म)

७० नरकानुपूर्वी
७१ तिर्यगानुपूर्वी
७२ मनुष्यानुपूर्वी
७३ देवानुपूर्वी
(४ आनुपूर्वी)

७४ शुभ विहायोगति
७५ अशुभ विहायोगति
(२ विहायोगति)

७६ पराघात नाम
७७ उच्छ्वास नामकर्म
७८ आतप नामकर्म
७९ उद्योत नामकर्म
८० अगुरुलघु नामकर्म
८१ तीर्थंकर नामकर्म
८२ निर्माण नामकर्म
८३ उपघात नामकर्म
(८ प्रत्येक प्रकृति)

८४ त्रस नामकर्म
८५ बादर नामकर्म
८६ पर्याप्त नामकर्म
८७ प्रत्येक नामकर्म
८८ स्थिर नामकर्म
८९ शुभ नामकर्म
९० सौभाग्य नामकर्म
९१ सुस्वर नामकर्म
९२ आदेय नामकर्म
९३ यशः नामकर्म
९४ स्थावर नामकर्म
९५ सूक्ष्म नामकर्म
९६ अपर्याप्त नामकर्म
९७ साधारण नामकर्म
९८ अस्थिर नामकर्म
९९ अशुभ नामकर्म
१०० दौर्भाग्य नामकर्म
१०१ दुःस्वर नामकर्म
१०२ अनादेय नामकर्म
१०३ अयश नामकर्म

७ गोत्र कर्म
१ उच्चगोत्र
२ नीचगोत्र

८ अन्तराय कर्म
१ दानान्तराय
२ लाभान्तराय
३ भोगान्तराय
४ उपभोगान्तराय
५ वीर्यान्तराय

[illegible]

सिरि हरिअसमं अेअं, जह पडिकूलेण तेणरायाइ ॥
नकुणइ दाणाइअं, एवं विग्घेण जीवोवि ॥ ५३ ॥

सिरिहरिअ-श्रीगृही, भंडारी	तेणरायाइ-ते राजादिक	विग्घेण-अंतरायकर्मेकरी
समंएअं-ते सरखुं	नकुणइ-न करी शके	जीवोवि-जीव (रुपराजा) पण
जेह-जेम	दाणाइअं-दानादिक	
पडिकूलेण-प्रतिकूलथके	एवं-ए प्रकारे	

अर्थः-सिरिश्रीलक्ष्मी तेनुं घर एटले भंडार तेनो अधिकारी ते भंडारी तेना सरखुं अंतरायकर्म कह्युं छे. एटले जेम भंडारी प्रतिकूलथके राजादिक दान आपवानी इच्छाकरे पण छते योगे दान, लाभ, भोगादिक न करी शके एम अंतराय कर्मे करी जीवरुप राजा पण, दानादिक करी शके नहीं ॥५३॥

हवे ए आठ कर्म बांधवाना मुख्य हेतु मिथ्यात्व, अविरति, कषाय अने योग ए चार छे ते आगळ कहेवाशे परंतु अहीं स्थूळ हेतु कहे छे.

त्यां प्रथम ज्ञानावरण तथा दर्शनावरणना बंध हेतु कहे छे.

पडिणीअत्तण निन्हव, उवघाय पओस अंतराएणं ॥
अच्चासायणयाओ, आवरण दुगं जीओ जयई ॥ ५४ ॥

पडिणीअत्तण-(गुरु आदिकनीप्रत्यनीकताए)	पओस-प्रद्वेष राखवे	आशातना करवे करी
निन्हव-ओळववे	अंतराएणं-अंतराय करवे करी	आवरण दुगं-बे आवरण
उवघाय-हणवेकरी	अच्चासायणयाए-अत्यंत	जिओ-जीव
		जयई-उपार्जे

अर्थः-गुरुआदिकनुं प्रत्यनीक एटले अनिष्ट आचरण करवे करी, गुरुने ओळववे करी, हणवे करी, प्रद्वेष राखवे करी अंतराय करवे करी, अत्यंत आशातना करवे करी, ज्ञानावरण अने दर्शनावरणने जीव उपार्जे ॥ ५४ ॥

मतिश्रुत प्रमुख पांच ज्ञाननी तथा ज्ञानवंतनी तथा ज्ञानोपगरण पुस्तकादिकनी प्रत्यनीकता एटले अनिष्टपणुं, प्रतिकूलपणुं करवुं. जेम ज्ञान, ज्ञानवंतने माठुं थाय तेम करे, तथा निन्हव एटले जेनी पासेथी भण्यो होय ते गुरुने ओळवतां, तथा जाण्याने अजाण्युं कहेतां तथा ज्ञानवंत तथा ज्ञानोपकरणनो उपघात एटले अग्नि शस्त्रादिके करी विनाश करतां, तथा तेना उपर प्रद्वेष करतां, अंतरंग अरुचि, मत्सर धरतां, तथा जाणनाने अंतराय एटले अन्नपाणी, वस्त्र, वस्ती, निषेधतां, बीजा कार्यमां जोडतां, वार्त्ताए लगाडतां, पठन विच्छेद करतां, तथा ज्ञानवंतनी अत्यंत आशातना करतां, मर्म उघाडो करतां एटले आ हीनजाति छे, एम कहेतां, अने आलदेवे करी, तथा आचार्य उपाध्यायने मत्सर करतां, अकाळे सज्झाय करतां, योगउपधान हीन भणतां, असज्झाये सज्झाय करतां, ज्ञानोपगरण पासे छतां त्यां लघु नीति, वडीनीति, तथा मैथुन करतां, पग लगाडतां, थुंक लगाडतां, ज्ञानद्रव्य विनाशतां, विणसतो उवेखतां, ज्ञानावरण कर्म बंधाय, तेम दर्शनावरण पण दर्शन प्रत्यनीकत्वादिक दोषे करी बंधाय, पण एटलुं विशेष के दर्शन एटले चक्षु अचक्षु प्रमुख दर्शनी साधु तेना पांचे इंद्रिय तेना उपर माठुं चिंतवतां तथा सम्मति तत्वार्थ नयचक्र वालादिक दर्शन प्रभावकशास्त्र तेनो पुस्तक ते उपर प्रत्यनीकतादि समाचरतां थकां दर्शनावरण कर्म बंधाय. एम बे आवरणना बंध हेतु कह्या.

हवे शाता तथा अशाता वेदनीयना बंध हेतु कहे छे.

गुरुभत्तिखंतिकरुणा, वयजोगकसाय विजयदाण जुओ॥
दढ धम्माइ अज्जइ, सायमसायं विवज्जयओ ॥ ५५ ॥

गुरुभत्ति-गुरुभक्ति	कसायविजय-कषायने जीतवा	अज्जइ-उपार्जे
खंति-क्षमायेकरी		सायं-सातावेदनी
करुणा-करुणाभावे	दाणजुओ-दानादि गुण युत	असाय-असातावेदनी
वय-व्रत पाळवा		विवज्जयओ-एथी वि-
जोग-संयमयोग	दढधम्माइ दृढधर्मी	पर्ययथी

अर्थ.-गुरुभक्तिये करी, क्षमाये करी, करुणाभावे करी व्रत पाळतां, संयमयोगे करी, कषायने जीतवे करी

शीळगुणे करी सहित होय, दृढधर्मी, प्रीयधर्मी (इत्यादिक शुभ कारणे करी जीव) शातावेदनीय उपार्जे, अने अशाता वेदनीय एथी विपरीत पणे बांधे ॥५५॥

गुरु एटले पोताना मातपिता, धर्माचार्य, तेनी भक्ति एटले सेवा करतो, क्षमा एटले शक्ति छतां पारका अपराधने सहन करतो, परजीवने दुःखीया देखी तेनुं दुःख टाळवानो विचार करतो, पांच महाव्रत तथा अणुव्रत निरतिचार पाळतो, योग एटले दशविध चक्रवाल समाचारीरूप संयमयोग साधतो, कषाय तथा प्रेमरागने जीततो, सुपात्र तथा अभयदान देतो, सर्व जीवने उपकार करतो तथा [illegible]. धर्मने विषे स्थिर परिणाम राखतो, बाल, वृद्ध, ग्लानादिकनुं वैयावच्च करतो, धर्मीजनने धर्म करवामां वर्तता सहाय देतो, चैत्य भक्ति करीने [illegible], सराग संयमे देशविरति पाळतो, तथा अकाम निर्जरा, बालतप, शौच, [illegible] शुभ परिणामे वर्ततो जीव शातावेदनीय कर्म उपार्जे अने तेथी विपरीत कारणो एटले गुरुने विषे अविनये वर्ततो, निःकरुणापणे वर्ततो, व्रत [illegible], प्रमादी थतो, कषाय उदीरतो, कृपणताए धर्मने अविचारतो, मिथ्यात्वथी आत्माने [illegible], तथा जीव ओपतो, हाथी, घोडा, बळद वगेरे पशुने दमतो, मारतो, बंधनो पीडा देतो, पोताने शोक संताप उपजावतो तथा अविरति वगेरे अशुभ परिणामे जीव अशातावेदनीय बांधे.

हवे मिथ्यात्व मोहनीयना बंध हेतु कहे छे.

उम्मग्ग देसणामग्ग, नासणा देव दव्व हरणेहिं ॥
दंसणमोहं जिणमुणि, चेइअ संघाइ पडिणीओ ॥५६॥

उम्मग्गदेसणा—उन्मार्गनी देशना	देवदव्व-देवद्रव्य	जिण—जिनेश्वर
	हरणेहिं-हरणवडे	मुणि—साधु
		चेइअ—जिनप्रतिमा
मग्गनासणा—मार्गनो विनाश करवो	दंसणमोहं दर्शनमोहनीय	संघाइ अ संघादिकना
	बांधे	पडिणीओ—प्रत्यनीकपणाथी

अर्थ—उन्मार्गनी देशनाए, सन्मार्गनो विनाश करवो, देवद्रव्य हरण करवे, वळी जिनेश्वर, मुनि, चैत्य, अने संघ

आदिनुं प्रतिकूलपणुं आचरतो, निंदा करतो जीव दर्शन मोहनीय कर्म बांधे ॥ ५६ ॥

उन्मार्ग एटले संसार हेतु जे हिंसादिक आश्रव तेने मोक्ष हेतुपणे देखाडतो तथा एकांत मार्गनो उपदेश करतो, वळी ज्ञान, दर्शन चारित्रना समुदायरूप जे मोक्षमार्गनो विनाश करतो, सन्मार्गे रहेला परजीवने एकांतनयनी देशनाये करी मार्गथी चुकवतो, वळी देवद्रव्य तथा ज्ञानद्रव्य हरण करतो, देरासरनी वस्तु पोताना काममां वापरतो, परने देवद्रव्य विणासतो देखी छती शक्तिये उवेखी मुकनार मिथ्यात्व मोहनीय कर्म बांधे, वळी केवळी तथा तीर्थंकरना अवर्ण वाद बोलनारो, साधु, साधवी, श्रावक, श्राविका आदिनो निंदा करतो, द्वेष धरतो, जिन प्रवचननुं माठुं देखाडतो घणा जीवनां बोधिबीज हणे तेणे करीने मिथ्यात्व मोहनीय बांधे अने पूर्वे बांध्युं होय तेने निकाचित करे.

हवे चारित्र मोहनीयना बंध हेतु कहे छे.

दुविहंपि चरणमोहं, कसाय हासाइ विसय विवसमणो ॥
बंधइ निरयाउ महा, रंभ परिग्गह रओ रुद्दो ॥५७ ॥

दुविहंपि-बे प्रकारनुं	हासाइ-हास्यादि	निरयाउ-नरकायु
चरणमोहं-चारित्र मोहनीय	विसयविवस-विषयवश	महारंभ-महाआरंभ
	मणो-चित्तवंतो	परिग्गह-परिग्रहमां
कसाय-कषाय	बंधइ-बांधे	रओ-रक्तपणे
		रुद्दो-रौद्रध्यानी

अर्थः-एक कषाय मोहनीय तथा बीजुं नोकषाय मोहनीय बांधे ते कषाय हास्यादिक तथा विषयने विषे तत्पर लोलुपी परवश चित्त थको बांधे, अने नरकायु बांधे ते जीव महारंभे वर्त्ततो, परिग्रहमां रातो थको, रौद्रध्याने वर्त्ततो एटले महाकषायवंत, जीवघातनो करनार, दुष्ट परिणामी होय॥५७॥

जे जीव कषायने उदये वर्ते ते कषाय मोहनीय बांधे. जेम अनंतानुबंधीया क्रोधादिकने उदये सघळा कषाय बांधे, अप्रत्याख्यानीयाने उदये बार कषाय

बांधे, प्रत्याख्यानीयाने उदये (चार प्रत्याख्यानीया तथा चार संज्वलना) आठ कषाय बांधे, अने संज्वलना चार बांधे, हास्य बोलतो, भांड कुचेष्टा करतो, बहु बोलतो जीव हास्य मोहनीय कर्म बांधे, देश देखवाने रसे, रमवाडीपणे, खेलन, मोहन, करतो, रती मोहनीय कर्म बांधे राजवेध करतो, मनोराजास्थापतो, परने उचाट उपजावतो. परने अशुभ काम करावबानो उत्साह वधारतो, शुभ कार्यनो उत्साह भांगतो, निष्कारणे आर्त ध्याने वर्ततो जीव अरति मोहनीय कर्म बांधे. परजीवने त्रास पमाडतो तथा निर्दय परिणामी जीव भय मोहनीय कर्म बांधे, परने शोक चिंता, संताप उपजावतो जीव शोक मोहनीय कर्म बांधे, साधु नी निंदा करतो, तथा दुगंच्छा करनार जीव जुगुप्सामो० कर्म बांधे, शब्द, रूप, रस, गंध, स्पर्श ए अनुकूल विषयने विषे अत्यंत आशक्त थको परनी अदेखाइ करतो, मायामृषा सेवतो, कुटिल परिणामे परदारा सेवतो जीव स्त्रीवेद बांधे, सरलपणे, स्वदारा संतोषे, ईर्षारहित मंद कषाये जीव पुरुषवेद बांधे, स्त्रि क- न्ये दर्शनीनुं शील भंगावतो, तीव्र विषयी, पशुघातक, मिथ्यात्वीजीव, नपुंसक वेद बांधे, चारित्रियाना दोष देखाडतो असाधुना गुण ग्रहण करतो कषाय उदि- रतो जीव चारित्र मोहनीय कर्म बांधे.

हवे आयुःकर्मना बंध हेतु कहेछे–महारंभ पंचाक्षि वधकरतो। रुद्र भोग- वते, घणी मूर्छा परिग्रह सहित, महारौद्र परिणामि, अनंतानु बंधिया कषायने उदये पंचेंद्रिय हत्या निःशंकपणे करतो, मांस भक्षण सेवतो, मिथ्यात्वी, निरंतर, चोरी पाप आचरतो, व्रत भांगतो, मिथ्यात्वनो महिमा वधारतो, अशुभ परिणामे कृष्णादिक त्रण लेश्याये वर्ततो जीव अशुभ परिणामे करी नरकायुं बंध करे.

हवे तिर्यंच आयुना बंध हेतु कहेछे.

तिरिआउ गूढहिअओ, सढो ससल्लो तहा मणुस्साउ ॥
पयईइ तणु कसाओ, दाणरुई मज्झिम गुणो अ ॥५८॥

[illegible]

अर्थः-तिर्यंचनुं आयु, जे जीव गूढ हृदयवाळो, मूर्ख, धूर्त्त, मिथ्यात्वादिक शल्य सहित होय ते जीव बांधे तथा जे जीव प्रकृतिये एटले स्वभावे अल्पकषायवंत होय, दान देवाने रुचिवंत, मध्यम गुणवंत होय ते जीव मनुष्यायु बांधे ॥५८॥

गूढ हृदय एटले जेना हृदयनी कोइने खबर न पडे तेवो होय, कपटी होय, मुखे मीठो अने परिणामे दारुण होय, आर्त्तध्यानी, आ लोकमां मान पूजा हेतुये तप करतो, करेलां पापने पूर्ण आलोचे नहीं, शल्य राखे ते जीव तिर्यंचायु बांधे.

हवे मनुष्यायु बांधवाना हेतु कहे छे-त्यां देवता तथा नारकीनो सम्यक्त्व कर्त्तव्यताये शुभभावे करी मनुष्यनुं आयु बांधे ते भणी भवमत्यये तेने देवायु न बंधाय, तथा मनुष्य तिर्यंच जेह प्रकृति केहतां सेहेज उपाय कर्यां विना मिथ्यात्वने मंद रसोदये करी कषायनो पण मंद रसोदय होय. तेथी तणु एटले दुर्बळ पड्या एवा कषाय जेम धान्य न मळवाथी शरीर दुर्बल थाय. एवो प्रकृतिये भद्रक धूलि रेखा समान कषाये वर्त्ततो, सेहेजे सुपात्र कुपात्र परीक्षा कर्या विना विशेष यशःकीर्ति प्रमुख अणवांछतो पण स्वभावे दान देवानी रुचि जेने तीव्र होय एवो क्षमा, आर्ज्जव, मार्दव, सत्य, शौचादिक मध्यम गुणे वर्त्ततो, कापोत लेश्या परिणामे जीव मनुष्यायु बांधे.

हवे देवायुना बंध हेतु कहेछे.

अविरय माइसुराओ, बालतवोऽकाम निज्जरोजयइ ॥
सरलो अगारविल्लो, सुहनामं अन्नहा असुहं ॥ ५९ ॥

अविरयमाइ-अविरतिसम्यक्दृष्टिआदि	अकामनिज्जरो-अकाम निर्जरायेकरी	अगारविल्लो-गारवरहित
सुराओ-देवायुबांधे	जयइ-उपार्जे	सुहनामं-शुभनाम
बालतवो-बालतपेकरी	सरलो-सरळ	अन्नहा-अन्यथा
		असुहा-अशुभनाम

अर्थः-अविरति सम्यक् दृष्ट्यादिक देवायुबांधे, बाल तपे करी, ब्रह्मचर्ये करी अकामनिर्जरा उपार्जे, अने निष्कपटी,

गारवरहितथको शुभनाम कर्मनी प्रकृतियो बांधे तथा अन्यथा कपट गारवसहित अशुभ नामकर्मनी प्रकृतियो बांधे ॥५९॥

अविरति सम्यक्दृष्टि, मनुष्य, तिर्यंच देवायु बांधे, थोडना परिणामे सुमित्र संयोगे, धर्म रुचिपणे, देशविरति गुणे, सराग संयमे देवायु बांधे. बालतप एटले दुःखगर्भित, मोहगर्भित वैरागे करी, दुष्कर कष्ट, पंचाग्नि साधन, रस परित्यागादिक अनेक मिथ्यात्वज्ञाने तप करतो, अत्यंत आकरो, रोष गारवे तप करतो, असुरादिक योग्य आयु बांधे तथा अकाम निर्जराये, अज्ञानपणे भूख, तृषा, टाढ, ताप, रोगादिक कष्ट सेहेतो, स्त्री अणमिलते शीयळ धारण करतो विषय संपत्तिने अभावे विषय अणसेवतो, इत्यादिक अकाम निर्ज्जराये तथा बालमरण एटले कांहिएक तस्मायोग्य शुभ परिणामे वर्त्ततो रत्नत्रयि विराधनाये व्यंतरादि योग्यः आयु बांधे. तथा आचार्य प्रत्यनीकनाये किल्बिषिकायु बांधे. तथा मुग्धजन मिथ्यात्वीना गुण प्रशंसतो, महिमा वधारतो, परमाधामीनुं आयुष्य बांधे.

शुभनाम प्रकृतिना बंध हेतु कहेछे–सरल, कूडांमान मापे करीनहीं ठगनारो, परवंचन बुद्धिरहित, ऋद्धिगारव रसगारव अने शाता गारव रहित, पापभीरु, परोपकारी सर्वजन प्रिय, क्षमादि गुणयुक्त, एवो पुरुष शुभ नामनी श्रीस प्रकृति बांधे तथा अप्रमत्तपणे चारित्र पालनो, आहारादिक बांधे, अरिहंतादिक वीश स्थानक आराधतो, गुणवंतनुं वैयावच्च करतो जीन नामकर्म बांधे,तेथी विपरित पणे वर्त्तनारो जीव नरकगत्यादिक चोत्रीस अशुभ नामकर्मनी प्रकृति बांधे ए सडसठ प्रकृतिना बंध हेतु कह्या.

हवे उच्चगोत्र कर्मना बंध हेतु कहे छे.

गुणपेही मय रहिओ, अज्झयणज्झावणा रुई निच्चं ॥
पकुणइ जिणाइ भत्तो, उच्चं निअं इअरहाओ ॥६०॥

गुणपेही–गुणनो देखनार	उपर	उच्च–उच्चगोत्र
मयरहिओ–मदरहित	रुई निच्चं–नित्य रुचिवालो	निअं–नीचगोत्र
अज्झयण–अध्ययन भणवा उपर	पकुणइ–प्रकर्षे करे	इअरहाओ=तेथी इतर एटले विपरीतगुणवालो
अज्झावणा–भणाववा	जिणाइभत्तो जिनादिकनाभक्त	

अर्थः–पारका गुणनो देखनार (अवगुण देखीने निंदेनहीं) आत्मदरहित, जणवा जणाववा उपर निरंतर रुचिवाळो होय. प्रकर्षे करी. जिन अरिहंतनो जक्त उँचैगोत्र उपार्जे अने तेथी अन्यथा. विपरीत गुणे करी नीचैर्गोत्र उपार्जे ॥ ६० ॥

हवे अंतराय कर्मना बंध हेतु कहे छे.

जिणपूआ विग्घकरो, हिंसाइ परायणोऽजयइविग्घं ॥
इय कम्म विवागोअं, लिहिओ देविंदसूरिहिं ॥६१॥

जिणपूआ–जिनपूजानो	अज्जइ–उपार्जे	पाकग्रंथ
विग्घकरो–विघ्न करनार	विग्घं–अंतरायकर्म	लिहिओ–लख्यो
हिंसाइ–हिंसादिकमां	इअ–एणीपेरे	देविंदसूरिहिं–श्री देवेंद्र
परायणो–तत्परथको	कम्मविवागोअं–कर्मवि-	सूरिए

अर्थः–जिनपूजादिकनो विघ्न करनार,(पूजानिषेधनो करनार), हिंसादिक आश्रवने विषे तत्पर थको, अंतराय कर्म उपार्जे (वळी अढार पापस्थानकनो सेवनार साधुने दानादिकनो अंतराय करनार जीव अंतराय कर्म उपार्जे.) एणीपेरे कर्म विपाक एवे नामे ग्रंथ ते श्री देवेंद्र सूरिए लख्यो ॥ ६१ ॥

कित वमतां खीरनीरना स्वाद सरखो भाव मिथ्यात्व गुणस्थानक पाम्या पेहेलां जे होय. एटले कोइ माणसे खीर खाधेली होय तेने उलटी थतां जेम खीरनो स्वाद मुखमां रही जाय तेम सास्वादन गुणठाणुं जाणवुं.

३ मिश्रगुणठाणुंः-मिश्र मोहनीयना उदयथी जीनधर्म उपर रुचिपण न होय तेम अरुचि पण न होय, मिश्रपणुं होय एवा जे, अध्यवसाय ते.

४. अविरति सम्यक्दृष्टि गुणठाणुंः-विरति गुण जाणतो, अप्रत्याख्यानीया कषायोदये आदरी शके नहीं. तेना त्रण भांगा छे.

१ जाणीने न आदरे, न पाले ते श्रेणिक राजानी पेठे.

२ जाणीने न आदरे, पाले ते अनुत्तर विमानना देवतानी पेठे.

३ जाणीने आदरे न पाले ते संविग्न.

ए त्रण भांगे वर्त्ते तो क्षायक, औपशमिक अने वेदक ए त्रणमांथी एक समकितनी रुचि पामी जे जे अध्यवसाये जिनवचन यथावस्थित पण परिणमे ते.

५ देशविरति गुणठाणुंः-देशविरति जे श्रावक तेना गुण सम्यक्त्व सहित जाणे, आदरे अने पाले. अहीं समकित सहित नोकारशी करे ते पण एमां जाणवी.

६ प्रमत्तगुणठाणुंः-चारित्र लीधां छतां पण जे अध्यवसाय प्रमादे (मद, विषय, कषाय, निद्रा अने विकथाए) करी मलीन होय.

७ अप्रमत्तगुणठाणुंः-प्रमाद रहित अनंतगुण विशुद्ध निश्चय चारित्रे स्थिरता रूप सहित जे अध्यवसाय.

८ निवृत्तिगुणठाणुंः-चारित्र मोहनीयनी एकवीश प्रकृति खपाववा तथा उपशमाववा रूप अत्यंत विशुद्ध अध्यवसाय, अहीं एक समये अनेक जीव गुणठाणे चड्या, ते शुद्ध शुद्ध तरादिक अध्यवसाय भेदे करी निवृत्ति केहेतां फेरफार होय त्यां एनुं नाम निवृत्ति गुणठाणुं कहीए अहीं समये समये अनंतगुण विशुद्धि होय.

९. अनिवृत्तिगुणठाणुं-आ गुणठाणे एक समये अनेक जीव चडे, पण तेमना अध्यवसायमां फेरफार न होय तेथी तेनुं नाम अनिवृत्ति कह्युं. तथा एनुं बीजुं नाम बादर संपराय पण कहीए कारण के अहीं कषायना घणा मंद करे.

१० सूक्ष्मसंपराय-शेष रहेली मोहनीय कर्मनी प्रकृतिनो क्षय तथा उपशम थ-
वाना जे विशुद्ध अध्यवसाय ते सूक्ष्मसंपराय, अहींआं कषायना सू-
क्ष्म खंड करे.

११ उपशांतमोहनीय-मोहनीयना उपशमथी अध्यवसाय निर्मळ थाय. परंतु
सत्ताये कषाय रहेला छे ते जो उदय आवे तो मेला थवानो संभव छे,
तेथी तेनुं नाम उपशांत मोहनीय, एने छद्मस्थ वीतराग गुणठाणुं कहीए.
अहीं अवश्य पडे अने जो मरण पामे तो अनुत्तरवासी देवता थाय,
अने चोथे गुणठाणे आवीने रहे, अन्यथा पडतो दशमे आवे, तथा
नवमे, आठमे, सातमे, पण आवे अथवा पेहेले पण आवे.

१२ क्षीणमोह वीतराग गुणठाणुं-अहींआं सर्व मोहनीय प्रकृति खपावे-एके
जे अत्यंत विशुद्ध अध्यवसाय स्थानक ते.

१३ सयोगी केवली गुणठाणुं-केवलज्ञान पाम्या पछी ज्यां सुधी बादरयोग
(वेपार) मन, वचन, काया मदर्थे हाले, चाले, बोले त्यां सुधी सं-
योगी केवली गुणठाणुं कहीए.

१४ अयोगी केवली गुणठाणुं-शुक्ल ध्याननो चोथो पायो ध्यावतां बादर यो-
गना अभावे (सूक्ष्मकाययोगे) अयोगी केवली गुणठाणुं जाणवुं.

ए रीते चौद गुणठाणानुं स्वरूप कयुं हवे तेनुं काळ मान कहे छे.

मिथ्यात्व गुणठाणानुं काळमान अभवी जीवने अनादि अनंत अने भवी जीवने अनादि सांत तथा सादि सांत होय. सास्वादननो काळ छ आवलि प्रमाण, त्रीजा, आठमा, नवमा, दशमा, अगीआरमा अने बारमा गुणठाणानो काल अंतर्मुहूर्तनो छे. चोथानुं काळमान तेत्रीस सागरोपम अधिक; पांचमा, छठ्ठा, सातमा अने तेरमा गुणठाणानुं काळमान देशे उणां क्रोड पूर्वनुं. अने चौदमानुं पांच ह्रस्व अक्षर बोलतां जेटलो वखत थाय तेटलुं जाणवुं.

हवे बंध प्रकृति कहेछे.

अभिनव कम्मग्गहणं, बंधोओहेण तत्थ वीस सयं ॥
तित्थयरा हारग दुग, वज्जं मिच्छंमि सतर सयं ॥३॥

अभिनव-नवां	वीससयं-एकसोवीस	वज्जं-वर्जीने
कम्मग्गहणं-कर्मनुं ग्रहवुं	तित्थयर-तीर्थंकर नाम	मिच्छंमि-मिथ्यात्वे
बंधो-बंध	आहारगदुग-आहारकद्विक	सत्तरसयं-एकसोसत्तर
ओहेण-ओघे		

अर्थ-नवां कर्मनुं जे ग्रहवुं तेने बंध कहीए, त्यां जीवने ओघे एकसोवीस प्रकृतिनो बंध होय. तेमांथी तीर्थंकरनाम अने आहारकद्विक (आहारक शरीर तथा आहारक अंगोपांग) ए त्रण प्रकृति वर्जीने बाकीनी एकसो सत्तर प्रकृतिनो बंध मिथ्यात्व गुणठाणे होय ॥३॥ उपरनी त्रण प्रकृति न बंधाय तेनुं कारण के ते त्रण प्रकृति शुद्ध चारित्र अने समकित आश्रीने छे अने शुद्ध चारित्र तथा समकित मिथ्यात्वगुण ठाणे होय नहीं ॥

हवे पेहेले गुणठाणे केटली प्रकृतिनो विच्छेद थाय ते कहेछे.

नरय तिग जाइ थावर, चउ हुंडा यव छिवठ नपु मिच्छं ॥
सोलंतो इगहिअसय, सासणि तिरि थीण दुहग तिगं ॥४॥

नरयतिग-नरकत्रिक	छिवठ-छेवट्ठ संघयण	सासणि-सास्वादने
जाइ-जातिचतुष्क	नपुं-नपुंसक वेद	तिरि-तिर्यंचत्रिक
थावरचउ-थावरचतुष्क	मिच्छं-मिथ्यात्वमोहनीय	थीण-थीणद्धीत्रिक
हुंड-हुंडसंस्थान	सोलंतो-ए सोळनो अंत करे	दुहगतिगं-दौर्भाग्यत्रिक
आयव-आतपनाम	इगहिअसय-एकसोएक	

अर्थः-नरकत्रिक, जातिचतुष्क, स्थावर चतुष्क, हुंड संस्थान, आतपनामकर्म, छेवटु संघयण, नपुंसकवेद अने मिथ्यात्व मोहनीय एम सोळ प्रकृतिनो अंत मिथ्यात्व गुणठाणे होय, अने शेष एकसोने एक प्रकृतिनो बंध सास्वादन गुणठाणे होय ॥ हवे सास्वादने केटली प्रकृतिनो विच्छेद होय ते कहे छे ॥ तिर्यंचत्रिक, थीणद्धीत्रिक, अने दौर्भाग्यत्रिक. ए नव ॥४॥

नरकत्रिक=नरकनीगति, अनुपूर्वी, अने आयु. जाति चतुष्क=एकेंद्रि, बेइंद्रि तेइंद्रि अने चौरिंद्रि. स्थावर चतुष्क=स्थावरनाम. सूक्ष्मनाम, अपर्याप्त नाम अने साधारण नाम. तिर्यंचत्रिक ते नरकत्रिकनी पेठे, थीणद्धित्रिक=थीणद्धी, निद्रानिद्रा, अने प्रचला प्रचला. दौर्भाग्यत्रिक-दौर्भाग्यनाम, दुस्वरनाम अने अनादेयनाम

अण मज्जागिइसंघय, ण चउनिउज्जोअकुखगइत्थित्ति।
पण वीसंतो मीसे, चउसयरि दुहाउअ अबंधा ॥ ५ ॥

अण-अनंतानुबंधी	उज्जोअ-उद्योतनाम	मीसे-मिश्रगुणठाणे
मज्जागिइ-मध्याकृति	कुखगइ-अशुभविहायोगति	चउसयरि-चुम्मोतेर
संघयण-संघयण	त्थित्ति-स्त्रीवेद	दुहाउ-बे आयुष्यनो
चउ-ए चगचतुष्क	पणवीसंतो-पचीसनो अंत	अबंधा-अबंध छे..
नि-नीचगोत्र		

अर्थः-अनंतानुबंधी (क्रोध, मान, माया, लोभ) चतुष्क, वच्चेनां चार संस्थान (न्यग्रोध, सादि, वामन अने कुब्ज), मध्यसंघयण (ऋषभ नाराच, नाराच, अर्द्धनाराच, अने कीलिका) ए त्रण चतुष्क, नीच गोत्र, उद्योतनाम, अशुभविहायोगति अने स्त्रीवेद मोहनीय ए सोळ तथा प्रथमनी नव मळी पचीस प्रकृतिनो अंत बंध विछेद सास्वादन गुणठाणे थाय. ए रीते जोतां मिश्रगुणठाणे ठोतेरनो बंध थवो जोइए पण अहीआं (देवायु तथा मनुष्यायु ए) बे आयुनो अबंध होय तेथी चुम्मोतेरनो बंध होय ॥ ५ ॥

अहींआं आयुबंध योग्य अध्यवसायनथी तथा त्यां देवायु अने मनुष्यायु पण न बंधाय, पण आगळ चोथे गुणठाणे बंध करशे तेथी तेनो विच्छेद न कर्यो पण अबंध कर्यो. अहींआं कोइ प्रकृतिनो बंध विच्छेद नथी.

सम्मे सगसयरि जिणा, उबंधि वइरनरति अविअकसाया।
उरल दुगंतो देसे, सत्तही तिय कसायंतो ॥ ६ ॥

सम्मे–सम्यकूदृष्टिए	वइर–वज्र ऋषभनाराच	देसे–देशविरतिए
सगसयरि–सीत्योतेर	नरतिअ–मनुष्यत्रिक	सत्तट्ठी–सडसठ
जिण–जिननाम	बिअकसायाः बीजा अप्रत्याख्यानीचारकषाय	तिअ–त्रीजाप्रत्याख्यानी
आउ–मनुष्यायु तथा देवायु	उरल दुगंतो–औदारिकद्विकनो अंत करे	कसायंतो–कषायनो अंत करे
बंधि–बांधे		

अर्थः–चोथा अविरति सम्यकूदृष्टि गुणठाणे सीत्योतेर प्रकृतिनो बंध होय. कारण के अहीं जिननामकर्म, मनुष्यायु अने देवायु ए त्रण शुभ प्रकृतिनो बंध थाय. अने वज्रऋषभ नाराच संघयण, मनुष्यत्रिक (मनुष्यगति, अनुपूर्वी अने आयु) अने बीजा (अप्रत्याख्यानीया) चार कषाय तथा औदारिकद्विक (शरीर अने अंगोपांग) ए दशनो विछेद थाय एटले पांचमा देशविरति गुणठाणे सडसठ प्रकृतिनो बंध करे. अने त्यां त्रीजा (प्रत्याख्यानीया चार) कषायनो अंत करे ॥६॥ एटले—

तेवट्ठि पमत्ते सो, ग अरइ अथिर दुगअजसअस्सायं॥
वुच्छिज्ज छच्च सत्तव, नेइसुराउंजया निट्ठं ॥ ७ ॥

तेवट्ठि–त्रेसठनो	अजस–अयशनामकर्म	सत्तव–सातप्रकृति
पमत्ते–प्रमत्तगुणठाणे	अस्सायं–अशातावेदनीय	सुराऊ–सुरायु
सोग–शोक मोहनीय	वुच्छिज्ज–विच्छेदपामे	जया–जो
अरइ–अरति मोहनीय	छच्च–छ प्रकृति अथवा	निट्ठं–नेष्टा
अथिरदुग–अथिरद्विक		

अर्थः–त्रेसठ प्रकृतिनो बंध छठा प्रमत्त गुणठाणे होय. अने शोक मोहनीय, अरतिमोहनीय, अस्थिरद्विक (अस्थिर नाम अने अशुभनाम), अयशनाम, अशातावेदनीय, ए छ प्रकृतिनो विछेद होय. अथवा सात प्रकृतिनो विछेद जो कोइ प्रमत्त साधु,

देवायु बांधवा मांमे अने संपूर्ण करी नेवा पमामे तो करे ॥७॥

गुणसठि अप्पमत्ते, सुराउ बंधंतु जइ इहागच्छे ॥
अन्नह अठावन्ना, जं आहारग दुगं बंधे ॥ ८ ॥

गुणसट्ठि–ओगणसाठ	जइ–जो	जं–जे भणी
अप्पमत्ते–अप्रमत्ते	इहागच्छे–अहीं आवेतो	आहारग दुगं–आहारक द्विक
सुराउ–देवायु	अन्नह–अन्यथा	
बंधंतु–बांधतो थको	अठावन्ना–अठावनो	बंधे–बांधे

अर्थः–सातमा अप्रमत्त गुणठाणे ओगणसाठ प्रकृतिनो बंध होय, पण ते देवायु बांधतो थको जो आ गुणठाणे आवे तो अन्यथा तो अठावन प्रकृतिनो बंध होय. जो के प्रमत्तगुणठाणे त्रेसठ प्रकृतिनो बंध हतो, तेमांथी ठ नो बंध विछेद थतां सत्तावन रहे, परंतु अप्रमत्त गुणठाणे आहारकद्विकनो बंध होय एटले ओगणसाठ अथवा सुरायु विना अठावन प्रकृतिनो बंध सातमा गुणठाणे होय ॥ ८ ॥

अडवन्न अपुव्वा इमि, निद्ददुगंतो छपन्न पण भागे ॥
सुरदुगपणिंदिसुखगइ, तसनवउरलविणुतणु वंगा ॥९॥

अडवन्न–अठावन	छपन्न–छप्पननो बंध	तस–त्रसनवक
अपुव्वाइमि–अपूर्व करणनी आदिने विषे	पण भागे–पांच भागे	उरलविण–औदारिकविना
	सुरदुग–सुरद्विक	तणु–शरीर चार
निद्ददुगंतो–निद्राद्विकनो अंतकरे	पणिंदि–पंचेंद्रिय जाति	उवंगा–उपांग वैक्रिय तथा आहारक
	सुखगइ–शुभविहायोगति	

अर्थः–हवे अपूर्वकरण गुणठाणाना सात भाग करीए तेमांना प्रथमभागने विषे उपर कहेली अठावन प्रकृतिनो बंध होय, अने ते पछीना पांच भागने विषे निद्रादिक (निद्रा अने

बंधयंत्र.

पहेला कर्मग्रंथनी एकत्रीसमी तथा बत्रीसमी गाथामां दर्शाव्या प्रमाणे जे प्रकृतिओनो समावेश बीजी प्रकृतिओमां बंधनी अपेक्षाए थाय छे, ते अहींआं जणावी नथी ते सिवायनी एकसोवीस मध्येथी जे प्रकृतिनो जे गुणठाणे विच्छेद थाय छे त्यां ० आवी निशानी छे. अने जेनो बंध होय त्यां १ आवी निशानी छे.

मूळ प्रकृति नाम	उत्तर प्रकृति नाम	कया गुणठाणे कइ प्रकृतिनो बंध होय.																									
									अपूर्व करण							अनिवृत्ति										
		मिथ्यात्वे	सास्वादने	मिश्रे	अविरतिये	देशविरतिये	प्रमत्तसंयते	अप्रमत्तसंयते	पहेलाभाग	बीजाभाग	त्रीजाभाग	चोथाभाग	पांचमाभाग	छठाभाग	सातमाभाग	पहेलाभागे	बीजाभागे	त्रीजाभागे	चोथाभाग	पांचमाभाग	सूक्ष्मसंपराये	उपशांतमोहे	क्षीणमोहे	सयोगीकेवलीये	अयोगीकेवलीये
		१	२	३	४	५	६	७				८						९			१०	११	१२	१३	१४
	मूल प्रकृति संख्या	८	८	७	८	८	८	८/७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	७	६	१	१	१	०
	उत्तर प्रकृतिसंख्या	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९/५८	५८	५६	५६	५६	५६	५६	२६	२२	२१	२०	१९	१८	१७	१	१	१	०
णीय	१ मतिज्ञानावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
	२ श्रुतज्ञानावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०

ज्ञानाव-	३	अवधिज्ञानावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
	४	मनःपर्ययज्ञानावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
	५	केवलज्ञानावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
दर्शनावरणीय	६	चक्षुदर्शनावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
	७	अचक्षुदर्शनावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
	८	अवधिदर्शनावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
	९	केवलदर्शनावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
	१०	निद्रा	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	११	निद्रानिद्रा	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	१२	प्रचला	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	१३	प्रचलाप्रचला	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	१४	स्त्यानर्द्धि	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
वेदनीय	१५	सातावेदनीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
	१६	असातावेदनीय	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	१७	मिथ्यात्व मोहनीय	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	१८	अनन्तानुबंधी क्रोध	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	१९	अप्रत्याख्यानीय क्रोध	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२०	प्रत्याख्यानीय क्रोध	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	२१	संज्वलन क्रोध	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	0	0	0	0	0	0	0	0
	२२	अनन्तानुबंधी मान	१	१	०	०	०	०	०	0	0	0	0	0	०	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	२३	अप्रत्याख्यानीय मान	१	१	१	१	०	०	०	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	२४	प्रत्याख्यानीय मान	१	१	१	१	१	०	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

			१	२	३	४	५	६	७	८-१	८-२	८-३	८-४	८-५	८-६	८-७	९-१	९-२	९-३	९-४	९-५	१०	११	१२	१३	१४
	२६	अनंतानु बंधी माया	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२७	अप्रत्याख्यानीय माया	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२८	प्रत्याख्यानीय माया	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२९	संज्वलन माया	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०
	३०	अनंतानुबंधी लोभ	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३१	अप्रत्याख्यानीय लोभ	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३२	प्रत्याख्यानीय लोभ	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३३	संज्वलन लोभ	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०
हास्यषट्क	३४	हास्य	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३५	रति	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३६	अरति	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३७	शोक	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३८	भय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३९	दुगंछा	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४०	पुरुषवेद	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४१	स्त्रीवेद	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४२	नपुंसक वेद	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
आयुकर्म	४३	देवायु	१	१	अबंध	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४४	मनुष्यायु	१	१		१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४५	तिर्यंचायु	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४६	नरकायु	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४७	नरकगति नामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

४८ तिर्यंचगतिनामकर्म	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४९ मनुष्यगतिनामकर्म	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५० देवगतिनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५१ एकेंद्रिय जातिनामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५२ बेंद्रिय जाति	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५३ तेइंद्रिय जाति	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५४ चौरिंद्रियजाति	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५५ पंचेंद्रियजाति	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	[illegible]	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५६ औदारिकशरीरनामकर्म	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५७ वैक्रियशरीरना०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५८ आहारकशरीरना०							१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५९ तैजसशरीरना०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६० कार्मणशरीरना०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६१ औदारिक अंगोपांगना०	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६२ वैक्रिय अंगोपांगना०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६३ आहारक अंगोपांगना०							१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६४ वज्रऋषभनाराच सं०	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६५ ऋषभनाराचसंघयण०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६६ नाराचसंघयणना०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६७ अर्धनाराचसंघयण०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६८ कीलिकासंघयणना०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६९ छेवट्ठसंघयणना०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७० समचतुरस्रसंस्थानना०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

७१	न्यग्रोध संस्थाननाम	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७२	सादिसंस्थाननाम	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७३	वामनसंस्थाननाम	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७४	कुब्ज संस्थाननाम	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७५	हुंड संस्थाननाम	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७६	वर्णनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७७	गंधनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७८	रसनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७९	स्पर्शनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८०	नरकानुपूर्वीनाम	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८१	तिर्यचानुपूर्वीनाम	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८२	मनुष्यानुपूर्वीनाम	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८३	देवानुपूर्वीनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८४	शुभविहायोगतिनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८५	अशुभविहायोगतिनाम	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८६	पराघातनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८७	उश्वासनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८८	आतपनामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८९	उद्योतनामकर्म	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९०	अगुरुलघुनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९१	तीर्थंकरनामकर्म			१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९२	निर्माणनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९३	उपघातनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

९४	त्रसनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९५	बादरनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९६	पर्याप्तनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९७	प्रत्येकनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९८	स्थिरनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९९	शुभनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१००	सौभाग्यनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०१	सुस्वरनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०२	आदेयनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०३	यशोनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
१०४	स्थावरनामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०५	सूक्ष्मनामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०६	अपर्याप्तनामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०७	साधारणनामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०८	अस्थिरनामकर्म	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०९	अशुभनामकर्म	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११०	दौर्भाग्यनामकर्म	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१११	दुःस्वरनामकर्म	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११२	अनादेयनामकर्म	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११३	अयशनामकर्म	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
गोत्रकर्म ११४	उच्चैर्गोत्र	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
११५	नीचैर्गोत्र	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११६	दानांतराय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०

अंतरायकर्म ११७ लाभांतराय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
११८ भोगांतराय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
११९ उपभोगांतराय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
१२० वीर्यांतराय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
एकंदरे कर्मनी	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९/५८	५६	५६	५६	५६	५६	५६	२६	२२	२१	२०	१९	१८	१७	१	१	१	०
ज्ञानावरणीयकर्मनी	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	०	०	०	०
दर्शनावरणीयकर्मनी	९	९	६	६	६	६	६	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	०	०	०	०
वेदनीयकर्मनी	२	२	२	२	२	२	२	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
मोहनीयकर्मनी	२६	२४	१९	१९	१५	११	९	९	९	९	९	९	९	९	५	४	३	२	१	०	०	०	०	०
आयुकर्मनी	४	३	०	२	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
नामकर्मनी	६४	५१	३६	३७	३१	३२	३१	३१	३१	३१	३१	३१	३१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
गोत्रकर्मनी	२	२	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
अंतरायकर्म	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	०	०	०	०
गुणठाणां	१	२	३	४	५	६	७							८					९	१०	११	१२	१३	१४

हवे बांधेली प्रकृति पोतपोतानो अबाधा काल बीतेथके शुभाशुभ विपाक देखाडे एटले भोगवावे, जे माटे बंध पछी उदय करे तिहां प्रथम उदय लक्षण तथा ते सरखा भणी उदीरणा करण विशेष तेनुं पण लक्षण कहेवा पूर्वक चौद गुणठाणा आश्रीने उदय स्वामीत्व विवरे छे.

उदओ विवाग वेअण, मुदीरण मपत्ति इह दुवीससयं ॥
सत्तर सयं मिच्छे मी, स सम्म आहार जिणणुदया ॥१३॥

उदओ–उदय (ते)	इह–ए	सम्म-सम्यक्त्वमोहनीयनो
विवाग–विपाक (काळे)	दुवीससयं–एकसोबावीस	आहार–आहारकादिकनो
वेअण–वेदवुं	सतरसयं–एकसोसत्तर	जिण–जिन नाम कर्मनो
उदीरणं–उदीरणा (ते)	मिच्छे–मिथ्यात्वे	अणुदया–उदय न होय
अपत्ति–अणपहोंचे खेंची-ने वेदवुं	मीस–मिश्रमोहनीयनो	

अर्थः–कर्मरसनुं विपाककाळे वेदवुं तेने उदय कहीए अने उदयकाल अण पहोंचे खेंचीने वेदवुं ते उदीरणा. एमां एकसोने बावीस प्रकृतिउदये होय. अने एकसोने सत्तर प्रकृतिनो उदय मिथ्यात्व गुणठाणे होय, केमके ए गुणठाणे मिश्र मोहनीय, सम्यक्त्व मोहनीय, आहारक शरीर, आहारक अंगोपांग अने तीर्थंकर नाम कर्म ए पांच प्रकृतिनो उदय न होय ॥ १३ ॥

बंधमां जे एकसोवीस प्रकृति हती ते करतां सम्यक्त्व मोहनीय अने मिश्र मोहनीय ए बे प्रकृति उदयमां वधारे होयछे, तेमांथी उपरनी पांच प्रकृतिनो उदय मिथ्यात्व गुणठाणे न होय कारण के मिश्र मोहनीयनो उदय मिश्र गुणठाणे होय, सम्यक्त्व मोहनीयनो उदय चोथाथी सातमा गुणठाणा सुधी होय, आहारक शरीर अने अंगोपांग चौद पूर्वधर मुनिने प्रमत्त गुणठाणे होय, अने तीर्थंकर नाम कर्मना दलनो उदय चोथाथी बारमा गुणठाणा लगे होय, तेमां पण उपशांत मोह गुणठाणु तीर्थंकरने नज होय. तीर्थंकर नाम कर्मनो रसोदय तो तेरमे अने चौदमे गुणठाणे होय. तीर्थंकरने मिथ्यात्व, सास्वादन, मिश्र अने उपशांत मोह ए चार गुणठाणा न होय, ते तीर्थंकर नाम कर्मनो उदय तेरमे

चौदमे गुणठाणे लाभे बीजा बार गुणठाणे न लाभे. तेथी ए पांच प्रकृतिनो उदय मिथ्यात्व गुणठाणे न लाभे. ते पांच अनुदय काढतां एकसोसत्तर प्रकृतिनो उदय आगले गुणठाणे जाणवो. अने आ पांच प्रकृतिनो उदय आगळ यथा स्थान लाभशे तेथी तेना उदयनो विच्छेद न कह्यो ॥

हवे जे प्रकृतिनो उदय मिथ्यात्वेजछे पण आगळ नथी ते कहेछे.

सुहुम तिगा यव मिच्छं, मिच्छंतं सासणे इगारसयं ॥
निरयाणुपुव्विणुदया, अण थावर इग विगल अंतो १४

सुहुमतिग–सूक्ष्मत्रिक	सासणे–सास्वादने	अण–अनंतानुबंधिचार
आयव–आतपनाम	इगारसयं–एकसो अगियार	थावर–स्थावरनाम
मिच्छं–मिथ्यात्वमोहनी	निरयाणुपुव्वि–नरकानुपूर्वीनो	इग–एकेंद्रियजाति
मिच्छंतं–मिथ्यात्वगुणठाणाने अंते	अणुदया–अनुदयछे	विगल–विकलेंद्रि
		अंतो–अंत होय

अर्थः–सूक्ष्मत्रिक (सूक्ष्म, अपर्याप्त, साधारणनाम) आतपनामकर्म, मिथ्यात्व मोहनीय ए पांच प्रकृतिनो उदयविच्छेद मिथ्यात्व गुणठाणाने अंते होय. अने नरकानु पूर्वीनो अहीं अनुदय छे तेथी बीजा सास्वादन गुणठाणे एकसो अगिया प्रकृतिनो उदय लाभे. अने अनंतानु बंधी चार, स्थावरनामकर्म, एकेंद्रि जाति अने त्रण विकलेंद्रिजाति ए नव प्रकृति उदयनो अंत सास्वादने होय ॥ १४ ॥

मीसे सय मणुपुव्वी, णुदया मीसो दएण मीसंतो ॥
चउसय मजए सम्मा, णु पुव्वी खेवा बीअ कसाया १५

मीसे–मिश्रगुणठाणे	मीसंतो–मिश्रनो अंत थाय त्यारे	सम्म–सम्यक्त्वमोहनी
सयं–सो		अणुपुव्वी–चार अनुपू
अणुपुव्वीणुदया–अनुपूर्वीनो उदय न होय	अजयं–एकसोचारनो	खेवा–क्षेपवीए, मुकीए
मीसोदएण–मिश्रमोहनीयनो उदय होय	अजए–अविरति सम्यग्दृष्टिगुणठाणे.	बीअ बीजा अप्रत्याख्या
		कसाय–कषायनी चोक

अर्थः–मिश्र गुणठाणे सो प्रकृतिनो उदय होय. अहींआं देव, मनुष्य अने तिर्यंचानुपूर्वी ए त्रणनो उदय होय नहीं अने मिश्र मोहनीयनो उदय होय एटले (एकसो अगिआरमांथी नवनो विछेद अने त्रणनो अनुदय एम बार काढतां नवाणु रही, तेमां मिश्र मोहनीयनो उदय होय ते वधारतां) एकसोनो उदय होय. अने मिश्र गुणठाणानो अंत थाय तेवारे एकसोचार प्रकृतिनो उदय चोथा अविरति सम्यक्दृष्टि गुणठाणे होय. एवी रीते के, अहीं मिश्र मोहनीनो विछेद थतां नवाणुं रही अने सम्यक्त्व मोहनी तथा चार अनुपूर्वी उमेरतां एकसोचार थई. अहीं बीजा अप्रत्याख्यानीय कषायनी चोकडी ॥ १५ ॥

मणुतिरिऽणुपुव्विविउव, ट्ठदुहग अणाइज्जदुगसतरछेओ ॥
सगसीइ देसि तिरि गइ, आउ नि उज्जोअतिकसाया ॥ १६ ॥

मणुतिरि–मनुष्य अने तिर्यंचनी	अणाइज्जदुगः–अनादेयद्विक	आउ–तिर्यंचायु
	सतरछेओः–सत्तरनोविच्छेद	नि–निश्चेगोत्र
अणुपुव्वी–अनुपूर्वी	सगसीइ–सत्याशी	उज्जोअ–उद्योतनाम
विउव ट्ठ–वैक्रियाष्टक	देसि–देशविरतिये	ति–त्रीजाअप्रत्याख्यानी
दुहग–दौर्भाग्यनाम	तिरिगइ–तिर्यंचगति	कसाया–कषायनी चोकडी

अर्थः–मनुष्यानुपूर्वी, तिर्यंचानुपूर्वी, वैक्रियाष्टक (वैक्रिय शरीर, वैक्रिय अंगोपांग, देवगति, देवायु, देवानुपूर्वी, नरकगति, न[illegible] नरकानुपूर्वी) दौर्भाग्य नामकर्म, अनादेय[illegible] [illegible]ाम कर्म) ए सत्तर प्रकृतिनो [illegible]र. एटले सत्याशी प्रकृतिनो उद[illegible] दे[illegible]. अहींयां तिर्यंच गति,

त्रा) ए प्रकृतिना उदयनो विच्छेद होय, त्यारे छासठ प्रकृतिनो उदय नवमा-अनिवृत्ति गुणठाणे होय तेमांथी वेदत्रिक (पुरुष, स्त्री, अने नपुंसक) ॥ १८ ॥

संजलण तिगं छ छेओ, सठी सुहुमंमि तुरिअ लोभंतो॥
उवसंत गुणे गुण स, ठि रिसह नाराय दुग अंतो ॥१९॥

संजलणतिगं-संज्वलनत्रिक	तुरिअ-चोथो	गुणसहि-ओगणसाठनो
छछेओ-छनो विच्छेद	लोभंतो-लोभनो अंत	रिसहनारायदुग-ऋषभनाराचद्विकनो
सट्ठि-साठनो	उवसंतगुणे-उपशांत मोह गुणठाणे	अंतो-अंतथाय
सुहुमंमि-सूक्ष्मसंपराये		

अर्थः—संज्वलनत्रिक (क्रोध, मान, माया) ए छ प्रकृतिना उदयनो विच्छेद थाय तेवारे सूक्ष्म संपराय दशमे गुणठाणे साठ प्रकृतिनो उदय होय. त्यां संज्वलन लोभना उदयनो अंत थाय. एटले उपशांत मोह अगीयारमे गुणठाणे ओगणसाठ प्रकृतिनो उदय होय. त्यां ऋषभनाराच अने नाराच संघयण ए बे प्रकृतिना उदयनो अंत थाय ॥ १९ ॥

सगवन्न खीण दुचरिमि, निद दुगंतो अचरिमिपणवन्ना ॥
नाणंतराय दंसण, चउछेओ सजोगि बायाला ॥२०॥

सगवन्न-सत्तावन	चरिमि-छेल्ला समये	दंसणचउ-दर्शनावरणीय
खीण-क्षीणमोहना	पणवन्ना पंचावन	चउछेओ-छेदाय (चार
दुचरिमि-छेल्लाथी समयपहेले	नाण ज्ञानावरणीय पांच	सजोगि-सयोगीगुणठाणे
निद्दुगंतो-निद्राद्विकनो अंतथाय	अंतराय-अंतरायपांच	बायाला-बेतालीस

अर्थः—उपर प्रमाणे सत्तावन प्रकृतिनो उदय क्षीणमोह गुणठाणाना छेल्ला बे समयमांना पहेला समय सुधी होय पछी निद्राद्विक (निद्रा, प्रचला) नो उदय विच्छेद थाय

वारे पंचावन प्रकृतिनो उदय छेल्ले समये होय त्यां ज्ञानावरणीय पांच, अंतराय पांच, दर्शनावरणीय चार, एम चौद प्रकृतिनो उदय विच्छेद थाय, तेवारे सयोगी गुणठाणे बेतालीस प्रकृतिनो उदय होय, अहींआं हिसाबे तो एकताळीस रही परंतु आगली गाथामां समजावशे ॥ २० ॥

तित्थुदयाउरलाथिर, खगइ दुग परित्त तिग छ संठाणा॥
अगुरुलहु वन्नचउ निमि, ण तेअ कम्माइग संघयणा॥२१॥

तित्थुदया–तीर्थंकरनाम कर्मनो उदय	परित्ततिग–प्रत्येकत्रिक	निमिण–निर्माणनाम
उरल–औदारिकद्विक	छसंठाणा–छसंस्थान	तेअ–तेजस शरीर
अथिर–अस्थिरद्विक	अगुरुलहु–अगुरुलघु चतुष्क	कम्मा–कार्मणशरीर
खगइदुग–खगतिद्विक	वन्नचउ–वर्णचतुष्क	इगसंघयण–एकसंघयण

अर्थः–अहींआं तीर्थंकर नामकर्मनो उदय होय. माटे बेतालीस प्रकृतिनो उदय कह्यो. अहीं औदारिक द्विक (शरीर तथा अंगोपांग,) अथिरद्विक (अस्थिर अने अशुभनाम,) खगतिद्विक (शुभ अने अशुभ विहायोगति,) प्रत्येकत्रिक (प्रत्येक, स्थिर अने शुभनाम,) छए संस्थान. अगुरु लघु चतुष्क (अगुरुलघु, उपघात, पराघात, अने उश्वास,) वर्ण चतुष्क, निर्माणनाम, तेजसशरीर, कार्मणशरीर, एक संघयण (वज्रऋषभनाराच) ए सत्तावीश प्रकृति. ॥ २१ ॥

सूसर दूसर साया, ऽसाए गयरं च तीस वुच्छेओ ॥
बारस अजोगि सुभगा, इज्ज जसऽन्नयर वेअणिअं ॥२२॥

सूसर–सुस्वरनाम	असाया–अशातावेदनीय	तीस–त्रीसनो
दूसर–दुःस्वरनाम	अेग–(एमांनी) एक	वुच्छेओ–विच्छेद होय
साया–शातावेदनीय	अयरंच–ए रीते	बारस–बारनो उदय

अजोगि-अयोगीगुणठाणे	आइज्ज-आदेयनाम	अन्नयरवे आणियं-बे मांहेनुं अनेरु एक वेदनीय
सुभगःसौभाग्यनाम	जस-यशनाम	

अर्थः-सुस्वरनाम, दुस्वरनाम, शाता अने अशाता ए बेमांथी एक वेदनीय, ए त्रण तथा प्रथमनी सत्तावीस मळी त्रीस प्रकृतिनो विछेद तेरमे गुणठाणे थाय. तेवारे चार प्रकृतिनो उदय अयोगी केवली गुणठाणे होय, ते कहे छे. सौभाग्य नाम, आदेयनाम, यशःकीर्तिनाम अने बे मांहेनुं अनेरुं एक शातावेदनीय ए चार ॥ २२ ॥ तथा.

तस तिग पणिंदि मणुआ, उगइ जिणु च्चंति चरिम समयंतो ॥ उदओ सम्मत्तो ॥ उदउव्वुदीरणया, परम पमत्ताइ सग गुणेसु ॥ पाठांतरे ॥ पमत्ताइ सगति गुणा ॥ २३ ॥

तसतिग-त्रसत्रिक	चरिमसमय-अंतसमये	परम-एटलुं विशेषके
पणिंदि-पंचेंद्रिजाति	अंतो-अंत थाय	अपमत्ताइ-अप्रमत्तादि
मणुआउगइ-मनुष्य आयु अने गति	उदओ-उदयनो अधिकार	सगगुणेसु-सातगुणठाणे
जिणुच्चंति-जिननाम अने उच्चैर्गोत्र	सम्मत्तो-समाप्त थयो	तिगुणा-त्रिकटगुणाणुं.
	उदउव्व-उदयनी पेरे	
	उदीरणया-उदीरणा जाणवी	

अर्थः-त्रसत्रिक (त्रस, बादर, पर्याप्त,) पंचेंद्रिय जाति, मनुष्याउ अने मनुष्यगति, जिननाम अने उच्चैर्गोत्र, ए चार प्रकृतिनो अयोगी गुणठाणाने अंत समये अंत थाय. अहींयां उदयनो अधिकार समाप्त थयो हवे उदीरणा ते उदयनी पेरज जाणवी. पण एटलुं विशेष के अप्रमत्तादि सात गुणठाणे उदयनी प्रकृति कहीछे, तेथी उदीरणामां त्रण त्रण प्रकृति ओछी करवी ।२३।

जं वेअणि आहार दुग, थीणतिग नराउ अपमत्तंता॥
गुणयाल सजोगि उदी, रणंतु अणुदीरगुअजोगी॥२४॥

जं वेअणि-जे वेदनीय(बे) | अड-आठ | सजोगि-सजोगिगुणठाणे
आहारदुग-आहारकद्विक | पमत्तंता-प्रमत्तगुणठाणे | उदीरणंतु=उदीरणा
थीणतिग-थीणद्धीत्रिक | अंतथाय | अणुदीरगु-अनुदीरक
नराउ-मनुष्याउ | गुणयाल-ओगणचालीश | अजोगी-अयोगीगुणठाणे

अर्थः-जे वेदनीय बे तथा आहारकद्विक, थीणद्धीत्रिक, मनुष्याउ ए आठ प्रकृतिनी उदीरणानो विच्छेद प्रमत्त गुणठाणे थाय, तेथी अप्रमत्तादि गुणठाणे उदयथी उदीरणा त्रण त्रण प्रकृतिनी ओछी करीए, तेवारे यावत् ओगणचालीस प्रकृतिनी उदीरणा सयोगि गुणठाणे होय, अने अयोगी गुणठाणे अनुदीरक होय ॥ २४ ॥

एसा पयडी तिगुणा, वेअणि आहार जुअलथीणतिगं॥
मणुआउ पमत्तंता,अजोगि अणुदीरगो भयवं ॥२५॥
उदीरणा सम्मत्ता ॥

एसापयडी-एउदीरणाप्र- | आहारजुअल-आहारकद्विक | अजोगी=अयोगी
कृति | थीणतिगं-थीणद्धीत्रिक | भयवं-भगवन
तिगुणाः-त्रणगुणी जाणवी | मणुआउ-मनुष्यायु | अणुदीरगो-अनुदीरक
वेअणि-वेदनीयबे | पमत्तता-प्रमत्ततापर्यंत |

अर्थः-ए उदीरणा प्रकृति उदयथकी त्रण ओछी जाणवी. वेदनीय बे, आहारकद्विक, थीणद्धीत्रिक, मनुष्याउ ए आठ प्रकृतिनी उदीरणा प्रमत्तगुणठाणाना अंत सुधीज होय. अयोगी भगवान सर्व कर्मना अनुदीरक जाणवा ॥२५॥ ए उदीरणा अधिकार समाप्त थयो.

उदय अने उदीरणा छट्ठा गुणठाणा सुधी सरखी होय छे, पण सातमे गुणठाणे उदयमां छोतेर प्रकृति होय अने उदीरणामां तोतेर होय त्यांथी दरेक गुणठाणे उदय करतां उदीरणामां मनुष्यायु अने शाता तथा अशाता वेदनीय ए त्रण प्रकृति ओछी जाणवी. कारण के मनुष्यायु प्रमत्तना योगे करी उदीरीये तेथी बहूकाळ वेदवा योग्य ते थोडा कालमां वेदी, अपवर्तन करण विशेषे करी वेदे तेथी सोपक्रम आयु होय. अकाल मरण पामे अने अप्रमत्तादि गुणठाणे अकाल मरण न होय, तथा शाता अशातानी उदीरणा पण प्रमत्त पणे होय.अने उदयतो सर्व गुणठाणे लाभे.

हवे सत्ता अधिकार कहे छे.

सत्ता कम्माण ठिइ, बंधाइअ लद्ध अत्त लाभाणं ॥
संते अडयाल सयं, जा उवसमु विजिणु बिअ तइए।२६।

सत्ता–सत्ता
कम्माण–कर्मनी
ठिइ–स्थिति
बंधाइअ–बंध आदिये करी
लद्ध–लाध्युं छे
अत्त–आत्म
लाभाणं–लाभ कर्मीपणुं
संते–सत्ताए होय
अडयालसयं–एकसो अडतालीस
जा–यावत्
उवसमु–उपशांत मोह गुणठाणा सुधी
विजिणु–जिननाम विना
बीअ–बीजा (सास्वादन गुणठाणे)
तइए–त्रीजा (मीश्रगुणठाणे)

अर्थः–सत्ता एटले कर्मनी स्थिति अवस्थान बंध तथा संक्रमण आदिके करी लाध्युं छे आत्मलाभ कर्मीपणुं जेणे. (आत्मानां बांधेलां कर्म ज्यां सुधी खरे नहीं तथा अन्य प्रकृतिपणे संक्रमे नहीं त्यां सुधी ते कर्म सत्तामां छे एम जाणवुं) एवी सत्तामां एकसो अडतालीस कर्मनी प्रकृति यावत् उपशांत मोहनामे अगिआरमा गुणठाणा सुधी जाणवी. पण बीजे सास्वादने अने त्रीजे मिश्रगुणठाणे जिननाम विना एकसोसुडतालीस कर्मप्रकृति सत्ताए होय. ॥ २६ ॥

तीर्थंकर नामकर्म जेने सत्तामां छे एवो जीव बीजे त्रीजे गुणठाणे आ-

वेता नथी, अने मिथ्यात्व गुणठाणे जिननामनी सत्ता अंतर्मुहूर्त संभवे, जेम कोइ क्षायोपशमिक सम्यक्दृष्टि जीव पूर्वे मिथ्यात्व मत्यर्थे नरकायु बांधी पछी सम्यक्त्व पामी जिननाम बांधी ते मरण समये सम्यक्त्वथी मिथ्यात्वे जाय, पण सास्वादने न जाय, तेथी मिथ्यात्व गुणठाणे अंतर्मुहूर्त मात्र जिननाम सत्तार होय, पण सास्वादन अने मिश्र गुणठाणे न होय तेथी ते बे गुणठाणे एकसो सुडतालीसनी सत्ता होय.

अपुव्वाइअ चउक्के, अणतिरि निरयाउ विणु बिआलसयं॥
सम्माइ चउसुसत्तग, खयंमि इग चत्तसय महवा॥२७॥

अपुव्वाइअ-अपूर्वकरणादिक	निरयाउ-नरकायु	सत्तग-सात प्रकृति
	विणु-ते विना	खयंमि-क्षय गइ
चउक्के-चारगुणठाणे	बियालसयं-एकसो बेतालीस	इगचत्तसयं-एकसो एकतालीस
अण-अनंतानुबंधि चोकडी	सम्माइ-सम्यक्दृष्टि आदि	
तिरि-तिर्यंचायु	चउसु-चार गुणठाणे	अहवा-अथवा

अर्थः-अपूर्वकरणादिक चार गुणठाणे एटले ८-९-१०-११ मे गुणठाणे अनंतानुबंधिया चोकडी, तिर्यंचायु अने नरकायु ए प्रकृति विना एकसो बेतालीस प्रकृतिनी सत्ता होय. अने अविरति सम्यक्दृष्टि आदि एटले ४-५-६-७ ए चार गुणठाणे वर्त्तता क्षायक सम्यक्दृष्टि जीवने (अनंतानुबंधीनी चोकडी, सम्यकत्वमोहनी, मिश्रमोहनीय अने मिथ्यात्वमोहनीय) ए सात प्रकृति क्षय गइ माटे एकसो एकतालीस प्रकृति सत्ताए होय अथवा पक्षांतरे ए अर्थ आगली गाथामां कहेवाशे २७

खवगंतुपप्पचउसुवि, पणयालं निरय तिरि सुराउ विणा॥
सत्तग विणु अडतीसं, जा अनिअट्टी पढम भागो॥२८॥

खवगेतुपण्ण-क्षपक केवली, चरम शरीरी	तिरि-तिर्यंचायु	जा-यावत्
चउसुवि-ए चार गुणठाणे	सुराउ-देवायु	अनिअट्टी-अनिवृत्तिना
पणयालं-एकसोपीस्तालीस	विणा-विना	पढम भागो-प्रथम भाग लगी
निरय-नरकायु	सत्तगविणु-सात विना	
	अडतीसं-एकसो अडत्रीस	

अर्थः-(पक्षांतरे) चरम शरीरीक्षपककेवलीने ४-५-६-७ ए चार गुणठाणे नरकायु, तिर्यंचायु अने देवायु ए त्रण विना एकसो पीस्तालीस प्रकृत्ति सत्ताए कही. अने सात प्रकृति विना क्षायिक सम्यक्दृष्टिने एकसो अडत्रीसनी सत्ता चोथा गुणठाणाथी यावत् अनिवृत्ति नवमा गुणठाणाना प्रथम भाग लगे होय. ॥ २८ ॥

थावर तिरि निरयायव, दुग थीण तिगे ग विगल साहारं ॥
सोल खओ दुविस सयं,विअंसि विअ तिअ कसायंतो॥२९

थावर-स्थावरद्विक	एग-एकेंद्रिजाति	दुविससयं-एकसोबावीस
तिरि-तिर्यंचद्विक	विगल-विकलेंद्रियत्रिक	विअंसि-बीजे भागे (नवमाना)
निरय-नरकद्विक	साहारं-साधारण नाम	
आयव-आतपद्विक	सोल-सोळनो	विअतिअ-बीजा अने त्रीजा
थीणतिग-थीणद्धित्रिक	खओ-क्षय	कसायंतो-कषायनो अंतथाय

अर्थः-स्थावरद्विक (स्थावर अने सूक्ष्मनामकर्म,) तिर्यंचद्विक तिर्यंचगति अने अनुपूर्वी,) नरकद्विक (नरकगति अने अनुपूर्वी,) आतपद्विक (आतप अने उद्योतनाम.) थीणद्धीत्रिक (थीणद्धी, निद्रानिद्रा, अने प्रचलाप्रचला,) एकेंद्रिजाति, विगलत्रिक (बेइंद्रि, तेइंद्रि, चोरिंद्रिजाति.) तथा साधारण नामकर्म ए सोल प्रकृतिनो क्षय नवमा गुणठाणाना

उदययंत्र.

मूल प्रकृति.	अनुक्रम.	उत्तर प्रकृति	१ मिथ्यात्वे	२ सास्वादने	३ मिश्रे	४ अविरते	५ देशविरते	६ प्रमत्ते	७ अप्रमत्ते	८ अपूर्वकरणे	९ अनिवृत्तिकरणे	१० सूक्ष्मसंपराये	११ उपशांतमोहे	१२ क्षीणमोहे	१३ सयोगिकेवलीये	१४ अयोगिकेवलीये
		ओघे मूल प्रकृति	८	८	८	८	८	८	८	८	८	८	७	७	४	४
		ओघे उत्तर प्रकृति	११७	१११	१००	१०४	८७	८१	७६	७२	६६	६०	५९	५७ ५५	४२	१२
१ ज्ञानावरणीय	१	मतिज्ञानावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
	२	श्रुतज्ञानावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
	३	अवधिज्ञानावर०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
	४	मनःपर्यवज्ञानाव०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
	५	केवलज्ञानावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
२ दर्शनावरणीय	६	चक्षुदर्शनावरणीय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
	७	अचक्षुदर्शनावर०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
	८	अवधिदर्शनावर०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
	९	केवलदर्शनावर०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
	१०	निद्रा	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
	११	निद्रानिद्रा	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
	१२	प्रचला	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०
	१३	प्रचला प्रचला	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
	१४	थीणद्धी	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
३ वेदनीय	१५	साता	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	}१
	१६	[illegible]	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	

		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
४ मोहनीयकर्म	१७ सम्यक्त्वमोहनीय	०	०	०	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०
	१८ मिश्रमोहनीय	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	१९ मिथ्यात्वमोहनीय	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२० अनंतानुबंधीक्रोध	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२१ अप्रत्याख्यानक्रोध	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२२ प्रत्याख्यानक्रोध	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२३ संज्वलनक्रोध	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०
	२४ अनंतानुबंधीमान	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२५ अप्रत्याख्यानीय०	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२६ प्रत्याख्यानीयमा०	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२७ संज्वलनमान	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०
	२८ अनंतानुबंधीमाया	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	२९ अप्रत्याख्यानीय०	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३० प्रत्याख्यानीय०	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३१ संज्वलनमाया	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०
	३२ अनंतानुबंधीलोभ	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३३ अप्रत्याख्यानीय०	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३४ प्रत्याख्यानीय	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	३५ संज्वलन लोभ	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
	३६ हास्य नोकषाय	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०
	३७ रति नोकषाय	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०
	३८ अरति नोकषाय	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०
	३९ शोक नोकषाय	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०
	४० भय नोकषाय	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०
	४१ जुगुप्सा नोकषाय	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०
	४२ पुरुषवेद नोकषाय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०
	४३ स्त्रीवेद नोकषाय	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०
	४४ नपुसकवेद नोक०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०
५ आयुकर्म	४५ देवायु	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४६ मनुष्यायु	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
	४७ तिर्यंचायु	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	४८ नरकायु	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
४९	नरकगतिनामकर्म	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५०	तिर्यचगतिनामकर्म	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५१	मनुष्यगतिनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
५२	देवगतिनामकर्म	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५३	एकेंद्रियजातिना०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५४	बेइंद्रियजातिनाम०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५५	तेइंद्रियजातिनाम०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५६	चउरेंद्रियजातिना०	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५७	पंचेंद्रियजातिनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
५८	औदारिकशरीर०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
५९	वैक्रियशरीरनाम०	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६०	आहारकशरीरना०						१	०	०	०	०	०	०	०	०
६१	तैजसशरीरनाम०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
६२	कार्मणशरीरनाम०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
६३	औदारिक अंगो०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
६४	वैक्रिय अंगोपांग	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६५	आहारक अंगोपांग						१	०	०	०	०	०	०	०	०
६६	वज्रऋषभनारा०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
६७	ऋषभनाराचसं०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०
६८	नाराचसंघयण	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०
६९	अर्द्धनाराचसंघ०	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०
७०	कीलिकासंघय०	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०
७१	छेवट्ठुसंघयण	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०
७२	समचतुरस्रसंस्थान	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
७३	न्यग्रोधसंस्थान	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
७४	सादिसंस्थान	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
७५	वामनसंस्थान	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
७६	कुब्जसंस्थान	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
७७	हुंडसंस्थान	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
७८	वर्णनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
७९	गंधनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
८०	रसनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
८१	स्पर्शनाम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
८२	नरकानुपूर्वी	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

५ नामकर्म

५ नामकर्म

		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
८३	तिर्यचानुपूर्वी	१	१	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८४	मनुष्यानुपूर्वी	१	१	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८५	देवानुपूर्वी	१	१	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८६	शुभविहायोगति	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
८७	अशुभविहायोगति	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
८८	पराघातनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
८९	उच्छ्वासनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
९०	आतपनामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९१	उद्योतनामकर्म	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९२	अगुरुलघुनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
९३	तीर्थंकरनामकर्म													१	१
९४	निर्माणनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
९५	उपघातनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
९६	त्रसनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
९७	बादरनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
९८	पर्याप्तनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
९९	प्रत्येकनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
१००	स्थिरनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
१०१	शुभनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
१०२	सौभाग्यनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
१०३	सुस्वरनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
१०४	आदेयनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
१०५	यशःकीर्तिनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
१०६	स्थावरनामकर्म	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०७	सूक्ष्मनामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०८	अपर्याप्तनामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०९	साधारणनामकर्म	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११०	अस्थिरनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
१११	अशुभनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
११२	दौर्भाग्यनामकर्म	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११३	दुःस्वरनामकर्म	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०
११४	अनादेयनामकर्म	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११५	अयशःकीर्तिनाम०	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

अथ श्री बंध स्वामित्व नामा तृतीय कर्मग्रंथ ॥

बंध विहाण विमुक्कं, वंदिअ सिरि वद्धमाण जिणचंदं ॥
गइ आईसु वुच्छं, समासओ बंध सामित्तं ॥ १ ॥

बंध–जीवसाथेकर्मनुं बंधावुं	सिरि–श्री	मार्गणाओने विषे
विहाण–करवुं, निपजाववुं	वद्धमान–वीरस्वामी	वुच्छं–कहीशुं
विमुक्कं–विशेषे मूकाणा (रहित)	जीणचंद–जीनोने विषे चंद्र समान	समासओ–संक्षेपथी
वंदिअ–वांदीने	गइआइसु–गतिआदि चौद	बंधसामित्तं–बंध स्वामित्वपणुं

अर्थः–जीव प्रदेश साथे कर्मनो जे संबंध ते बंध कहिये, तेनुं मिथ्यात्वादिक हेतुए करीने निपजाववुं, ते बंध विधान, तेथी विमुक्त (रहित) एवा श्री वर्द्धमान स्वामी जे सामान्य केवलीमांहे चंद्र सरखा ते प्रत्ये वांदीने, गति आदि मार्गणा स्थानने विषे संक्षेपथी बंध स्वामित्वपणुं (कयो जीव केटली प्रकृति बांधे ते) कहीश ॥ १ ॥

हवे चौद मार्गणानां नाम कहे छे.

गइ इंदीए काए, जोए वेए कसाय नाणेय ॥
संजम दंसण लेसा, भव सम्मे सन्नि आहारे ॥ २ ॥

गइ–गतिमार्गणा	कसाय–कषायमार्गणा	भव–भव्यमार्गणा
इंदिए–इंद्रियमार्गणा	नाणेय–ज्ञानमार्गणा	सम्मे–सम्यक्त्वमार्गणा
काए–कायमार्गणा	संजम–चारित्रमार्गणा	सन्नि–संज्ञिमार्गणा
जोए–जोगमार्गणा	दंसण–दर्शनमार्गणा	आहारेक–आहारकमार्गणा
वेए–वेदमार्गणा	लेसा–लेश्यामार्गणा	

અર્થઃ—ગતિ, ઇંદ્રિય, કાય, જોગ, વેદ, કષાય, જ્ઞાન, ચારિત્ર, દરશન, લેશ્યા, ભવ્ય, સમ્યક્ત્વ, સંજ્ઞિ અને આહારક એ ચૌદ મૂળ માર્ગણા છે, તેના ઉત્તર બાસઠ ભેદ થાય છે. ॥૨॥

१ गतिमार्गणा ४	४जोगमार्गणा ३	७ ज्ञानमा० ८	९ दर्शनमा० ४	१२सम्यक्त्वमा० ६
देव	मनयोग	मतिज्ञान	चक्षु	मिथ्यात्वी
मनुष्य	वचनयोग	श्रुतज्ञान	अचक्षु	सास्वादनीय
तिर्यंच	काययोग	अवधिज्ञान	अवधि	मिश्र
नारकी	५ वेदमा० ३	मनःपर्यवज्ञान	केवळ	क्षायोपशमिक
२ इंद्रियमार्गणा ५	स्त्रीवेद	केवळज्ञान	१०लेश्यामा ६	औपशमिक
एकेंद्रि	पुरुषवेद	मतिअज्ञान	कृष्णलेश्या	क्षायक
बेइंद्रि	नपुंसकवेद	श्रुतअज्ञान	नील	१३सन्निमा०
तेइंद्रि	६कषायमा० ४	विभंगज्ञान	कापोत	सन्नि
चौरिंद्रि	क्रोध	८चारित्रमा०७	तेजो	असन्नि
पंचेंद्रि	मान	सामायक	पद्म	१४आहारकमा०
३ कायमार्गणा ६	माया	छेदोपस्थाप०	शुक्ललेश्या	आहारक
पृथ्वीकाय	लोभ	परिहारविशु०	११भव्यमा० २	अनाहारक
अपकाय		सूक्ष्मसंपराय	भव्य	
तेउकाय		यथाख्यात	अभव्य	
वायुकाय		देशविरति		
वनस्पतिकाय		अविरति		
त्रसकाय				

જીણસુર વિઉવાહારડુ,દેવાઉ અ નિરય સુહુમ વિગલતિગં
એગિંદિ થાવરા યવ, નપુ મિચ્છં હુંડ છેવટ્ઠં ॥ ૩ ॥

जीण-जीननामकर्म	निरय-नरकत्रिक	आयव-आतपनामकर्म
सुर-सुरद्विक	सुहुम-सूक्ष्मत्रिक	नपुं-नपुंसकवेद
विउव-वैक्रियद्विक	विगल-विकलेंद्रियत्रिक	मिच्छ मिथ्यात्वमोहनीय
आहार-आहारकद्विक	तिग त्रिक (उपलक्षण	हुंड-हुंड संस्थान
दु-द्विक (उपलक्षण)	एगिंदि-एकेंद्रियजाति	छेवट्ठ -छेवट्ठ संघयण
देवाउ-देवायु	थावर-स्थावरनामकर्म	

अर्थः-(हवे १२० मांहेली केटलीक प्रकृतिनो अनुक्रम संग्रह कहेछे, आगळ जे प्रकृतिथी जेटली प्रकृति लेवी कहेशे त्यांथी तेटली प्रकृति अनुक्रमे लेवी,) जिननाम (१) सुरद्विक ३, (देवगति, देवानुपूर्वी),वैक्रियद्विक५ (वैक्रियशरीर, वैक्रियअंगोपांग), आहारकद्विक ७ (आहारक शरीर, आहारक अंगोपांग), देवायु ८, नरकत्रिक ११ (नरकगति, नरकनी अनुपूर्वी, नरकायु) सूक्ष्मत्रिक १४, (सूक्ष्म. अपर्याप्त, साधारण), विगलत्रिक १७ (बेइंद्रि, तेइंद्रि, चोरिंद्रि), एकेंद्रियजाति १८, स्थावर नामकर्म १९, आतप नामकर्म २०, नपुंसकवेद २१, मिथ्यात्वमोहनीय २२, हुंडसंस्थान २३, अने छेवठुं संघयण २४॥३॥

अण मज्झागिइ संघयणा, कुखगइ निअ इत्थि दुहग थीणतिगं॥ उज्जोअ तिरिदुगं तिरि, नराउ नर उरल दुग रिसहं॥४॥

अण-अनंतानुबंधि (चार कषाय)	निअ-नीचगोत्र	तिरि-तिर्यंच (आयु)
मज्झागिइ-मध्य आकृति (वच्चेनां चार संस्थान)	इत्थि-स्त्रीवेद	नर नर, मनुष्य (आयु)
संघयण-संघयण (चार)	दुहग-दौर्भाग्य (त्रिक)	आउ-आयुष्य
कुखगइ-अशुभविहायोगति	थीण-थीणद्धि (त्रिक)	नर-मनुष्य (द्विक)
	तिगं-त्रिक	उरल-औदारिक (द्विक)
	उज्जोअ-उद्योतनाम	रिसहं-वज्रऋषभनाराच
	तिरिदुग-तिर्यंचद्विक	

अर्थः-अनंतानुबंधि (क्रोध, मान, माया, लोभ) कषाय २८, वच्चेनां चार संस्थान (न्यग्रोध, सादि, वामन, कुब्ज), वच्चेनां चार संघयण (ऋषभनाराच, नाराच, अर्धनाराच, कीलिका), ३६, अशुभविहायोगति ३७, नीचगोत्र ३८,

स्त्रीवेद ३९, तथा दौर्भाग्यत्रिक (दौर्भाग्य, दुस्वर, अनादेय), थीणद्धीत्रिक (निद्रानिद्रा, प्रचलाप्रचला, थीणद्धी) एवं ४५, उद्योत नाम कर्म ४६, तिर्यंचद्विक ४८, (तिर्यंच गति, तथा अनुपूर्वी) तिर्यंचायु ४९, मनुष्यायु ५०, मनुष्यद्विक ५२, (मनुष्य गति तथा अनुपूर्वी), औदारिकद्विक ५४, (औदारिक शरीर तथा अंगोपांग), वज्रऋषभ नाराच संघयण ५५, ए पंचावन प्रकृतिनी क्रम संज्ञा जाणवी ॥ ४ ॥

नरकगतिने विषे बंध स्वामित्वपणुं कहे छे.

सुरइ गुण वीस वज्जं, इगसउ उदेण बंधहि निरया ॥
तित्थविणा मिच्छि सयं, सासणि नपु चउविणा छनुइ ५।

सुर–सुरादिक	बंधहिं–बांधे	सयं–सो
इगुणवीस–ओगणीस	निरया–नारकी	सासणि–सास्वादने
वज्जं–वर्जीने	तित्थ–तीर्थंकरनामकर्म	नपुचउ–नपुंसकादि च्यार
इगसओ–एकसोएक	विणा–विना	विणा–विना
ओहेण–ओघे, सामान्यपणे	मिच्छि–मिथ्यात्वे	छनुइ–छनुं

अर्थः–हवे गति मार्गणाए बंध कहेछे प्रथम नरकगतिए सुरद्विग आदि आतप नामकर्म सुधीनी ओगणीस प्रकृति वर्जीने एकसोएक प्रकृति सामान्ये (गुणठाणानी अपेक्षा विना) सर्व नारकी समुच्चयपणे बांधे, (नारकीने जव स्वभावे ज ए ओगणीसनो बंध न होय.) मिथ्यात्व गुणठाणे तीर्थंकर नामनो बंध न होय ते माटे ते विना सो प्रकृतिनो बंध होय. सास्वादने नपुंसकादि (नपुंसक, मिथ्यात्व, हुंड. छेवठुं) च्यार विना छन्नुनो बंध होय ॥ ५ ॥

विणु अण छवीसमीसे, बिसयरि सम्मंमि जिण नराउ जुआ।
इअ रयणाइसु भंगो, पंकाइसु तित्थयर हीणो ॥ ६ ॥

विणु-अण-अनंतानुबंधि	क्त्व गुणठाणे	त्रण नरके
आदि विना	जिण-जिननामकर्म	भंगो-भांगो
छवीस-छव्वीस	नराउ-मनुष्यायुए	पंकाइसु-पंक प्रभादिक
मीसे-मिश्रगुणठाणे	जुआ-युक्त	त्रण नरके
बिसयरि-बोतेर	इअ-ए	तित्थयर-तीर्थंकरनामकर्म
सम्मंमि-अविरति सम्य-	रयणाइसु-रत्नप्रभादिक	हीणो-हीन (ओछो)

अर्थः-अनंतानुबंधि आदिथी नरायु लगे छव्वीस प्रकृति विना मिश्र गुणठाणे सित्तेर प्रकृति बांधे. अने जिननाम तथा मनुष्यायु भेळवतां बोतेर प्रकृति अविरति सम्यक् गुणठाणे बांधे एम रत्नप्रभादि त्रण नरके ओघेथी चार गुणठाणां सुधी एज भांगो जाणवो, पंक प्रभादि त्रण नारकीए तीर्थंकर नाम कर्मनो बंध हीन करीये (तेवारे ओघे १०१, मिथ्यात्वे १००, सास्वादने ९६, मिश्रे ७०, अने सम्यक्त्वे ७२ प्रकृतिनो बंध पहेली, बीजी अने त्रीजी नारकीए होय, अने ओघे १००, मिथ्यात्वे १००, सास्वादने ९६, मिश्रे ७०, सम्यक्त्वे ७१ प्रकृतिनो बंध चोथी पांचमी अने छठी नारकीए होय, कारण के ए त्रण नारकीमांथी आव्यो जीव तीर्थंकर न थाय ते माटे ते नाम कर्मनो बंध न होय. ॥ ६ ॥

कहेवानुं तात्पर्य ए छे के प्रथम नरकना आव्यो जीव चक्रवर्ति थाय, बीजीथी आव्यो वासुदेव थाय, त्रीजी पृथ्वीना आव्या तीर्थंकर थाय, चोथी पृथ्वीनो आव्यो केवली थाय, पांचमी पृथ्वीना आव्या यति थाय, छठ्ठी पृथ्वीनो आव्यो देश विरति थाय, अने सातमी पृथ्वीना आव्या कदाचित् सम्यक्त्व पामे पण देश विरतिपणुं न पामे

अजिण मणुआउ ओहे, सत्तमिए नरडुगुच्च विणु
इग नवई सासाणे, तिरिआउ नपुंस चउ वज्जं

अ-नहीं
जिण-जिननामकर्म
मणुआउ-मनुष्यायु
ओहे-ओघे
सत्तमिए-सातमीए

नरदुग-मनुष्यद्विक
उच्च-उंचगोत्र
विणु-विना
मिच्छे-मिथ्यात्वे
इगनवइ-एकाणुं

सासाणे-सा
तिरिआउ-तिर्यचायु
नपुंसचउ-नपुंसकादिचार
वज्जं-वर्जीने

अर्थः—जीननाम तथा मनुष्यायु ए बे प्रकृति एकसो एकमांथी हीन करीए ते वारे ओघे नवाणुं प्रकृति सातमी नारकीए बंधाय, [सातमी नारकीनो आव्यो जीव मनुष्य न थाय माटे] अने मनुष्यद्विक तथा उंचगोत्र ए त्रण प्रकृति विना मिथ्यात्वे छन्नुनो बंध होय, तथा तिर्यचायु, अने नपुंसकादि (नपुंसकवेद, मिथ्यात्व, हुंडसंस्थान, अने छेवठ्ठुसंघयण ए)चार एम पांच प्रकृति वर्जीने एकाणुं प्रकृतिनो बंध सास्वादन गुणठाणे होय ॥ ७ ॥

अण चउवीस विरहिआ, सतर डुगुच्चाय सयरि मीसडगे ॥ सतरसओ ओहि मिच्छे, पज तिरिआ विणु जिणाहारं ॥ ८ ॥

अण=अनंतानुबंधि
चउवीस-चोवीस
विरहिआ-विरहित
स-सहित
नरदुग-मनुष्यद्विक
सयरि-सित्तेर
मीसदुगे-मिश्रद्विक (मिश्र अने अविरति)
सतरसओ-एकसोसत्तर
ओहि-ओघे
मिच्छे मिथ्यात्वे
पज-पर्याप्ता
तिरिआ-तिर्यचपंचेंद्रि
विण-विना
जिण जीननामकर्म
आहा-आहारकद्विक

अर्थः—अनंतानुबंधि आदिथी तिरिदुग सुधीनी चोवीस प्रकृति एकाणुं प्रकृतिमांथी उंठी करीये, तथा मनुष्यद्विक अने उच्चैर्गोत्र ए त्रण प्रकृति [साहित करीए] मेळवीए, तेवारे मिश्र अने अविरति सम्यक्त्व ए बे गुणठाणे सितेर प्रकृतिनो बंध होय, सातमी नरकेथी नीकल्यो मनुष्य न थाय पण मनुष्यद्विकने भवांतरे उदय आवे. हवे तिर्यंचगति बंध कहे छे—पर्याप्ता तिर्यंच पंचेंद्रिने जिननाम अने आहारकद्विक ए त्रण विना एकसो सत्तर प्रकृतिनो बंध ओघे अने मिथ्यात्वे होय. तिर्यंचमां गति प्रत्ययेज जिननामनो बंध न होय अने संयमविना आहारकद्विक पण न बंधाय. ॥८॥

विणु निरय सोल सासणि, सुराउ अण एगतीस
विणु मीसे ॥ स सुराउ सयरि सम्मे, बीअ कसाए
विणा देसे ॥ ९ ॥

विणु—विना	अण—अनंतानुबंधिआदि	सयरि—सितेर
निरय—नरक (त्रिकादि)	एगतीस—एकत्रीस	सम्मे—सम्यक्त्वे
सोल—सोळ	मीसे—मिश्रगुणठाणे	बीअ—बीजा(अप्रत्याख्यानावरणीय चार)
सासणि—सास्वादन	स—सहित	कसाए—कषाय
सुराउ—देवायु	सुराउ—देवायु	देसे—देशविरतिगुणठाणे

अर्थः—नरकत्रिक आदि [सडने छेवट्ठ सुधीनी] सोळ प्रकृतिविना सास्वादन गुणठाणे एकसोने एक प्रकृति बांधे. देवायु अने अनंतानुबंधि आदिथी [illegible] सुधीनी एकत्रीस मळी बत्रीस प्रकृति विना अगणोतेर प्रकृति मिश्र गुणठाणे बांधे, अने देवायु सहित सितेर प्रकृति सम्यक्त्व गुणठाणे बांधे, तथा बीजा अप्रत्याख्यानीया चार कषायविना [illegible]

प्रकृति पांचमा देशविरति गुणठाणे बांधे. पर्याप्ता तिर्यंच पंचेंद्रिने ए पांचज गुणठाणां होय. ॥ ए ॥

हवे मनुष्य गति मध्ये बंध स्वामित्वपणुं कहे छे.

इअ चउगुणेसु वि नरा, परमजया सजिण ओहु देसाई ॥ जिण इक्कारस हीणं, नवसय अपजत्त तिरिअ नरा ॥ १० ॥

इअ-एमज	सजिण-जिननाम सहित	हिणं-हिन
चउगुणेसु-चार गुणठाणे	ओहु-ओघे	नवसय-एकसोनव
विनरा-मनुष्यनेपण	देसाइ-देशविरतिआदिये	अपजत्त-अपर्याप्तपंचेंद्रि
परम्-विशेष	जिणइक्कारस-जिन एका-दशके	तिरिअनरा-तिर्यंच तथा मनुष्यो
अजया-अविरति गुणठाणुं		

अर्थः-एज प्रमाणे चार गुणठाणाने विषे तिर्यंचनी पेठे मनुष्यने पण जाणवुं. [एटले मनुष्य ओघे १२०, मिथ्यात्वे ११७, सास्वादने १०१, मिश्रे ६ए, बांधे] पण एटलुं विशेष के अविरति सम्यक्त्व गुणठाणे जिननाम सहित ७१ बांधे. देश विरत्यादिक गुणठाणे ओघ एटले कर्मस्तवोक्तनीपरे [बीजा कर्मग्रंथमां कह्या प्रमाणे] कहेवुं [ते केवी रीते ? पांचमे ६७, छट्ठे ६३, सातमे ५ए, आठमा गुणठाणाना पेहेला भागे ५७, बीजा, त्रीजा, चोथा, पांचमा अने छट्ठा भागे ५६, सातमा भागे २६, नवमा गुणठाणाना पेहेले भागे २२, बीजे २१, त्रीजे २०, चोथे १ए, अने पांचमे १७, दशमा गुणठाणे १७, अगियारमा, बारमा अने तेरमा गुणठाणे १ तथा चउदमा गुणठाणे अबंधक होय अने जिनादिकथी नरकत्रिक लगे जिनएकादशनी अगियार प्रकृति हिन कीधे एकसोनव प्रकृतिनो बंध अपर्याप्ता ति-

र्यंच अने अपर्याप्ता मनुष्य बांधे. कारण के एने एकज मिथ्यात्व गुणठाणुं होय. यद्यपि करण अपर्याप्ता मनुष्यने सम्यक्त्व होय त्यां जीननाम पण बांधे छे, पण अहीं लब्धि अपर्याप्ता मनुष्यनी ज विवक्षा करी छे, ते माटे एकज मिथ्यात्व गुणठाणुं होय ॥ १० ॥

हवे देवगतिने विषे बंध कहे छे.

निरयव्व सुरा नवरं, ओहे मिच्छे इगिंदि तिग सहि
आ ॥ कप्पदुगे विअएवं, जिणहीणो जोइ भवण
वणे ॥ ११ ॥

निरयव्व-नारकीनी पेरे	इगिंदितिग-एकेंद्रियत्रिक	जिण-जीननामकर्म
सुरा-देवता	सहिआ-सहित	हीणो-हीना (हीण)
नवरं-विशेष	कप्पदुगे बे देवलोके	जोइ-ज्योतिषि
ओहे-ओघे	वि अ-पण	भवण-भुवनपति
मिच्छे-मिथ्यात्वे	एवं-एमज	वणे-व्यंतर

अर्थः-नारकीनी पेरे देवताने पण बंध कहेवो. पण एटलुं विशेष जे ओघे अने मिथ्यात्व गुणठाणे एकेंद्रिय, स्थावर, अने आतप ए त्रण प्रकृति सहित कहेवा, जे माटे देवता एकेंद्रियपणुं बांधे छे, ते माटे ओघे १०४, मिथ्यात्वे १०३, सास्वादने ९६, मिश्र ७०, सम्यक्त्वे ७२, नो बंध होय. पहेला बे देवलोके पण एमज बंध कहेवो. ज्योतिषि भुवनपति अने व्यंतरे जिननाम हीण (ओछुं) कहेवुं. कारण के त्यांनो आव्यो जीव जीननाम थाय नहीं, ते माटे ओघे १०३, मिथ्यात्वे १०३, सास्वादने ९६, मिश्रे ७०, सम्यक्त्वे ७१ बांधे. ॥ ११ ॥

रयणुव सणं कुमारा, इ आणयाइ उज्जोअचउरहिआ।।
अपज्ज तिरिअवनवसय, मिगिंदि पुढविजलतरुविगले।।
।। १२ ।।

रयणुव–रत्नप्रभानी पेठे	चार	अगिंदी–एकेंद्रि
सणंकुमाराइ–सनत्कुमार आदि	रहीआ–रहित	पुढवी जल–पृथ्वीकाय, अपकाय
आणायाइ–आनत आदि	अपज्ज–अपर्याप्ता	तरु–वनस्पतिकाय
उज्जोअचउ–उद्योतादिक	तिरिअव–तिर्यंचनी पेठे	विगले–विगलेंद्रिय
	नवसय–एकसो नव	

अर्थः–रत्नप्रभा नारकीनी पेठे सनत्कुमारादि (सनत्कुमार, माहेंद्र, ब्रह्म, लांतक, महाशुक्र, सहस्रार) ए देवलोकना देवताने बंध कहेवो, एकेंद्रिमां उपजवुं नथी ते माटे एकेंद्रिक त्रिक न बांधे, तेथी ओघे १०१, मिथ्यात्वे १००, सास्वादने ए६, मिश्रे ७०, सम्यक्त्वे ७२, बांधे. आनतादि (आणत, प्राणत, आरण, अच्युत) चार देवलोके अने नवग्रैवेयकना देवता उद्योतनाम, तिर्यंचद्विक (गतितथा अनुपूर्वी) अने तिर्यंच आयु ए चार प्रकृति विना रत्न प्रभानी पेरे बांधे, ए देवता तिर्यंचमां न जाय ते माटे ए चार प्रकृति न बांधे, ते वारे ओघे ए७, मिथ्यात्वे ए६ सास्वादने ए२, मिश्रे ७०, अविरतिये ७२, बांधे, (अनुत्तर विमाने एक सम्यक्त्व गुणठाणुं छे. माटे त्यां ७२ बांधे), (हवे इंद्रिय मार्गणा तथा काय मार्गणाए बंध कहे छे). अपर्याप्ता तिर्यंचनी पेरे मिथ्यात्व गुणठाणे एकसो नव प्रकृतिनो बंध ओघे एकेंद्रि, पृथ्वीकाय, अपकाय, वनस्पतिकाय, अने विकलेंद्रिने होय ।। १२ ।।

छनवइ सासणि विणु सुहु, म तेर केइ पुण बिंति चउनवइ ॥ तिरिअ नराउहि विणा, तणु पज्जत्तिं न जंति जउ ॥ १३ ॥

छनवइ–छन्नु	केइ–कोइक	नरा–मनुष्य
सासणी–सास्वादन	पुण–वळी	आउहि–आयुष्य
विणु–विना	बिंति–कहेछे	विणा–विना
सुहुम–सूक्ष्म	चउनवइ–चोराणुं	तणुपज्जत्ति–शरीरपर्याप्ति
तेर–तेर	तिरिअ–तिर्यंच	नजंतिजओ–पूरी न करे

अर्थः–सास्वादन गुणठाणे सूक्ष्म त्रिकादिथी छेवट्टं लगेनी तेर प्रकृति १०९ मांथी ओछी करतां छन्नुं प्रकृतिनो बंध होय, अने कोइक आचार्य एवी रीते कहे छे के अपर्याप्ता, तिर्यंचायु अने मनुष्यायु ए बे विना चोराणुं प्रकृति सास्वादने बांधे कारणके एकेंद्रियादिक सास्वादन वंत थका शरीर पर्याप्ति पण पूरी न करी शके तो आयुष्य केम बांधे ? ॥ १३ ॥

त्यां पेहेले मते शरीर पर्याप्ति थया पछी पण सास्वादन रहे, त्यां आयु बंधाय, त्यारे ते ९६ बांधे, अने बीजे मते तो शरीर पर्याप्तिथी अगाउज सास्वादने जाय तो आयु क्यांथी बांधे ? त्यारे ते ९४ बांधे. ए बे मत जाणवा. ए बेमां ९४ नो मत खरो भासे छे, जे भणी एकेंद्रियादिकनुं जघन्य आयुपण २५६ आवलिकानो क्षुल्लक भव होय ते आयुना बे भाग गये एकसो इकोतेरमी आवलिकाए आयु बंधाय अने सास्वादनपणुं तो उत्कृष्टुं पण छ आवलिकानुं होय तेटलामांहे परभवनुं आयु केम बंधाय ? ते माटे ९४ ज बंधाय ए मत शुद्ध जणाय छे.

उहु पणिंदि तसेगइ, तसे जिणिकार नर ति गुच्च विणा ॥ मणवय जोगे उहो, उरले नरभंगु तम्मिस्से ॥ १४ ॥

ओहु–ओघबंध	नरतिग–मनुष्यत्रिक	उरले–औदारिक औदारिक काययोगे
पणिंदि–पंचेंद्रि (मार्गणा)यें	उच्च–उच्चैर्गोत्र	नर–मनुष्य बंधनीपेरे
तसे–त्रसकाय (मार्गणा)यें	विणा–विना	भंगु–भांगो
गइतसे–गतित्रस (तेउकाय अने वाउकाय मार्गणा)	मनवय–मनवचन	तं–तेमज
जिणिक्कार–जिनादिक अगीआर	जोगे–योगमार्गणाये	मिस्से–औदारिक मिश्रयोग
	ओहो–ओघे	

अर्थः–पंचेंद्रिय अने त्रसकाय मार्गणाये चौदे गुणठाणे ओघ ते बीजे कर्मग्रंथे कह्यो छे तेम कहेवो. हवे गतित्रस ते तेउकाय वाउकाय, तेने जीन नाम आदे देइने नरकत्रिक लगे आगयार अने मनुष्यत्रिक तथा उच्चैर्गोत्र एम पंदर प्रकृति एकसो वीसमांथी टाळीने एकसो पांचनो बंध होय, गुणठाणुं एकज मिथ्यात्व होय. (हवे योग मार्गणाये बंध कहे छे.) मनोयोग वर्गणा चार भेदे (सत्य मनोयोग, मृषामनोयोग, सत्यामृषा मनोयोग, असत्या मृषा मनोयोग) तेमज (मनोयोगनी पेरे] वचनयोग चार भेदे ए आठ योगने विषे तेर गुणठाणे ओघ ते कर्मस्तवना पेरे बंध कहेवो. औदारिक काय योगने मनुष्यनी परे बंधनो भांगो कहेवो तेमज आगळ तेर गुणठाणे औदारिक मिश्रयोगे बंध कहे छे ॥ १४ ॥

हवे ते औदारिक कार्मण साथे मिश्रकाययोगी अपर्याप्तावस्थाये जे मनुष्य तथा तिर्यंच होय त्यां बंध कहे छे.

आहारछग विणोहे, चउदससउ मिच्छिजिण पणगहीणं॥
सासणि चउ नवइविणा, तिरिअनराउ सुहुम तेर ॥१५॥

आहारछग–आहारछग	जिणपणग–जिनपंचक	तिरिअनराउ–तिर्यंचायु तथा मनुष्यायु
विण–विना	हीणं–हीण (ओछी)	सुहुम–सूक्ष्म
ओहे–ओघे	सासणि–सास्वादन	तेर–तेर
चउदससउ–एकसो चौद	चउनवइ–चोराणुं	
मिच्छि–मिथ्यात्वे		

अर्थः-आहारकादि (आहारकद्विक, देवायु, नरकत्रिक ए) छ विना ओघपणे एकसो चोदप्रकृति बांधे (औदारिक मिश्र काययोगी मनुष्य तिर्यंचने अपर्याप्त पणे औदारिक मिश्र होय, आहारकद्विकतो अप्रमतज बांधे, ते अपर्याप्त पणे होय नहीं अने देवायु तथा नरकत्रिक ए चारतो पर्याप्तोज बांधे. ते माटे ए छ प्रकृति न बांधे.) अने मिथ्यात्वे जिन पंचक (जिननाम, सुरद्विक, अने वैक्रियद्विक)नी पांच प्रकृति ।हिन करीये त्यारे एकसो नव प्रकृति बांधे, तथा सास्वादन गुणठाणे तिर्यंचायु, मनुष्यायु, अने सूक्ष्मत्रिकादिक तेर एम पंदर प्रकृति १०९मांथी काढतां चोराणुनो बंध होय, औदारिक मिश्रनो तो अपर्याप्तपणे पण अल्पकाळ छे. तेटला माटे आयुर्बंध न होय अने सूक्ष्मादिक तेर प्रकृतितो सास्वादनेज बंधाय, मिश्रगुणठाणुं तो होयज नहीं ॥ १५ ॥

अण चउवीसाइ विणा, जिणपण जुअ सम्मि जोगि-
णो सायं ॥
विणुतिरि नराउ कम्मे, वि एवमाहारदुगि ओहो ॥१६॥

अण-अनंतानु बंध्यादिक | जोगिणो-सयोगी गुणठाणे | कम्मेवि-कार्मण काय
चउवीसाइ-चोवीस | सायं-शातावेदनीय | योगीने पण
विणा-विना | विणु-विना | एवं-एमज
जिणपण-जिनपंचक | तिरिनराउ-तिर्यंच अने | आहारदुगि-आहारकद्विक
जुअ-युक्त, सहित | मनुष्यायु | ओहो-ओघ
सम्मि-सम्यक्त्व गुणठाणे

अर्थः-ते योगने मांहेथी। अनंतानुबंधीआदिथी। तिर्यंचद्विक प्रमुख चोवीस प्रकृति टाळीए अने जिनपंचक (जिननाम,

सुरद्विक, वैक्रियद्विक, ए पांच) सहित करीए, तेवारे पंचोतेर प्रकृति अविरति सम्यक्त्व गुणठाणे बांधे अने सयोगी गुणठाणे एक शातानो बंध तथा तिर्यंच अने मनुष्यायु ए बे प्रकृति विना शेष कार्मण काययोगीने पण औदारिक मिश्र योगीने पेरे, एमज आहारक काययोगे अने आहारक मिश्रकागयोगे पण ओघ एटले कर्मस्तवमां कह्या मुजब बंध कहेवो ॥१६॥

सयोगि गुणठाणे केवलि समुद्घात करतां २-६-७ समये औदारिक मिश्रकाय योगी होय त्यांनो एक शाता वेदनीज बांधे, पूर्व भव थकी इहां उत्पत्ति देशे आव्यो थको जीव प्रथम समये केवळ कार्मण काययोगेज आहार छे, पछी बीजा समयथकी औदारिकें मिश्रित कार्म्मणें आहार छे त्यारे औदारिक मिश्रकाययोगी कहीये. शरीर निप्पत्ति लगे शरीर नीपन्या पछी औदारिक काययोग कहीये.

यतउक्तं जोएणकम्मएणं आहारेइ अणंतर जीवो ॥
तेणपरं मीसेणं । जावसरीर निप्पत्ती ॥ १ ॥

ए औदारिक मिश्रने पेहेलुं बीजुं चोथुं तेरमुं ए चार गुणठाणां होय त्यां पेहेले गुणठाणे तिर्यंचायु मनुष्यायु बंधे कह्यां ते औदारिक मिश्रपणुं तो शरीर पर्याप्ति पूरी कर्या अगाउज होय ते पछी औदारिक योग होय, अने आयुतो शरीर पर्याप्ति पछीज बंधाय, त्यारे मिश्रने ए बे आयुनो बंध केम घटे ? तथा वळी चोथे गुणठाणे तिर्यंच ७० बांधे, मनुष्य ७१ बांधे, अने औदारिक मिश्रकाययोगी ७५ बांधे एम कयुं ते पणुं विचारवा योग्य छे, कारण के मनुष्यद्विक तथा औदारिकद्विक अने वज्रऋषभ नाराच संघयण ए पांच प्रकृति तिर्यंच मनुष्य सम्यक्दृष्टी न बांधे अने औदारिक मिश्रकाययोगी बांधे, ते मनुष्य तिर्यंच टाळीने बीजो औदारिक मिश्रकाययोगी कोण होय ? ते माटे ए पांच प्रकृति एने बंधे केम घटे ? ए ग्रंथकारे कोण जाणे क्या अभिप्राये आप्युं हशे ! ते पंडिते विचारवुं ए संदेह टीकाकारे पण विवर्यो नथी

कार्मण काययोग भवांतराळ वाटे वेहेतां अने उपजवाने पेहेले समये होय तथा केवळि समुद्घातने त्रीजे चोथे पांचमे समये होय. एने गुणठाणां (पेहेलुं, बीजुं चोथुं तेरमुं ए) चार होय ते तिर्यगायु तथा मनुष्यायु वर्जीने औदारिक

मिश्रनी पेरे बंध कहेवो. जेम ओघे ११२, मिथ्यात्वे १०७, सास्वादने ९४, सम्यक्त्वे ७५, अने तेरमे एक शातावेदनीय बांधे, आहारक काययोग अने आहारक मिश्रकाययोग ए बेनो उदय छठ्ठे गुणठाणे छे, ते माटे त्यां ओघनी पेरे ६३ नो बंध होय, ए आहारक प्रमत्त साधु चौदपूर्वी ज करे, अने ते मारे बेउ औदारिक साथे मिश्र होय. (जोवविजयजी कृत टबामांथी)

सुर ओहो वेउवे, तिरिअ नराउ रहिओअ तम्मिस्से॥
वेअतिगा इम बिअतिअ, कसाय नव दु चउ पंचगुणा॥१३॥

सुर–देवतानीपेरे	तं–तेमज	तिअ–त्रीजा
ओहो–ओघे	मिस्से–वैक्रिय मिश्रकाय योगीने	कसाय–कषाय
वेउव्वे–वैक्रिय काय योगने	वेयतिग–वेदत्रिक	नव–नव
तिरिअनराउ–तिर्यंचायु अने मनुष्यायु	आइम–पेहेला	दु–बे
रहिओ–रहित	बिअ–बीजा	चउ–चार
		पंच–पांच
		गुणा–गुणठाणां

अर्थः–वैक्रिय काययोगने देवतानी पेरे बंध कहेवो, तेमज वैक्रियमिश्रकाययोगीने तिर्यंचायु अने मनुष्यायु ए बेथी रहित वैक्रियनी पेरे कहेवुं. (हवे वेदादिक मार्गणाये बंध कहे छे) वेद त्रणेने प्रथम नव गुणठाणां होय, आदिम एटले अनंतानुबंधी चार कषायवंतने पेहेलां बे गुणठाणां होय, बीजा अप्रत्याख्यानीया चार कषायवंतने पेहेलां चार गुणठाणां होय, त्रीजा प्रत्याख्यानीया कषायवंतने पांच गुणठाणां होय ॥ १३ ॥

वैक्रिय काय योगे देवतानी पेरे ओघे १०४, मिथ्यात्वे १०३, सास्वादने ९६, मिश्रे ७०, सम्यक्त्वे ७२, नो बंध होय ते भवप्रत्ययी वैक्रिय काययोगीने [illegible] नहीं.

वैक्रिय मिश्रयोगे वैक्रिय योगनी पेरे जाणवुं, पण एटलुं विशेष छे के [illegible] देवता तथा नारकीने [illegible] त्यां मिश्र गुणठाणुं न होय. [illegible]

त्रण गुणठाणे पण तिर्यगायु अने मनुष्यायु न बांधे, लब्धि अपर्याप्तो देवना तथा नारकी न होय तेथी अपर्याप्तावस्थाये आयु न बांधे त्यारे ओघे १०२, मिथ्यात्वे १०१, सास्वादने ९४, मिश्रगुणठाणुं होय नहीं अने चोथे गुणठाणे ७१ नो बंध होय. बाकीनां गुणठाणां होय नहीं.

त्रणे वेदने प्रथमनां नव गुणठाणां होय त्यां ओघे १२०, मिथ्यात्वे ११७, सास्वादने १०१, मिश्रे ७४, अविरतिये ७७, देशविरतिये ६७, प्रमत्ते ६३, अप्रमत्ते ५९-५८; अपूर्वकरणे ५८-५६-२६, बादर संपराये २२-२१, ते पछी अवेदी थाय.

पेहेला अनंतानुबंधी चार कषाये ओघे ११७, मिथ्यात्वे ११७, सास्वादने १०१; बीजा अप्रत्याख्यानीयने ओघे ११८, मिथ्यात्वे ११७, सास्वादने १०१, मिश्रे ७४, सम्यक्त्वे ७७, तथा प्रत्याख्यानीयने ओघे ११८, मिथ्यात्वे ११७, सास्वादने १०१, मिश्रे ७४, अविरतिये ७७, देशविरतिये ६७.

संजलण तिगे नव दस, लोहे चउ अजइ दुति अनाण तिगे
बारस अचक्खु चक्खुसु, पढमा अहखाइ चरिम चउ १८

संजलणतिगे-संज्वलनत्रिक	दुति-बीजुं अथवा त्रीजुं	पढमा-पेहेला
नवदस-नवमा दशमा	अनाणतिगे-अज्ञानत्रिक	अहखाइ-यथाख्यात
लोहे-लोभ	बारस-बार	चरिम-चारित्र
चउ-चार	अचक्खुचक्खुसु-अचक्षु दर्शने	चउ-चार
अजइ-अविरति		

अर्थः-संज्वलनत्रिक (क्रोध, मान, माया)ने नव गुणठाणां होय, त्यां ओघनी पेरे बंध, संज्वलन लोभने दश गुणठाणां होय. त्यां संयमद्वारे अविरतिने चार गुणठाणां ओघे ... मिथ्यात्वे ११७, सास्वादने १०१, मिश्रे ७४, सम्यक्त्वे ७७. ... अज्ञानने बे अथवा त्रण पण गुणठाणां होय ओघे ११७, ... ११७, सा० १०१, मि० ७४. चक्षु दर्शनी तथा अचक्षु दर्शनीने १२ गुणठाणां होय, त्यां ओघ ते कर्मस्तव

कर्मग्रंथ) नी पेरे बंध कहेवा. यथाख्यात चारित्रने छेल्लां चार गुणठाणां होय, त्यां त्रण गुणठाणे एक शातानो बंध अने अयोगी अबंधक (बंधरहित) होय. ॥ १८ ॥

मणनाणी सगजयाइ, समइअ छेअचउ दुन्नि परिहारो ॥
केवलदुगि दो चरिमा, अजयाइ नव मइसु ओहि दुगे १९

मणनाणी-मनःपर्यवज्ञानीने
सग-सात
जयाइ-प्रमत्तादिकथी
समइअ-सामायक
छेअ-छेदोपस्थापनिय
चउ-चार (६ थी ९)
दुन्नि-बे (६-७)
परिहारो-परिहार विशुद्धिने
केवलदुगि-केवळद्विक (ज्ञान, दर्शन)
दो-बे
चरिमा-छेल्लां
अजयाइ-अविरति आदिथी
नव-नवमा सुधी
मइसु-मतिज्ञानी तथा श्रुत ज्ञानीने विषे
ओहिदुगे-अवधिज्ञान, तथा दर्शनीने विषे

अर्थः-मनःपर्यवज्ञानीने प्रमत्तादिक छठाथी बारमा लगे सात गुणठाणां होय. (उघे ६५, प्रमत्ते ६३, अप्रमत्ते ५९, ५८, निवृत्तिये ५८, ५६-२६, अनिवृत्तिये २२-२१-२०-१९-१८, सूक्ष्मसंपराये १७, उपशांतमोहे १, क्षीण मोहे १.) सामायक तथा छेदोपस्थापनीय चारित्रने छठाथी नवमा लगे चार गुणठाणां होय (उघे ६५, प्रमत्ते ६३, अप्रमत्ते ५९,-५८, निवृत्तिये ५८-५६-२६, अनिवृत्तिये २२-२१-२०-१९-१८,) परिहार विशुद्धि चारित्रने छठुं सातमुं ए बे गुणठाणां होय (ओघे ६५, प्रमत्त ६३, अप्रमत्ते ५८,) केवळज्ञानी तथा केवळदर्शनी ए बेने छेल्लां गुणठाणां होय, सयोगी एक शाता बांधे, अयोगी अबंधक, मतिज्ञानी, श्रुतज्ञानी, अवधिज्ञानी, अवधिदर्शनी ए चारेने अविरति सम्यक्दृष्टि प्रमुख क्षीणमोह लगे नव गुणठाणां होय,

(त्यां ओघे ७९, सम्यक्त्वे ७१, देशे ६७, प्रमत्ते ६३, अप्रमत्ते ५९, ५८, निवृत्तिये ५८, ५६-२६, अनिवृत्तिये २२-२१-२०-१९-१८, सूक्ष्मसंपराये १७, उपशांतमोहे १, क्षीणमोहे १,) ॥ १९ ॥

अड उवसमि चउ वेअगि, खइए इक्कार मिच्छ तिगि देसे॥
सुहुमि सठाणं तेरस, आहारग निअनिअ गुणोहो॥२०॥

अड–आठ (४ थी ११)	इक्कार-अगिआर (४थी १४)	ठाणं–गुणठाणुं
उवसमि–उपशमिक	मिच्छतिगि–मिथ्यात्व त्रिक त्रण गुणठाणां	तेरस–तेर
चउ–चार (चोथाथी सात)	देसे–देशविरति	आहारग–आहारक मार्गणा
वेअगि–वेदक (क्षायोपशमिक सम्यक्त्वी)	सुहुमि–सूक्ष्मसंपराय	निअनिअ–पोतपोताना
खइए–क्षायक (सम्यक्त्वी)	स–पोतपोतानुं	गुण–गुणठाणे
		ओहो–ओघे

अर्थः–(चोथाथी अगियारमा सुधी) आठ गुणठाणां उपशमिक सम्यक्त्वीने होय. (चोथाथी सातमा सुधी) चार गुणठाणां वेदक एटले क्षायोपशमिक सम्यक्त्वीने होय. (चोथाथी चौदमा सुधी) अगियार गुणठाणां क्षायक सम्यक्त्वीने होय मिथ्यात्वी, सास्वादनी, मिश्रदृष्टी, देशविरति, अने सूक्ष्म संपराय चारित्री एटलाने पोतपोताने नामे एक गुणठाणुं होय. (समये समये आहार करे ते) आहारक मार्गणावाळाने सयोगी लगे तेर गुणठाणां होय, ए सर्वे पूर्वे कह्यां तेने आप आपणे गुणठाणे प्रकृतिनो बंध ओघपते कर्म स्तवनी पेरे कहेवो.२०

चोथुं, पांचमुं, छठुं अने सातमुं ए चार गुणठाणा [illegible] करतां देश-विरति सर्व विरति सहित उपशमिक सम्यक्त्व पामे त्यारे नाना जीवनी अपेक्षाए होय. तथा आठमुं, नवमुं, दशमुं अने अगियारमुं ए चार गुणठाणां उपशम श्रेणीए होय. वळी वेदक एटले क्षायोपशमिक सम्यक्त्व आश्री पण कही शक-

कत्व मोहनीय वेदे ते माटे वेदक नाम कर्युं. त्यां ४-५-६-७ ए चार गुणठाणा होय, त्यां ओघे बंध ७९, अविरतिये ७७, देश विरतिये ६७, प्रमत्ते ६३-५८.

क्षायक सम्यक्त्व मार्गणाये चोथाथी मांडीने अयोगी गुणठाणा सुधी अगीआर गुणठाणाये ओघे बंध ७९, अविरतिये ७७, देशविरतिये ६७, प्रमत्ते ६३, अप्रमत्ते ५९-५८, निवृत्ते ५८-५६-२६, अनिवृत्तिये २२, इत्यादिक अहींआं विचारवा योग्य छे. जे भणी पूर्व बद्धायु मनुष्य क्षायक सम्यक्त्व लहे तेने तो आयु बांधवुं नथी कारण के पूर्वे बांधी मुक्युं छे. अने अबद्धायु मनुष्य क्षायक सम्यक्त्व लहे, ते तो चरम शरीरी होय तेने पण आयुर्बंध न होय तो पांचमे अने छठ्ठे गुणठाणे सुरायु बंधनो स्वामी कोण ? तथा कोइ कहेने जे "पढ्वगोउमणुसो, निट्ठवगोचउसुविगइसु" ए अपेक्षाये दर्शनक्षायिक निष्टापक मनुष्य अने तिर्यंच देशविरति गुणठाणे सुरायु बांधे ते खोटुं छे कारण के तेतो असंख्याता वर्षायुवाळा मनुष्य तिर्यंच होय तेने देशविरति गुणठाणुं न होय पन अहीं संभवीये छैये जे "तित्थयरचंसमत्ताउइ असत्तमाईतईआए" इत्यादिकनी पेरे साथे संभवीये छोये.

चउत्थे भवंमि सिज्झंति खइच कम्मत्ते ॥ सुर निरयजुय लिसुगासुंद जिणकालियनराणं २ बद्धाउपाणपुव्वं । सिज्झंति उतभ्भवे अबद्धाऊ ॥ पढ्वगोउ मणुसो । निट्ठवगा चउसुविगई ॥३॥ एने गुणठाणा अगिआर होय

मिथ्यादृष्टीने ११७ बंध, सास्वादन सम्यक्त्वीने १०१, मिश्रदृष्टिने ७४, देशविरति ६७, सूक्ष्म संपराय चारित्रीने १७, नो बंध होय.

आहारीने ओघे १२०, मिथ्यात्वे ११७, इत्यादि यावत् सयोगीए एक बांधे.

परभुवसमि वट्टंता, आउ न बंधंति तेण अजय गुणे ॥
देव मणुआउ हीणो, देसाइसु पुण सुराउ विणा ॥२१॥

[illegible]-[illegible] आउ-आयुष्य [illegible]-ते भणी
उवसमि-[illegible] न-न [illegible]-[illegible]
वट्टंता-वर्तता बंधंति-बांधे [illegible]

गुणे-गुणठाणे	हिणो-हिन	पुण-वळी
देव-देवायु	देसाइसु-देशविरति आ-	सुराओ-देवायु
मणुआउ-मनुष्यायु	दिने विषे	विणा-विना

अर्थः-पण एटलुं विशेष जे उपशमिक सम्यक्त्वे वर्त्तता

ति सम्यक्दृष्टि गु-
हिन करवी (एटले
सम्यक्त्वी ७५ बांधे
ां छे) देशविरति,
एकज देवायु विना
मत्ते ५०, मनुष्यायु

ो छे.

स तिगे ॥

॥ ७२ ॥

मच्छे-मिथ्यात्वे
साणाइसु-सास्वादनादिके
सव्वहिं-सर्व गुणठाणे
तेहो-ओघे

तां एकसो अढार
कापोत) लेश्याने
छट्टा लगे छे अने
विना) ते तीर्थंकर
गुणठाणे एकसोने
ासे सर्व

तो सर्व लेश्यावंतने कर्म स्तवनीपेरे सामान्ये बंध जाणवो.॥२

इहां प्रण लेश्यावंतने चोथे गुणठाणे बे आयुनो बंध कह्यो पण एम
मनुष्यायुनो बंध घटे, जे भणी नारकी देवताना मनुष्यायु बांधे, पण मनु
तिर्यंच देवायु न बांधे, जे माटे जे लेश्यामां आयु बंधाय ते. लेश्यामां उप
जोइए अने सम्यक् दृष्टि तो वैमानीकनुंज आयु बांधे, अने ते वैमानिकमां
कृष्ण, नील अने कापोत नथी, ते माटे अशुद्ध लेश्यावंत सम्यक्दृष्टि देवायु
बांधे. एमज भगवती सूत्रना त्रीशमा शतकने पेहेले उद्देशे कह्युं जे क्रियावादी
ष्णादि प्रण लेश्यावंत सम्यक्दृष्टि देवायु न बांधे, देवता अने नारकी मनुष्या
बांधे पण मनुष्य तिर्यंच एके आयु न बांधे एम कह्युं छे, अने घटे पण एम
पछी ग्रंथकारनो अभिप्राय तो बहु श्रुत जाणे ॥

तेऊ निरय नवूणा, उज्जोअ चउनिरय बार विणु सुक्का
विणु निरय बार पम्हा, अजिणाहारा इमा मिच्छे ॥२३

तेऊ–तेजोलेश्याये	निरयबार–नरकत्रिकादि-	पम्हा–पद्मलेश्या
निरय–नरकादिक	विणु–विना [बार	अ–नहीं (वर्जीने)
नवूणा–नव प्रकृतियेऊणो	सुक्का–शुक्ललेश्यावंतने	जिण–जिननाम
उज्जोअ–उद्योतादिक	विणु–विना	आहाराइ–आहारकद्विक
चउ–चार	निरयबार-नरकत्रिकादि बार	मिच्छे–मिथ्यात्वे

अर्थः–तेजो लेश्यावंत नरकादिक (नरकत्रिक, सूक्ष्मत्रि
क, विगलत्रिक ए) नव प्रकृतिए ऊणो, एटले एकसो अगि
आर प्रकृतिनो बंध ओघे करे, उद्योतादिक (उद्योतनाम, ति
र्यंचद्विक, तिर्यंचायु,) चार तथा नरकादि (नरकत्रिक, सूक्ष्म
त्रिक, विगलत्रिक, एकेंद्रि, थावर, आतप) बार ए सोळ विन
एकसोचार प्रकृति शुक्ल लेश्यावंत बांधे. (अहीं छठ्ठा सातम
आठमा कल्पना देवता सर्व शुक्ल लेश्यावंत छे अने
तो उद्योत चतुष्क बांधे छे त्यारे पंचेंद्रि तिर्यंचमां उपजे छे

तो अहींयां उद्योत चतुष्क केम टाल्युं ए पण संशय बहुश्रुत गम्य छे) तथा नरकादिक बार प्रकृति विना पद्मलेश्यावंत ओघे एकसो आठ बांधे. तथा जिननाम अने आहारद्विक ए त्रण प्रकृति वर्जीने बाकीनी मिथ्यात्वे कहेवी.

तेजो, पद्म, शुक्ल लेश्याने ते केम ? तेजो लेश्याने ओघे १११, मिथ्यात्वे १०८, सास्वादने १०१, बांधे पछी ओघनीपेरे सात गुणठाणां होय पद्म लेश्यावंतने ओघे १०८, मिथ्यात्वे १०५, सास्वादने १०१, पछी ओघनी-पेरे सात गुणठाणां लागे, शुक्ल लेश्यावंतने ओघे १०४, मिथ्यात्वे १०१, सास्वादने ९७, ते पछी ओघवत् तेर गुणठाणां लागे.

सव्व गुण भव्व सन्निसु, ओहु अभव्वा असन्नि मिच्छिसमा।
सासणि असन्नि सन्निव, कम्मणभंगो अणाहारे॥२४॥

सव्व गुण–सर्वे गुणठाणां	असन्नि–असंज्ञि	कम्मण–कार्मणकाययोगीनो
भव सन्नि–भव्य अने संज्ञिने विषे	मिच्छिसमा–मिथ्यात्व गुणठाणा सरखा	भंगो–भांगो
ओहु–ओघनी पेरे	सासणि–सास्वादने	अणाहारे–अणाहारीने विषे
अभव्वा–अभव्य	सन्निव–संज्ञिनी पेठे	

अर्थः–भव्य अने संज्ञी ए बे मार्गणाने विषे सर्वे गुणठाणां होय, त्यां प्रकृतिनो बंध ओघनी पेरे कहेवो, अभव्य मार्गणाए अने असन्नि मार्गणाए तो मिथ्यात्व गुणठाणा सरखा बंध कहेवा, अने सास्वादने असन्नि अने सन्निनी पेरे बंध कहेवो तथा अणाहारीने विषे कार्मणकाय योगीनो भांगो कहेवो ॥ २४ ॥

सिद्धांतमां केवलीने भाव मन नथी ते माटे नोसंज्ञी अने नोअसंज्ञी कह्या छे ते अभिप्राये.तो संज्ञीने बार गुणठाणां घटे पण अहीं केवलीने द्रव्य मन छे ते विवक्षाये संज्ञी कह्यो, ते माटे चौद गुणठाणां कह्यां.

यतःद्रव्य चित्तंविनाजावं चित्तं न स्याद संद्दि
विनापिजाव चित्तंतु द्रव्यं केवलिनो जवेत् ॥१॥ इति वच

अभव्य अने असंज्ञी ओवे अने मिथ्यात्वे ११७ बांधे, अभव्य
एकज गुणठाणुं होय, सास्वादने असंज्ञी ते संज्ञीनीपेरे १०१, बांधे. अ
बेज गुणठाणां होय,

कार्मण काययोगीज अणाहारी होय ते माटे गुणठाणुं १-२-४
ए चार होय त्यां ओघे ११२, मिथ्यात्वे १०१, सास्वादने ९४, अवि
७५, सयोगीए एक होय.

तिसु दुसु सुक्काइ गुणा, चउ सग तेरत्ति बंध सामि
देविंदसूरिरइअं, नेयं कम्मत्थयं सोउं ॥ २५ ॥

तिसु–त्रण लेश्याये	चउ–चार	देविंदसूरि–देवेंद्रसूरि
दुसु–बे लेश्याये	सग–सात	रइअं–रच्युं
सुक्काइ–शुक्ललेश्या	तेरत्ति–तेर	नेयं–जाणवा
गुणा–गुणठाणां	बंधसामित्तं–बंधस्वामित्व	कम्मत्थयं–कर्मस्तव
		सोउं–ते

अर्थः–(कृष्ण, नील, कापोत) त्रण लेश्याने विषे च
गुणठाणां होय. (तेजो अने पद्म ए) बे लेश्याने विषे स
गुणठाणां होय, शुक्ल लेश्याने विषे तेर गुणठाणां होय (अय
गीतो अलेशी होय) एवी रीते ए बंध स्वामित्वपणुं श्री तपा
छाधिराज जट्टारक श्री जगचंद्रसूरि शिष्य पट्टप्रजाकर श्री दे
वेंद्रसुरिये रच्युं, जाणवा निमित्ते बंधस्वामित्वने कर्मस्तव स
जळीने चित्तमां धारवो ॥ २५ ॥

इति बंध स्वामित्व नामे त्रीजो कर्मग्रंथ संपूर्ण थयो.

बासठ मार्गणाद्वारे दरेक गुणठाणे केटली प्रकृतिनो बंध होय तेनो यंत्र.

मार्गणा	केटलां गुणठाणां होय.	ओघे बंध.	मिथ्यात्व.	सास्वादन.	मिश्र.	अविरति.	देशविरति.	प्रमत्त.	अप्रमत्त.	निवृत्ति.	अनिवृत्ति.	सूक्ष्म संपराय.	उपशांत मोह.	क्षीण मोह.	सयोगी केवली.	अयोगी केवली.
			१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
नरकगति.	४	१०१	१००	९६	७०	७२										
रत्नप्रभादि ३	४	१०१	१००	९६	७०	७१										
पंकप्रभादि ३	४	१००	१००	९६	७०	७१										
तमतमाप्रभा.	४	९९	९६	९१	७०	७०										
तिर्यंच पर्याप्त	५	११८	११७	१०१	६९	७०	६६									
तिर्यंच अपर्याप्त	१	१०९	१०९													
मनुष्य पर्याप्त	१४	१२०	११७	१०१	६९	७१	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१	
मनुष्य अपर्याप्त	१	१०९	१०९													
देवगति	४	१०४	१०३	९६	७०	७२										
भवन, व्यंतर, ज्योतिष.	४	१०३	१०३	९६	७०	७१										
सौधर्म, ईशान	४	१०४	१०३	९६	७०	७२										

[illegible]	४	१०१	१०८	९१	७०	७२									
[illegible]	४	९६	९१	९६	७०	७२									
[illegible]	१	९८				७२									
						७२									
[illegible]	२	१००	१००	९६											
[illegible]				९१											
	१४	१२८	११७	१०१	७४	७३	६७	६३	५९	५८	२२	१७	२	२	२
[illegible]	२	१२०	१०९	९६											
[illegible]				९१											
[illegible]	१	१०५	१०४												
[illegible]	१४	१२८	११७	१०१	७४	७३	६७	६३	५९	५८	२२	१७	२	२	२
[illegible]	११	१२८	११७	१०१	७४	७३	६७	६३	५९	५८	२२	१७	२	२	२
[illegible]	११	१२८	११३	१०१	७४	७३	६७	६१	५९	५८	२२	१७	२	२	२
[illegible]	४	११८	१०९	९४		७८									
[illegible]	४	१०४	१०३	९६	७०	७२									
[illegible]	२	१०२	१०१	९४		७२									
[illegible]	१	९३				७१									
[illegible]	१	९२					६१								
[illegible]	४	११२	१०७	९४		७५	६३								
[illegible]	९	१२०	११७	१०१	७४	७३	६७	६३	५९	५८	२२				

	अनंतानुबंधी	१	११७	११७	१०१											
	अप्रत्याख्यानीय	४	११८	११७	१०१	७४	७७									
	प्रत्याख्यानीय	१	११८	११७	१०१	७४	७७	६७								
	संज्वलन ३	९	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२				
	संज्वलन लोभ	१०	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७			
	मति, श्रुत, अवधिज्ञानी	९	७९				७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१		
	मनःपर्यवज्ञानी	७	६५						६३	५९	५८	२२	१७	१	१		
	केवलज्ञानी	२	१													१	
	मति, श्रुत, विभंगअज्ञान	३	११७	११७	१०१	७४											
८	सामायिक,छेदोपस्थापनीय	४	६५						६३	५९	५८	२२					
	परिहार विशुद्धि	२	६५						६३	५९							
	सूक्ष्मसंपराय	१	१७										१७				
	यथाख्यात	४	१											१	१	१	
	देशविरति	१	६७					६७									
	अविरत	४	११८	११७	१०१	७४	७७										
	चक्षु, अचक्षुदर्शन	१२	१००	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१		
	अवधिदर्शन	९	७९				७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१		
	केवलदर्शन	१	१													१	
	कृष्ण,नील,कापोतलेश्या	४	११८	११७	१०१	७४	७७										
	तेजोलेश्या,पद्मलेश्या	७	१११	१०८	१०१	७४	७७	६७	६३	५९							

शुक्ल लेश्या	११	१०४	१०१	९७	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१
भव्य	१४	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१
अभव्य	१	११७	११७												
उपशमिक	८	७७				७५	६६	६२	५८	५८	२२	१७	१		
सास्वादन	१	१०१	१०१												
क्षायोपशमिक	४	७९				७७	६७	६३	५९						
क्षायक	११	७९				७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१
मिश्र	१	७४			७४										
मिथ्यात्व	१	११७	११७												
ज्ञी	१४	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१
	२	११७	११७	१०१											
हारी	१३	१२०	११७	१०१	७४	७७	६७	६३	५९	५८	२२	१७	१	१	१
णाहारी	५	११२	१०७	९४	७५										

॥ ॐ नमोसिद्धं ॥

अथ षडशीतिनामा चतुर्थ कर्मग्रंथ.

नमिअ जिणं जिअ मग्गण, गुणठाणु वओग जोग लेसाओ
बंधप्प बहू भावे, संखिज्जाइ किमवि वुच्छं ॥ १ ॥

नमिअ-नमस्कार करीने	उवओग-उपयोगद्वार	भाव-भाव (उपशमादिक पांच)
जिणं-जिनेश्वरने	जोग-योग	
जिअ-जीवस्थानक	लेसाउ-लेश्याद्वार	संखिज्जाइ-संख्यातादि
मग्गण-मार्गणाद्वार	बंध-बंध	किमवि-कांइक
गुणठाण-गुणस्थानक	अप्पबहु-अल्प बहुत्वद्वार	वुच्छं-कहीश

अर्थः-जीनेश्वरने नमस्कार करीने १ जीवस्थानक, २ गत्यादि मार्गणास्थानक, ३ गुणस्थानक, ४ उपयोगद्वार, ५ योगद्वार, ६ लेश्याद्वार, ७ बंधद्वार, ८ अल्पबहुत्वद्वार, ९ भावद्वार, १० संख्यातादि (संख्याता, असंख्याता, अनंता) नो विचार ए दश द्वार स्वरूपमात्र कहीशुं ॥ १ ॥

नमिय जिणं वत्तव्वा, चउदस जिअ ठाणएसु गुणठाणा॥
जोगुवओगो लेसा, बंधोदओ दीरणा सत्ता ॥ २ ॥

वत्तव्वा-कहेवा	गुणठाण-गुणठाणां	बंध-बंध
चउदस-चउद	जोग-योग	उदओ-उदय
जीअठाणेसु-जीवस्थानने विषे	उवओगो-उपयोग	दीरणा-उदिरणा
	लेसा-लेश्या	सत्ता-सत्ता

अर्थः-जिनेश्वरने नमस्कार करीने ए बोल कहेवा. चौद जीवस्थानकने विषे एक गुणठाण, बीजा योग, त्रीजा उपयोग,

चोथी लेश्या, पांचमो मूळ प्रकृतिनो बंध, उठ्ठो उदय, सातमी उदिरणा, आठमी सत्ता ए आठ प्रतिद्वार कहीशुं ॥ २ ॥

तह मूल चउद मग्गण, ठाणेसु बासठि उत्तरेसु च ॥
जिअ गुणजोगु वओगा, लेसप्पबहुं च छठाणा ॥३॥

तह-तेमज	बासठि-बासठ	जोग-योग
मूल-मूळ	उत्तरेसु-उत्तर (मार्गणा स्थान)ने विषे	उवओगा-उपयोग
चउद-चौद		लेस-लेश्या
मग्गण-मार्गणा	जीअ-जीव भेद	अप्पबहुं-अल्पबहुत्व
ठाणेसु-स्थानकने विषे	गुण-गुणठाणां	छट्ठाणा-ए छ स्थानक

अर्थः-तेमज वळी मूळ चौद मार्गणास्थानने विषे अने बासठ उत्तर मार्गणास्थानने विषे एक जीवभेद, बीजा गुणठाणां, त्रीजा योग, चोथा उपयोग, पांचमी लेश्या, छठुं अल्पबहुत्व, ए छ स्थानक कहीशुं ॥ ३ ॥

चउदस गुणेसु जिअजो, गुवओग लेसाय बंधहेऊय॥
बंधाइअ चउअप्पा, बहुंच तो भाव संखाई ॥ ४ ॥

चउदसगुणेसु-चौद गुण ठाणाने विषे	उवओग-उपयोग	अप्पा बहुंच-अल्प बहुत्व
	लेसाय-लेश्या	तो-ते पछी
जिअ-जीवना भेद	बंधहेऊय-बंध हेतु	भाव-भाव
जोग-योग	बंधाइयचउ-बंधादिक चार	संखाइ-संख्यातादि

अर्थः-वळी चौद गुणठाणांने विषे, एक जीवना भेद, बीजा योग, त्रीजा उपयोग, चोथी लेश्या, पांचमा बंध हेतु, छठा बंध, सातमा उदय, आठमी उदिरणा, नवमी सत्ता, दशमुं एनुं अल्पबहुत्व, त्यार पछी अगियारमुं भाव. अने बारमुं संख्यातादिकनो विचार कहीशुं. ए त्रण गाथाए छवीस द्वार कह्यां ते अनुक्रमे कहेशे ॥ ४ ॥

इह सुहुम बायरेगिं, दि वि ति चउ असन्नि सन्नि पंचिंदी॥
अपजत्ता पजत्ता, कम्मेण चउदस जियठाणा ॥ ५ ॥

इह–आ	ति–तेइंद्रि	पज्जत्ता–पर्याप्ता
सुहुम–सूक्ष्म	चउ–चौरिंद्रि	कम्मेण–अनुक्रमे
बायर–बादर	असन्नि–असन्नि पंचेंद्रि	चउदस–चउद
एगिंदि–एकेंद्रि	सन्नि–सन्निपंचेंद्रि	जिअट्ठाणा–जीवनां स्थानक
वि–बेइंद्रि	अपज्जत्ता–अपर्याप्ता	

अर्थः–अहींआं (आवी रीते सर्व संसारी जीवना चौद भेद थाय) सुक्ष्म एकेंद्रि अने बादर एकेंद्रि ए बे, तथा बेइंद्रि, तेइंद्रि अने चौरिंद्रि ए पांच तथा असन्नि पंचेंद्रि अने सन्नि पंचेंद्रि ए सात, ए सात पर्याप्ता तथा सात अपर्याप्ता ए अनुक्रमे जीवनां चौद स्थान जाणवां ॥ ५ ॥

बायर असन्नि विगले, अपज्जि पढमबिअ सन्नि अपजत्ते ॥
अजयं जुअ सन्नि पज्जे, सवगुणा मिच्छ सेसेसु ॥ ६ ॥

बायर–बादर एकेंद्रि	पढमबिअ–पेहेलुं बीजुं	सन्निपज्जे–सन्नि पर्याप्ताने
असन्नि–असन्निपंचेंद्रि	सन्निअपजत्ते–सन्निपर्याप्ताने	सव्वगुणा–सर्वगुणस्थानक
विगले–विगलेंद्रि	अजयजुअ–अविरति युक्त	मिच्छ–मिथ्यात्व गुणठाणुं
अपज्जि–अपर्याप्ता	त्रण गुणठाणां	सेसेसु–शेष जीवोने

अर्थः–(हवे चौद जीवस्थानकने विषे गुणठाणां कहेछे) बादर एकेंद्रि अपर्याप्ता असन्नि पंचेंद्रि अपर्याप्ता अने त्रण विकलेंद्रि अपर्याप्ता ए पांचने विषे पेहेलुं अने बीजुं गुणठाणुं होय* तथा सन्नि पंचेंद्रि अपर्याप्ताने विषे अविरति गुणठाणा

* अहींआं ए सर्व जीव सदाय मिथ्यात्वी तो छेज पण कोइकने परभवथी सम्यक्त्ववमीने आवतां घंटालाळा न्याये सम्यक्त्वनो छेश आस्वादतां उत्पत्ति

सहित एटले पेहेलुं, वीजुं, अने चोथुं ए त्रण गुणठाणां होय (सम्यक्त्व सहित जीवने उपजतां चोथुं होय पण अपर्यात्ता मिश्र गुणठाणुं न होय, मिश्र थको काळ न करे ते माटे ("न सम्ममिच्छो कुणइकालं ॥ इति वचनात् ॥) अने सन्नि पंचें पर्यात्ताने विषे सर्व चौदे गुणठाणां होय, (तेने सर्व शुभाशु परिणाम होय ते माटे) वाकीना (सूक्ष्म अपर्यात्ता, सूक्ष्मप र्यात्ता, वादर एकेंद्रि पर्यात्ता, वेइंद्रि तेइंद्रि चौरींद्रि ए त्रण पर्या असन्नि पंचेंद्रि पर्यात्ता) सातेने एकज मिथ्यात्व गुणठाणुं होय॥

अपजत्त छक्कि कम्मुर, लमीस जोगा अपज्ज सन्नीसु ॥
ते सविउव्व मीसएसु. तणु पज्जेसु उरल मन्ने ॥ ७ ॥

अपजत्त–अपर्यात्ता	अपज्जसन्नीसु–अपर्यात्ता सन्निने विषे	एसु–एमां वळी
छक्कि–छ जीवने विषे	ते–ते ए योगने	तणु पज्जेसु–शरीर पर्या ने विषे
कम्मुरल–औदारिककार्मण	सविउव्वमीस- वैक्रिय मिश्रे सहित त्रण योग	उरल–औदारिक योग
मीस- औदारिक मिश्र		मन्ने–मानेछे
जोगा–योग		

अर्थः–(सूक्ष्म एकेंद्री, वादर एकेंद्रि, वेइंद्रि, तेइं चौरिंद्री, असंन्नि पंचेंद्री) ए छ अपर्यात्ता जीव जेवने वि

अपर्यात्ता अवस्थाये जीवने सास्वादनपणुं पामीये पण पछी न होय. इहां ए व्रण अपर्यात्तो जाणवो पण लब्धि अपर्यात्तो नहीं लब्धि अपर्यात्ताने तो सास्वा होयज नहीं. अपर्यात्त सूक्ष्म एकेंद्रिमां पण सास्वादन न होय, सास्वादन कांईक शुभ परिणाम रूप छे अने सूक्ष्ममांतो अति संक्लिष्ट परिणामी उपजे, ते इहां कोइक कहे छे. एकेंद्रियने सास्वादन नथी कह्युं एकेंद्रिय सर्व अज्ञानीज छे, अने विकलेंद्रियमां सास्वादन कह्युं छे ते ज्ञानी कह्या छे मा इहां ए अपर्यात्ताने सास्वादन केम कह्यो छो ' एनो उत्तर भागळ "सासण भावेनां ए गाथाये प्रथकारज कहेशे त्यां जाणवो. (मोरविजयजी कृत टवामांथी)

ओदारिक कार्मण अने ओदारिक मिश्र ए बे योग होय (अंतराल गतिये अने उत्पत्तिने पेहेले समये कार्मण योग होय अने पछी शरीर पर्याप्ति पूरी थया पेहेलां ओदारिक मिश्र योग होय) सन्नि पंचेंद्री अपर्याप्ताने विषे पूर्वोक्त बे योग ने वैक्रिय मिश्र सहित करतां त्रण योग होय (त्यां मनुष्य तिर्यंच अपर्याप्ताने कार्मण ओदारिक मिश्र ए बे होय अने देवता नारकीने कार्मण वैक्रिय मिश्र ए बे होय बेने मळीने त्रण होय ए साते अपर्याप्ताने), शरीर अपर्याप्तिये पर्याप्ताने ओदारिकयोग पण होय एम अनेरा आचार्य कहेछे (ते मते छ अपर्याप्ताने त्रण योग होय अने सन्नि अपर्याप्ताने विषे चार योग होय. ग्रंथकारे ए मतांतर कर्युं पण शरीर पर्याप्ताने मिश्रपणुं टळ्युं त्यारे ओदारिक योग होयज,त्यारे ए मत खरो जणायछे)॥७॥

हवे पंदर योग कहेछे-जीवने परिस्पंदनादिक वीर्य ते योग कहीए

१ सत्य मनोयोग-अस्तिजीव इत्यादि तथा सर्वने हित चिंतन ते.

२ मृषा मनोयोग-नास्तिजीव इत्यादि तथा परने विमतारण बुद्धि ते.

३ सत्यामृषा मनोयोग-ते बेये मिश्र एटले कांइक सत्य अने कांइक मृषा ते

४ असत्यामृषा मनोयोग-सत्य पण नहीं असत्य पण नहीं विचारणा रुप ते.

५ सत्य वचनयोग, ६ मृषा वचनयोग, ७ सत्यामृषा वचनयोग,८ असत्यामृषा वचनयोग ए चार वचनयोग मनोयोगनी पेरे जाणवा एवं. ८

९ ओदारिक काययोग-मनुष्य तिर्यंचने उपजतां प्रथम समये होय ते.

१० ओदारिक मिश्र-तेज मनुष्य तिर्यंचने उपजतां एक समय पछी शरीर पर्याप्ति पूरी करे त्यां लगी कार्मण साथे मिश्रपणुं ते ओदारिक मिश्र तथा केवळी समुद्घातें बीजे छट्ठे सातमे समये ओदारिक मिश्रकाययोग होय.

११ वैक्रिय काययोग-देवता नारकीने तथा लब्धिवंत मनुष्य, पंचेंद्री तिर्यंच अने वायुने होय.

१२ वैक्रियमिश्र काययोग–तेहीज देव नारकीने उपजतां कार्मण साथे वैक्रिय मिश्र होय तथा मनुष्य तिर्यचने वैक्रियारंभ काळे अने छांडवाने काळे औदारिक साथे वैक्रिय मिश्र काययोग.

१३ आहारक काययोग–चौद पूरव धारीने आहारक शरीर काययोग होय.

१४ आहारक मिश्रकाययोग–तेने प्रारंभ काळे अने छांडवाने काळे औदारिक साथे आहारक मिश्रकाययोग होय.

१५ कार्मण काययोग–अष्ट कर्मनो जे विकार ते कार्मणकाययोग, ते जीवने अंतराळ गतिये अने उपजवाने पेहेले समये तथा केवली समुद्घातने त्रीजे चोथे पांचमे समये एवुं प्रयोजन ते.

सवे सन्नि पजत्ते, उरलं सुहुमे सभासु तं चउसु ॥
बायरि सविउव्वि डुगं, पजसन्निसु बार उवउंगा ॥ ८ ॥

सव्वे–सर्वे	सभासु–भाषा सहित	पर्याप्ताने)
सन्नि–संज्ञी	तं–ते	सविउव्विदुगं–वैक्रियद्विक
पजत्ते–पर्याप्ता	चउसु–चार (विगलत्रिक	साथे
सुहुमे–सूक्ष्म (एकेंद्रिने)	अने असन्नि पंचेंद्रि)	पज्जसन्निसु–पर्याप्तसन्निने
उरलं–औदारिक	बायरि–बादर (एकेंद्रि	बार उवओगा–बार उपयोग

अर्थः–सन्नि पचेंद्री पर्याप्ताने विषे सर्व पंदर योग होय, [औदारिकमिश्र अने कार्मण ए बेतो केवली समुद्घाते होय अने वैक्रिय मिश्र मनुष्य तिर्यचने उत्तर वैक्रिय करतां होय, अने शेष बार योगतो यथायोग्ये होयज) सूक्ष्म एकेंद्रि पर्याप्ताने एकज औदारिक काय योग होय, विगलेंद्री अने असन्नि पंचेंद्रि ए चार पर्याप्ताने औदारिक योग अने भाषा सहित एटले सत्यामृषावचनयोग ए बे योग होय, बादर एकेंद्रि पर्याप्ताने विषे औदारिक साथे वैक्रिय अने वैक्रिय मिश्र सहित करतां त्रण योग होय, वायुने वैक्रियद्धिक होय, (हवे

चौद जीवस्थानने विषे उपयोग कहे छे. जीव लक्षण रूप औ-बवोध ते उपयोग कहीए ते पांच ज्ञान, त्रण अज्ञान अने चार दर्शन एम बार प्रकारेछे) पर्याप्ता संज्ञी पंचेंद्रियने विषे ए बारे उपयोग होय (अनुक्रमे होय पण समकाळे न होय "जुगवं-दोनत्थिउवर्उगा इति वचनात्") ॥ ८ ॥

पज्ज चउरिंदि असन्निसु, दुदंस दुअनाण दससु चक्खुविणा
सन्नि अपज्जे मणना, ण चक्खुकेवल दुग विहूणा ॥ ९ ॥

पज्जचउरिंदि-पर्याप्ता चौ-रिंद्री	दु अनाण-बे अज्ञान	पर्याप्ताने
असन्निसु-असन्नि पंचेंद्रि (पर्याप्ता)	दससु-दशने विषे	मणनाण-मन पर्यवज्ञान
दु दंस-बे दर्शन	चक्खुविणा-चक्षु दर्शन विना	चक्खु-चक्षु दर्शन
	सन्नि अपज्जे-संज्ञी अप-	केवलदुग-केवळद्विक
		विहूणा-विना

अर्थः–चउरिंडी पर्याप्ता अने असन्नि पंचेंद्री अपर्याप्ता ने चक्षु अचक्षु बे दर्शन तथा मतिश्रुत ए बे अज्ञान मळी चार उपयोग होय, तथा बाकीना दसने विषे (चार एकेंद्रि, बे बे इंद्री, बे तेइंद्रि, चउरिंडी अपर्याप्ता, अने असन्नि पंचेंद्री अ-पर्याप्ताने विषे) चक्षु दर्शन विना (अचक्षु दर्शन, मति अज्ञान, श्रुत अज्ञान) ए त्रण उपयोग होय, सन्नि पंचेंद्रि अपर्याप्ताने एक मनः पर्यवज्ञान बीजुं चक्षु दर्शन त्रीजुं केवळज्ञान चोथुं केवळदर्शन ए चार विना शेष आठ उपयोग होय ॥ ९ ॥

सन्नि दुगि छ लेस अप, ज्ज बायरे पढम चउ ति सेसेसु ॥
सत्तठ बंधुदीरण, संतुदया अठ तेरससु ॥ १० ॥

सन्नि दुगि–बे सन्निने विपे	तिसेसेसु–बाकीनाने विपे	दीरणा
छ लेस–छ लेश्या	त्रण	संतु दया–सत्ता तथा उदय
अपज्ज–अपर्याप्ता	सत्तट्ठ–सात तथा आठ	अट्ठ–आठ कर्मनो
बायरे–बादर एकेंद्रि	बंधुदीरण–बंध तथा उ-	तेरससु–तेरने विपे
पढमचउ–प्रथमनी चार		

अर्थः=(हवे चौद जीव स्थानके लेश्या कहेछे) सन्नि पंचेंद्रि पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता ए बेने विपे छ लेश्या होय, अपर्याप्ता बादर एकेंद्रिने विपे पेहेली चार लेश्या होय. (कृष्ण, नील अने कापोत ए त्रणतो सर्वने होयज, पण कोइक तेजो लेश्यावंत देवता मरीने पृथ्वी, अप तथा वनस्पति कायमां उपजे तेने अपर्याप्तपणे तेजो लेश्या होय ते माटे चार लेश्या कही) शेप अगियार जीवस्थानके कृष्ण, नील अने कापोत ए त्रण लेश्या होय. हवे चौद जीव स्थानके मूळ प्रकृतिनो बंध, उदय, उदीरणा अने सत्ता कहेछे, संज्ञी पर्याप्तो वर्जीने शेप तेर जीव स्थानकने विपे सात अथवा आठ प्रकृतिनो बंध अने उदीरणा होय तथा तेरे जीव स्थानकने विपे आठे कर्म सत्ताये अने उदये होय–ते केवी रीते?

आयुर्बंध काळे आठे कर्मनो बंध होय अने ते आयु न बांधतो होय त्यारे सातनो बंध, एक भवे आयुर्बंध एकजवार होय अने सात कर्मतो जीव सदाये समये समये बांधे छे. तथा ज्यारे भोगवता भवनुं आयु एक आवलि बाकी होय त्यारे ते आयुनी उदीरणा न होय, त्यारे सातनी उदीरणा होय अन्यथा आठनी होय. तथा उपशांत मोह लगे आठे कर्मनी सत्ता छे अने सूक्ष्म संपराय लगे आठनो उदय छे–अने ए तेर जीव स्थानकने विषे तो पेहेलुं बीजुं अने चोथुं गुणठाणुं पामीये॥८॥

सत्तठ छे ग वंधा, संतु दया सत्त अठ चत्तारि ॥
सत्तठ छ पंचदुगं, उदीरणा सन्नि पज्जत्ते ॥ ११ ॥

सत्तठ–सात आठ	संत–सत्ता	पंचदुगं–पांच अने बे
छेग–छ तथा एक	उदया–उदय	उदीरणा–उदीरणा
बंधा–बंध	सत्तठ छ–सात, आठ, छ	सन्नि पज्जत्ते–सन्नि पर्याप्ता

अर्थः=सातनो, आठनो, छनो तथा एकनो ए चारबंध संज्ञि पंचेंद्रि पर्याप्ताने होय. अने संज्ञी पंचेंद्री पर्याप्ताने सत्ता अने उदय आश्रीने सातनुं आठनुं अने चारनुं ए त्रणस्थानक होय, तथा सन्निपंचेंद्रि पर्याप्ताने उदीरणा स्थानक सात, आठ, छ, पांच अने बे ए पांच होय. ॥ ११ ॥

१ तेमां आयु वर्जीने सातना बंध ते जघन्यथी अंतर्मुहूर्तथीलगे उत्कृष्टो तेत्रीस सागरोपम छ मासे ऊणां, ते वळी पूर्व कोडोने त्रीजे भागे अधिक एटलो रहे. आउखाने बंध काळे आठनो बंध. ते जघन्यथी अने उत्कृष्ट पण अंतर्मुहूर्त रहे आउखानो बंधकाळ अंतर्मुहूर्तज होय ते माटे. तथा आयु अने मोहनीय वर्जीने छ बांधे, सूक्ष्म संपराये ते जघन्य एक समय रहे, कोइक जीव त्यां एक समय रहीने अनुत्तर विमाने जाय त्यां अविरति गुणठाणे अवश्य सातनो बंधक थाय, ते माटे छनो बंधक जघन्य एक समय रहे. उत्कृष्टो अंतर्मुहूर्त रहे सूक्ष्म संपरायनुं एटलुंज मानछे, पछी एकनो बंधक थाय तथा सातनो बंधक थाय तथा ते छ मांहेथी पांच प्रकृतिना बंधने व्यवछेदे एक शाता वेदनीयनो बंधक होय, जघन्यथी एक समय, उपशम श्रेणीये उत्कृष्ट पणे देशे ऊणी पूर्वकोडी लगे रहे, तेरमे गुणठाणे ए जीव पेहेलाथी सातमा गुणठाणा लगे सात तथा आठनो बंधक, त्रीजे आठमे नवमे सातनोज बंधक, दशमे छनो बंधक, अगीआरमे बारमे तेरमे एकनो बंधक होय.

२ त्यां आठनी सत्ता अभव्यने अनादि अनंत, भव्यने आश्रयी अनादि सांत होय तथा मोहने क्षये क्षीणमोह गुणठाणे सातनी सत्ता ते जघन्य अने उत्कृष्ट पण अंतर्मुहूर्त होय, घातिकर्म चारने क्षये चारनी सत्ता सयोगी गुणठाणे ते जघन्य अन्तर्मुहूर्त, उत्कृष्टपणे नव वरसे ऊणी पूर्वकोडी होय. तथा आठनो उदय अभव्य आश्रीने अनादि अनंत, भव्य आश्रीने अनादि सांत होय. उपशांत मोहथी पडेला भव्य आश्रयीने सादि सांत, ते उदय जघन्यथी अंतर्मुहूर्त उपशम

श्रेणी थकी पडीने अंतर्मुहूर्त्ते फरी श्रेणी पडिवज्जे तेने उत्कृष्टो देशे उणो अर्ध पुद्गळपरावर्त्त एटले काळे फरी श्रेणी करे. मोहनीय वर्जीने सातनो उदय ते उपशांत मोहे तथा क्षीणमोहे पामीये, त्यां जघन्य एक समय उपशांत मोहे सातनो उदयी थइने भवक्षये पडे ते पाछो आठनो उदयी थाय, उत्कृष्टो अंतर्मुहूर्त्त, ते उपशांत मोह क्षीणमोहनुं मान अंतर्मुहूर्त्तनुं छे पछी आठनो उदयी थाय, अथवा चारनो उदयी थाय चार घाति कर्मने क्षये चारनो उदयी तरमे चौदमे गुणठाणे जघन्य अंतर्मुहूर्त्त उत्कृष्ट नव वरसे उणी पूर्वकोडि होय, एनो विशेष— मिथ्यात्वथी मांडीने उपशांत मोह लगे आठनी सत्ता क्षीणमोहे सातनी सत्ता, सयोगी अयोगीए चारनी सत्ता तथा मिथ्यात्वथी सूक्ष्म संपराय लगे आठनो उदय, उपशांत मोह तथा क्षीणमोहे सातनो उदय, सयोगी अयोगीए चारनो उदय होय.

३ त्यां ज्यारे भोगवता भवनुं आयु एक आवलिका शेष होय त्यारे आयु कर्मनी उदीरणा न होय, एटले सातनी उदीरणा होय. ते विना आठनी उदीरणा होय त्यां मिथ्यात्व थकी प्रमत्त लगे सात अथवा आठनी उदीरणा, अने मिश्रेतो सदैव आठनीज होय "मरणाऽभावात्" तथा अप्रमत्त थकी सूक्ष्म संपरायनी एक आवलिका थाकती होय त्यां लगे वेदनीय आयु वर्जीने छनी उदीरणा ते आवलिका थाकते मोहनीयनी उदीरणा न होय, आवलिका प्रविष्ट माटे क्षीणथी यावत् बारमानी आवलिका थाकती होय त्यां लगे पांचनी उदीरणा, ते क्षीणमोहनी आवलिका थाकते ज्ञानावरणी, दर्शनावरणी अने अंतराय ए त्रणनी आवलिका प्रविष्ट थया माटे उदीरणा नहोय. त्यारे नाम अने गोत्र ए बेनी उदीरणा होय एम सयोगीये पण बेनी उदीरणा अयोगीए अनुदीरक होय, यद्यपि अयोगीए भवोपग्राही चार कर्मनो उदय छे, तो पण योगने अभावे उदीरणा न होय उदीरणा तो योगने वश छे ते माटे।" (जीवविजयजी कृत भाषांतरमांथी)

गइ इंदि एय काए, जोए वेए कसाय नाणेसु ॥
संजम दंसण लेसा, भव सम्मे सन्नि आहारे ॥ १९॥

गइ-गति (चार)	वेए-वेद (त्रण)	लेसा लेश्या (छ)
इंदि-इंद्रि (पांच)	कसाय-कषाय (चार)	भव-भव्य (बे)
एय-एवं (नव)	नाणेसु-ज्ञान (आठ)	सम्मे-सम्यक्त्व (छ)
काए-काय (छ)	संजम-संयम (सात)	सन्नि-संज्ञि (बे)
जोए-योग (त्रण)	दंसण-दर्शन (चार)	आहारे-आहार (बे)

अर्थः-(हवे चौद मार्गणास्थान कहेछे) १ गति चार, २ इंडिपांच, ३ काय ठ, ४ जोग त्रण, ५ वेद त्रण, ६ कसाय चार, ७ ज्ञान आठ, ८ संजम सात प्रकारे, ९ दर्शन चार, १० लेश्या ठ, ११ नव्य बे, १२ सम्यक्त्व ठ, १३ सन्नि बे, १४ आहार बे, एम चौद नेद मूळ तथा उत्तर बासठ नेद जाणवा ॥ १२ ॥

हवे चौद मूल मार्गणा द्वारनां उत्तर बासठ मार्गणाद्वार कहेछे.

सुरनर तिरि निरयगइ,इग बिअ तिअ चउ पणिंदि ठकाया ॥
नूजल जलणा ऽनिलवण,तसाय मण वयण तणु जोगा॥१३

सुर-देवगति	तिअ-तेइंद्रि	अनिल-वाउकाय
नर-मनुष्यगति	चउ-चउरिंदि	वण-वनस्पतिकाय
तिरि-तिर्यंचगति	पणिंदि-पंचेंद्रि (ए पांच इंद्रिय मार्गणा)	तसाय-त्रसकाय
निरय-नरकगति	छकाया-छकाय मार्गणा	मण-मनोयोग
गइ-ए चारगति मार्गणा	भू-पृथ्वीकाय	वयण-वचनयोग
इग-एकेंद्रि	जल-अपकाय	तणु-काययोग
बिअ-बेइंद्रि	जलण-तेउकाय	जोगा-ए त्रणयोगमार्गणा

अर्थः--देवगति, मनुष्यगति, तिर्यंचगति अने नरकगति ए चार गतिमार्गणा, एकेंद्रि, बेइंद्रि, तेइंद्रि, चौरिंद्रि अने पंचेंद्रि ए पांचइंद्रियमार्गणा, तथा पृथ्वीकाय, अपकाय, तेउकाय, वाउकाय, वनस्पतिकाय अने त्रसकाय ए ठ कायमार्गणा, अने मनयोग, वचनयोग अनेकाययोग ए त्रण योगमार्गणा १३

वेअ नरि त्थि नपुंसग, कसाय कोह मय माय लोनित्ति॥
मइ सुअऽवहि मण केवल,विनंग मइ सुअनाण सागारा१४

खइग-खायक सम्यक्त्व	मिच्छ-मिथ्यात्व सम्यक्त्व	म्यक्त्व
उवसम-औपशमिक स-	मीस-मिश्र सम्यक्त्व	सन्नि-सन्नि
म्यक्त्व	सासाण-सास्वादन स-	इअरे-असन्नि

अर्थः-लेश्यामार्गणा छ प्रकारे छे. कृष्ण, नील, कापोत, तेजो, पद्म अने शुक्ल. भव्यमार्गणा बे प्रकारे एक भव्य अने बीजी अभव्य तथा सम्यक्त्व मार्गणा छ प्रकारे छे, वेदक, क्षायक, औपशमिक, मिथ्यात्व, मिश्र अने सास्वादन. तथा भव्य अने अभव्य एम बे प्रकारे भव्य मार्गणा, अने सन्नि तथा असन्नि एम बे प्रकारे संज्ञीमार्गणा जाणवी ॥ १६ ॥

लेश्या छ जंबुवृक्षना दृष्टांते जाणवी जेम कोइ छ पुरुष जांबु खावा गया त्यां एक जणे चिंतव्युं के जांबु वृक्ष थडमांथी छेदीए, ते कृष्ण लेश्यावंत बीजे कह्युं के शाखा छेदीए, ते नील लेश्यावंत, त्रीजे कह्युं के लघु शाखा छेदो ते कापोत लेश्यावंत. चोथे कह्युं के गुच्छ छेदो ए तेजो लेश्यावंत. पांचमे कह्युं के फल तोडी ल्यो ते पद्मलेश्यावंत. छट्ठे कह्युं के नीचे पडेलां खाइए ते शुक्ल लेश्यावंत.

भव्यः-जे जीव कोइ वारे मुक्ति जवा योग होय ते, अने जे जीव कोइ काले पण मुक्तिए न जाय ते अभव्य.

वेदक (क्षायोपशमिक)—नव तत्त्वनी श्रद्धाये करी जे सम्यक्त्व मोहनीयना प्रदेश वेदे एटले मिथ्यात्व मोहनीयनो [illegible] सर्व घातिओ उदय आव्यो थको भोगवी क्षय कीधो, अने जेटलो उदय नथी आव्यो, ते उपशम्यो छे एना आंतरे जे आत्मानी तत्त्वरुचि थइ थके जागे तेने वेदेलुं क्षायोपशम सम्यक्त्व कहीये.

क्षायक सम्यक्त्व—श्री जिनकाले प्रथम संघयणी मनुष्य क्षपक श्रेणी करतो अ- नंतानुबंधी क्रोध, मान, माया, लोभ ए चार कषाय तथा त्रण दर्शनमो- [illegible] ते वारे जे प्रथम थयो आत्मानो शुद्ध श्रद्धान भाव ते बीजुं [illegible]), ते [illegible] पामे तेनी अवस्थाये तो चारे गति मध्ये [illegible] [illegible] महुर्त [illegible] तथा [illegible] [illegible] [illegible] औपशमिक सम्यक्त्व

मिथ्यात्व—मिथ्यात्वने उदये जे विपरीतरुचि ते चोथुं मिथ्यात्व.
मिश्र—मिश्रने उदये जे मिश्ररुचि ते पांचमुं मिश्र.
सास्वादन—ते सम्यक्त्व वमतो जे मिथ्यात्वे नथी पहोच्यो तेनी वच्चे जे शुद्ध रुचि ते छठ्ठुं सास्वादन.

आहारे अर भेआ, सुर निरय विभंग मइ सु ओहि दुगे॥
सम्मत्त तिगे पम्हा, सुका सन्नीसु सन्निदुगं ॥ १७ ॥

आहार—आहारक	मइ—मतिज्ञान	सुका—शुक्ललेश्या
इअर—इतर (अणाहारक)	सु—श्रुतज्ञान	सन्नीसु—सन्निया :
भेआ—भेद	ओहिदुगे—अवधिज्ञान	सन्निदुगं—संज्ञिद्विक (सन्नि पंचेंद्रि पर्याप्ता अने अपर्याप्ता
सुर—देवगति	अवधि दर्शन	
निरय—नरकगति	सम्मत्ततिगे-सम्यक्त्व त्रिक	
विभंग—विभंगज्ञान	पम्हा—पद्मलेश्या	

अर्थः—आहारक अने अणाहारक ए बे आहारक मार्गणाना भेद. हवे बासठ मार्गणाये चौद जीव भेद कहे छे. देवगति, नरकगति, विभंगज्ञान, मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, अवधिदर्शन, एम सात. सम्यक्त्वनुं त्रिक एम दश अने पद्मलेश्या, शुक्ललेश्या अने सन्नीआ ए तेर मार्गणाए संज्ञी पंचेंद्रि पर्याप्ता अने अपर्याप्ता ए बे भेद जीवना होय ॥ १७ ॥

अहींआं "कार्मण काययोगी विग्रहगति समापन्न" जीव तथा अयोगी केवली इत्यादि जीव अणाहारक जाणवा. अने जे ओजाहार ते अपर्याप्ता अवस्थाये होय अने लोमाहार तथा प्रक्षेपाहार ए बे पर्याप्तावस्थाये होय एम त्रण प्रकारना क्षुधा उपशमावे ते आहारक जाणवा.

देवगति तथा नरकगति ए बे मार्गणाने विषे पंचेंद्रिय पर्याप्तो अने करण अपर्याप्तो लेवो केमके लब्धि अपर्याप्तो जीव देव अने नारकी न होय माटे. त्रीजा विभंगज्ञाने अपर्याप्त अवस्थाये विभंगज्ञानी होय. ते अपेक्षाये लेवुं तथा पंच संग्रह मांहे विभंगे एकज जीवभेद मात्र सन्निपर्याप्तानोज कह्यो छे ते असन्नि मां मांहेथी आव्या जे देवता अने नारकी तेने अपर्याप्तावस्थाये विभंगज्ञान न-

खइग-क्षायक सम्यक्त्व	मिच्छ-मिथ्यात्व सम्यक्त्व	म्यक्त्व
उवसम-औपशमिक स-म्यक्त्व	मीस-मिश्र सम्यक्त्व	सन्नि-सन्नि
	सासाण-सास्वादन स-	इअरे-असन्नि

अर्थः-लेश्यामार्गणा ७ प्रकारे छे. कृष्ण, नील, कापोत, तेजो, पद्म अने शुक्ल. भव्यमार्गणा बे प्रकारे एक भव्य अने बीजी अभव्य तथा सम्यक्त्व मार्गणा ७ प्रकारे छे, वेदक, क्षायक, औपशमिक, मिथ्यात्व, मिश्र अने सास्वादन. तथा भव्य अने अभव्य एम बे प्रकारे भव्य मार्गणा. अने सन्नि तथा असन्नि एम बे प्रकारे संज्ञीमार्गणा जाणवी ॥ १६ ॥

लेश्या छ जंबुवृक्षना दृष्टांते जाणवी जेम कोइ छ पुरुष जांबु खावा गया त्यां एक जणे चिंतव्युं के जांबु वृक्ष मूळमांथी छेदीए, ते कृष्ण लेश्यावंत बीजे कह्युं के शाखा छेदीए, ते नील लेश्यावंत, त्रीजे कह्युं के लघु शाखा छेदो ते कापोत लेश्यावंत. चोथे कह्युं के गुच्छ छेदो ए तेजो लेश्यावंत. पांचमे कह्युं के फळ तोडी ल्यो ते पद्मलेश्यावंत. छठ्ठे कह्युं के नीचे पडेलां खाइए ते शुक्ल लेश्यावंत.

भव्यः-जे जीव कोइ वारे मुक्ति जवा योग होय ते, अने जे जीव कोइ काळे पण मुक्तिए न जाय ते अभव्य.

वेदक (क्षायोपशमिक)—नव तत्त्वनी श्रद्धाए करी जे सम्यक्त्व मोहनीयना प्रदेश वेदे एटले मिथ्यात्व मोहनीयना रस सर्व घातिओ उदय आव्यो थको भोगवी क्षय कीधो, अने जेटलो उदय नथी आव्यो, ते उपशम्यो छे एना आंतरे जे आत्मानी तत्त्वरुचि थई प्रगटे जागे तेने वेदकनुं क्षायोपशम सम्यक्त्व कहीए.

क्षायक सम्यक्त्व—श्री जिनकाळे प्रथम संघयणी मनुष्य क्षपक श्रेणी करतो अ-नंतानुबंधी क्रोध, मान, माया, लोभ ए चार कषाय तथा त्रण दर्शनमो-हनीय मळीने ए सात ते प्रथम कर्मो आत्मानो शुद्ध श्रद्धान भाव ते बीजुं क्षायक [illegible], ते बद्धायु थाय तेनी अपेक्षाए त्रीजे [illegible] भवे [illegible]

[illegible] मांहे प्रकृति रागनी तथा द्वेषनी उपशमावे [illegible]

[illegible] बीजुं औपशमिक सम्यक्त्व

मिथ्यात्व—मिथ्यात्वने उदये जे विपरीतरुचि ते चोथुं मिथ्यात्व.
मिश्र—मिश्रने उदये जे मिश्ररुचि ते पांचमुं मिश्र.
सास्वादन—ते सम्यक्त्व वमतो जे मिथ्यात्वे नथी पहोच्यो तेनी वच्चे जे शुद्ध रुचि ते छट्ठुं सास्वादन.

आहारे अर भेआ, सुर निरय विभंग मइ सु ओहि दुगे॥
सम्मत्त तिगे पम्हा, सुक्का सन्नीसु सन्निदुगं ॥ १७ ॥

आहार–अहारक	मइ–मतिज्ञान	सुक्का–शुक्ल लेश्या
इअर–इतर (अणाहारक)	सु–श्रुतज्ञान	सन्नीसु–सन्निया :
भेआ–भेद	ओहिदुगे–अवधिज्ञान अवधि दर्शन	सन्नि दुगं–संज्ञिद्विक (सन्नि पंचेंद्रि पर्याप्ता अने अपर्याप्ता
सुर–देवगति	सम्मत्ततिगे-सम्यक्त्व त्रिक	
निरय–नरकगति	पम्हा–पद्मलेश्या	
विभंग–विभंगज्ञान		

अर्थः–आहारक अने अणाहारक ए बे आहारक मार्गणाना भेद. हवे बासठ मार्गणाये चौद जीव भेद कहे छे. देवगति, नरकगति, विभंगज्ञान, मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, अवधिदर्शन, एम सात. सम्यक्त्वनुं त्रिक एम दश अने पद्मलेश्या, शुक्ललेश्या अने, सन्नीआ ए तेर मार्गणाए संज्ञी पंचेंद्रि पर्याप्ता अने अपर्याप्ता ए बे भेद जीवना होय ॥ १७ ॥

अहींआं "कार्मण काययोगी विग्रहगति समापन्न" जीव तथा अयोगी केवली इत्यादि जीव अणाहारक जाणवा. अने जे ओजाहार ते अपर्याप्ता अवस्थाये होय अने लोमाहार तथा प्रक्षेपाहार ए बे पर्याप्तावस्थाये होय एम त्रण प्रकारना क्षुधा उपशमावे ते आहारक जाणवा.

देवगति तथा नरकगति ए बे मार्गणाने विषे पंचेंद्रिय पर्याप्तो अने करण अपर्याप्तो लेवो केमके लब्धि अपर्याप्तो जीव देव अने नारकी नहोय माटे. बीजा विभंगज्ञाने अपर्याप्त अवस्थाये विभंगज्ञानी होय, ते अपेक्षाये लेवुं तथा पंच संग्रह मांहे विभंगे एकज जीवभेद मात्र सन्निपर्याप्तानोज कह्यो छे ते असन्नि यां मांहेथी आव्या जे देवता अने नारकी तेने अपर्याप्तावस्थाये विभंगज्ञान न-

खइग–क्षायक सम्यक्त्व	मिच्छ–मिथ्यात्व सम्यक्त्व	ऽपक्तं
उवसम–औपशमिक सम्यक्त्व	मीस–मिश्र सम्यक्त्व	सन्नि–सन्नि
	सासाण–सास्वादन स-	इअरे–असन्नि

अर्थः–लेश्यामार्गणा छ प्रकारे छे. कृष्ण, नील, कापोत, तेजो, पद्म अने शुक्ल. भव्यमार्गणा बे प्रकारे एक भव्य अने बीजी अभव्य तथा सम्यक्त्व मार्गणा छ प्रकारे छे, वेदक, क्षायक, औपशमिक, मिथ्यात्व, मिश्र अने सास्वादन. तथा भव्य अने अभव्य एम बे प्रकारे भव्य मार्गणा, अने सन्नि तथा असन्नि एम बे प्रकारे संज्ञीमार्गणा जाणवी ॥ १६ ॥

लेश्या छ जंबुवृक्षना दृष्टांते जाणवी जेम कोइ छ पुरुष जांबु खावा गया त्यां एक जणे चिंतव्युं के जांबु वृक्ष थडमांथी छेदीए, ते कृष्ण लेश्यावंत बीजे कह्युं के शाखा छेदीए, ते नील लेश्यावंत, त्रीजे कह्युं के लघु शाखा छेदो ते कापोत लेश्यावंत. चोथे कह्युं के गुच्छ छेदो ए तेजो लेश्यावंत. पांचमे कह्युं के फल तोडी ल्यो ते पद्मलेश्यावंत. छट्ठे कह्युं के नीचे पडेलां खाइए ते शुक्ल लेश्यावंत.

भव्यः–जे जीव कोइ वारे मुक्ति जवा योग होय ते, अने जे जीव कोइ काले पण मुक्तिए न जाय ते अभव्य.

वेदक (क्षायोपशमिक)—नव तत्त्वनी श्रद्धाये करी जे सम्यक्त्व मोहनीयना प्रदेश वेदे एटले मिथ्यात्व मोहनीयनो रस सर्व घातिमो उदय आव्यो थको भोगवी क्षय कीधो, अने जेटलो उदय नथी आव्यो, ते उपशम्यो छे एना आंतरे जे आत्मानी तत्त्वरुचि उपजे ते [illegible] तेने वेदक क्षायोपशम सम्यक्त्व कहीये.

क्षायक सम्यक्त्व—श्री जिनकाले प्रथम संघयणी मनुष्य क्षपक श्रेणी करतो अनंतानुबंधी क्रोध, मान, माया, लोभ ए चार कषाय तथा त्रण दर्शनमोहनीय खपावे ते वारे जे प्रथम थयो आत्मानो शुद्ध श्रद्धान भाव ते बीजुं [illegible], ते पडतुं थाय नहीं अनंतकाल तो थाय नहि मध्ये ए जीव [illegible] —उपशमनो मान प्रकृति [illegible] तथा [illegible] उपशमावे थके ते बीजुं औपशमिक सम्यक्त्व.

मिथ्यात्व—मिथ्यात्वने उदये जे विपरीतरुचि ते चोथुं मिथ्यात्व.

मिश्र—मिश्रने उदये जे मिश्ररुचि ते पांचमुं मिश्र.

सास्वादन—ते सम्यक्त्व वमतो जे मिथ्यात्वे नथी पहोच्यो तेनी वच्चे जे शुद्ध रुचि ते छठुं सास्वादन.

आहारे अर भेआ, सुर निरय विभंग मइ सु ओहि दुगे॥
सम्मत्त तिगे पम्हा, सुक्का सन्नीसु सन्निदुगं ॥ १७ ॥

आहार—आहारक	मइ—मतिज्ञान	सुक्का—शुक्ल लेश्या
इअर—इतर (अणाहारक)	सु—श्रुतज्ञान	सन्नीसु—सन्निमां
भेआ—भेद	ओहिदुगे—अवधिज्ञान अवधि दर्शन	सन्नि दुगं—संज्ञिद्विक (संज्ञि पंचेंद्रि पर्याप्ता अने अपर्याप्ता
सुर—देवगति	सम्मत्ततिगे-सम्यक्त्व त्रिक	
निरय—नरकगति	पम्हा—पद्मलेश्या	
विभंग—विभंगज्ञान		

अर्थः—आहारक अने अणाहारक ए बे आहारक मार्गणाना भेद. हवे वासठ मार्गणाये चौद जीव भेद कहे छे. देवगति, नरकगति, विभंगज्ञान, मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, अवधिदर्शन, एम सात. सम्यक्त्वनुं त्रिक एम दश अने पद्मलेश्या, शुक्ललेश्या अने सञ्ज्ञीआ ए तेर मार्गणाए संज्ञी पंचेंद्रि पर्याप्ता अने अपर्याप्ता ए बे भेद जीवना होय ॥ १७ ॥

अहींआं "कार्मण काययोगी विग्रहगति समापन्न" जीव तथा अयोगी केवली इत्यादि जीव अणाहारक जाणवा. अने जे ओजाहार ते अपर्याप्ता अवस्थाये होय अने लोमाहार तथा प्रक्षेपाहार ए बे पर्याप्तावस्थाये होय एम त्रण प्रकारना क्षुधा उपशमावे ते आहारक जाणवा.

देवगति तथा नरकगति ए बे मार्गणाने विषे पंचेंद्रिय पर्याप्तो अने करण अपर्याप्तो लेवो केमके लब्धि अपर्याप्तो जीव देव अने नारकी नहोय माटे. त्रीजा विभंगज्ञाने अपर्याप्त अवस्थाये विभंगज्ञानी होय, ते अपेक्षाये लेवुं तथा पंच संग्रह मांहे विभंगे एकज जीवभेद मात्र संज्ञिपर्याप्तानोज कह्यो छे ते असन्नि मां मांहेथी आव्यो जे देवता अने नारकी तेने अपर्याप्तावस्थाये विभंगज्ञान न-

होय, तेथी ते अपेक्षाये एकज भेद लीधो छे. ए विशेष छे.

मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान ए त्रणज्ञान अने दर्शन मार्गणा मांहे ए अवधि दर्शन ए चार मार्गणाद्वारे सन्नि पंचेंद्रिय करण अपर्याप्तो जीव त्रण ज्ञान सहित सम्यक्‌दृष्टि अवतरे, ते अपेक्षाये अपर्याप्ता लीधा, तथा बीजा सन्निपर्याप्ता सम्यक्‌दृष्टि जीवने पण होय. एटले बे जीवभेद होय.

त्रण सम्यक्त्वे पण बे जीवभेद होय, त्यां बद्धायु सात प्रकृति मोहनी स... पावी चार गति मांहे उपजे त्यां अपर्याप्ता अवस्थाये क्षायिक सम्यक्त्व होय. ते अपेक्षाये एक संज्ञी अपर्याप्ता लेवा तथा उपशम श्रेणीये उपशम सम्यक्‌दृष्टि पण मरण पामीने अनुत्तर वासी देवता थाय. ते अपेक्षाये बीजा संज्ञी अपर्याप्ता पण लेवा अहींयां कोइ एम कहेछे जे संज्ञी अपर्याप्ताने उपशम सम्यक्त्व केम होय? तेनो उत्तर जे अहींकरणअपर्याप्ता लेवा पण लब्धिअपर्याप्ता न लेवा.

वेदक सम्यक्त्वे, पद्मलेश्याये, शुक्ललेश्याये तथा संज्ञी मार्गणाये ए चार मार्गणाये तथा उपर जणाव्यो ते नव, एम तेर मार्गणाये सन्निआना पर्याप्तो अने अपर्याप्तो ए बे भेद होय. त्यां अपर्याप्ता उपजती वेळाए करणथी लेवा, जे माटे लब्धि अपर्याप्ता तो तथाविध, विशुद्धिने अभावे ए तेर मार्गणाद्वारे न पा‑मीए. ए तेर मार्गणाये जीवभेद कह्या अहीं वेदक अने क्षायोपशमिक सम्यक्त्व एकज छे. ए तेर मार्गणा कही.

तमसन्नि अपज्जजुअं, नरे सबायर अपज्ज तेउए ॥
थावर इगिंदि पढमा, चउवार असन्नि दुदु विगले ॥१८॥

तं–ते बे भेद	सबायर अपज्ज–बादर	चार–अनुक्रमे चार भेद
असन्नि–असंज्ञी	अपर्याप्ता सहित	असन्नि–असंज्ञीमां होय
अपज्ज–लब्धि अपर्याप्ता	तेउए–तेजो लेश्यामां होय	दुदु–बे बे जीवभेद
जुअं–युक्त, सहित	थावर–स्थावर (पांच)	विगले–विकलेंद्रि
नरे–मनुष्य गतिने विषे	इगिंदि–एकेंद्रि	मां होय
स–ते बे	पढम, चउ–पहेला चार	

अर्थः–ते बे भेद असंज्ञी लब्धि अपर्याप्ता सहित. (पहेलो संज्ञि पर्याप्तो, संज्ञि अपर्याप्तो अने असंज्ञी लब्धि अपर्याप्तो ए

त्रण जेद) मनुष्यगतिने विषे होय. अने ते बे जेद बादर अपर्याप्ता सहित तेजो लेश्याने विषे होय.अने कायमार्गणामांथी त्रसकाय विना पांच स्थावरकाय अने इंडियमार्गणामांथी एकेंडियमार्गणा ए बने विषे प्रथमना चार जेद (सूक्ष्म एकेंडि पर्याप्तो तथा अपर्याप्तो ए बे, तथा बादर एकेंडिय पर्याप्तो अने अपर्याप्तो ए बे मळी चार जेद)जीवोना होय.तथा (सन्निपंचेंडियपर्याप्ता अने अपर्याप्ता विना)जीवना प्रथमना चार जेद असन्निमां होय. अने बे बे जीवजेद प्रत्येक विकलेंडिमां होय (एटले बेइंडिमार्गणाये बेइंडिपर्याप्ता अने अपर्याप्ता ए बे जीवजेद, तेइंडिमार्गणाये तेइंडि पर्याप्ता अने अपर्याप्ता, अने चौरिंद्रि मार्गणाये चौरिंडि पर्याप्ता अने अपर्याप्ता जीवजेद पामीये) ॥१०॥

दसचरिम तसे अजया,हारग तिरि तणु कसाय डु अनाणे।
पढम तिलेसा जविअर, अचक्कु नपु मिछि सबेवि॥१ए॥

दस चरिम-दस छेल्ला
तसे-त्रसकाय मार्गणाये
अजय-अविरति मार्गणाये
आहारग-आहारक मार्गणाये
तिरि-तिर्यचगति मा०
तणु-काययोग मार्गणाये
कसाय-कषाय मार्गणाये
डुअनाणे बे अज्ञान मार्गणाये
पढम-प्रथमनी (
तिलेसा-त्रणलेश्या मार्गणा
भविअर-भव्य तथा अभव्य मार्गणाये
अचक्कु-अचक्षुदर्शनमा०
नपु-नपुंसक वेदमा०
मिछि-मिथ्यात्वमा०
सव्वेवि-सर्व जीवभेद.

अर्थः-जीवना दश छेल्ला जेद त्रसकायमार्गणाये पामीये. तथा अविरतिमार्गणा, आहारकमा०, तिर्यंचगतिमा०, काययोग मा०, चार कषायमा०, बे अज्ञान मा०, प्रथमनी त्रण (कृष्ण, नील, कापोत) लेश्यामा०, जव्य तथा अजव्यमा०, अचक्षुदर्शनमा०, नपुंसकवेदमा०, मिथ्यात्वमा०, ए अढार मार्गणाने विषे जीवना सर्व एटले चौदे जेद पामीये ॥ १ए ॥

चार गुणठाणां देवगति तथा नरकगतिये जाणवां (बाकीनां दश गुणठाणां भवप्रत्ययेज विरतिने अभावे तेमने न होय.) मनुष्यगति, संज्ञी, पंचेंद्रिय, भव्य अने त्रस ए पांच मार्गणाये चौदे गुणठाणां होय, तथा एकेंद्रिय विकलेंद्रिय, पृथ्वी, अप अने वनस्पति ए सात मार्गणाये पेहेलां बे गुणठाणां होय. अने गति त्रस (तेउकाय तथा वाउकाय) तथा अभव्यने विषे एक मिथ्यात्व गुणठाणुंज होय. ॥ २२ ॥

वेअ ति कसाय नव दस, लोभे चउ अजइ दुति अनाणतिगे
बारस अचक्खु चक्खुसु, पढमा अहखाइ चरिम चउ॥२३॥

वेअति-त्रणवेदे	चउ-चार	अचक्खु-अचक्षुदर्शनीय
कसाय-त्रणकषाये	अजइ-अविरति मार्गणाये	चक्खुसु-चक्षुदर्शनीय
नव-नव	दुति-बे तथा त्रण	पढमा-प्रथमनां
दस-दश	अनाण-अज्ञानत्रिके	अहखाइचरिम-यथाख्यात चारित्रे
लोभे-लोभ मार्गणाये	बारस-बार	चउ-चार

अर्थः-त्रणवेदे अने लोभ विना त्रण कषाये नव गुणठाणां होय अने लोभ मार्गणाये दश गुणठाणां होय. चार गुणठाणां अविरति मार्गणाये होय, बे तथा त्रण गुणठाणां अज्ञानत्रिके होय, तथा अचक्षुदर्शनीय अने चक्षुदर्शनीय जीवने प्रथमनां बार गुणठाणां होय. अने यथाख्यात चारित्रे छेल्लां चार गुणठाणां होय. एम चर्मोग मार्गणा थइ ॥ २३ ॥

नवमा गुणठाणा पर्यंत त्रण वेद अने त्रण कषायनो उदय छे, तेथी ए कषायीवाळा जीवने प्रथमनां नव गुणठाणां होय. अने दशमा गुणठाणा सुधी लोभनो उदय छे तेथी लोभी जीवने दश गुणठाणां होय.

मणनाणि सग जयाइ, समइअ छेअ चउ दुन्नि परिहा
केवल दुगि दोचरिमा, जयाइ नव मइसु ओहि दुगे ॥२

मणनाणि-मनःपर्यवज्ञान	दुन्नि-बे	अजयाइ नव-अविर
सग-सात	परिहारे-परिहार विशुद्धि	आदि न
जयाइ-प्रमत्तादि	चारित्रे	मइसु-मतिज्ञान मार्गण
समइअ-सामायक	केवलदुगि-केवलद्विक (के-	वि
छेअ-छेदोपस्थापनीय	वलज्ञान तथा केवलदर्शन)	ओहिदुगे-अवधिज्ञान
चउ-चार	दोचरिमा-बे छेल्लां	अवधि दर्शनने विं

अर्थः-मनःपर्यवज्ञान मार्गणाये प्रमत्तादि सात गुणठा होय. सामायक अने छेदोपस्थापनीय चारित्रे चार गुणठा होय. परिहार विशुद्धि चारित्रे बे गुणठाणां होय, केवलज्ञा अने केवलदर्शन ए मार्गणाए छेल्लां बे गुणठाणां होय. त अविरति आदि नव गुणठाणां मतिज्ञान मार्गणाने विषे त अवधिज्ञान अने अवधिदर्शनने विषे जाणवा. ॥ २४ ॥

चारित्रियाने अप्रमत्त गुणठाणे मनःपर्यवज्ञान उपजे ते वळी प्रमत्ते आ ते अपेक्षाये प्रमत्त गुणठाणुं पण कह्युं अने ते पछीना गुणठाणांए ते साधु उपश श्रेणी तथा क्षपक श्रेणी करे ते अपेक्षाये सात गुणठाणां लाभे.

सामायक अने छेदोपस्थापनीय ए बे चारित्रवंत जीवने प्रमत्त, अप्रम निवृत्ति अने अनिवृत्ति ए चार गुणठाणां लाभे एबे चारित्र क्षायोपशमिक भा तथा उपशम श्रेणीये नवमे गुणठाणे औपशमिक चारित्र होय, तेने मते औप मिक भावे तथा क्षपकश्रेणीये नवमे गुणठाणे क्षायिक भावे एम त्रण भावे होय

परिहार विशुद्धि चारित्रे प्रमत्त अने अप्रमत्त ए बे गुणठाणां होय चारित्रे उपशमश्रेणी तथा क्षपकश्रेणी ए बेहु श्रेणी नहोय तेथी आगला गुणठाण

अडउवसमि चउ वेअगि, खइए इक्कार मिच्छ तिगि देसे।
सुहुमे स्सठाण तेर, सजोग आहार सुक्काए ॥ २५ ॥

अड–आठ गुणठाणां	इक्कार–अगियारगुणठाणां	स्थानके होय.
उवसमि–औपशमिके	मिच्छतिगि–मिथ्यात्वत्रिक	तेरस–तेर गुणठाणां
चउ–चार गुणठाणां	देसे–देश विरति	योग–त्रण योग मार्गणा
वेअगि-वेदकसम्यक्दृष्टीये	सुहुमे–सूक्ष्म संपराय	आहार–आहार मार्गणा
खइए–क्षायक समकिते	स्सट्ठाण–पोतपोताने गुण-	सुक्काए–शुक्लेश्यामार्गणा

अर्थः–(चोथाथी अगिआरमा लगी.) आठ गुणठाणां उपशम सम्यक्त्वे होय, (चोथाथी आठमा लगी) चार गुणठाणां वेदक सम्यक् दृष्टिने होय, क्षायक सम्यकत्वे (चोथाथी चौदमालगी) अगीआर गुणठाणां होय. मिथ्यात्व, सास्वादन अने मिश्र ए त्रण तथा देशविरति अने सूक्ष्म संपराय ए पांच मार्गणा पोतपोताना गुणस्थानके होय, अने योगनी त्रण मार्गणा, तथा आहार मार्गणा अने शुक्लेश्या मार्गणा ए पांच मार्गणाये पेहेलां तेर गुणठाणां होय. ॥ २५ ॥

मनोयोग, वचनयोग, अनेकाययोग ए त्रण योगे सामान्य नये मिथ्यात्वीथी लेइ तेर गुणठाणां लाभे अने विशेष अपेक्षाये तो एक सत्य, बीजो असत्यामृषा ए बे मनोयोगे अने एज बे वचनयोगे तेर गुणठाणां होय. अने बीजा मनोयोगे तथा वचनयोगे जे चार योग थाय ते चार योगे बार गुणठाणां जाणवां. औदारिक मिश्र काययोगे. मिथ्यात्व, सास्वादन, अविरति अने सयोगी ए चार गुणठाणां जाणवां तथा वैक्रिय काययोगे पेहेलां सात गुणठाणां जाणवां. वैक्रिय मिश्रकाययोगे. मिथ्यात्व, सास्वादन, अविरति देशविरति, अने प्रमत्त ए पांच गुणठाणां जाणवां आहारक काययोगे प्रमत्त अने अप्रमत्त ए बे गुणठाणां जाणवां. आहारक मिश्रकाययोगे एक प्रमत्त गुणठाणुं जाणवुं तथा कार्मणयोगे एक मिथ्यात्व, बीजुं सास्वादन, त्रीजुं अविरति चोथुं सयोगी ए चार गुणठाणां होय.

वासठ मार्गणाद्वारे चौद जीवभेदनो यंत्र.

			संज्ञिपंचेंद्रिपर्याप्ता	संज्ञिपंचेंद्रिअपर्या०	असंज्ञिपंचेंद्रिपर्या०	असंज्ञिपंचेंद्रिअप०	चौरिंद्रि पर्याप्ता	चौरिंद्रि अपर्याप्ता	तेंद्रि पर्याप्ता	तेंद्रि अपर्याप्ता	बेंद्रिपर्याप्ता	बेंद्रि अपर्याप्ता	एकेंद्रिपर्याप्ता	सूक्ष्मएकेंद्रिअप०	बादरएकेंद्रि०	बादरएकेंद्रिअप०
१	१ गतिमार्गणा.	देवगति मार्गणा	१	१												
२		मनुष्यगति मा०	१	१		१										
३		तिर्यचगति मा०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
४		नरकगति मा०	१	१												
५	२ इंद्रिय मार्गणा.	एकेंद्रि मा०											१	१	१	१
६		बेइंद्रि मा०									१	१				
७		तेइंद्रि मा०							१	१						
८		चौरिंद्रि मा०					१	१								
९		पंचेंद्रि मा०	१	१	१	१										
१०	३ काय मार्गणा.	पृथ्वीकाय मा०											१	१	१	१
११		अपकाय मा०											१	१	१	१
१२		तेउकाय मा०											१	१	१	१
१३		वाउकाय मा०											१	१	१	१
१४		वनस्पतिकाय मा०											१	१	१	१
१५		त्रसकाय मा०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१				
१६	४ योगमा०	मनोयोग मा०	१													
१७		वचनयोग मा०	१		१		१		१		१					
१८		काययोग मा०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
१९	५ वेदमा०	पुरुषवेद मा०	१	१	१	१										
२०		स्त्रीवेद मा०	१	१	१	१										
२१		नपुंसकवेद मा०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
२२	६ कषायमार्गणा.	क्रोधमा०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
२३		मान मा०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
२४		माया मा०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
२५		लोभ मा०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
२६	७ ज्ञानमा०	मतिज्ञान मा०	१	१												
२७		श्रुतज्ञान मा०	१	१												
२८		अवधिज्ञान मा०	१	१												

२९	मनःपर्यव मा०						१	१	१	१	१	१	१		
३०	केवळज्ञान मा०													१	१
३१	मतिअज्ञान मा०	१	१	१											
३२	श्रुतअज्ञान मा०	१	१	१											
३३	विभंगज्ञान मा०	१	१	१											
३४	सामायक मा०						१	१	१	१					
३५	छेदापस्थापनीयमा						१	१	१	१					
३६	परिहारविशुद्धि मा.						१	१							
३७	सूक्ष्मसंपराय मा०										१				
३८	यथाख्यात मा०											१	१	१	१
३९	देशविरति					१									
४०	अविरति	१	१	१	१										
४१	चक्षुदर्शन	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१		
४२	अचक्षुदर्शन	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१		
४३	अवधिदर्शन				१	१	१	१	१	१	१	१	१		
४४	केवळदर्शन													१	१
४५	कृष्णलेश्या	१	१	१	१	१	१								
४६	नीललेश्या	१	१	१	१	१	१								
४७	कापोतलेश्या	१	१	१	१	१	१								
४८	तेजोलेश्या	१	१	१	१	१	१	१							
४९	पद्मलेश्या	१	१	१	१	१	१	१							
५०	शुक्ललेश्या	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
५१	भव्यमार्गणा	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
५२	अभव्यमार्गणा	१													
५३	वेदक सम्यक्त्व				१	१	१	१							
५४	क्षायक सम्यक्त्व				१	१	१	१	१	२	१	१	१	१	१
५५	औपशमिक सम्य०				१	१	१	१	१	१	१	१			
५६	मिथ्यात्वसम्कित	१													
५७	मिश्रसम्यक्त्व			१											
५८	सास्वादनसम्यक्त्व		१												
५९	संज्ञिमार्गणा	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
६०	असंज्ञिमार्गणा	१	१												
६१	आहारकमार्गणा	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	
६२	अनाहारकमार्गणा	१	१		१									१	१

असन्निसु पढम दुगं, पढम तिलेसासु छच्च दुसुसत्त ॥
पढमंतिम दुग अजया, अणहारे मग्गणासु गुणा ॥२६॥

असन्निसु-असंज्ञी मार्गणाये	दुसु-तेजो अने पद्म ये लेश्याये	अजया-अविरति
पढमदुग-पेहेला बे गुणठाणां	सत्त-सात गुणठाणां	अणहारे-अणाहारक मा०
पढमतिलेसासु-पेहेली त्रण लेश्याये	पढमंतिमदुग-पेहेलां बे अने छेल्लां बे	मग्गणासु-मार्गणाद्वारने विषे
छच-छ गुणठाणां		गुण-गुणठाणां

अर्थः—असंज्ञी मार्गणाये प्रथमनां बे गुणठाणां होय, पेहेली कृष्णादि त्रण लेश्या मार्गणाये छ गुणठाणां जाणवां अने तेजो तथा पद्म ए बे लेश्याये सात गुणठाणां होय, प्रथमनां बे गुणठाणां तथा छेल्लां बे गुणठाणां ए चार तथा अविरति एम पांच गुणठाणां अणाहारक मार्गणाये जाणवां ए रीते बासठ मार्गणाद्वारे गुणठाणां विवरीने कह्यां. ॥ २६ ॥

अणाहारक मार्गणाये मिथ्यात्व, सास्वादन अने अविरति सम्यग्दृष्टि ए त्रण गुणठाणां अहींआं वक्रगति पांच समयनी करतां वचला त्रण समय अथवा चार समय अणाहारी होय, ते अपेक्षाये ए त्रण गुणठाणां वाटे वेहेतां जीव मध्ये पामीये तथा केवली समुद्घात आठ समयनो करे ते मध्ये त्रीजे चोथे अने पांचमे ए त्रण समये कार्मणयोगी थको अणाहारी होय एटले तेरमु गुणठाणुं होय. तथा अयोगी गुणठाणु चौदमु अ, इ, उ, ऊ, ऌ एवा पांच ह्रस्व अक्षर उच्चारतां होय तेटलो काळ अणाहारी होय. अथवा अनादि अनंत सिद्ध जीव तेने पण योगने अभावे अणाहारक पणु होय बाकी सर्व जीव एक समय मात्र पण अणाहारी न होय

हवे बासठ मार्गणाद्वार उपर योग कहे छे.

सच्चेअर मीस असच, मोस मणवइ विउव्विआहारा ।
उरलं मीसा कम्मण, इअ जोगा कम्म अणहारे ॥२७॥

सच्चे-सत्यमनो योग	मण-मनोयोग	कम्मण-कार्मणयोग
इअर-असत्यमनोयोग	वय-वचनयोग	इअ-एम
मीस-मिश्र, (सत्यामृषा-मनो०)	विउव्वि-वैक्रिययोग	जोगा-जोग
	आहारा-आहारकयोग	कम्म-कार्मणयोग
असच्चमोस-असत्यामृषा-मनो०	उरलं-औदारिकयोग	अणहारे-अनाहारी मार्गणाये
	मीसा-औदारिक मिश्रयोग	

अर्थः—सत्य मनोयोग, असत्य मनोयोग, (तेमज सत्य वचनयोग, असत्य वचनयोग) सत्यामृषा मनोयोग, असत्यामृषामनोयोग, (तेमज सत्यामृषा वचनयोग, असत्या मृषा वचनयोग) वैक्रिययोग, आहारकयोग, औदारिकयोग, औदारिकमिश्रयोग, वैक्रियमिश्रयोग, आहारकमिश्रयोग, अने कार्मणयोग, एम पंदरयोग. ते अनाहारी मार्गणाये होय.

(अनेकांतपणे सत्य वस्तुनुं चिंतववुं ते) सत्य मनोयोग (१), तेथी विपरीत ते असत्य मनोयोग (२), तेमज साचा वचननुं आत्माने जोडवुं ते सत्य वचनयोग (३), तेथी विपरीत ते असत्य वचनयोग (४), कांइक सत्य अने कांइक असत्य चिंतववुं ते सत्यामृषा मनोयोग (५), अने ते प्रमाणे बोलवुं ते सत्यामृषा वचनयोग (६), अने जेमां साच नथी तेम जूठपण नथी जेम अमुक माणसने बोलाववुं चिंतववुं के तुं आ वस्तु लाव. आ कर ना, ते असत्यामृषा मनोयोग (७), अने ते प्रमाणे ते असत्यामृषा वचनयोग (८) वैक्रिय शरीर साथे आत्मानी शक्तिने जोडवुं ते वैक्रियोग (९) तेमज आहारक शरीरनी साथे आत्माने जोडवुं ते आहारक योग (१०) औदारिक शरीर साथे आत्माने जोडवो ते औदारिक योग (११) ए अनेने मिश्र पणे औदारिकनुं कार्मण साथे मिश्र थवुं ते औदारिक मिश्र (१२) औदारिक साथ वैक्रियनुं मिश्र थवुं ते वैक्रिय मिश्र (१३) [illegible] साथे आहारकनुं मिश्र थवुं ते आहारकमिश्र (१४) अने [illegible] साथे [illegible] करवुं पडे तेम [illegible] औदारिकथी [illegible] ते कार्मणयोग (१५) ए पंदरयोग (अहींआं तैजस अने कार्मण शरीर [illegible] [illegible] [illegible] छे अने तैजस [illegible] [illegible] छे. [illegible] [illegible]]

एम पंदर योग कह्या. हवे मार्गणाद्वारे तेनुं विवरण करे छे. त्यां प्रथम अणाहारी मार्गणाये एक कार्मण योग होय, बीजा चौद योगे वर्ततो जीव आहारी होय अने कार्मणयोगे वर्ततो जीव आहारी होय तेम अणाहारी पण होय जे भणी प्रथम समय कार्मणयोगे आहारी होय.

नरगइ पणिंदि तस तणु, अचक्खु नर नपु कसायसम्मदुगे
सन्नि छलेसा हारग, भव मइ सुअ ओहि दुगि सव्वे ॥२८॥

नरगइ–मनुष्यगति	नपु–नपुंसकवेद	भव–भव्यमां०
पणिंदिय–पंचेंद्रिय	कसाय–कषाय	मइ–मतिज्ञानमां०
तस–त्रसकाय	सम्मदुगे–सम्यक्त्वद्विक	सुअ–श्रुतज्ञानमां०
तणु–काययोग	सन्नि–संज्ञीमां०	ओहिदुगे–अवधिज्ञानमां०
अचक्खु–अचक्षुदर्शन	छलेसा–छलेश्या	तथा अवधि दर्शन मां०
नर–पुरुषवेद	हारग–आहारकमां०	सव्वे–सर्व

अर्थः—मनुष्यगति, पंचेंद्रि, त्रसकाय, काययोग, अचक्षुदर्शन, पुरुषवेद, नपुंसकवेद, चार कषाय, एम अगीआर मार्गणा. अने सम्यक्त्व मार्गणामध्ये क्षायक अने क्षायोपशमिक सम्यक्त्व मार्गणा तथा संज्ञी मार्गणा तथा छ लेश्या मार्गणा, आहारी मार्गणा, भव्यमार्गणा, मति, श्रुत अने अवधि ए त्रण ज्ञान मार्गणा तथा अवधि दर्शन मार्गणा, ए छवीस मार्गणाद्वारे सर्वे योग होय. ए रीते सत्तावीस मार्गणाद्वारे योग कह्या ॥ २८ ॥

तिरि इत्थि अजय सासण, अनाण उवसम अभवमिच्छेसु
तेराहार दुगूणा, ते उरल दुगूण सुर निरए ॥ २९ ॥

तिरि–तिर्यंचगतिमां०	[illegible]	ते–ते वैक्रियनी
इत्थि–स्त्री वेदमां०	अभव–अभव्यमां०	उरलदुगूण औदारिकद्विक
अजय–अविरतिमां०	मिच्छेसु मिथ्यात्वमां०	आदु वर्जी
सासण–सास्वादनमां०	तेराहार दुगूणा–आहारकद्विक ऊणा वर्जीने	सुरनिरए–देवता अने नारकीने
अनाण–त्रण अज्ञानमां०	तेर योग होय	
उवसम–औपशमिक स		

अर्थः—तिर्यंचगति मार्गणा, स्त्रीवेद मार्गणा, अविरति मार्गणा, सास्वादन मार्गणा, तथा त्रण अज्ञाननी त्रण मार्गणा एम सात तथा औपशमिक सम्यक्त्व मार्गणा, अनन्यमार्गणा मिथ्यात्व मार्गणा, ए दश मार्गणाद्वारे ॥ (पंदरमांथी) आहारकद्विक उंणु करतां तेर योग होय ॥ ते तेर योगमांहेथी औदारिकद्विक उंणा करतां अगियार योग देवता तथा नारकीने होय ॥ (कारण के तेमने औदारिक शरीर होतां नथी. एम सर्व मळी उंगणचालीस मार्गणाद्वारे योग कह्या ॥ २९ ॥

वाटे वहेतां परभवने वच्चे जीवने कार्मणयोग होय. तथा स्त्रीने केवल समुद्घातमां पेहेले अने सातमे समये होय, तथा औदारिक मिश्रयोग अपर्याप्तावस्थाये होय, तथा औदारिकादिक अगियार योग पर्याप्तावस्थाये होय, त्यां वैक्रिय अने वैक्रिय मिश्रयोग तिर्यंच उत्तर वैक्रिय करे, ते अपेक्षाये कह्या छे. तेम आहारक अने आहारक मिश्र ए बे योगचारित्रने अभावे चौद पूर्वविना न होय. स्त्रीने चारित्र होय पण तुच्छता गारवबहुलतादिक दोषोए करीने चौदपूर्व भणवुं निषेध्युं छे. तेथी तेने पण आहारक तथा आहारक मिश्र ए योग न होय. देवता तथा नारकीने परभवथी आवतां कार्मणयोग एक समय संभवे होय अने त्यारपछी ज्यां लगी शरीर पर्याप्ति पूरी न करी होय त्यां सुधी वैक्रिय मिश्रयोग होय अने पर्याप्तिमां पूरी थया पछी चार मनोयोग, चार वचनयोग अने वैक्रियजोग एम नव योग होय.

कम्मुरलडुगं थावरि, ते सविउव्वि डुगपंच इग पवणे ॥
छ असन्नि चरिम वयजुअ, ते विउव्वि डुगुण चउ विगले ३०

कम्मुरलदुगं-कार्मण तथा औदारिकद्विक	पंच-पांचयोग	वय-वचनयोग
	इग-एकेंद्रिने	जुअ-युक्त
थावरि-स्थावरमां	पवणे-वायुकायने विषे	त-ते मध्येथी
ते-ते कार्मणादिक	छ छयोग	विउव्विदुग-वैक्रियद्विक तजी करी
सविउव्विदुग-वैक्रियद्विक सहित	असन्नि-असंज्ञि मां	चउ-चारयोग
	चरिम-छेल्लो	विगले-विकलेंद्रिने

अर्थः-कार्मणयोग, औदारिकयोग तथा औदारिकमिश्र योग ए त्रणयोग गतिथावरने होय, ते त्रणयोगने वैक्रिय अने वैक्रिय मिश्रयोगे सहित करतां पांच योग एकेंद्रि अने वाउकायने होय ॥ तथा ए पांचने छेल्ला वचनयोगे (असत्यामृषा वचनयोगे) सहित करतां छ योग असन्नि मार्गणाने विषे होय. ते छमांथी वैक्रियद्विक उणा करतां चार योग विकलेंद्रिने होय।३०

अहीं तेउकाय गतिथावरमां गणिये कारण के इंधनादिक संयोगविना तेउकाय स्थानांतरे न जाय अने वाउकाय तो पोतानी शक्तिये सेंकडो जोजन जाय माटे वाउकायने गतित्रस कहीए. एटले तेना विना पृथ्वी, अप, तेउ अने वनस्पतिकायने उपजतां कार्मणयोग होय. वळी एने अपर्याप्तावस्थाये औदारिक मिश्रयोग होय अने पर्याप्ता थया पछी एक औदारिक योग होय.

बादर वाउकाय ध्वजाने आकारे उत्तर वैक्रियरूप करे त्यारे वैक्रिय अने वैक्रिय मिश्र ए बे योग वधारे होय तथा कार्मण अने औदारिक मिश्र ए बे योग अपर्याप्ता वस्थाये होय तथा औदारिक योग तो मूळ शरीरनी अपेक्षाये होय एम पांच योग वाउकायने होय.

कम्मुरलमीसविणु मण, वय समइअ छेअ चक्खु मणनाणे
उरल दुग कम्म पढमं, तिम मण वय केवल दुगंमि॥३१।

कम्म-कार्मण	बीओ	कम्म-कार्मण
उरलमीस-औदारिकमिश्र	छेअ-छेदोपस्थापनीय	पढमंतिम-पहेलोअनेछेल्लो
विणु-विना	चारित्रीओ	मणवय-मनयोग तथा
मण-मनयोगी	चक्खु-चक्षुदर्शनी	वचनयोग
वय-वचनयोगी	मणनाणे-मनःपर्यवज्ञानी	केवल दुगंमि-केवलद्विक
समइअ-सामायक चारि०	उरलदुग-औदारिकद्विक	

अर्थः-एक कार्मण अने बीजो औदारिक मिश्र ए बे योग विना बाकीना तेर योग मनयोगी, वचनयोगी सामायक

अर्थः—तिर्यंचगति मार्गणा, स्त्रीवेद मार्गणा, अविरति मार्गणा, सास्वादन मार्गणा, तथा त्रण अज्ञाननी त्रण मार्गणा एम सात तथा औपशमिक सम्यक्त्व मार्गणा, अज्ञव्यमार्गणा मिथ्यात्व मार्गणा, ए दश मार्गणाद्वारे ॥ (पंदरमांथी) आहारकद्विक उंणु करतां तेर योग होय ॥ ते तेर योगमांहेथी औदारिकद्विक उंणा करतां अगिआर योग देवता तथा नारकीने होय ॥ (कारण के तेमने औदारिक शरीर होतां नथी. एम सर्व मळी उंगणचालीस मार्गणाद्वारे योग कह्या ॥ २ए ॥

वाटे वहेतां बे भवने वच्चे जीवने कार्मणयोग होय. तथा स्त्रीने केवळ समुद्घातमां पेहेले त्रण समये होय, तथा औदारिक मिश्रयोग अपर्याप्तावस्थाये होय, तथा औदारिकादिक अगिआर योग पर्याप्तावस्थाये होय, त्यां वैक्रिय अने वैक्रिय मिश्रयोग तिर्यंच उत्तर वैक्रिय करे, ते अपेक्षाये कह्या छे. शेष आहारक अने आहारक मिश्र ए बे योगचारित्रने अभावे चौद पूर्वविना न होय. स्त्रीने चारित्र होय पण तुच्छता गारवबहुलतादिक दोषोए करीने चौदपूर्व भगवंते निषेध्युं छे. तेथी तेने पण आहारक तथा आहारक मिश्र बे योग न होय. देवता तथा नारकीने परभवथी आवतां कार्मणयोग एक समय लगीन होय अने त्यारपछी ज्यां लगे सर्व पर्याप्ति पुरी न करी होय त्यां सुधी वैक्रिय मिश्रयोग होय अने पर्याप्तिओ पुरी थया पछी चार मनोयोग, चार वचनयोग अने वैक्रिययोग एम नव योग होय.

कम्मुरलदुगं थावरि, ते सविउव्वि दुगपंच इग पवणे ॥
छ असन्नि चरिम वयजुअ, ते विउव्वि दुगूण चउ विगले ३०

कम्मुरलदुगं-कार्मण तथा औदारिकद्विक	पंच-पांचयोग	वय-वचनयोग
थावरि-गतिथावर	इग-एकेंद्रिने	जुअ-युक्त
ते-ते त्रणयोगने	पवणे-वाउकायने विषे	त-ते मध्येथी
सविउव्विदुग-वैक्रियद्विक साथे करतां	छ-छयोग	विउव्विदुगूण-वैक्रियद्विक उणा करतां
	असन्नि-असन्नि मा०	चउ-चारयोग
	चरिम-छेल्ला	विगले-विकलेंद्रिने

अर्थः-कार्मणयोग, औदारिकयोग तथा औदारिकमिश्र योग ए त्रणयोग गतिथावरने होय, ते त्रणयोगने वैक्रिय अने वैक्रिय मिश्रयोगे सहित करतां पांच योग एकेंद्रि अने वाउकायने होय ॥ तथा ए पांचने छेल्ला वचनयोगे (असत्यामृषा वचनयोगे) सहित करतां छ योग असन्नि मार्गणाने विषे होय ते छमांथी वैक्रियद्विक ऊणा करतां चार योग विकलेंद्रिने होय॥२०

अहीं तेउकाय गतिथावरमां गणिये कारण के इंधनादिक संयोगविना तेउकाय स्थानांतरे न जाय अने वाउकाय तो पोतानी शक्तिये संचरी ओमन जाय माटे वाउकायने गतित्रस कहीए. एटले तेना विना पृथ्वी, जल, तेउ अने वनस्पतिकायने उपजतां कार्मणयोग होय. वळी एने अपर्याप्तावस्थाये औदारिक मिश्रयोग होय अने पर्याप्ता थया पछी एक औदारिक योग होय.

बादर वाउकाय घणाने आकारे उत्तर वैक्रियकर करे त्यारे वैक्रिय अने वैक्रिय मिश्र ए बे योग वधारे होय तथा कार्मण अने औदारिक मिश्र ए बे योग अपर्याप्ता वस्थाये होय तथा औदारिक योग तो मूळ शरीरनी अपेक्षाये होय एम पांच योग वाउकायने होय.

कम्मुरलमीसविणु मण, वय समइअ छेअ चक्खु मणनाणे
उरलदुग कम्म पढमं, तिम मण वय केवल दुगंमि॥२१॥

कम्म-कार्मण
उरलमीस-औदारिकमिश्र
विणु-विना
मण-मनयोगी
वय-वचनयोगी
समइअ-सामायक चारि-
त्रीओ
छेअ-छेदोपस्थापनीय
चारित्रीओ
चक्खु-चक्षुदर्शनी
मणनाणे-मनःपर्यवज्ञानी
उरलदुग-औदारिकद्विक
कम्म-कार्मण
पढमंतिम-पहेलो अने छेल्लो
मणवय-मनयोग तथा
वचनयोग
केवल दुगंमि-केवलद्विक

अर्थः-एक कार्मण अने बीजो औदारिक मिश्र ए बे योग विना बाकीना तेर योग मनयोगी, वचनयोगी, सामायक

मांहे त्रण अज्ञान अने चक्षु तथा अचक्षु ए बे दर्शन, एम पांच उपयोग ला अने सम्यक्दृष्टि देवादिक चार मार्गणा मध्ये त्रण ज्ञान तथा त्रण दर्शन ए छ उ पयोग लाभे. एक समये जीवने एक उपयोग होय पण ए ओघ.मात्रे कह्या.

तस जोअ वेअसुक्का, हार नर पणिंदि सन्नि भवि सव्वे।
नयणे अरपण लेसा, कसाय दस केवल दुगूणा ॥३४॥

तस-त्रसकाय	सुक्क-शुक्ल लेश्या	पणिंदि-पंचेंद्रियजाति
जोअ-त्रण योग	आहार-आहारी मा०	सन्नि-संज्ञीमार्गणा
वेअ-त्रण वेद	नर-मनुष्यगति	भवि-भव्य मार्गणा
सव्वे-सर्व उपयोग	पणलेसा-पांच लेश्या	केवलदुगूणा-केवल द्विक
नयणेअर-चक्षु दर्शन अ-चक्षु दर्शन	कसाय-कषाय	हीन करतां
	दस-दश	

अर्थः-एक त्रसकाय, त्रणजोग, त्रणवेद, शुकललेश्या, आहारीमार्गणा, मनुष्यगति, पंचेंद्रियजाति, संज्ञीमार्गणा अने भव्यमार्गणा, ए तेर मार्गणाद्वारे सर्वे (बारे) उपयोग पामीए॥ चक्षुदर्शन, अने अचक्षुदर्शन, शुक्ल सिवायनी पांच लेश्या, चार कषाय एम अगीआर मार्गणाद्वारे केवलदर्शन अने केवलज्ञान ओछा करतां दश उपयोग पामीए ॥ ३४ ॥

चउरिंदि असन्नि दुअ ना,ण दुदंस इग बिति
थावरि अचक्खु ॥ ति अनाण दंसण दुगं,
अनाण तिगि अभव्व मिच्छ दुगे ॥ ३५ ॥

चउरिंदि-चौरिंद्रि मा०	बेइंदि-तेइंदि	अनाण तिगि-त्रण अज्ञान
असन्नि-असन्नि	[illegible] थावर	मार्गणा
दुअनाण-बे अज्ञान	[illegible]	अभव्व-अभव्य मा०
दर्शन	[illegible] अज्ञान	मिच्छदुगे-मिथ्यात्व तथा

अर्थः—चउरिंदि तथा असन्नि ए वे मार्गणाद्वारे, मतिअज्ञान तथा श्रुतअज्ञान ए वे अज्ञान, तथा चक्षु अने अचक्षु ए वे दर्शन एम चार उपयोग होय. तथा एकेंद्रिय, वेइंदि, अने तेइंदि ए त्रण इंद्रियें मार्गणा, अने कायमार्गणा मध्येनी पांचे स्थावर, एम आठ मार्गणाद्वारे मतिअज्ञान, श्रुत अज्ञान अने अचक्षुदर्शन ए त्रण उपयोग होय. ॥ त्रण अज्ञानमार्गणा अभव्यमार्गणा, मिथ्यात्व मा० अने सास्वादन एठ मार्गणाये मति, श्रुत अने विभंग ए त्रण अज्ञान तथा चक्षु, अचक्षु ए वे दर्शन एम पांच उपयोग होय, जे भणी अहींथां सम्यक्त्व न पामीए, तेथी शेष सात उपयोग न होय ॥ ३५ ॥

केवलदुगंनिअदुगं, नवतिअनाणविणुखइअअहक्खाए
दंसण नाण तिगंदे, सि मीसि अन्नाण मीसंतं ॥३६॥

केवलदुगं—केवलद्विके	खइअ—क्षायक समकित	देसि—देश विरति मार्गणाए
निअदुगं—निजद्विक	अहखाए—यथाख्यात चारित्र	मीसि—मिश्र मार्गणाए
नव—नव		अन्नाण—अज्ञाने करी
तिअनाणविणु—त्रण अज्ञान विना	दंसणनाण तिगं—त्रण ज्ञान तथा त्रण दर्शन	मीसंतं—मिश्र

अर्थः—केवलज्ञान अने केवल दर्शन ए वे मार्गणाये तेज वे उपयोग पामीए. तेथी निजद्विक कह्युं (जे भणी बाकीना छाद्मस्थिक जे दश उपयोग छे ते केवलीने न होय.) हवे बार उपयोग मध्येथी त्रण अज्ञान विना नव उपयोग क्षायक सम्यक्त्व अने यथाख्यात चारित्र ए वे मार्गणाद्वारने विषे पामीए, (तेमां मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, मनःपर्यवज्ञान, चक्षुदर्शन, अचक्षुदर्शन, अने अवधिदर्शन, ए सात उपयोग छाद्म-

आरमे अने बारमे गुणठाणे यथाख्यात चारित्र होय ते अपेक्षाये लेवा अने केवलज्ञान तथा केवलदर्शन ए बे उपयोग केवलीनी अपेक्षाये यथाख्यात चारित्र छे माटे लेवा, विरति त्रणी अज्ञान त्रण न होय.) एक केवल दर्शन विना त्रणदर्शन तथा मति, श्रुत अने अवधि ए त्रण ज्ञान एम छ उपयोग देशविरति मार्गणाये पामीए. तेज छ उपयोग मिश्रमार्गणाये होय, पण एटलुं विशेष के त्रण ज्ञान ते अज्ञाने करी मिश्र लेखववां. त्यां मतिज्ञान मतिअज्ञाने मिश्र, अने श्रुतज्ञान श्रुतअज्ञाने मिश्र तथा विभंग अज्ञान अवधिज्ञाने मिश्र होय एम त्रण दर्शन पण मिश्र लेवां. एम छ उपयोग मिश्रमार्गणाये पामीये ॥ ३६ ॥

मणनाण चक्खु वज्जा, अणहारे तिन्नि दंस चउनाण ॥
चउनाण संजमो वस, म वेअगे ओहि दंसेअ ॥ ३७ ॥

मणनाण-मनःपर्यवज्ञान	तिन्निदंस-त्रण दर्शन	वेअगे-वेदकसम्यक्त्व मा०
चक्खु-चक्षुदर्शन	चउनाण-चार ज्ञान	ओहि दंसेअ-अवधि दर्शन मा०
वज्जा-वर्जीने	संजम-संयम मा०	
अणहारे-अणाहार मा०	उवसम-उपशमसम्यक्त्वमा	

अर्थः-मनःपर्यवज्ञान अने चक्षुदर्शन वर्जीने बाकीना दश उपयोग अनाहारक मार्गणाये होय. तथा चक्षु, अचक्षु अने अवधि ए त्रण दर्शन तथा केवळज्ञान विना चार ज्ञान एम सात उपयोग अगिआर मार्गणाद्वारे होय ते कहे छे. केवळ सिवाय चार ज्ञानमार्गणा द्वारे, तथा सामायक, छेदोपस्थापनीय, परिहार विशुद्धि अने सूक्ष्म संपराय ए चार चारित्र मार्गणा द्वारे, ए आठ तथा नवमी उपशम सम्यक्त्व, दशमी वेदक सम्यक्त्व अने अगीआरमी अवधिदर्शन मार्गणा ए अगिआर मार्गणा द्वारे उपरना सात उपयोग पामीए॥ ३७॥

हवे मार्गणाद्वारे छ लेश्या कहे छे. कारण के मार्गणास्थित जीवनी उपयोग शुद्धि लेश्या शुद्धिए करी जणाय माटे.

छसु लेसासु सठाणं, एगिंदि असन्नि भूदगवणेसु ॥
पढमा चउरो तिन्नउ, नारय विगलग्गि पवणेसु ॥३९॥

छसुलेसासु–छ लेश्याद्वारे	दग–अपकाय मा०	नारय–नारकी
सठाणं–स्वस्थान	वणेसु–वनस्पतिकायमा०ये	विगल–विगलेंद्रि
एगिंदि–एकेंद्रि मा०	पढमाचउरो–प्रथमनी चार	अग्गि–अग्निकाय मा०
असन्नि–असन्नि मा०	तिन्निउ–त्रण लेश्या	पवणेसु–वाउकाय मा०
भू–पृथ्वीकाय मा०		

अर्थः–छ लेश्या मार्गणाद्वारे स्वस्थान ते आप आपणी एक लेश्या होय, एटले कृष्ण लेश्या मार्गणाये कृष्ण लेश्या अने नील लेश्या मार्गणाये नील लेश्या होय, एकेंद्री मार्गणा, असंज्ञी मार्गणा, पृथ्वीकाय मार्गणा, अपकाय मार्गणा, वनस्पति काय मार्गणा, ए पांच मार्गणाद्वारने विषे प्रथमनी *चार लेश्या होय. कृष्ण, नील अने कापोत ए त्रण लेश्या अशुभ परिणामे होय, ते नरकगति मार्गणा तथा विकलेंद्रिय मार्गणा, अने पांचमी अग्निकाय मार्गणा तथा छट्ठी वायुकाय मार्गणा ए छ मार्गणा द्वारे ए प्रथमनी त्रण लेश्या होय. ए छए मार्गणा स्थित जीव अशुभ अध्यवसाय स्थानके वर्ते छे ते माटे एने ए अशुभ लेश्या त्रिणे होय शेष त्रण शुभ लेश्या न होय ॥ ३९ ॥

---

* अहींआं त्रण लेश्या सेहेजे होय, अने चोथी तेजोलेश्या तो पृथ्वी अप अने वनस्पति मांहे सौधर्म इशान देवलोकना देवता चवीने अवतरे, जे भणी ते देवता पोताना भवनी लेश्या शेष होय, तेनी साथे चवे तेथी एकेंद्रियादिक मध्ये तेजोलेश्या पामीए.

अहखाय सुहुम केवल, दुगि सुका गवि सेसठाणेसु॥
नरनिरय देवतिरिआ, थोवा दु असंखणंत गुणा॥४०॥

अहखाय-यथाख्यात चारित्र	सुका-शुक्ल लेश्या	देव-देव
	गवि-उ	तिरिआ-तिर्यंच
सुहुम-सूक्ष्म संपराय चारित्र	सेसठाणेसु-बाकीना स्थानके	थोवा-थोडा
		दु-बे
केवलदुग-केवलज्ञान अने दर्शन	नर-मनुष्य	असंख-असंख्यातगुणा
	निरय-नारकी	अणंतगुणा-अनंतगुणा

अर्थः—यथाख्यात चारित्र, सूक्ष्म संपराय चारित्र, केवलज्ञान, केवलदर्शन ए चार मार्गणाद्वारे एक शुक्ल लेश्या होय, कारण के त्यां अति विशुद्ध अध्यवसाय होय छे. अने एकतालीस मार्गणाद्वारे (देव, मनुष्य, तिर्यंच, पंचेन्द्रिय, त्रण योग मार्गणा, त्रसकायमा०, त्रण वेद मा०, चार कषायमा०, सात ज्ञान मा०, पांच संयम मा०, त्रणदर्शन मा०, भव्य मा०, अभव्य मा०, छ सम्यक्त्व मा०, संज्ञी मा०, आहारक मा०, अने अनाहारक मा०ये) छ लेश्या होय.

अहींयां अभव्यादिकने अशुद्ध परिणाम छतां अशुद्ध लेश्या होय पण व्यवहारे शुभयोग प्रवृत्तिये करी, जैन शुद्ध द्रव्य क्रियाए करी नवमा ग्रैवेयक सुधी पहोंचे ते माटे एने शुक्ल लेश्या कही.

हवे पदेक मार्गणाए अल्प बहुत्व कहे छे.

त्यां प्रथम गति मार्गणाये सर्व जीवथी मनुष्य गतिना जीव थोडा तेथी नरकगतिना जीव असंख्यात गुणाधिक होय तेथी देवगतिना जीव असंख्यात गुणा होय अने देवताथी अनंतगुणा तिर्यंच होय (तिर्यंचमां जळचर, थळचर, खेचर

चौरिंडि, तेइंडि, बेइंद्रि, एकेंडि सर्व जाणवा ॥ ४० ॥

अहीं मनुष्य गतिमां गर्भज मनुष्यनी संख्याना ओगणत्रीस आंक लखीये छीये ७, ९२, २८, १, ६२, ५१, ४२, ६, ४३, ३७, ५९, ३, ५४, ३९, ५०, ३३६, एटला आंकनी संख्याए गर्भज मनुष्य जाणवा अने उत्कृष्ट पदे तेथी असंख्याता समूर्च्छिम होय, समूर्च्छिम यद्यपि असंख्याताछे तथापि ते अध्रुवछे जे भणी तेनुं आयु अंतर्मुहूर्त्तनुं होय तथा देखाय नहीं अने तेने उपजवानो विरहकाळ जघन्यथी एक समय तथा उत्कृष्टथी चोवीस मुहूर्त्त छे. तेथी कोइवारे होय अने कोइवारे न पण होय, अने गर्भजनो विरह तो न ज होय. ते तो सदैव होय ज अने ते पण वळी संख्याता होय असंख्याता न होय. ते संख्याताना असंख्य भेद छे तेनुं अहीं परूपण करे छे.

कोइ संख्याने तेनी ते संख्याए गुणीए ते तेनो वर्ग कहीए. त्यां एकनो वर्ग न होय अने बेनो वर्ग २×२=४ थाय ए प्रथम वर्ग, अने चारनो वर्ग ४×४–१६ ए बीजो वर्ग. सोळनो वर्ग १६×१६–२५६ ए त्रीजो वर्ग. २५६नो वर्ग २५६×२५६–६५५३६ ए चोथो वर्ग. अने ६५५३६ नो वर्ग ६५५३६×६५५३६–४२९४९६७२९६ ए पांचमो वर्ग, अने तेनो वर्ग १८४४६७४४०७३७०९५५१६१६ ए छट्ठो वर्ग, तेने पाचमा वर्ग साथे गुणीए त्यारे पूर्वोक्त ओगणत्रीस आंकनी संख्या थइ एटले सात कोडाकोडी कोडाकोडी, पाणु लाख कोडा कोडी कोडी, अठ्ठावीस हजार कोडा कोडी कोडी, बासठ कोडा कोडी कोडी, एकावन लाख कोडा कोडी बेंतालीस हजार कोडा कोडी छसें कोडा कोडी, तेंतालीस कोडा कोडी, साडत्रीस लाख कोडी, ओगणसाठ हजार कोडी, त्रणसें कोडी, चोपन कोडी अने उपर ओगणचालीस लाख, पचास हजार, त्रणसेंने छत्रीस थया. अथवा एकने छन्नुवार ठाणा बमणा करीए तो पण ए आंक थाय. एम पन्नवणामां कह्युं छे. एटला जघन्य पदे गर्भज मनुष्य होय अने जेवारे समूर्च्छिम होय ते साथे गणीए, तेवारे उत्कृष्ट पदे असंख्याता होय.

पणचउतिदु एगिंदी, थोवा तिन्निअहिआ अणंतगुणा॥
तस थोव असंखग्गी, भूजलानिल अहिअ अणंता ४१

पन पंचेंद्रि	ति–तेइंद्रि	एगिंदी–एकेंद्रि
चउ–चौरिंद्रि	दु–बे इंद्रि	थोवा–थोडा

तिय-त्रण राशी चौरिंद्रि, तेइंद्रि, बेइंद्रि	थोव-थोडा	जल-अपकाय
अहिआ-अधिक	असंखग्गी-असंख्यात गुणा अग्निकाय	अनिल-वायुकाय
अणंतगुणा-अनंतगुणा	भू-पृथ्वीकाय	अहिअ-अधिक
तस-त्रस		अणंता-अनंतगुणा

इंद्रिय मार्गणामध्ये अल्प बहुत्व द्वार कहे छे.

अर्थः-पंचेंद्रि, चौरिंद्रि, तेइंद्रि, बेइंद्रि अने एकेंद्रि तेमां सौथी थोडा पंचेंद्रि, तेथी चौरिंद्रि, तेइंद्रि अने बेइंद्रि ए त्रण राशीना जीव एक बीजाथी विशेषाधिक (बमणा न होय त्यां सुधी विशेषाधिक कहेवाय) जाणवा अने बेइंद्रियथी एकेंद्रि अनंत गुणा जाणवा. कारणके निगोदीआ जीव एकेंद्रिमां आवी जाय छे; हवे त्रीजी काय मार्गणामध्ये सर्वथी थोडा त्रसकायीआ जीव, ते करतां असंख्यात गुणा अग्निकायना जीव छे तेथी पृथ्वीकायिआ जीव विशेषाधिक छे. तेथी अपकायना जीव विशेषाधिक छे तेथी वायुकायना जीव विशेषाधिक छे ते थकी वनस्पतिकायनां जीव अनंतगुणा जाणवा ॥ ४१ ॥

मण वयण काय जोगी, थोवा असंखगुणा अनंत गुणा॥
पुरिसा थोवा इत्थी, संखगुणा अणंत गुणा कीवा ॥४२॥

मण-मनयोगी	असंखगुणा असंख्यातगुणा	थोवा थोडा
वयण-वचनयोगी	अणंतगुणा-अनंतगुणा.	इत्थी-स्त्रीवेदी
कायजोगी-काययोगी	पुरिसा-पुरुषवेदी	कीवा-नपुंसकवेदी
थोवा-थोडा		

अर्थ-हवे चोथी योग मार्गणा मध्ये मनोयोगी जीव सर्वथी थोडा जाणवा (जे त्रणी संज्ञी पंचेंद्रि जीव मनोयोगी होय, ते सर्वथी थोडा छे), ते थकी वचन योगी असंख्यात

गुणा जाणवा (बेइंद्रि, तेइंद्रि, चोरिंद्रि असन्नि पंचेंद्रि अने सन्नि पंचेंद्रि ए सौ वचन योगी छे तेथी असंख्याता छे). ते करतां काययोगी जीव अनंत गुणा छे (कारणके निगोदादिकना अनंता जीव पण काययोगी छे). हवे पांचमी वेद मार्गणा मध्ये पुरुषवेदी जीव सर्वथी थोडा जाणवा, ते थकी स्त्रीवेदी जीव संख्यात गुणा अधिक जाणवा ते थकी नपुंसक वेदी जीव अनंतगुणा जाणवा. ॥४२॥ कारणके एकेंद्रि, विकलेंद्रि, तथा समूर्छिम मनुष्य अने तिर्यंच तथा नारको ए सर्व नपुंसक वेदीजे माटे.

माणी कोही माइ, लोभी अहिअ मणनाणिणो थोवा॥
ओहि असंखा मइ सुअ, अहिअ सम असंख विभंगा४३

माणी–मानी	मणनाणिणो–मनःपर्यवज्ञानी	सुअ–श्रुतज्ञानी
कोहि–क्रोधी	थोवा–थोडा	सम–सरखा
माई–मायी	ओहि–अवधिज्ञानी	असंख–असंख्यातगुणा
लोभी–लोभी	असंखा–असंख्यातगुणा	विभंगा–विभंगज्ञानी
अहिअ–अधिक	मइ–मतिज्ञानी	

अर्थः–हवे छठी कषाय मार्गणा मध्ये सर्वथी थोडा मानीजीव जाणवा, तेथी क्रोधी जीव विशेषाधिकछे, तेथी मायी जीव विशेषाधिकछे, तेथी लोभी जीव विशेषाधिकछे. कारण के दशमा गुणठाणा सुधी पण लोभ होय माटे. हवे सातमी ज्ञान मार्गणा मध्ये मनःपर्यव ज्ञानी जीव थोडा जाणवा, तेथी अवधिज्ञानी असंख्यगुणा, तेथी मतिज्ञानी तथा श्रुतज्ञानी विशेषाधिक जाणवा, मतिज्ञानी तथा श्रुतज्ञानी ए बे मांहोमांहे सरखा जाणवा कारण के ए बे साथे होयछे, तेथी विभंगज्ञानी जीव असंख्यातगुणा जाणवा. ॥ ४३ ॥

केवलीणोणंतगुणा, मइसुत्र अन्नाणिणंत गुण तुल्ला॥
सुहुमा थोवा परिहा, र संख अहखाय संखगुणा ॥४४॥

केवलीणो-केवलज्ञानी जीव	अन्नाणि-अज्ञानी	संख-संख्यातगुणा
अणंतगुणा-अनंतगुणा	तुल्ला-बरोबर	अहखाय-यथाख्यात
मइ-मति (अज्ञानी)	सुहुमा-सूक्ष्म संपरायवाळी	संखगुणा-संख्यातगुणा
सुअ-श्रुत (अज्ञानी)	परिहार-परिहार विशुद्धि	

अर्थः-विभंगज्ञानीथी केवलज्ञानी जीव अनंतगुणा जाणवा (कारण के सिद्धनाजीव पण केवलज्ञानी छे.) ते केवलज्ञानीथी मति अज्ञानी श्रुत अज्ञानी अनंत गुणा छे, (कारण के निगोदीआ जीव सिद्ध थकी अनंत गुणाछे. तेमने मति अज्ञान अने श्रुत अज्ञान छे; ते बे मांहोमांहे सरखा छे, कारण के जेने मति अज्ञान छे. तेने श्रुत अज्ञानपण छे.

हवे आठमी संयममार्गणा मध्ये सूक्ष्म संपराय चारित्रवाळा जीव सर्वथी थोडा छे (कारण के ते उत्कृष्टा एक समयमां शत पृथक्त्व पामीये) (पृथक्त्व एटले बेथी नवनी संज्ञा जाणवी.) तेथी परिहार विशुद्धि चारित्रीया संख्यातगुणा होय (कारण के ते सहस्र पृथक्त्व लाभे) तेथी यथाख्यात चारित्रीया संख्यातगुणा जाणवा (कारण के तेकोटी पृथक्त्व लाभे)॥४४॥

छेआ समइअ संखा, देस असंखगुणऽणंत गुण अजया॥
थोव असंख दुणंता, ओहि नयण केवल अचक्खू ॥४५॥

छेआ-छेदोपस्थापनीय	असंखगुणा-असंख्यातगुणा	दुणंता-बे अनंता
समइअ-सामायक चारित्रीया	अणंतगुण-अनंतगुणा	ओही-अवधिदर्शनी
	अजया-अविरति	नयण-चक्षुदर्शनी
संखा-संख्यातगुणा	थोव-थोडा	केवल-केवलज्ञानी
देस-देशविरति	असंख-असंख्यातगुणा	अचक्खू-अचक्षुदर्शनी

अर्थः—ते थकी छेदोपस्थापनीय चारित्रीया जीव संख्यात गुणा जाणवा, (कारण के ते शतकोटी पृथक्त्व लाभे माटे) ते थकी सामायिक चारित्रीया संख्यातगुणा जाणवा, (कारण के ते सहस्त्रकोटी पृथक्त्व लाभे) ते थकी देश विरति जीव असंख्यात गुणा जाणवा, ते थकी वळी अविरति जीव अनंतगुणा जाणवा. (कारण के प्रथमना चार गुणठाणे वर्त्तता जीव सर्व अविरति छे) ए रीते आठमी संयम मार्गणाए अल्प बहुत्वद्वार कह्युं—हवे नवमी दर्शनमार्गणामांहे अवधि दर्शनी जीव सर्वथी थोडा जाणवा, ते थकी चक्षु दर्शनी जीव असंख्यात गुणा, तेथी पण अनंता कह्या एटले तेथी केवलदर्शनी अनंतगुणा अने तेथी अचक्षुदर्शनी अनंतगुणा जाणवा कारण के एकेंद्रियादि जीवोने अचक्षुदर्शन होयछे. ए रीते नवमी दर्शन मार्गणाए अल्पबहुत्वद्वार कह्युं. ॥ ४५ ॥

पच्छाणु पुव्वि लेसा, थोवा दो संख णंत दो अहिआ ॥
अभवि अर थोवणंता, सासण थोवोवसमसंखा ॥४६॥

पच्छाणुपुव्वि-पश्चानुपूर्वीए	अणंत-अनंतगुणा	थोव-थोडा
(छेल्लेथी पेहेलें मानवुं)	दो-बे लेश्यावंत	अणंता-अनंतगुणा
लेसा-लेश्या	अहिआ-विशेषाधिक	सासण-सासादनी
थोवा-थोडा	अभव-अभव्य मार्गणाए	उवसम-उपशमिक
दो-बे लेश्यावंत	इअर-भव्य मार्गणाए	संखा-संख्यातगुणा
संख-संख्यातगुणा		

अर्थः—दशमी लेश्या मार्गणाए पश्चानुपूर्वीए एटले शुक्ल लेश्याथी मांडीने कृष्णलेश्या सुधी अल्पबहुत्व केहुं मेळवाय छे. शुक्ललेश्यावाळा जीव सर्वथी थोडा छे कारण के शुक्ललेश्या·

तेनामे बढे गुणठाणे होय. (केमके अहींयां आहारकना बे अने वैक्रियना बे एवं चार योग लब्धि प्रत्यये होय त्यां लब्धि प्रयुंजतां प्रमत्त होय ते माटे) ते तेरयोग मांहेथी एक आहारकमिश्र अने बीजो वैक्रिय मिश्र (ए बे योग अप्रमत्त गुणठाणे न होय. जे माटे ए बे योग वैक्रिय तथा आहारक आरंभतां होय. तिहां तो लब्धि प्रयुंजे तेवारे प्रमत्त होय पण अप्रमत्ते लब्धिनुं प्रयुंजवुं नथी तेथी प्रमत्त होय पण ए बे शरीरना [illegible]पणानुं मारे ते अपेक्षाये वैक्रिय अने आहारक ए बे योग [illegible]. [illegible] एना मिश्र न होय. माटे) ए बे विना अग्यारी [illegible] ते अप्रमत्त गुणठाणुं तेने विषे अगियार योग होय. एक कार्मण [illegible] बीजो औदारिक मिश्र ए द्विक तथा पेहेला अने [illegible] ए बे मनोयोग (सत्य मनोयोग अने असत्यामृषा मनोयोग) [illegible] ए बे वचनयोग एम चार योग टालीने बाकी [illegible] गुणठाणे होय ([illegible] मनोयोग अनुत्तर विमानना देवना [illegible] पूछे तेवारे उत्तर आपवा निमित्ते तेवारे म- [illegible] मनोयोगनुं कार्य [illegible] अने वचनयोग [illegible] होय अने औदारिक मिश्र तथा कार्मण ए बे योग [illegible] होय अने औदारिक योग तु होय [illegible] माटे एक योग न होय) ॥ ४७ ॥

[illegible]

ति अनाण दुदंसाइम, दुगे अजय देसिनाण दंसतिगं॥
ते मीसि मीसा समणा, जयाइ केवलदु अंत दुगे॥४८॥

तिअनाण-त्रणअज्ञान	देसि-देशविरति	समणा-मनःपर्यव ज्ञान सहित
दुदंस-चक्षु अचक्षु बे दर्शन	नाणदंसतिगं-ज्ञानदर्शन त्रिक	जयाइ-प्रमत्तादि
आइमदुगे-आदि बे गुणठाणे	ते-ते	केवलदु-केवळज्ञान तथा केवल दर्शन
अजय-अविरति	मीसि-मिश्र	
	मीस-मिश्र गुणठाणे	अंतदुगे-छेल्लां बे गुणठाणे

अर्थः-त्रण अज्ञान अने चक्षु अचक्षु ए बे दर्शन ए पांच उपयोग पेहेला बे (मिथ्यात्व अने सास्वादन) गुणठाणे होय. अने चोथे अविरति गुणठाणे तथा पांचमा देशविरति गुणठाणे (मति, श्रुत अने अवधि ए) त्रण ज्ञान तथा (चक्षु, अचक्षु अने अवधि ए) त्रण दर्शन एम ठ उपयोग होय. अने तेज त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञाननी साथे मिश्र थयेला एवा त्रण ज्ञान, तथा तेमज त्रण दर्शन एवं ठ उपयोग मिश्र गुणठाणे लाभे. ते पूर्वोक्त ठ उपयोगने मनःपर्यवज्ञान सहित करीये एटले चार ज्ञान अने त्रण दर्शन एम सात उपयोग प्रमत्तादिक एटले प्रमत्त गुणठाणाथी मांडीने बारमा क्षीणमोह गुणठाणा सुधीनां सात गुणठाणे वर्त्तता जीव सर्व विरति होय तेथी एने मनःपर्यवज्ञान पण लाभे माटे सात उपयोग होय. अने सयोगी तथा अयोगी ए बे ठेल्ला गुणठाणे केवळज्ञान अने केवलदर्शन ए बे उपयोग होय. शेष दश उपयोगी छाद्मस्थिक ठे ते इहां न होय ॥ ५१॥

हवे सूत्र सम्मतपणे केटला एक बोल अहींमां कर्मग्रंथनथी मान्याते देखाडे ठे.

सासण नावे नाणं, विउव्व गाहारगे उरल मिस्सं ॥
एगिंदिसु सासाणो, नेहाहि गयं सुअ मयंपि ॥ ५२॥

तनामे ठठे गुणठाणे होय, (केमके अहींआं आहारकना वे अने वैक्रियना वे एवं चार योग लब्धि प्रत्यये होय त्यां लब्धि प्रयुंजतां प्रमत्त होय ते माटे) ते तेरयोग मांहेथी एक आहारकमिश्र अने बीजो वैक्रिय मिश्र (ए बे योग अप्रमत्त गुणठाणे न होय. जे नणी ए बे योग वैक्रिय तथा आहारक आरंभतां होय, तिहां तो लब्धि प्रयुंजे तेवारे प्रमत्ते होय पण अप्रमत्ते लब्धिनुं प्रयुंजवुं नथी तेथी प्रमत्ते होय पण ए बे शरीरठतां अप्रमत्तपणुं आवे ते अपेक्षाये वैक्रिय अने आहारक ए बे योग कह्या. अने एना मिश्र न होय. माटे) ए बे विना प्रमत्तथी उत्तर जे अप्रमत्त गुणठाणुं तेने विषे अगिआर योग होय. एक कार्मण अने बीजो औदारिक मिश्र ए द्विक तथा पेहेला अने ठेल्ला ए बे मनयोग (सत्य मनोयोग अने असत्यामृषा मनोयोग) तथा एज बे वचनयोग एम सात योग सयोगी नामा तेरमे गुणठाणे होय (तीहां मनोयोग अनुत्तर विमानना देवता जेवारे संदेह प्रश्न पूछे तेवारे उत्तर आपवा निमित्ते तेजरूपे मनोद्रव्य परिणमावे त्यां मनोयोगनुं कार्य पडे अने वचनयोग धर्मदेशना कार्य काळे होय अने औदारिक मिश्र तथा कार्मण ए बे योग केवळ समुद्घातमांहे होय अने औदारिकयोग मूल होय अयोगी गुणठाणे चपलता टळी ते माटे एके योग न होय) ॥ ५० ॥

हवे चौद गुणठाणे बार उपयोग विवरे छे.

ति अनाण दुदंसाइम, दुगे अजय देसिनाण दंसतिगं॥
ते मीसि मीस समणा, जयाइ केवल दुअंत दुगे॥५१॥

तिअनाण-त्रणअज्ञान	देसि-देशविरति	समणा-मनःपर्यव ज्ञान सहित
दुदंस-चक्षु अचक्षु बे दर्शन	नाणदंसतिगं-ज्ञानदर्शन त्रिक	जयाइ-प्रमत्तादि
आइमदुगे-आदि बे गुणठाणे	ते-ते	केवलदु-केवलज्ञान तथा केवल दर्शन
अजय-अविरति	मीसि-मिश्र	
	मीस-मिश्र गुणठाणे	अंतदुगे-छेल्ला बे गुणठाणे

अर्थः-त्रण अज्ञान अने चक्षु अचक्षु ए बे दर्शन ए पांच उपयोग पेहेला बे (मिथ्यात्व अने सास्वादन) गुणठाणे होय. अने चोथे अविरति गुणठाणे तथा पांचमा देशविरति गुणठाणे (मति, श्रुत अने अवधि ए) त्रण ज्ञान तथा (चक्षु, अचक्षु अने अवधि ए) त्रण दर्शन एम छ उपयोग होय. अने तेज त्रण ज्ञान अने त्रण अज्ञाननी साथे मिश्र थयेला एवा त्रण ज्ञान, तथा तेमज त्रण दर्शन एवं छ उपयोग मिश्र गुणठाणे लाभे. ते पूर्वोक्त छ उपयोगने मनःपर्यवज्ञान सहित करीये एटले चार ज्ञान अने त्रण दर्शन एम सात उपयोग प्रमत्तादिक एटले प्रमत्त गुणठाणाथी मांडीने बारमा क्षीणमोह गुणठाणा सुधीनां सात गुणठाणे वर्त्तता जीव सर्व विरति होय तेथी एने मनःपर्यवज्ञान पण लाभे माटे सात उपयोग होय. अने सयोगी तथा अयोगी ए बे छेल्ला गुणठाणे केवळज्ञान अने केवलदर्शन ए बे उपयोग होय. शेष दश उपयोगी छाद्मस्थिक छे ते इहां न होय ॥ ५१ ॥

हवे सूत्र सम्मतपणे वेटला एक बोल अहींआं कर्मग्रंथनथी मान्याते देखाडे छे.

सासण भावे नाणं, विउव्व गाहारगे उरलं मिस्सं ॥
नेगिंदिसु सासाणो, नेहाहि गयं सुअ मयंपि ॥ ५२ ॥

सासणभावे-सास्वादन भावे
नाणं-मति श्रुतज्ञानी
विउव्वगाहारगे-वैक्रिय अने आहारक शरिर वाळाने
उरलमिस्सं औदारिकमिश्र
नेगिंदिसु-एकेंद्रिने विषे नथी कह्युं
सासाणो-सास्वादनपणुं
नेहाहिगयं-अहींआग्रहण कर्युं नथी.
सुअमयंपि-सूत्रने विषे मान्या छे पण

अर्थः-सास्वादन भावे (सास्वादन गुणठाणे सास्वादन सम्यक्दृष्टि भणी) सिद्धांत मांहे मति अने श्रुतज्ञानी पण कह्या छे.

एटले विकलेंद्रिमां उपजता जीव सास्वादनपणे ज्ञानी कह्या छे. तेज कर्मग्रंथ अभिप्राये ज्ञान नथी कह्युं. तेनो ए अभिप्राय जे सास्वादन सम्यक्त्वथी पडतो होय छे, ते मिथ्यात्वने सन्मुख छे. माटे मलीन सम्यक्त्व छे. तेथी त्यां ज्ञान पण मलीन छे. माटे अज्ञानज कह्युं. तथा पन्नवणा अने भगवती प्रमुख सूत्रने विषे लब्धि प्रत्ययिक वैक्रिय शरीर अने आहारक शरीरने प्रथम प्रारंभकाळे वैक्रिय पुद्गल औदारिक साथे मिश्रथाय माटे औदारिक साथे मिश्र होय तेथी ते योगनुं नाम औदारिक मिश्र श्री सिद्धांतने विषे कह्युं छे.

ते कर्मग्रंथे अंगीकार न कर्युं, अने कर्मग्रंथने अभिप्राये तो लब्धि जन्य शरीरने मुख्यता भणी वैक्रिय वैक्रिय मिश्र कह्युं. तथा आहारक आहारक मिश्र कह्युं. पण औदारिक मिश्र न कह्युं तेनो हेतु एवो छे के जे गुण प्रत्ययिक लब्धिने बळवत्तरपणे करीने जे शरीर करवा मांडे ते शरीरनुं प्रधानपणुं होय, ते लब्धिने बळवत्तरपणे करीने जे शरीरने करवा मांडे ते शरीरनुं प्रधानपणुं होय ते माटे एने प्रारंभकाळे तथा परित्यागकाळे पण वैक्रिय मिश्र अने आहारक मिश्र कह्या.

तथा सिद्धांतने विषे एकेंद्रिय मांहे सास्वादनपणुं नथी कह्युं. सास्वादनी जीव एकेंद्रिय मांहे न उपजे अने कर्मग्रंथवाळे एकेंद्रिय मांहे सास्वादनपणुं कह्युं छे एनो हेतु कांइ जणातो नथी जे सिद्धांते स्पष्ट ना कही छे; ते कर्मग्रंथवाळे स्वीकार्युं ए तत्त्व केवळी जाणे ॥ ए त्रण बोल सर्व सूत्रे मान्या छे. पण एनुं अहीं ग्रहण नथी कर्युं ॥ ५२ ॥

हवे चौद गुणठाणे लेश्या कहे छे.

छसु सव्वा तेउ तिगं, इगि छसु सुक्का अजोगि अल्लेसा ॥
बंधस्स मिच्छ अविरइ. कसाय जोग त्ति चउ हेऊ ॥५३॥

छसु-छ गुणठाणाने विषे	सुक्का-शुक्ललेश्या	अविरइ-अविरतिपणुं
सव्वा-सर्व	अजोगि-अयोगि	कसाय-कषाय
तेउतिगं-तेजो, पद्म अने शुक्ल ए त्रण	अल्लेसा-लेश्या न होय	जोग-योग
	बंधस्स-बांधवानां	चिचउहेऊ-इविचार बंध
इगि-एक (प्रमत्त) ने विषे	मिच्छ-मिथ्यात्व	हेतु कह्यां

अर्थः-पहेलां छ गुणठाणाने विषे सर्व (छ) लेश्याओ होय, अने तेजो पद्म तथा शुक्ल ए त्रण लेश्या एक प्रमत्त सातमे गुणठाणे होय, अने आठमाथी तेरमा सुधीनां छ गुणठाणे एक शुक्ल लेश्याज होय, तथा अयोगी गुणठाणे योगना अभावे लेश्या न होय कर्म बांधवानां मूल चार कारणो (१) मिथ्यात्व (२) अविरति (३) कषाय (४) योग त्रण, इति ए चार मूल बंध हेतु कह्या ॥ ५३ ॥ अहींयां प्रमाद, विकथा वगेरेनो समावेश ए चार मध्ये थायछे.

हवे ए मूल चार बंध हेतुना उत्तर भेद सत्तावन कहे छे.

अभिगहिअ मणभिगहिआ, भिनिवेसिअ संसइअ
मणाभोगा ॥ पण मिच्छ बार अविरइ, मण करणाऽनि-
अमु छ जीअवहो ॥ ५४ ॥

अभिगहिअ-अभिग्रहिक	अणाभोगा-अनाभोग	करण-इंद्रियो
अणभिगहिअ अनभिग्रहिक	पणमिच्छ-ए पांच मिथ्यात्व	अनिअमु-नियम्यां नहीं
अभिनिवेसिअ-अभिनिवेशिक	बारअविरइ बार अविरति	छजिअवहो-छ कायजीवनो वध
संसइअ-सांशयिक	मण-मननी अविरति	

अर्थः–अभिग्रहित, अनभिग्रहित, अभिनिवेश, सांशयिक अने अनाभोग ए पांच प्रकारे मिथ्यात्व, हवे बार अविरति कहेछे एक मननी अविरति (मनने विषे हिंसादिकनो संकल्प करे), तथा पांच इंद्रियोने पोतपोताना विषयथी निवर्त्ताववानो परिणाम न करे ते पांच प्रकारे पंचेंद्रियनी अविरति, तथा जे छकाय जीवनी हींसाथी विरमवानो परिणाम नहीं ते छकायनी अविरति, ए बार अविरति थइ. अहींआं मृषावादादिक विरमण ते पण बार प्रकारनी अविरति मध्ये अंतर्भवेछे. कारण केज्यां इंद्रियना विषयथी विरम्या त्यां मृषावादादिकथकी अवश्य विरम्या जाणवा. ॥ ५४ ॥

अभिग्रहित–परीक्षा कर्या विना पोताना धर्मनो कदाग्रह मूके नहीं.
अनभिग्रहित–सर्व धर्मने सरखा जाणे पण कोइने विशेष जाणे नहीं.
अभिनिवेश–पोतानो मत थापवा माटे सूत्र अर्थ विपरित करे,
सांशयिक–जिन वचनमां शंका धरतो रहे, अने गुरु गीतार्थनी सामग्री मळ्या छतां पूछे नहीं,
अनाभोग–कोइपण दर्शनने कंइ पण जाणे नहीं जेम मूर्छा पामेलो मनुष्य कडवो मीठो रस न जाणे तेनी पेठे. एकेंद्रिय जीवो अनाभोगिक मिथ्यात्वी छे.

नव सोल कसाया पनर, जोग इअ उत्तरा उ सगवन्ना ॥
इग चउ पण ति गुणेसु, चउ ति दु इग पच्चओ बंधो ५५

नवसोलसकसाया–नव तथा सोळ एटले पचीस कषाय	सगवन्ना–सत्तावन	चउतिदुइग–चार, त्रण, बे, एक,
पनरजोग–पंदर जोग	इगचउपणति–एक, चार, पांच, त्रण	पच्चओबंधो–प्रत्यय थकी बंध होय
इअउत्तराउ–ए उत्तरभेद	गुणेसु–गुणठाणा मांहे अनुक्रमे	

अर्थः—नव नोकषाय तथा सोळ अनंतानुबंधीयादिक मळी पचीस कषाय, मनना चार, वचनना चार अने कायाना सात ए पंदर योग, ए प्रमाणे पांच मिथ्यात्व, बार अविरति, पचीस कषाय अने पंदर योग ए सत्तावन उत्तर भेद थया. ए सत्तावनने आश्रव पण कहीए. हवे चौद गुणठाणे मूल बंध हेतु कहेछे. एक, चार, पांच अने त्रण एम तेर गुणठाणे अनुक्रमे चार त्रण बे अने एक प्रत्ययिओज बंध होय. ॥ ५५ ॥

१ मिथ्यात्व गुणठाणे-मिथ्यात्व, अविरति, कषाय अने योग ए चार मूल बंध हेतु छे.

२ सास्वादन, ३मिश्र, ४अविरति अने ५ देशविरति-आ चार गुणठाणे अविरति, कषाय अने योग ए त्रिप्रत्ययिओ बंध होय अहीं मिथ्यात्व टल्युं माटे मिथ्यात्व बंध हेतु न होय.

६ प्रमत्त, ७ अप्रमत्त, ८ अपूर्वकरण, ९ बादर संपराय अने १० सूक्ष्म संपराय-आ पांच गुणठाणे एक कषाय अने बीजो योग ए द्विप्रत्ययिओ बंध जाणवो कारण के अहीं अविरतिपणुं टल्युं छे.

११ उपशांतमोह, १२ क्षीणमोह अने १३ सयोगी-आ त्रण गुणठाणे एक योग प्रत्ययिओबंध होय कारण के अहीं कषाय टल्यो छे,

१ अयोगी गुणठाणे ए चार मांहेलो एक पण हेतु नथी माटे हेतुने अभावे बंध पण न होय.

हवे एकसोने वीश उत्तरकर्म प्रकृति आश्रीने मूल बंध हेतु विचारे छे.

चउ मिच्छ मिच्छ अविरइ, पच्चइआ साय सोल पणतीसा॥
जोगविणु ति पच्चइआ, हारग जिण वज्ज सेसाओ॥५६॥

चउ-चार	साय-शाता वेदनीय	पच्चइआ-प्रत्ययिक
मिच्छ-मिथ्यात्व गुणठाणे	सोल-सोळ	आहारग-आहारकद्विक
मिच्छ-मिथ्यात्व प्रत्ययिकी	पणतीसा-पांत्रीस	जिण-जिन नाम कर्म
अविरइ-अविरति	जोगविणु-योगविना	वज्ज-वर्जीने
पच्चइआ-प्रत्ययिकी	ति त्रण (प्रत्यय)	सेसाउ-शेष

अर्थः-अभिग्रहित, अनभिग्रहित, अभिनिवेश, सांशयिक अने अनाभोग ए पांच प्रकारे मिथ्यात्व, हवे बार अविरति कहेछे एक मननी अविरति (मनने विषे हिंसादिकनो संकल्प करे), तथा पांच इंद्रियोने पोतपोताना विषयथी निवर्त्तावानो परिणाम न करे ते पांच प्रकारे पंचेंद्रियनी अविरति, तथा जे छकाय जीवनी हींसाथी विरमवानो परिणाम नहीं ते छकायनी अविरति, ए बार अविरति थइ. अहींआं मृषावादादिक विरमण ते पण बार प्रकारनी अविरति मध्ये अंतर्भवेछे. कारण केज्यां इंद्रियना विषयथी विरम्या त्यां मृषावादादिकथकी अवश्य विरम्या जाणवा. ॥ ५४ ॥

अभिग्रहित-परीक्षा कर्या विना पोताना धर्मनो कदाग्रह मूके नहीं.
अनभिग्रहित-सर्व धर्मने सरखा जाणे पण कोइने विशेष जाणे नहीं.
अभिनिवेश-पोतानो मत थापवा माटे सूत्र अर्थ विपरित करे,
सांशयिक-जिन वचनमां शंका धरतो रहे, अने गुरु गीतार्थनो सामग्री मळ्या छतां पूछे नहीं,
अनाभोग-वीतराग दर्शनने मूळ मुंदु जाणे नहीं जेम मूर्छा पामेलो मनुष्य कडवो मीठो रस न जाणे तेनी पेठे. एकेंद्रिय जीवो अनाभोगिक मिथ्यात्ववंत छे.

नव सोल कसाया पनर जोग इअ उत्तरा उ सगवन्ना ॥
इग चउ पण ति गुणेसु, चउ ति दु इग पच्चओ बंधो ॥ ५५ ॥

नवसोलकसाया-नव तथा	सगवन्ना-सत्तावन	चउतिदुइग-चार, त्रण,
सोळ वळी कषायना प्रकार	इगचउपणति-एक, चार, पांच, त्रण	बे, एक,
पनरजोग-पंदर योग	गुणेसु-गुणठाणाने विषे	पच्चओबंधो-प्रत्ययिक
इअउत्तराउ-ए उत्तरभेद	अनुक्रमे	बंध होय

पर्याप्त, उच्चैर्गोत्रनी एक, अने अंतरायनी पांच ए पांसठ प्रकृति तथा देशविरति मांहेथी जे सडसठ प्रकृतिनो बंध छे ते मांहेथी शातावेदनीय तथा जिननाम ए बे प्रकृति विना शेष पांसठ प्रकृति ज्यारे मिथ्यात्व गुणठाणे बंधाय त्यारे मिथ्यात्व प्रत्ययिकी कहेवाय अने ज्यारे सास्वादनादिक चार गुणठाणालगे बंधाय त्यारे अविरति प्रत्ययिकी बंधाय ए रीते) पांसठ प्रकृति एक योग बंधहेतु विना एक मिथ्यात्व बीजो अविरति अने त्रीजो कषाय ए त्रण बंध हेतु प्रत्ययिकी बंधाय आहारकशरीर अने आहारकअंगोपांग ए बे प्रकृति निरवद्य योगरूप सराग संयम प्रत्यये करी बंधाय तथा जिन नाम कर्मनो अरिहंतादिक भक्तिरूप सम्यक्त्व कर्त्तव्ये करी बंधाय, परंतु प्रशस्त रागे करी बंधाय तेथी ए पण परमार्थे कषाय प्रत्ययिकी होय एम सर्व प्रत्ययिकी प्रकृति एकसोनेवीस बंध योग्य छे, तेना मूल-बंध हेतु विचार्या, जीव विजयजीएतो ए त्रण प्रकृति चार हेतु मांहेला कोई हेतुए न बंधाय, मात्र एक सम्यक्त्व गुणेज करी बंधाय एम लख्यु छे. "सम्मत्त गुण निमित्तं तित्थयरं संजमेण आहारं" इति वचनात्

हवे चौद गुणठाणे उत्तर बंधहेतु कहे छे.

पणपन्न पन्न तिअ छहि, अचत्त गुण चत्त छ चउ दुगवीसा
सोलसदस नवनवस, त्त हेउणो नउ अजोगंमि ॥५७॥

पणपन्न-पंचावन	छचउदुगवीसा-छवीस, चोवीस अने बावीस	सत्त-सात
पन्न-पचास		हेउणोनउ-हेतु नथी
तिअ-तेतालीस	सोलस-सोल	अजोगंमि-अजोगी गुण ठाणे
छहिअचत्त-छेतालीस	दस-दश	
गुणचत्त-ओगणचालीस	नव-नव	

अर्थः-मिथ्यात्व गुणठाणे पंचावन सास्वादने पचास मिश्रे तेतालीस, अविरतिये छेतालीस, देशविरति गुणठाणे ओगण-चालीस, अने प्रमत्त, तथा अपूर्वकरण ए त्रण गुणठाणे अनु-क्रमे छवीस, चोवीस अने बावीस, अनिवृत्ति बादर सोल, सूक्ष्म संपराये दश, उपशांत मोहे नव, क्षीण मोहे नव अने सयोगी

अर्थः-शातावेदनीय चारे बंध हेतुये करी बंधाय (एटले चार हेतु मांहेना गमे ते एक हेतुये करो शातावेदनीय बंधाय) सोळ प्रकृति मिथ्यात्वने उदये बंधाय. तथा पांत्रीस प्रकृति मिथ्यात्व तथा अविरतिना (ए बेमांथी गमे ते एकना) उदये बंधाय; तथा आहारकद्विक अने जिननाम वर्जीने शेष पांसठ प्रकृति योगविना त्रण बंध हेतु (मिथ्यात्व, अविरति अने कपाय ए त्रण) प्रत्ययीकी बंधाय. ॥ ५६ ॥

अहींआं बोजा पदना त्रग पद साथे प्रथमनां त्रण पद जोडीए एटले एक शाता वेदनीय चार बंधहेतुये करो बंधाय, त्यां मिथ्यात्व गुणठाणे मिथ्यात्व प्रत्ययिकी बंधाय, (केमके वेदनीयनी प्रकृति मिथ्यात्वथी मांडो सयोगो गुणठाणा लगे बंधाय छे. ते माटे मिथ्यात्वे मिथ्यात्व प्रत्ययिकी, सास्वादन, मिश्र, अविरति अने देशविरति ए चार गुणठाणां सुधो अविरति प्रत्ययिकी अने प्रमत्तादि पांच गुणठाणे कपाय प्रत्ययिकी अने उपशांत मोहादिक त्रण गुणठाणे योग प्रत्ययिकी बंधाय एम शातावेदनीयना बंध मांहे चार हेतु मांहेलो एक हेतु होय त्यां लगे पण बंधाय ते माटे चतुःप्रत्ययिको बंधाय.) अने (नरकत्रिक, एकेंद्रियादिक चार जाति, थावरनाम, सूक्ष्मनाम, अपर्याप्तनाम अने साधारण नाम ए स्थावर चतुष्क हुंडसंस्थान, आतपनाम, नपुंसकवेद, छेवट्ठुं संघयण, अने मिथ्यात्व मोहनीय ए सोळ प्रकृति मिथ्यात्वने उदये बंधाय माटे) सोळ प्रकृति मिथ्यात्व प्रत्ययिकी कहेवाय. तथा (अनंतानुबंधीआ चार, मध्य संस्थान चार, मध्यसंघयण चार, कुखगति, दोर्भाग्यत्रिक, तिर्यचत्रिक, मनुष्यत्रिक, औदारिकद्विक, स्त्रीवेद नीचैर्गोत्र, थीणद्धीत्रीक, उद्योतनामकर्म, वज्रऋषभनाराच संघयण, अने अप्रत्याख्यानी चार कषाय ए पांत्रीस प्रकृति मिथ्यात्व गुणठाणे मिथ्यात्व प्रत्ययिकी बंधाय अने मिथ्यात्वथी आगळे गुणठाणे अविरति प्रत्ययिकी बंधाय एम मिथ्यात्व तथा अविरति ए बे माहेलो एक हेतु होय तो पण बंधाय पांतु ए बिना त्रीजा हेतुये न बंधाय ते माटे ए पांत्रीस प्रकृति मिथ्यात्व तथा अविरति प्रत्ययिकी बंधाय. तथा आहारकद्विक अने जिन नामकर्म वर्जीने शेष (ज्ञानावरणीयनी पांच, दर्शनावरणीयनी छ, अशाता वेदनीयनी एक, मोहनीयनी पंदर, नामनी

सडमीस कम्म अजए, अविरइ कम्मुरल मीस वी कसाए
मुत्तु गुण चत्त देसे, ब्वीस साहार ड पमत्ते ॥ ५ए ॥

स-सहित	कम्म-कार्मणयोग	गुणचत्त-ओगणचालीस
दुमीस-बे मिश्र	उरलमीस-औदारिकमिश्र	देसे-देशविरति गुणठाणे
कम्म-कार्मणयोग	बीकसाए-बीजा चार	छवीस-छवीस
अजए-अविरति गु०	कपाय	साहारदु-आहारकद्विक
अविरइ-अविरति	मुत्तु-टाळीए	पमत्ते-प्रमत्त गुणठाणे

अर्थः-(मिश्र गुणगणे तेतालीस हेतु कह्या तेने) एक वैक्रियमिश्र, बीजो औदारिक मिश्र अने त्रीजो कार्मण ए त्रण योग सहित करीये तेवारे अविरति गुणगणे ठेतालीस बंध हेतु थाये होय, (कारण के अपर्याप्तावस्थाये पण ए गुणगणुं होय) (अने विशेपादेशे तो जघन्यथी मिश्रनी परे नव बंध हेतु, अने उत्कृष्टा सोल होय अने बंध स्थानक मिश्रनी परे आठ होय.) हवे देशविरति गुणगणे ए ठेतालीसमांथी, एक त्रसकायनी अविरति, कार्मण तथा औदारिक मिश्रयोग, तथा बीजा अप्रत्याख्यानावरण चार कपाय, ए सात टाळीए तेवारे ओगणचालीस बंध हेतु होय. तथा प्रमत्त गुणठाणे ब्वीस बंध हेतु होय ते एवी रीते के ओगणचालीसने आहारक तथा आहारक मिश्र सहित करतां एकतालीस थया अने तेमांथी पंदर ठेंग करवा ते आगली गाथाए कहेवाशे ॥ ५ए ॥

विशेपादेशे अविरति गुणठाणे जघन्यथी मिश्रनी पेरे नव बंधहेतु होय अने उत्कृष्टा सोल होय त्यां बंध स्थानक मिश्रनीपेरे आठ होय, अने देशविरति गुणठाणे विशेपादेशे जघन्यपदे, पांचकाय मध्ये एक कायनो बंध, इंद्रियनी अविरति मध्ये एकेंद्रियनी अविरति, एक युगल, एकवेद, चार कपाय मध्ये एक कपायना भेद अने अगिआर योग मध्ये एक योग एम आठ बंधहेतु लाभे.

ए सात, बंध हेतु जाणवा. अयोगी गुणठाणे बंध हेतु नथी.५७॥
पणपन्न मिच्छिहारग, दुगूण सासाणि पन्न मिच्छ विणा ॥
मीस दुग कम्म अणविणु, तिचत्तमीसे अह छचत्ता ५८

पणपन्न-पंचावन	पन्न-पचास	अण-अनंतानु बंधी
मिच्छे-मिथ्यात्व गुणठाणे	मिच्छविणा-मिथ्यात्व न होय	विणु-विना
आहारगदुगूण-आहारक द्विके हीन	मीसदुग-मिश्रद्विक	तिचत्त-तेतालीस
		मीसे-मिश्र गुणठाणे
		अह-हवे
सासाणि-सास्वादने	कम्म-कार्मणयोग	छचत्ता-छेतालीस

अर्थः-मिथ्यात्व गुणठाणे ओघे सर्व जीवनी अपेक्षाये आहारकद्विके हिन पंचावन कर्मबंधना हेतु होय (केमके तेने विशिष्ट चारित्र नथी. तेथी आहारक लब्धि न होय, माटे आहारक शरीर अने आहारकमिश्र ए बे योग न होय शेष मिथ्यात्व पांच अविरति बार अने कषाय पच्चीस तथा योग तेर एम पंचावन कर्मबंधना हेतु पामीये) अने बीजे सास्वादन गुणठाणे पांच मिथ्यात्व न होय माटे पचास बंध हेतु ओघे होय, अने मिश्रद्विक (औदारिक मिश्र अने वैक्रिय मिश्र) तथा त्रीजो कार्मण, ए त्रण योग अने अनंतानुबंधिया चार कषाय ए सात कर्मबंध विना शेष तेंतालीस बंध हेतु ओघे मिश्र गुणठाणे होय. हवे चोथे गुणठाणे छेतालीस बंध हेतु होय (ते आगली गाथामां कहेशे) ॥ ५८ ॥

अहींआं मिथ्यात्व गुणठाणे विशेषादेशे एक जीवने एक समये जघन्यपदे दश बंधहेतु होय अने उत्कृष्टा अढार कर्मबंधना हेतु होय अने सास्वादन गुणठाणे जघन्यपदे दश अने उत्कृष्टा सतर बंधहेतु पामीये अने मिश्र गुणठाणे जघन्यपदे नव अने उत्कृष्टा सोल बंधहेतु पामीये तेनो विस्तार (भांगा सहित) पीनमी साधेशतक प्रकरण रत्नाकर भाग चोथाथी जोइ लेवो.

सउमीस कम्म अजए, अविरइ कम्मुरल मीस बी कसाए
मुत्तु गुण चत्त देसे, छवीस साहार ड पमत्ते ॥ ५९ ॥

स-सहित	कम्म-कार्मणयोग	गुणचत्त-ओगणचालीस
दुमीस-बे मिश्र	उरलमीस-औदारिकमिश्र	देसे-देशविरति गुणठाणे
कम्म-कार्मणयोग	बीकसाए-बीजा चार कषाय	छवीस-छवीस
अजए-अविरति गु०		साहारदु-आहारकद्विक
अविरइ-अविरति	मुत्तु-टाळीए	पमत्ते-प्रमत्त गुणठाणे

अर्थः-(मिश्र गुणठाणे तेतालीस हेतु कह्या तेने) एक वैक्रियमिश्र, बीजो औदारिक मिश्र अने त्रीजो कार्मण ए त्रण योग सहित करीये तेवारे अविरति गुणठाणे ठेतालीस बंध हेतु ओघे होय, (कारण के अपर्याप्तावस्थाये पण ए गुणठाणुं होय) (अने विशेषादेशे तो जघन्यथी मिश्रनी परे नव बंध हेतु, अने उत्कृष्टा सोल होय अने बंध स्थानक मिश्रनी परे आठ होय.) हवे देशविरति गुणठाणे ए ठेतालीसमांथी, एक त्रसकायनी अविरति, कार्मण तथा औदारिक मिश्रयोग, तथा बीजा अप्रत्याख्यानावरण चार कषाय, ए सात टाळीए तेवारे ओगणचालीस बंध हेतु होय. तथा प्रमत्त गुणठाणे छवीस बंध हेतु होय ते एवी रीते के ओगणचालीसने आहारक तथा आहारक मिश्र सहित करतां एकतालीस थया अने तेमांथी पंदर ठेळा करवा ते आगली गाथाए कहेशे ॥ ५९ ॥

विशेषादेशे अविरति गुणठाणे जघन्यथी मिश्रनी परे नव बंधहेतु होय अने उत्कृष्टा सोल होय त्यां बंध स्थानक मिश्रनीपरे आठ होय, अने देशविरति गुणठाणे विशेषादेशे जघन्यपदे, पांचकाय मध्ये एक कायनो बंध, इंद्रियनी अविरति मध्ये एकेंद्रियनी अविरति, एक युगल, एकवेद, चार कषाय मध्ये एक कषायना बे भेद अने अगिआर योग मध्ये एक योग एम आठ बंधहेतु लाभे.

ए सात, बंध हेतु जाणवा. अयोगी गुणठाणे बंध हेतु नथी.५७॥

पणपन्न मिच्छिहारग, दुगूण सासाणि पन्न मिच्छ विणा ॥
मीस दुग कम्म अणविणु, तिचत्तमीसे अह छचत्ता ५८

पणपन्न–पंचावन	पन्न–पचास	अण–अनंतानु बंधी
मिच्छे–मिथ्यात्व गुणठाणे	मिच्छविणा–मिथ्यात्व न होय	विणु–विना
आहारगदुगूण–आहारक द्विके हीन	मीसदुग–मिश्रद्विक	तिचत्त–तेतालीस
सासाणि–सास्वादने	कम्म–कार्मणयोग	मीसे–मिश्र गुणठाणे
		अह–हवे
		छचत्ता–छेतालीस

अर्थः–मिथ्यात्व गुणठाणे ओघे सर्व जीवनी अपेक्षाये आहारकद्विके हिन पंचावन कर्मबंधना हेतु होय (केमके तेने विशिष्ट चारित्र नथी. तेथी आहारक लब्धि न होय, माटे आहारक शरीर अने आहारकमिश्र ए बे योग न होय शेष मिथ्यात्व पांच अविरति बार अने कषाय पचीस तथा योग तेर एम पंचावन कर्मबंधना हेतु पामीये) अने बीजे सास्वादन गुणठाणे पांच मिथ्यात्व न होय माटे पचास बंध हेतु ओघे होय, अने मिश्रद्विक (औदारिक मिश्र अने वैक्रिय मिश्र) तथा त्रीजो कार्मण, ए त्रण योग अने अनंतानुबंधिया चार कषाय ए सात कर्मबंध विना शेष तेंतालीस बंध हेतु ओघे मिश्र गुणठाणें होय. हवे चोथे गुणठाणे छेतालीस बंध हेतु होय (ते आगली गाथामां कहेशे) ॥ ५८ ॥

अहींयां मिथ्यात्व गुणठाणे विशेषादेशे एक जीवने एक समये जघन्यपदे दश बंधहेतु होय अने उत्कृष्टा अढार कर्मबंधना हेतु होय अने सास्वादन गुणठाणे जघन्यपदे दश अने उत्कृष्टा सत्तर बंधहेतु पामीये अने मिश्र गुणठाणे जघन्यपदे नव अने उत्कृष्टा सोळ बंधहेतु पामीये तेनो विस्तार (भांगा सहित) भीमसी माणेकवाळा प्रकरण रत्नाकर भा.ग चोथामांथी जोइ लेवो.

अठ हास सोल बायरि, सुहुमे दस वेअ संजलण तिविणा
खीणु वसंति अलोभा, सजोगि पुब्बुत्त सग जोगा ॥ ६१॥

अठहास–हास्यादिक छ	वेअ–वेद त्रण	अलोभा–लोभ न होय
सोल–सोल	संजलन–संज्वलन त्रण	सजोगि–सयोगी गुणठाणे
बायरि–बादर संपराये	विणा–विना	पुब्बुत्त–पूर्वोक्त
सुहुमे–सूक्ष्म संपराये	खीणुवसंति–क्षीण मोह तथा उपशांत मोहे	सगजोगा–सातयोग
दस–दस		

अर्थः–नवमा बादर संपराये हास्यादिक छ नोकषाय न होय तेवारे बावीसमांथी छ काढतां, सात कषाय अने नवयोग एवं सोल बंधहेतु होय, तथा सूक्ष्मसंपराय नवमा गुणठाणे वेद त्रण तथा संज्वलन क्रोध, मान अने माया ए छ विना दश (एक लोभ अने नव योग) बंधहेतु होय. अने क्षीण-मोह तथा उपशांतमोहे लोभविना नव योग ज बंधहेतु होय तथा तेरमा सयोगी गुणठाणे पूर्वे कह्या ते प्रमाणे बे मनना बे वचनना अने त्रण कायाना एवं सात बंधहेतु सामान्ये होय, ॥ ६१ ॥

नवमा गुणठाणे विशेषादेशे जघन्यपदे एक जीवने, संज्वलनो एक कषाय तथा एक योग ए बे बंध हेतुनां स्थानक होय अने उत्कृष्टे एक वेद सहित त्रण होय, अने सूक्ष्म संपराये जघन्यपदे एक जीवने एक समये बे बे बंध हेतु होय अने उत्कृष्टे पण एक संज्वलन लोभ अने एक योग ए बे बंध हेतुज होय. अगीआरमे तथा बारमे गुणठाणे विशेषादेशे एक जीवने एक समये जघन्यपदे एक योगज बंध स्थानक होय अने तेरमे गुणठाणे पण एक योगज बंध हेतु स्थानक होय.

ए सत्तावन बंधहेतुये करी आठ कर्मनो बंध होय ते वार पछी ते बांध्यां कर्मनो विपाक काले उदय होय, ते उदीरणा करणे करी उदयावली मांहे प्रवेशीये तेने उदीरणोदय कहीए अने ते सर्व कर्म सत्ताये होय, ते भणी चौद गुणठाणे ज्यां जेटला बंधादिकना स्थानक संभवे ते कहे छे.

अविरइ इगार तिकसा, यवज्ज अपमत्ति मीसडुग रहिआ
चउवीस अपुवे पुण, डवीस अविउधि आहारा ॥६०॥

अविरइ–अविरति	अपमत्ति–अप्रमत्त गु०	पुण–वली
इगार–अगियार	मीसदुग–मिश्रद्विक	दुवीस–बावीस
तिकसाय–त्रीजा चार कषाय	रहिआ–रहित	अविउव्वि आहारा–वैक्रिय अने आहारक ए बे योग न होय.
वज्ज–वर्जवा	चउवीस–चोवीस	
	अपुव्वे–अपूर्वे	

अर्थः–(पांचइंद्रिय, छट्ठुं मन तथा पांच थावर ए) अगीआर अविरति, तथा त्रीजा प्रत्याख्यानावरणीय चार कषाय, ए पंदर बंधहेतु वर्जवा तेवारे छवीस बंधहेतु प्रमत्त गुणठाणे होय, अप्रमत्त गुणठाणे आहारक मिश्र अने वैक्रिय-मिश्र ए बे योग न होय. (कारण के आहारक तथा वैक्रिय शरीर करवा मांडतां तेनी पर्याप्तिये अपर्याप्ताने ए योग होय, त्यांतो लब्धि प्रयुजवा जणी प्रमत्त होय.) तेथी (कषाय तेर अने योग अगियार एम) चोवीस बंधहेतु होय, तथा आठमा अपूर्वकरण गुणठाणे वैक्रिय अने आहारक ए बे योग न होय त्यारे (संज्वलन चार कषाय, वेद त्रण, हास्यादिक छ, तथा योग नव मळी) बावीस बंध हेतु होय. ॥६०॥

प्रमत्त गुणठाणे विशेषादेशे त्रण वेद मध्ये एक वेद, संज्वलनना चार कषाय मध्ये देहलो अथवा बीजो एक कषाय, हास्यादिक युगल मध्ये एक युगल, तेर योग मध्ये एक योग ए पांच हेतु जघन्यपदे एक जीवने एक समये लाभे अने उत्कृष्टा सात होय, त्यां कोइक आहारक अने आहारक मिश्र ए बे योग सहीत, अप्रमत्त गुणठाणे विशेषादेशे एक जीवने एक समये जघन्यपदे संज्वलनो एक कषाय, एक वेद, एक युगल, अने अगियार योग मध्ये एक योग एम पांच बंध हेतु होय.

अर्थः-मिथ्यात्वथी मांमीने दशमा सूदमसंपराय लगे आ
कर्मनो उदय तथा आठ कर्मनी सत्तापण होय, अने एक म
हनीय विना क्षीणमोहनामा बारमे गुणगणे सात कर्मनो उद
तथा सात कर्मनी सत्ता होय. (कारण के त्यां वीतराग छे
माटे मोहनीयनो उदय न होय तथा सत्तापण न होय.) अ
वेल्लां बे गुणगणे नाम, आयु, गोत्र अने वेदनी ए चार कर्मन
उदय तथा चार कर्मनी सत्ता पण होय अने अगीआरमा उ
पशांतमोहे मोहनीयनो उदय नथी तेथी मोहनीयविना सात
कर्मनो उदय अने आठ कर्मनी सत्ता होय कारण के अहं
मोहनीय उपशम्युं छे तेथी उदय नथी पण सत्तामां छे. ॥६३॥

हवे दरेक गुणगणे उदीरणा स्थानक कहे छे.

उइरंति पमत्तंता, सगठ मीसठ वेअ आउविणा ॥
छग अपमत्ताइ तउ, छ पंच सुहुमो पणु वसंतो ॥६४॥

उइरंति-उदीरणा	वेअ-वेदनीयकर्म	गुणगणे
पमत्तंता-प्रमत्त गुणठाणा लगी	आउ-आयु कर्म	छ पंच-छ तथा पांच
	विणा-विना	सुहुमो-सूक्ष्म संपराये
सगट्ठ-सात, आठ	छग-छ	पण-पांच
मीसट्ठ-मिश्रे आठ	अपमत्ताइतओ-अप्रमत्तादि	उवसंतो-उपशांतमोहे

अर्थः-(मिश्र विना मिथ्यात्वथी मांमीने) प्रमत्त गुण
गणा लगे पांच गुणगणे आठ कर्मनी उदीरणा होय, तेमां
छेल्ली आवलीये आयुकर्मनी उदीरणा होय. तेवारे होय सात
कर्मनी उदीरणा होय. मिश्र गुणगणे काल न करे तेथी आ-
युनी अंत्यावलिका पण त्यां न होय तेथी त्यां आठ कर्मना-
ज उदीरक होय. अने अप्रमत्त, अपूर्वकरण अने अनिवृत्ति

अपमत्तंता सत्त, ठम्मीस अपुव्व वायरा सत्त ॥
बंधइ ठस्सुहुमोए, ग मुवरिमाऽ बंधगा जोगी ॥६२॥

अपमत्तंता-अप्रमत्त गुणठाणा पर्यंत	वायरा-बादर गुणठाणे	एगं-एकनो
सत्तट्ठ-सात आठनो बंध	सत्त-सातनो	उवरिमा-उपला गुणठाणे
मीस-मिश्र गुणठाणे	बंधइ-बांधे	अबंधग-अबंधक
अपुव्व-अपूर्व गुणठाणे	छ-छनोबंध	अजोगी-अयोगी गुण०
	सुहुमो-सूक्ष्मसंपराये	

अर्थः-मिश्रविना मिथ्यात्वथी मांडी अप्रमत्त गुणठाणाना अंतलगे (आयुःकर्म बांधेतेवारे) आठ कर्मनो बंध होय, अने आयु न बांधे तेवारे सात कर्मनो बंध होय, त्रीजुं मिश्र, आठमुं अपूर्वकरण अने नवमुं बादरसंपराय ए त्रण गुणठाणे (आयु· बंध न होय) तेथी सात कर्मनो बंध होय, अने दशमा सूक्ष्म· संपराये एक आयु अने बीजुं मोहनीय ए बे कर्म अतिविशुद्ध अध्यवसायपणाथी न बंधाय तेथी छ कर्म बांधे, अने तेथी उपला उपशांतमोह, क्षीणमोह अने सयोगी ए त्रण गुणठाणे एक वेदनीय कर्म बांधे तथा अयोगी गुणठाणे कोइ कर्म न बांधे ते माटे अबंधक होय. ॥ ६२ ॥

हवे गुणठाणे उदय अने सत्तानां स्थानक कहेछे.

आसुहुमं संतुदए, अठवि मोहविणु सत्त खीणंति ॥
चउ चरिम दुगे अठउ, संते उवसंति संतुदए ॥६३॥

आसुहुमं-सूक्ष्म संपराय गुणठाणा सुधी	सत्त-सात	अट्ठउसंते-आठ सत्ता मां
संतुदए-सत्ता तथा उदय	खीणंति-क्षीण मोहे	संतुदए-सत्ता तथा उदय
अठवि-आठनो	चउ-चार	उवसंति-उपशांत मोहे
मोहविणु-मोहनी विना	चरिम दुगे-छेल्ला बे गुणठाणे	

अर्थः-मिथ्यात्वथी मांडीने दशमा सूक्ष्मसंपराय लगे आठे कर्मनो उदय तथा आठे कर्मनी सत्तापण होय, अने एक मोहनीय विना क्षीणमोहनामा बारमे गुणठाणे सात कर्मनो उदय तथा सात कर्मनी सत्ता होय. (कारण के त्यां वीतराग ठे ते माटे मोहनीयनो उदय न होय तथा सत्तापण न होय.) अने ठेल्लां बे गुणठाणे नाम, आयु, गोत्र अने वेदनी ए चार कर्मनो उदय तथा चार कर्मनी सत्ता पण होय अने अगीआरमा उपशांतमोहे मोहनीयनो उदय नथी तेथी मोहनीयविना सात कर्मनो उदय अने आठ कर्मनी सत्ता होय कारण के अहीं मोहनीय उपशम्युं ठे तेथी उदय नथी पण सत्तामां ठे. ॥६३॥

हवे दरेक गुणठाणे उदीरणा स्थानक कहे छे.

उइरंति पमत्तंता, सगठ मीसठ वेअ आउविणा ॥
ठग अपमत्ताइ तउ, ठ पंच सुहुमो पणु वसंतो ॥६४॥

उइरंति-उदीरणा	वेअ-वेदनीयकर्म	मण गुणठाणे
पमत्तंता-प्रमत्त गुणठाणा लगी	आउ-आयु कर्म	छ पंच-छ तथा पांच
सगठ-सात, आठ	विणा-विना	सुहुमो-सूक्ष्म संपराये
मीसठ-मिश्रे आठ	छग-छ	पण-पांच
	अपमत्ताइतओ-अप्रमत्तादि	उवसंतो-उपशांतमोहे

अर्थः-(मिश्र विना मिथ्यात्वथी मांडीने) प्रमत्त गुणठाणा लगे पांच गुणठाणे आठ कर्मनी उदीरणा होय, तेमां ठेल्ली आवलीये आयुकर्मनी उदीरणा होय तेवारे शेष सात कर्मनी उदीरणा होय. मिश्र गुणठाणे काल न करे तेथी आयुनी अंत्यावलिका पण त्यां न होय तेथी त्यां आठ कर्मनाज उदीरक होय. अने अप्रमत्त, अपूर्वकरण अने अनिवृत्ति

अपमत्तंता सत्त, ठम्मीस अपुव्व बायरा सत्त ॥
बंधइ ठस्सुहुमोए, ग मुवरिमाऽ बंधगा जोगी ॥६२॥

अपमत्तंता–अप्रमत्त गुणठाणा पर्यंत	बायरा–बादर गुणठाणे	एगं–एकनो
सत्तट्ठ–सात आठनो बंध	सत्त–सातनो	उवरिमा–उपला गुणठाणे
मीस–मिश्र गुणठाणे	बंधइ–बांधे	अबंधग–अबंधक
अपुव्व–अपूर्व गुणठाणे	छ–छनोबंध	अजोगी–अयोगी गुण॰
	सुहुमो–सूक्ष्मसंपराये	

अर्थः–मिश्रविना मिथ्यात्वथी मांडी अप्रमत्त गुणठाणाना अंतलगे (आयुःकर्म बांधेतेवारे) आठ कर्मनो बंध होय, अने आयु न बांधे तेवारे सात कर्मनो बंध होय, त्रीजुं मिश्र, आठमुं अपूर्वकरण अने नवमुं बादरसंपराय ए त्रण गुणठाणे (आयु·बंध न होय) तेथी सात कर्मनो बंध होय, अने दशमा सूक्ष्म·संपराये एक आयु अने बीजुं मोहनीय ए बे कर्म अतिविशुद्ध अध्यवसायपणाथी न बंधाय तेथी छ कर्म बांधे, अने तेथी उपला उपशांतमोह, क्षीणमोह अने सयोगी ए त्रण गुणठाणे एक वेदनीय कर्म बांधे तथा अयोगी गुणठाणे कोइ कर्म न बांधे ते माटे अबंधक होय. ॥ ६२ ॥

हवे गुणठाणे उदय अने सत्तानां स्थानक कहेछे.

आसुहुमं संतुदए, अट्ठवि मोहविणु सत्त खीणंति ॥
चउ चरिम दुगे अट्ठउ, संते उवसंति संतुदए ॥६३॥

आसुहुमं–सूक्ष्म संपराय गुणठाणा सुधी	सत्त–सात	अट्ठउसंते–आठ तथा सातनी
संतुदए–सत्ता तथा उदय	खीणंति–क्षीण मोहे	संतुदए–सत्ता तथा उदय
अट्ठवि–आठनो	चउ–चार	उवसंति–उपशांत मोहे
मोहविणु–मोहनो विना	चरिम दुगे–छेल्ला बे गुणठाणे	

अर्थः–मिथ्यात्वथी मांडीने दशमा सूक्ष्मसंपराय लगे आठे कर्मनो उदय तथा आठे कर्मनी सत्तापण होय, अने एक मोहनीय विना क्षीणमोहनामा बारमे गुणठाणे सात कर्मनो उदय तथा सात कर्मनी सत्ता होय. (कारण के त्यां वीतराग छे ते माटे मोहनीयनो उदय न होय तथा सत्तापण न होय.) अने छेल्लां बे गुणठाणे नाम, आयु, गोत्र अने वेदनी ए चार कर्मनो उदय तथा चार कर्मनी सत्ता पण होय अने अगीआरमा उपशांतमोहे मोहनीयनो उदय नथी तेथी मोहनीयविना सात कर्मनो उदय अने आठ कर्मनो सत्ता होय कारण के अहीं मोहनीय उपशम्युं छे तेथी उदय नथी पण सत्तामां छे. ॥६३॥

हवे दरेक गुणठाणे उदीरणा स्थानक कहे छे.

उइरंति पमत्तंता, सगट्ठ मीसट्ठ वेअ आउविणा ॥
छग अपमत्ताइ तओ, छ पंच सुहुमो पणु वसंतो ॥६४॥

उइरंति–उदीरणा	वेअ–वेदनीयकर्म	छ गुणठाणे
पमत्तंता–प्रमत्त गुणठाणा लगी	आउ–आयु कर्म	छ पंच–छ तथा पांच
सगट्ठ–सात, आठ	विणा–विना	सुहुमो–सूक्ष्म संपराये
मीसट्ठ–मिश्रे आठ	छग–छ	पणु–पांच
	अपमत्ताइओ–अप्रमत्तादि	उवसंतो–उपशांतमोहे

अर्थः–(मिश्र विना मिथ्यात्वथी मांडीने) प्रमत्त गुणठाणा लगे पांच गुणठाणे आठ कर्मनी उदीरणा होय, तेनां छेल्ली आवलीये आयुकर्मनी उदीरणा होय तेवारे होय सात कर्मनी उदीरणा होय. मिश्र गुणठाणे काल न करे तेथी आयुनी अंत्यावलिका पण त्यां न होय तेथी त्यां आठ कर्मनोज उदीरक होय. अने अप्रमत्त, अपूर्वकरण अने अनिवृत्ति

अयोगी गुणठाणाना जीव अनंतगुणा छे, तेथी मिथ्यादृष्टि जीव अनंतगुणा छे. ए रीते चार गुणठाणे असंख्यातगुणा अने बे गुणठाणे अनंतगुणा कहीये. ॥ ६६ ॥

उवसम खय मीसोदय, परिणामा दु नव ठार इगवीसा ॥
तिअ नेअ सन्नि वाइअ, सम्मं चरणं पढम नावे॥६७॥

उपसम–औपशमिक	परिणामा–पारिणामिक	सम्मं-सम्यक्त्व औपशमिक
क्षय–क्षायिक	दुनवठारइगवीसा तिअमेअ } बे नव अढार एकवीस अने त्रण भेद	चरणं–चारित्र औपशमिक
मीस–मिश्र		पढमभावे-प्रथम औपशमिक
उदय–औदयिक	सन्निवाइअ–सन्निपात	भावना बे भेद

अर्थः–औपशमिक, क्षायिक, मिश्र (क्षायोपशमिक), औदयिक तथा पारिणामिक नाव एना अनुक्रमे सादि अनादि बे, नव, अढार, एकवीस अने त्रण नेद जाणवा. अने तेमांना बे त्रण चार नाव एकठा मळे तेने सन्निपातिक नाव जाणवो. तेमां पेहेला नावना सम्यक्त्व अने चारित्र ए बे नेद छे.

१ मोहनीयना उपशमथी प्रगटयो एवो जे जीव स्वभाव तेनुं नाम औपशमिक भाव.

२ तथा जे कर्मना क्षय थकी एटले मूळ उच्छेदथी थयो एवो जे जीव स्वभाव ते क्षायिक.

३ तथा जे उदय आव्यां करमनो क्षय कर्यो अने जे उदय नथी आव्यां तेना अनुदये रमने अवेदवे तेना अंतराले प्रगटयो एवो जे जीव स्वभाव तेने क्षायोपशमिक अथवा मिश्रभाव कहीए.

४ कर्मना उदयथी थयो जे जीवनो पर्याय ते औदयिक भाव जाणवो.

५ औदयिक स्वभाव पणे परिणमवुं, ते पारिणामिक भाव.

६ तेमांना बे त्रण चार भाव एकठा मळे ते सन्निपातिक भाव.

औपशमिक भावना बे भेद-(१) औपशमिक सम्यक्त्व एटले अनंतानुबंधी चार तथा दर्शन मोहनीय त्रण ए सात प्रकृतिनो रस तथा प्रदेश नहोय ते औपशमिक कहीये अने तेथी प्रगटीजे तत्वरुचि तेने औपशमिक सम्यक्त्व कहीए तथा शेष पचीस मोह प्रकृतिनो उपशम थवाथी जे स्थिरता रूप चारित्र प्रगट थाय ते बीजुं औपशमिक चारित्र ॥

वीए केवल जुअलं, सम्मं दाणाइ लद्धि पण चरणं ॥
तइए सेसुवओगा, पण लद्धी सम्म विरइ दुगं ॥६८॥

बीए-बीजा क्षायिकना	चरणं-चारित्रगुण	पणलद्धी-पांच लब्धि
केवलजुअलं-केवलयुगल ज्ञान तथा दर्शन	तइए-त्रीजा क्षायोपश-मिकभावे	सम्म-क्षायोपशमिक स-म्यक्त्व
सम्मं-सम्यक्त्व	सेसुवओगा-बाकीना दश उपयोग	विरइदुगं-विरतिद्विक(दे-शविरति, सर्व विरती)
दाणाइ-दानादि		
लद्धिपण-पांच लब्धि		

अर्थः-हवे बीजा क्षायिक भावना केवल युगल (२), (ए बे उपयोग) क्षायक सम्यक्त्व (१), पांच लब्धि (५), तथा क्षायिक चारित्र (१) ए नव भेद छे तथा त्रीजा क्षायोपशमिक भावना अढार भेद कहेछे. (केवलयुगल विना) शेष दश उपयोग (१०), तथा दानादिक पांच लब्धि (५) (छद्मस्थनी), क्षायोपशमिक सम्यक्त्व (१), अने विरतिद्विक (२), ए अढार ॥६८॥

अन्नाण मसिद्धत्ता, ऽसंजम लेसा कसाय गइवेआ ॥
मिच्छं तुरिए भवा, ऽभवत्त जिअत्त परिणामे ॥६९॥

अन्नाणं-अज्ञान	गइ-गति (चार)	भव्वा-भव्य
असिद्धत्ता-असिद्धत्व	वेआ वेद (त्रण)	अभव्वत्त-अभव्यत्व
असंजम-असंयम	मिच्छं-मिथ्यात्व	जिअत्त-जीवत्व
लेसा-लेश्या (छ)	तुरिए-चोथाना	परिणामे-पारिणामिक
कसाय-कषाय (चार)		

अयोगी गुणठाणाना जीव अनंतगुणा छे, तेथी मिथ्यादृष्टि जीव अनंतगुणा छे. ए रीते चार गुणठाणे असंख्यातगुणा अने बे गुणठाणे अनंतगुणा कहीये. ॥ ६६ ॥

उवसम खय मीसोदय, परिणामा दु नव ठार इगवीसा ॥
तिअ भेअ सन्नि वाइअ, सम्मं चरणं पढम भावे॥६७॥

उवसम-औपशमिक	परिणामा-पारिणामिक	सम्मं-सम्यक्त्व औपशमिक
खय-क्षायिक	दुनवठारइगवीसा } बे नव तिअभेअ } अढार एकवीस अने त्रण भेद	चरणं-चारित्र औपशमिक
मीस-मिश्र		पढमभावे-प्रथम औपशमिक
उदय-औदयिक	सन्निवाइअ-सन्निपात	भावना बे भेद

अर्थः-औपशमिक, क्षायिक, मिश्र (क्षायोपशमिक), औदयिक तथा पारिणामिक भाव एना अनुक्रमे सादि अनादि बे, नव, अढार, एकवीस अने त्रण भेद जाणवा. अने तेमांना बे त्रण चार भाव एकठा मळे तेने सन्निपातिक भाव जाणवो. तेमां पेहेला भावना सम्यक्त्व अने चारित्र ए बे भेद छे.

१ मोहनीयना उपशमथी प्रगटयो होय जे जीव स्वभाव तेनुं नाम औपशमिक भाव.

२ क्षय के कर्मना नाश थवाथी प्रगटे मूळ स्वभावथी थयो होय जे जीव स्वभाव ते क्षायिक.

३ कर्म जे उदय आव्यां तेनो नाश कर्यो अने जे उदय नथी आव्यां तेना अनुदये रहेवे कोईक तेना अंशथी प्रगटयो होय जे जीव स्वभाव तेने क्षायोपशमिक अथवा मिश्रभाव कहीए.

४ कर्मना उदयथी थयो जे जीवनो स्वभाव ते औदयिक भाव जाणवो.

५ अनादि स्वभाव परिणमवुं ते पारिणामिक भाव.

६ ऊपरना बे त्रण चार पांच एकठा मळे ते सान्निपातिक भाव.

औपशमिक भावना बे भेद–(१) औपशमिक सम्यक्त्व एटले अनंतानुबंधी चार तथा दर्शन मोहनीय त्रण ए सात प्रकृतिनो रस तथा प्रदेश उदय नहोय ते औपशमिक कहीये अने तेथी प्रगटीजे तत्त्वरुचि तेने औपशमिक सम्यक्त्व कहीए तथा शेष पचीस मोह प्रकृतिनो उपशम थवाथी जे स्थिरता रूप चारित्र प्रगट थाय ते बीजुं औपशमिक चारित्र ॥

बीए केवल जुअलं, सम्मं दाणाइ लद्धि पण चरणं ॥
तइए सेसुवओगा, पण लद्धी सम्म विरइ दुगं ॥६८॥

बीए–बीजा क्षायिकना
केवलजुअलं–केवलयुगल ज्ञान तथा दर्शन
सम्मं–सम्यक्त्व
दाणाइ–दानादि
लद्धिपण–पांच लब्धि

चरणं–चारित्रगुण
तइए–त्रीजा क्षायोपशमिकभावे
सेसुवओगा–बाकीना दश उपयोग

पणलद्धी–पांच लब्धि
सम्म–क्षायोपशमिक सम्यक्त्व
विरइदुगं–विरतिद्विक(देशविरति, सर्व विरती)

अर्थः–हवे बीजा क्षायिक भावना केवल युगल (२), (ए बे उपयोग) क्षायक सम्यक्त्व (१), पांच लब्धि (५), तथा क्षायिक चारित्र (१) ए नव भेद छे तथा त्रीजा क्षायोपशमिक भावना अढार भेद कहेछे. (केवलयुगल विना) शेष दश उपयोग (१०), तथा दानादिक पांच लब्धि (५) (छद्मस्थनी), क्षायोपशमिक सम्यक्त्व (१), अने विरतिद्विक (२), ए अढार ॥६८॥

अन्नाण मसिद्धत्ता, ऽसंजम लेसा कसाय गइवेआ ॥
मिच्छं तुरिए भव्वा, ऽभव्वत्त जिअत्त परिणामे ॥६९॥

अन्नाणं–अज्ञान
असिद्धत्ता–असिद्धत्व
असंजम–असंयम
लेसा–लेश्या (छ)
कसाय–कषाय (चार)

गइ–गति(चार)
वेआ–वेद(त्रण)
मिच्छं–मिथ्यात्व
तुरिए–चोथाना

भव्वा–भव्य
अभव्वत्त–अभव्यत्व
जिअत्त–जीवत्व
परिणामे–पारिणामिक

अयोगी गुणठाणाना जीव अनंतगुणा छे, तेथी मिथ्यादृष्टि जीव अनंतगुणा छे. ए रीते चार गुणठाणे असंख्यातगुणा अने बे गुणठाणे अनंतगुणा कहीये. ॥ ६६ ॥

उवसम खय मीसोदय, परिणामा दु नव ठार इगवीसा॥
तिअ भेअ सन्नि वाइअ, सम्मं चरणं पढम भावे॥६७॥

उवसम-औपशमिक	परिणामा-पारिणामिक	सम्मं-सम्यक्त्व औपशमिक
खय-क्षायिक	दुनवठारइगवीसा तिअभेअ } बे नव अढार	चरणं-चारित्र औपशमिक
मीस-मिश्र	एकवीस अने त्रण भेद	पढमभावे-प्रथम औपशमिक
उदय-औदयिक	सन्निवाइअ-सन्निपात	भावना बे भेद

अर्थः-औपशमिक, क्षायिक, मिश्र (क्षायोपशमिक), औदयिक तथा पारिणामिक भाव एना अनुक्रमे [illegible] बे, नव, अढार, एकवीस अने त्रण भेद जाणवा. अने संयोगे बे त्रण चार भाव एकठा मळे तेने सन्निपातिक भाव जाणवो. तेमां पहेला भावना सम्यक्त्व अने चारित्र ए बे भेद छे.

१ [illegible] ते मोह करनार तेनुं नाम औपशमिक भाव

२ [illegible] ते जीव करनार [illegible]

३ [illegible]

४ [illegible] औदयिक भाव [illegible]

५ [illegible]

६ [illegible]

औपशमिक भावना बे भेद-(१) औपशमिक सम्यक्त्व एटले अनंतानुबंधी चार तथा दर्शन मोहनीय त्रण ए सात प्रकृतिनो रस तथा प्रदेश नहोय ते औपशमिक कहीये अने तेथी प्रगटीजे तत्वरुचि तेने औपशमिक सम्यक्त्व कहीए तथा शेष पचीस मोह प्रकृतिनो उपशम थवाथी जे स्थिरता रूप चारित्र प्रगट थाय ते बीजुं औपशमिक चारित्र ॥

बीए केवल जुअलं, सम्मं दाणाइ लद्धि पण चरणं ॥
तइए सेसुवओगा, पण लद्धी सम्म विरइ दुगं ॥६८॥

बीए-बीजा क्षायिकना	चरणं-चारित्रगुण	पणलध्धी-पांच लब्धि
केवलजुअलं-केवलयुगल ज्ञान तथा दर्शन	तइए-त्रीजा क्षायोपशमिकभावे	सम्म-क्षायोपशमिक सम्यक्त्व
सम्मं-सम्यक्त्व	सेसुवओगा-बाकीना दश उपयोग	विरइदुगं-विरतिद्विक(देशविरति, सर्व विरती)
दाणाइ-दानादि		
लद्धिपण-पांच लब्धि		

अर्थः-हवे बीजा क्षायिक भावना केवल युगल (२), (ए बे उपयोग) क्षायक सम्यक्त्व (१), पांच लब्धि (५), तथा क्षायिक चारित्र (१) ए नव भेद छे तथा त्रीजा क्षायोपशमिक भावना अढार भेद कहेछे. (केवलयुगल विना) शेष दश उपयोग (१०), तथा दानादिक पांच लब्धि (५) (छद्मस्थनी), क्षायोपशमिक सम्यक्त्व (१), अने विरतिद्विक (२), ए अढार ॥६८॥

अन्नाण मसिद्धत्ता, ऽसंजम लेसा कसाय गइवेआ ॥
मिच्छे तुरिए भवा, ऽभवत्त जिअत्त परिणामे ॥६९॥

अन्नाणं-अज्ञान	गइ-गति(चार)	भव्वा-भव्य
असिद्धत्ता-असिद्धत्व	वेआ-वेद(त्रण)	अभव्वत्त-अभव्यत्व
असंजम-असंयम	मिच्छे-मिथ्यात्व	जिअत्त-जीवत्व
लेसा-लेश्या (छ)	तुरिए-चोथाना	परिणामे-पारिणामिक
कसाय-कषाय (चार)		

अर्थः–अज्ञान, असिद्धत्वं, असंयमं, त
य, चारगति, त्रणवेदं, तथा मिथ्यात्व एम ए
औदयिक भावना छे; तथा भव्य, अभव्य अ
भेद पारिणामिक भावना छे ॥ ६७ ॥

मिथ्यात्वीनुं ज्ञान ते अज्ञान, जीवने संसारी पर्यायप
त्याख्यानावरणी चार कषायने उदये असंयमपणुं.

जे मुक्ति जावा योग्य जीवस्वभाव ते भव्यपणुं ए
जावाने अयोग्य जे पर्याय ते अभव्यत्वभाव अनादि अनंत
द्रव्यप्राण तथा भावप्राण धारण स्वभाव जे जीवपर्याय ते
अनंत सिद्ध छे. परंतु कोइनो कर्यो नथी.

चउ चउ गईसु मीसग, परिणामुदएहि च
उवसम जुएहि वा चउ, केवलि परिणामुद

चउ–चार भेद	चउसु–चारने	च
चउगइसु–चार गतिआश्री	खइएहिं–क्षायकभावे	के
मीसग–मिश्रभावे	उवसमजुएहिं–उपशम स-	प
परिणामुदएहि–पारिणा-	मकितयुक्त	णा
मिक तथा औदयिकभावे	वा–अथवा	

हवे ए औपशमादिक पांच भावना द्विक संयोगे दशभं
दशभंग तथा चतुःसंयोगे पांचभंग अने पंच संयोगे एक
भांगा थाय ते नीचे प्रमाणे.

द्विक संयोगीआ दशभंग.	त्रिक संयोगीआ दश भंग.	चतु
१ औपशमिक, क्षायक	१ औपशमिक, क्षायक, मिश्र	१
२ औपशमिक, मिश्र		

५ क्षायक, मिश्र
६ क्षायक, औदयिक
७ क्षायक, पारिणामिक
८ मिश्र, औदयिक
९ मिश्र, पारिणामिक
१० औदयिक, पारिणामिक

ते मध्ये सातमो भांगो सिद्धनो वसनो जाणवो, शेष सब भांगा शून्य छे.

पारिणामिक
४ उपशम, मिश्र, औदयिक
५ उपशम, मिश्र, पारिणामिक
६ उपशम, औदयिक, पारिणामिक
७ क्षायिक, मिश्र, औदयिक
८ क्षायिक, मिश्र, पारिणामिक
९ क्षायिक, औदयिक, परिणामिक
१० मिश्र, औदयिक, पारिणामिक

ते मध्ये नवमो भांगो केवलीने होय अने दशमो भांगो चार गतिना जीवने होय ते विना शेष आठ भग शून्य छे.

औदयिक अने पारिणामिक
४ औपशमिक, मिश्र, औदायिक अने पारिणामिक
५ क्षायक, मिश्र, औदयिक अने पारिणामिक

ते पांच मध्येथी एक चोथो भंग चार गतिना उपशम समकित दृष्टि जीवने होय अने पांचमो भांगो चार गतिना क्षायक समकित दृष्टिजीवने होय. बाकीना शून्य छे

छव्वीसमो पंच संयोगीओ (औपशम, क्षायिक, मिश्र, औदयिक, अने पारिणामिक) सान्निपातिक भाव ते, उपशम श्रेणीए वर्तता मनुष्यने नवमे, दशमे, अने अगीआरमे, ए त्रण गुणठाणे होय.

उपरना छव्वीसमांथी जे त्रण भांगा चार गतिना जीव आश्री कह्या छे, तेना ४×३–१२ थाय ते आ गाथामां कही देखाडे छे.

अर्थः–(तेमां त्रिक संयोगीओ दशमो भंग मिश्र औदयिक अने पारिणामिक) तेना चार गतिआश्री चार भेद थाय. (मनुष्य गतिमां मनुष्य) मिश्रभावे पारिणामिक भावे अने औदयिक भावे होय. (ते एक भंग, तेवीज रीते बीजी त्रण गतिआश्री त्रण, एम चार भंग थया) तथा तेज चार गतिना

अर्थः—अज्ञान, असिद्धत्वं, असंयम, ठलेश्या, चार कषाय, चारगति, त्रणवेदं, तथा मिथ्यात्व एम एकवीस ज्ञेद चोथा औदयिक ज्ञावना ठे; तथा ज्ञव्य, अज्ञव्य अने जीवत्व ए त्रण ज्ञेद पारिणामिक ज्ञावना ठे ॥ ६ए ॥

मिथ्यात्वीनुं ज्ञान ते अज्ञान, जीवने संसारी पर्यायपणुं ते असिद्धत्व, अप्रत्याख्यानावरणी चार कषायने उदये असंयमपणुं.

जे मुक्ति जावा योग्य जीवस्वभाव ते भव्यपणुं ए सहज सिद्ध छे. मुक्ति जावाने अयोग्य जे पर्याय ते अभव्यत्वनाम अनादि अनंत पारिणामिकभाव अने द्रव्यप्राण तथा भावप्राण धारण स्वभाव जे जीवपर्याय ते जीवत्व, ए पण अनादि अनंत सिद्ध छे. परंतु कोइनो कर्यो नथी.

चउ चउ गईसु मीसग, परिणामुदएहि चउसु खइएहिं ॥
उवसम जुएहि वा चउ, केवलि परिणामुदय खइए ॥७०॥

चउ—चार भेद	चउसु—चारने	चउ—चार गतिनाजीवने
चउगइसु—चार गति आश्री	खइएहिं—क्षायकभावे	केवलि—केवलिने
मीसग—मिश्रभावे	उवसमजुएहिं—उपशम समकितयुक्त	परिणामुदयखइए—पारिणामिक, औदयिक अने क्षायिकभावे
परिणामुदएहि—पारिणामिक तथा औदयिकभावे	वा—अथवा	

हवे ए औपशमादिक पांच भावना द्विक संयोगे दशभंग अने त्रिक संयोगे दशभंग तथा चतुःसंयोगे पांचभंग अने पंच संयोगे एकभंग मलीने छव्वीस भांगा थाय ते नीचे प्रमाणे.

द्विक संयोगीआ दशभंग.	त्रिक संयोगीआ दश भंग.	चतुःसंयोगी आ पंचभंग.
१ औपशमिक, क्षायक	१ औपशमिक. क्षायक, मिश्र	१ औपशमिक, मिश्र, क्षायक अने औदयिक
२ औपशमिक, मिश्र	२ औपशमिक, क्षायक, औदयिक	२ औपशमिक, मिश्र, क्षायिक अने पारिणामिक
३ औपशमिक, औदयिक	३ उपशमिक, क्षायक,	३ औपशमिक, क्षायिक,
४ औपशमिक, पारिणामिक		

५ क्षायक, मिश्र
६ क्षायक, औदयिक
७ क्षायक, पारिणामिक
८ मिश्र, औदयिक
९ मिश्र, पारिणामिक
१० औदयिक, पारिणामिक
ते मध्ये सातमो भांगो सिद्धनो वसतो जाणवो, शेष नव भांगा शून्य छे.

पारिणामिक
४ उपशम, मिश्र, औदयिक
५ उपशम, मिश्र, पारिणामिक
६ उपशम, औदयिक, पारिणामिक
७ क्षायिक, मिश्र, औदयिक
८ क्षायिक, मिश्र, पारिणामिक
९ क्षायिक, औदयिक, परिणामिक
१० मिश्र, औदयिक, पारिणामिक
ते मध्ये नवमो भांगो केवलीने होय अने दशमो भांगो चार गतिना जीवने होय ते विना शेष आठ भंग शून्य छे.

औदयिक अने पारिणामिक
४ औपशमिक, मिश्र, औदायिक अने पारिणामिक
५ क्षायक, मिश्र, औदयिक अने पारिणामिक
ते पांच मध्येथी एक चोथो भंग चार गतिना उपशम समकित दृष्टि जीवने होय अने पांचमो भांगो चार गतिना क्षायक समकित दृष्टिजीवने होय. बाकीना शून्य छे

छव्वीसमो पंच संयोगीओ (औपशम, क्षायिक, मिश्र, औदयिक, अने पारिणामिक) सान्निपातिक भाव ते, उपशम श्रेणीए वर्तता मनुष्यने नवमे, दशमे, अने अगीआरमे, ए त्रण गुणठाणे होय.

उपरना छव्वीसमांथी जे भण भांगा चार गतिना जीव आश्री कह्या छे. तेना ४×३=१२ थाय ते आ गाथामां कही देखाडे छे.

अर्थः–(तेमां त्रिक संयोगीओ दशमो भंग मिश्र औदयिक अने पारिणामिक) तेना चार गतिआश्री चार भेद थाय. (मनुष्य गतिमां मनुष्य) मिश्रभावे पारिणामिक भावे अने औदयिक भावे होय. (ते एक भंग. तेवीज रीते बीजी त्रण गतिआश्री त्रण. एम चार भंग थया) तथा तेज चार गतिना

अर्थः–अज्ञान, असिद्धत्व, असंयम, छलेश्या, चार कषाय, चारगति, त्रणवेद, तथा मिथ्यात्व एम एकवीस भेद चोथा औदयिक भावना छे; तथा भव्य, अभव्य अने जीवत्व ए त्रण भेद पारिणामिक भावना छे ॥ ६९ ॥

मिथ्यात्वीनुं ज्ञान ते अज्ञान, जीवने संसारी पर्यायपणुं ते असिद्धत्व, अप्रत्याख्यानावरणी चार कषायने उदये असंयमपणुं.

जे मुक्ति जावा योग्य जीवस्वभाव ते भव्यपणुं ए सहज सिद्ध छे. मुक्ति जावाने अयोग्य जे पर्याय ते अभव्यत्वनाम अनादि अनंत पारिणामिकभाव अने द्रव्यप्राण तथा भावप्राण धारण स्वभाव जे जीवपर्याय ते जीवत्व, ए पण अनादि अनंत सिद्ध छे. परंतु कोइनो कर्यो नथी.

चउ चउ गईसु मीसग, परिणामुदएहि चउसु खइएहिं ॥
उवसम जुएहि वा चउ, केवलि परिणामुदय खइए ॥७०॥

चउ–चार भेद	चउसु–चारने	चउ–चार गतिनाजीवने
चउगइसु–चार गतिमांथी	खइएहिं–क्षायकभावे	केवलि–केवलिने
मीसग–मिश्रभावे	उवसमजुएहिं–उपशम समकितयुक्त	परिणामुदयखइए–पारिणामिक, औदयिक अने क्षायिकभावे
परिणामुदएहिं–पारिणामिक तथा औदयिकभावे	वा–अथवा	

हवे ए औपशमादिक पांच भावना द्विक संयोगे दशभंग अने त्रिक संयोगे दशभंग तथा चतुःसंयोगे पांचभंग अने पंच संयोगे एकभंग मळीने छवीस भांगा थाय ते नीचे प्रमाणे.

द्विक संयोगीमा दशभंग.	त्रिक संयोगीमा दश भंग.	चतुःसंयोगी मा पंचभंग.
१ औपशमिक, क्षायक	१ औपशमिक, क्षायक, मिश्र	१ औपशमिक, मिश्र, क्षायक अने औदयिक
२ औपशमिक, मिश्र	२ औपशमिक, क्षायक, औदयिक	२ औपशमिक, मिश्र, क्षायिक अने पारिणामिक
३ औपशमिक, औदयिक	३ औपशमिक, क्षायक,	३ औपशमिक, क्षायिक,
४ औपशमिक, पारिणामिक		

मनुष्य उपशम श्रेणी करे, तेने उपशम श्रेणीने विषे (नवमे दशमे अने अगीआरमे गुणठाणे एक जीवने विषे एक समये) पांच भावनो मेळाप होय, ए पंदर भेद सान्निपातिकना छता होय. शेष वीशभांगा असंभावी एटले शून्य छे, कारण के ते भांगा कोइ जीव पामता नथी. ॥ ७१ ॥

१ अहींआं उपशमभावे चारित्र होय, क्षायकभावे सम्यक्त्व होय, मिश्रभावे ज्ञानदर्शनादिक होय, औदयिकभावे मनुष्यगत्यादिक होय, अने पारिणामिक भावे जीवत्वादिक होय.

हवे ए औपशमादिक पांचभाव आठ कर्मने विषे विवरीने देखाडे छे.

मोहोवसमो मीसो, चउ घाइसु अठ कम्मसु असेसा ॥
धम्माइ पारिणामिअ, भावे खंधा उदइ एवि ॥७२॥

मोहोवसमो–मोहनीयनो उपशम होय	अट्ठकम्मसु–सर्व आठे कर्मने विषे	पारिणामिअभावे -पारिणामिकभावे
मीसो–क्षायोपशम	असेसा–शेष रह्या ते	खंधा–स्कंध
चउघाइसु–चार घाति कर्मने विषे	धम्माइ–धर्मास्तिकायादि	उदएवि–औदयिकभावे

अर्थः–मोहनीय कर्मनो उपशम होय तथा क्षयोपशम चार घातीआं कर्मनो होय, शेपरह्या जे त्रण भावते आठे कर्मने विषे होय, तथा अजीवनी अपेक्षाये (धर्मास्तिकायादि पांच द्रव्य पारिणामिक भावे छे, तेमां (अनंतप्रदेशी) पुद्गल स्कंध ते औदयिक भावे पण होय ॥ ७२ ॥

मोहनीयकर्मने विषे पांच भाव होय अने ज्ञानावरणी दर्शनावरणी अने अंतराय ए त्रण कर्मने विषे एक औपशमिक विना चार भाव होय छे. तथा नाम, गोत्र, आयु अने वेदनीय ए चार कर्मने विषे एक क्षायिक, बीजो औदयिक अने त्रीजो पारिणामिक ए त्रण भाव पामीए

(सन्नि पंचेंद्रि) जीवने (पूर्वोक्त त्रण भावनी साथे चोथो) क्षायिक भाव मेळववतां चतुःसंयोगीओ भांगो थाय (तेना चार गतिआश्री चार भांगा) तेने उपशम सम्यक्त्व सहित करीए त्यारे पंच संयोगीओ भांगो थाय. (तेना चार गतिआश्री चार भांगा एम चार भंग थया) तथा केवलीने एक पारिणामिक, औदयिक अने क्षायिक ए त्रिकसंयोगीओ एक भांगो होय ए तेर भंग थया ॥ ३० ॥

चार भावनी गति आश्री जे त्रिकसंयोगीना, चतुः संयोगीना अने पंच संयोगीना भांगा कह्या, तेमांना दरेक भावना कया कया भेद कइ गति आश्री होय ते कहे छे.

(१) मिश्रभावे-ज्ञान, अज्ञान अने दर्शन लब्धि. (२) पारिणामिकभावे-जीवत्व [illegible] (३) औदयिकभावे-(जे गति आश्री होय ते) गति, लेश्या, वेद [illegible] (४) क्षायिकभावे-क्षायिक सम्यक्त्व (५) औपशमिकभावे-औपशमिक सम्यक्त्व.

खय परिणामे सिद्धा, नराण पण जोगुवसम सेढीए ॥
इय पनर संनिवाइय, भेया वीसं असंनिवाई ॥ ३१ ॥

खय-क्षायिक भावे	पण-पांच	इय-ए
परिणामे-पारिणामिक भावे	जोग-संयोग	पनर-पंदर
सिद्धा-सिद्धना जीव	उवसमसेढीए-उपशमश्रेणी	संनिवाइय-सांनिपातिक
नराण-मनुष्य	[illegible]	असंनिवाई-असंनिपाती

अर्थ-सिद्धना जीवने (द्विक संयोगीआ सांनिपातिक भावने विषे क्षायिक पारिणामिक ए भांगो पामीए, जे [illegible]) ज्ञान, दर्शन अने सम्यक्त्व क्षायिक भावे छे, अने जीवपणुं पारिणामिक भावे छे (सिद्धने ए बने [illegible], बीजा भाव न [illegible] ए भंग [illegible] थया), तथा जे [illegible]

अर्थः-पेहेलो अनवस्थित प्यालो बीजो शलाकाप्यालो, त्रीजो प्रतिशिलाकाप्यालो अने चोथो महाशिलाकाप्यालो, ए चार प्यालानां नाम कह्यां. ते अनवस्थितप्यालो एक हजार जोजन ऊंचो वेदिकासहित वेदिकाना अंत सुधी सीग सुधी सरसवे करी भरीए ॥ ७६ ॥

तो दीवुदहिसु इक्कि,क सरिसवं खिविअ निठिअे पढमे॥
पढमंवतदंतंचिअ, पुण भरिए तम्मि तह खीणे ॥७७॥

तो-ते प्यालाने	खिविअ-मूकतां	तदंतंचिअ-तेना अंत सुधी निश्चे
दीवुदहिसु-द्वीपसमुद्रने विषे	निठिअ-निठे(खाली थाय)	पुणभरिए-वळी पण भरीये
इक्कि.-एक एक	पढमे-पहेलाना	तंम्मि-ते प्यालाने पण
सरिसवं-सरसव	पढमंव-पेहेलानी पेठे	तहखीणे-तेमज मूकतो जाय

अर्थः-ते प्यालाने (कोइ देवदानव) उपाडी तेमांथी एक एक द्वीप समुद्रने विषे एक एक सरसवनो दाणो मुकतों जे द्वीप समुद्रने विषे ते प्यालो खाली थाय तेवमो एटले वचमांना द्वीप अने समुद्र ते मध्ये समाइ जाय, तेवो बीजो प्यालो कल्पीने पेहेलानी पेठे फरीने भरीए, :तेने पण तेमज (एकेक सरसव एकेक द्वीप समुद्रे) मुकतां खाली थाय. तेवारे शुं करीए ते कहे छे. ॥ ७७ ॥

खिप्पइ सिलाग पल्ले, गु सरिसवो इय सिलाग खिवणेणं॥
पुन्नो बीओ अ तओ, पुव्वंपिव तम्मि उद्धरिए ॥ ७८ ॥

खिप्पइ-नाखीयें	सिलाग-शलाका प्यालो	तओ-ते वार पछी
सिलागपल्ले-शीलाका पाला ने विषे	खिवणेण-नाखीये	पुव्वंपिव-पूर्वनी पेरे
पगुसरिसवो-एग सरसव	पुण्णो-फरीने	तम्मि-तेने
इय-ए प्रकारे	बीओअ-बीजो	उद्धरिए-लइए

लहु संखिज्जं दुचिअ, अओपरं मज्झिमंतु जा गुरुअं ॥
जंबूदीव पमाणय, चउपल्ल परुवणाइ इमं ॥ ७५ ॥

लहुसंखिज्जं-जघन्य संख्यातु
दुचिअ-बेथी
अओपरं-ए उपरांत
मज्झिमंतु-मध्यमसंख्यातु
जागुरुअं-यावत् उत्कृष्टा सुधी
जंबुदीवपमाणय-जंबुद्वीप प्रमाण
चउपल्ल-चारपालानी
परुवणाइइमं-प्ररुपणाये करीने

अर्थः-जघन्य संख्यातु बेने कहीये अने बेथी उपरांत यावत् उत्कृष्टा संख्यातामां एक रूप हीन होय त्यां सुधी मध्यम संख्यातु कहीए, ते उत्कृष्ट संख्यातु जंबुद्वीप प्रमाण चार पालानी प्ररुपणाये करीने जाणवुं ते कहेछे ॥ ७५ ॥

जंबुद्वीप जेवो एक लाख जोजन लांबो पोहोळो. तथा फरतो परिध तो त्रण लाख सोल हजार बसेंने सत्तावीस जोजन त्रण कोश एकसो अठ्ठावीस धनुष्य तेर आंगल एक जव, एक जू, एक लीख, अने एक वालाग्र, सात त्रसरेणुं पांच परमाणुं एटलो, अने एक हजार जोजन उंडो तथा आठ जोजननो जगति (कोट) अने ते उपर बे गाउनी वेदिका एटले एक हजार साडाआठ जोजन उंडो अने एक लाख जोजन वचेथी लांबो पोहोळो एवो एक प्यालो कल्पीए ते प्यालो सरसवना दाणावडे टोच सुधी एवी रीते भरीए के तेमां एक दाणो पण उपर ठरे नहीं, ते प्यालाने उपाडी तेमांथी अकेको सरसवनो दाणो-एक एक द्वीप समुद्रने विषे मूकता जइए, पछी जे द्वीपे अथवा समुद्रे ते प्यालो खाली थाय एवडो, एटले जेटला सरसवना दाणा तेटला द्वीप तथा समुद्र मांहे समाइ जाय तेवडो एक बीजो प्यालो कल्पीए तेनुं नाम अनवस्थित प्यालो कहीए ॥

पल्लाणवठ्ठिअ सिला, ग पडि सिलागा महासिलागक्खा ॥
जोयण सहसो गाढा, सवेइ अंता स सिह भरिआ ७६

पल्लाणवठ्ठिअ-अनवस्थित प्यालो
सिलाग-शलाकाप्यालो
पडिसलागा-प्रतिशिलाका
महासिलागक्खा-महा शिलाका
जोयणसहसो-हजारजोजन
गाढा-उंडो
सवेइअंता-वेदिकाना अंत सहित
ससिह-शींग सुधी
भरिआ-भरीये

अर्थः-पेहेलो अनवस्थित प्यालो बीजो शलाकाप्यालो, त्रीजो प्रतिशिलाकाप्यालो अने चोथो महाशिलाकाप्यालो, एं च्यार प्यालानां नाम कह्यां. ते अनवस्थितप्यालो एक हजार जोजन उंचो वेदिकासहित वेदिकाना अंत सुधी सीग सुधी सरसवे करी जरीए ॥ ७६ ॥

तो दीवु दहिसु इक्कि,क सरिसवं खिविअ निठिअे पढमे॥
पढमंवतदंतंचिअ, पुण जरिए तम्मि तह खीणे ॥७७॥

तो-ते प्यालाने	खिविअ-मुकतां	तदंतंचिअ-तेना अंत सुधी निश्चे
दीवुदहिसु-द्वीपसमुद्रने विषे	निठिअ-निठे(खाली थाय)	पुणभरिए-वळी पण भरीये
इक्कि-एक एक	पढमे-पहेलाना	तम्मि-ते प्यालाने पण
सरिसवं-सरसव	पढमंव-पेहेलानी पेठे	तहखीणे-तेमज मूकतो जाय

अर्थः-ते प्यालाने (कोइ देवदानव) उपाडी तेमांथी एक एक द्वीप समुद्रने विषे एक एक सरसवनो दाणो मुकतां जे द्वीप समुद्रने विषे ते प्यालो खाली थाय तेवडो एटले वचमांनाद्वीप अने समुद्र ते मध्ये समाइ जाय, तेवो बीजो प्यालो कल्पीने पेहेलानी पेठे फरीने जरीए, तेने पण तेमज (एकेक सरसव एकेक द्वीप समुद्रे) मुकतां खाली थाय. तेवारे शुं करीए ते कहे छे. ॥ ७७ ॥

खिप्पइ सिलाग पल्ले, गु सरिसवो इय सिलाग खिवणेणं॥
पुणो बीअ अ तओ, पुवंपिव तम्मि उद्धरिए ॥ ७८ ॥

खिप्पइ-नाखीये	सिलाग-शलाका प्यालो	तओ-ते वार पछी
सिलागपल्ले-शीलाक पाला ने विषे	खिवणेण-नाखीये	पुव्वंपिव-पूर्वनी पेरे
एगुसरिसवो-एग सरसव	पुण्णो-फरीने	तम्मि-तेने
इय-ए प्रकारे	बीओअ-बीजो	उद्धरिए-लइए

लहु संखिज्जं दुच्चिअ, अउपरं मज्झिमंतु जा गुरुअं ॥
जंबूदीव पमाणय, चउपल्ल परूवणाइ इमं ॥ ७५ ॥

लहुसंखिज्जं-जघन्य संख्यातु	मज्झिमंतु-मध्यमसंख्यातु	पमाण
दुच्चिअ-बेथी	जागुरुअं-यावत् उत्कृष्टा सुधी	चउपल्ल-चारपालानी
अओपरं-ए उपरांत	जंबुदीवपमाणय-जंबुद्वीप	परूवणाइइमं-प्ररूपणाये करीने

अर्थः—जघन्य संख्यातु बेने कहीये अने बेथी उपरांत यावत् उत्कृष्टा संख्यातामां एक रूप हीन होय त्यां सुधी मध्यम संख्यातु कहीए, ते उत्कृष्ट संख्यातु जंबुद्वीप प्रमाण चार पालानी प्ररूपणाये करीने जाणवुं ते कहेछे ॥ ७५ ॥

जंबुद्वीप जेवो एक लाख जोजन लांबो पोहोळो, तथा फरतो परिध तो त्रण लाख सोळ हजार बसेंने सत्तावीस जोजन त्रण कोश एकसो अट्ठावीस धनुष्य तेर आंगल एक जव, एक जू, एक लीख, अने एक बालाग्र, सात त्रसरेणुं पांच परमाणुं परठो, अने एक हजार जोजन उंडो तथा आठ जोजननी जगति (कोट) अने ते उपर बे गाउनी वेदिका एटले एक हजार साडाआठ जोजन उंडो अने एक लाख जोजन वधीयो लांबो पोहोळो एवो एक प्यालो कल्पीए ते प्यालो सरसवना दाणावडे टोच सुधी एवो ठांसीने भरीए के तेमां एक दाणो पण उपर रहे नहीं, ते प्यालाने उपाडी तेमांथी अकेको सरसवनो दाणो एक एक द्वीप समुद्रने विषे मूकता जइए, पछी जे द्वीपे अथवा समुद्रे ते प्यालो खाली थाय एवडो, एटले जेटला सरसवना दाणा तेटला द्वीप तथा समुद्र मांहे समाइ जाय तेवडो एक बीजो प्यालो कल्पीए तेनुं नाम अनवस्थित प्यालो कहीए ॥

पल्लाणवट्ठिअ सिला, ग पडि सिलागा महासिलागक्खा ॥
जोयण सहस्सो गाढा, सवेइअंता ससिहभरिआ ७६

पल्लाणवट्ठिअ-अनवस्थित प्यालो	महासिलागक्खा-महाशिलाका	गाढभरा-ठांसीने भरिये
सिलाग-शलाकाप्यालो	जोयणसहस्स-हजार जोजन	[illegible]
पडिसलागा-प्रतिशलाका	गाढा-[illegible]	भरिआ-भरीये

अर्थः-पेहेलो अनवस्थित प्यालो बीजो शलाकाप्यालो,
ीजो प्रतिशिलाकाप्यालो अने चोथो महाशिलाकाप्यालो, ए
ार प्यालानां नाम कह्यां. ते अनवस्थितप्यालो एक हजार
ोजन ऊंचो वेदिकासहित वेदिकाना अंत सुधी सीग सुधी
रसवे करी जरीए ॥ ७६ ॥

ा दीवु दहिसु इक्कि,क्क सरिसवं खिविअ निठिए पढमे॥
ढमंवतदंतंचिअ, पुण जरिए तम्मि तह खीणे ॥७७॥

-ते प्यालाने	खिविअ-मूकतां	तदंतंचिअ-तेना अंत सुधी निश्चे
ुदहिसु-द्वीपसमुद्रने विषे	निट्ठिअ-निठे(खाली थाय)	पुणभरिए-वली पण भरीये
ेक्क-एक एक	पढमे-पहेलाना	तम्मि-ते प्यालाने पण
रिसवं-सरसव	पढमंव-पेहेलानी पेठे	तहखीणे-तेमज मूकतो जाय

अर्थः-ते प्यालाने (कोइ देवदानव) उपाडी तेमांथी
क एक द्वीप समुद्रने विषे एक एक सरसवनो दाणो मुकतां
द्वीप समुद्रने विषे ते प्यालो खाली थाय तेयको एटले
वमांनाद्वीप अने समुद्र ते मध्ये समाइ जाय, तेवो बीजो
ालो कल्पीने पेहेलानी पेठे भरीने जरीए, तेने पण तेमज
एकेक सरसव एकेक द्वीप समुद्रे) मुकतां खाली थाय. तेवारे
करीए ते कहे छे. ॥ ७७ ॥

ुप्पइ सिलाग पल्ले, गु सरिसवो इय सिलाग खिवणेणं॥
णो बीउ अ तउ, पुव्वंपिव तम्मि उद्धरिए ॥ ७८ ॥

प्पइ-नाखीये	सिलाग-शलाका प्यालो	तओ-ते वार पछी
ागपल्ले-शीलाक प्याला मे विषे	खिवणेण नाखीये	पुव्वंपिव-पूर्वनी पेरे
सरिसवो एग सरसव	पुण्णो-भराणे	तम्मि तेने
-ए प्रकारे	बीओअ-बीजो	उद्धरिए-काढ्य

अर्थः-(तेवारे तेनी संख्या निमित्त) शलाक नामा बीजा प्यालाने विषे एक सरसव नांखीए, ए प्रकारे वली बीजो अनवस्थित प्यालो कल्पीये ते खाली थयेथी बीजो सरसव सलाका पल्यने विषे मुकीये, एम अनवस्थित प्याला भरी भरीने खाली करतां अने एक एक सरसव शलाकापल्यने विषे मुकतां ते शलाकापल्य शिखा पर्यंत भराय त्यारे शलाका पल्यने उपाडी जे द्विपसमुद्रे ठेल्ला अनवस्थित प्यालानो अंत आव्यो छे त्यांथी शलाकापल्यने विषेथी एक एक सरसव नांखता जवुं, ते शलाकापल्य खाली थाय त्यारे शुं करीए ते कहे छे. ॥७८॥

: अहींआं अनवस्थित प्यालाना गणत्री माटे जे शलाकापल्यने विषे सरसव मुकवामां आव्यो. ते यावतमां कोइ आचार्यनो मत एवो छे के बीजो सरसव लेवो अने कोइकनो मत एवो छे के ते अनवस्थित प्यालामांथीज लेवो. त्यां तत्त केवली जाणे तथा कोइ एम पूछे के पेहेला अनवस्थित प्यालो भरायो ते वखते एक सरसव शलाकापल्यने विषे केम नांख्युं नहीं! अने बीजाथी नांखवा मांड्युं! तेनुं कारण के-अनवस्थित एटले जेनुं प्रमाण नथी. ते. परंतु पेहेला प्यालानुं प्रमाण तो जंबुद्वीप जेटला विस्तारवाळुं बताव्युं छे. माटे तेने अवस्थित कहीए. अने बीजा प्यालाने अनवस्थित कहीए, माटे पेहेलो प्यालो वर्जीने बीजानुं ग्रहण कीधुं छे.

खीणे सिलागि तइए, एवं पढमेहिं बीअयं भरसु ॥
तेहिअ तइअं तेहिअ, तुरिअंजा किर फुडा चउरो॥७९॥

खिणेसिलाग-शलाका प्या लो खाली थये	बीअयं-बीजो शलाका	जाकिर-जे निश्चे
	भरसु-भरीये	फुडा-स्फुट(शिखा सहित)
तइए-त्रीजा	तेहिअतइअं-तेवडे त्रीजो	चउरो-चार
एवं-ए रीते	तेहिआतुरिअं-तेवडे चोथो	

अर्थः-एम करतां ते शलाका प्यालो खालो थाय त्यारे त्रीजा प्रतिशलाका पल्यने विषे एक सरसव मुकीए. एवी रीते

(अनवस्थित प्यालाए करी शलाका पल्य भरीए अने ते) शलाकाये करीने त्रीजो प्रतिशलाका पल्य भरीए, ते त्रीजा प्रति शलाकाये करी चोथो महाशलाका पल्य भरीए, ते चोथो प्यालो भर्या पछी, त्रीजो प्यालो खाली थयेलो छे ते पूर्वनी रीते भरीए, ते पछी वळी पूर्वनी रीते अनवस्थित प्यालाये करी बीजो शलाका:प्यालो भरीए, ते पछी ते त्रणे प्याला जे द्वीप समुद्रना अनवस्थित प्याले भराइ रह्या छे, ते द्वीप समुद्र पर्यंत अनवस्थित प्यालो कल्पीने सरसवे करीने भरीए. एटले ए निश्चे चारे प्याला कुम्भ एटले शिखा सहित संपूर्ण भराया. ॥ ७९ ॥

पढमति पल्लुध्दरिआ, दीवुदही पल्ल चउ सरिस वाय॥
सव्वोवि एस रासी, रूवूणो परम संखिज्जं ॥ ८० ॥

पढमतिपल्ल–पेहेला त्रण प्याले करी	पल्लचउ–चार प्यालाना	रासीमांथी
उद्धरिआ–उद्धर्या	सरिसवाय–सरसवोनी	रूवूणो–एकरूप ओछुं करीए
दिवुदही–द्वीप तथा समुद्र	सव्वोविएसरासी–सर्व ए	परमसंखिज्जं-उत्कृष्टसंख्यातु

अर्थः–पहेला त्रण प्याले करी उद्धर्या जे द्वीप समुद्र तेना सरसव एटले प्रथमथी सरसव जे द्वीप समुद्रे मुक्या छे तेना सरसवनी संख्या अने जे चार प्याला भर्या रह्या छे, ते मांहेला सरसवनी संख्या एकठी करीये, ए सर्वनी राशी (एकठा) करतां जेटला सरसव थाय तेमांथी एकरूप एटले एक सरसव ओछो करीये तेवारे उत्कृष्ट संख्यातु थाय. ॥ ८० ॥

ते उत्कृष्ट संख्यातामांथी एकरूप ओछुं करीए त्यांथी उतरतां बेनी संख्या सुधी मध्यम संख्यातु कहीए अने बेनी संख्या ते जघन्य संख्यातु ए रीते संख्याताना त्रण भेद कह्या.

अर्थः-(तेवारे तेनी संख्या निमित्त) शलाक नामा बीजा प्यालाने विषे एक सरसव नांखीए, ए प्रकारे वली बीजो अनवस्थित प्यालो कल्पीये ते खाली थयेथी बीजो सरसव सलाका पल्यने विषे मुकीये, एम अनवस्थित प्याला भरी भरीने खाली करतां अने एक एक सरसव शलाकापल्यने विषे मुकतां ते शलाकापल्य शिखा पर्यंत भराय त्यारे शलाका पल्यने उपाडी जे द्विपसमुद्रे छेल्ला अनवस्थित प्यालानो अंत आव्यो छे त्यांथी शलाकापल्यने विषेथी एक एक सरसव नांखता जवुं, ते शलाकापल्य खाली थाय त्यारे शुं करीए ते कहे छे. ।।७८।।

अहींआं अनवस्थित प्यालाना गणत्री माटे जे शलाकापल्यने विषे सरसव मुकवामां आव्यो. ते बाबतमां कोइ आचार्यनो मत एवो छे के बीजो सरसव लेवो अने कोइकनो मत एवो छे के ते अनवस्थित प्यालामांथीज लेवो. त्यां तत्व केवली जाणे तथा कोइ एम पूछे के पेहेला अनवस्थित प्यालो भरायो ते वखते एक सरसव शलाकापल्यने विषे केम नांख्युं नहीं? अने बीजाथी नांखवा मांड्युं? तेनुं कारण के-अनवस्थित एटले जेनुं प्रमाण नथी. ते, परंतु पेहेला प्यालानुं प्रमाण तो जंबुद्वीप जेटला विस्तारवाळुं बताव्युं छे. माटे तेने अवस्थित कहीए. अने बीजा प्यालाने अनवस्थित कहीए, माटे पेहेलो प्यालो वर्जीने बीजानुं ग्रहण कीधुं छे.

खीणे सिलागि तइए, एवं पढमेहिं बीअयं भरसु ॥
तेहिअ तइअं तेहिअ, तुरिअंजा किर फुडा चउरो।।७९।।

खिणेसिलाग-शलाका प्यालो खाली थये	बीअयं-बीजो शलाका	जाकिर-जे निश्चे
	भरसु-भरीये	फुडा-स्फुट(शिखा सहित)
तइए-त्रीजा	तेहिअतइअं-तेवडे त्रीजो	चउरो-चार
एवं-ए रीते	तेहिआतुरिअं-तेवडे चोथो	

अर्थः-एम करतां ते शलाका प्यालो खालो थाय त्यारे त्रीजा प्रतिशलाका पल्यने विषे एक सरसव मुकीए. एवी रीते

(अनवस्थित प्यालाए करी शलाका पल्य भरीए अने ते) शलाकाये करीने त्रीजो प्रतिशलाका पल्य भरीए, ते त्रीजा प्रतिशलाकाये करी चोथो महाशलाका पल्य भरीए, ते चोथो प्यालो भर्या पछी, त्रीजो प्यालो खाली थयेलो छे ते पूर्वनी रीते भरीए, ते पछी वळी पूर्वनी रीते अनवस्थित प्यालाये करी बीजो शलाका:प्यालो भरीए, ते पछी ते त्रणे प्याला जे द्वीप समुद्रना अनवस्थित प्याले भराइ रह्या छे, ते द्वीप समुद्र पर्यंत अनवस्थित प्यालो कल्पीने सरसवे करीने भरीए. एटले ए निश्चे चारे प्याला भर्या एटले शिखा सहित संपूर्ण भराया. ॥ ७९ ॥

पढमति पल्लुधरिआ, दीवुदही पल्ल चउ सरिस वाय॥
सवोवि एस रासी, रूवूणो परम संखिज्जं ॥ ८० ॥

पढमतिपल्लु–पेहेला त्रण प्याले करी	पल्लचउ–चार प्यालाना	रासीसंखी
उद्धरिआ–उद्धर्या	सरिसवाय–सरसवोनी	रूवूणो–एकरूप ओछुं करीए
दिवुदही–द्वीप तथा समुद्र	सव्वोविएसरासी–सर्वे ए	परमसंखिज्जं–उत्कृष्टसंख्यातु

अर्थः–पहेला त्रण प्याले करी उद्धर्या जे द्वीप समुद्र तेना सरसव एटले प्रथमथी सरसव जे द्वीप समुद्रे मूक्या छे तेना सरसवनी संख्या अने जे चार प्याला भर्या रह्या छे, ते मांहेला सरसवनी संख्या एकठी करीये, ए सर्वनी राशी (एकठा) करतां जेटला सरसव थाय तेमांथी एकरूप एटले एक सरसव ओछो करीये तेवारे उत्कृष्ट संख्यातु थाय. ॥ ८० ॥

ए उत्कृष्ट संख्याताथी एकरूप ओछुं करीए त्यारे [illegible] सुधी मध्यम [illegible] अने [illegible] संख्याताना भेद कह्या।

रूव जुअंतु परित्ता, ऽसंखं लहु अस्सरासि अब्भासे॥
जुत्ता संखिज्जं लहु, आवलिया समय परिमाणं ॥८१॥

रूवं-(एक) रूप	अस्स-एने	युक्त असंख्यातु थाय
जुअंतु-युक्त करतां	रासिअभ्भासे-राशि अभ्या	आवलिया-आवळिना
परित्ता-प्रत्येक	स करतां	समय-समयनुं
ऽसंखं-असंख्यातु	जुत्तासंखिज्जंलहु-जघन्य	परिमाणं-प्रमाण
लहु-जघन्य		

अर्थः-ए उत्कृष्ट संख्यातामां एकरूप मेळवतां जघन्य प्रत्येक असंख्यातु थाय, ए जघन्य प्रत्येक असंख्यातानो राशि अभ्यास करतां जघन्य युक्त असंख्यातु थाय तेटला एक आवलिना समयनुं प्रमाण थाय. ते मांहेथी एकरूप हीन करीये तेवारे उत्कृष्ट प्रत्येक असंख्यातु थाय, तथा जघन्य प्रत्येक असंख्याताथी मांमीने एकरूपे हीन उत्कृष्ट प्रत्येक असंख्याता लगे सर्व मध्यम प्रत्येक असंख्याता जाणवा. ॥ ८१ ॥

अहींआं राशी अभ्यास एटले कोइ संख्याने तेनी ते संख्याए तेटलीवार गुणीए एटले जेम पांचने पांचवार पांचे गुणीए त्यारे पांचनी राशी थाय. सातने सातवार साते गुणीए त्यारे सातनी राशी थाय. बारने बार वार बारे गुणीये त्यारे बारनी राशी थाय.

वित्ति चउ पंचम गुणणे, कम्मा सग संख पढम चउ सत्ता॥
णंता ते रूव जुआ, मज्झारूवूण गुरू पच्छा ॥८२॥

वि-बीजुं	संख-संख्यातु	मेळीए
ति-त्रीजुं	पढम-पेहेलुं	मज्झा-मध्यम युक्त असं-
चउ-चोथु	चउ-चोथुं	ख्यातु
पंचम-पांचमुं	सत्त-सातमुं	रूवूण-एकरूप उणु करतां
गुणणे-राशिअभ्यास करतां	णंता-अनंतानंतु	गुरुपच्छा-पाछलु मापेक्षा
कम्मा-अनुक्रमे	तेरूवजुआ-तेने एकरूप	संख्यातु
सग-सातमुं		

—बीजुं जघन्ययुक्त असंख्यातु, त्रीजुं जघन्य असं-
ख्यातु, चोथुं प्रत्येकानंतु अने पांचमुं मध्यमयुक्तानंतु
अन्यास करतां, अनुक्रमे सातमुं जघन्य असं-
ख्यातु, पट्ठेलुं जघन्य प्रत्येकानंतु, चोथुं जघन्य युक्ता-
सातमुं जघन्य अनंतानंतु थाय. ते जघन्ययुक्ता
वळी एकाद रूपे युक्त करीये तेवारे मध्यमयुक्त
होय अने एकरूप हीन करीए ते वारे पाठलुं उत्कृष्टा
ख्यातु होय ॥ ८२ ॥

न्य असंख्याता असंख्यातामां एकरुप भेळीए तो मध्यम असंख्या-
थाय तथा एकरुप काढीये तो उत्कृष्ट युक्तासंख्यातु होय एम
नंता मांहेथी एकरुप काढे थके उत्कृष्ट असंख्यातु होय अने एक
ध्यम प्रत्येकानंतु होय.

ख्यातु असंख्यातु अने अनंतु ए त्रणना सर्व एकवीस भेदनी स-
माणे.

या ते (१) जघन्यसंख्यातु, त्रणथी मांडीने जंबुद्वीप प्रमाण चार
खनी संख्या जे उपर कही तेमांथी बे ओछा करतां (२) मध्यम
एक ओछु करतां अथवा मध्यम संख्याता करतां एक वधारे ते
ख्यातु, ए त्रण भेद संख्याताना.

संख्यातामां एक रूप वधारतां (१) जघन्य प्रत्येकासंख्यातु, जघन्य
तानो राशि अभ्यास करीने तेमांथी बे ओछा करतां (२) मध्यम
तु, मध्यम प्रत्येकासंख्यातामां एक वधारतां (३) उत्कृष्ट प्रत्येका-
उत्कृष्टा प्रत्येकासंख्याताथी एक वधारे एटले जघन्य प्रत्येकासं-
अभ्यास तेनी बरोबर (४) जघन्ययुक्तासंख्यातु, जघन्ययुक्ता
शि अभ्यासमांथी बे ओछा करतां (५) मध्यमयुक्ता संख्यातु, अने
तां अथवा मध्यम युक्तासंख्यातामां एक वधारतां (६) उत्कृष्टयु-
थाय, अने तेमां एक वधारतां एटले जघन्ययुक्ता संख्यातानो
करतां (७) जघन्य असंख्याता संख्यातु थाय, जघन्य असंख्या-

ता संख्याताना राशि अभ्यासमांथी बे ओछा करतां (८) मध्यम असंख्याता संख्यातु थाय, असंख्याता संख्यातामां एक वधारतां (९) उत्कृष्ट असंख्याता संख्यातु थाय. ए नव असंख्याताना भेद थया.

जघन्य असंख्याता संख्यातानो राशि अभ्यास करतां एटले उत्कृष्टा असंख्याता संख्यातामां एक वधारतां (१) जघन्य प्रत्येकानंतु थाय. एम उपर प्रमाणे अनंताना पण नव भेद समजी लेवा एटले (२) मध्यम प्रत्येकानंतुं, (३) उत्कृष्टा प्रत्येकानंतुं, (४) जघन्य युक्तानंतुं, (५) मध्यम युक्तानंतुं, (६) उत्कृष्ट युक्तानंतुं, (७) जघन्य अनंतानंतु, (८) मध्यम अनंतानंतु, (९) उत्कृष्ट अनंतानंतु.

इय सुत्तुत्तं अन्ने, वग्गिअ मिक्कसि चउत्थय मसंखं ॥
होइ असंखासंखं, लहु रूवजुअं तु तं मज्झं ॥ ८३ ॥

इयसुत्तुत्तं-ए सूत्रोक्त	चउत्थयं-चोथुं	रूवजुअं-एक रूपयुक्त
अन्ने-बीजा	असंखं-असंख्यातु	तु तं-ते वारे ते
वग्गिअ-वर्ग करीए	होइ-होय	मज्झं-मध्यम असंख्याता संख्यातु
इक्कसि-(एकवार वर्ग) करवाथी	असंखासंखलहु-जघन्य असंख्याता संख्यातु	

अर्थः—ए सूत्रोक्त एटले संख्याता, असंख्याता अने अनंतानां स्वरूप अनुयोगद्वारादि सूत्र प्रमाणे कह्यां. बीजा आचार्य आ प्रमाणे कहे छे. चोथा जघन्य युक्ता संख्यातानो वर्ग करीए, (वर्ग एटले कोइ संख्याने तेनी ते संख्याए गुणीए, तेम करवो वर्ग कहवाय) ते वारे जघन्य असंख्याता संख्यातु थाय, अने तेमां एक रूप नाखीए तेवारे मध्यम असंख्याता संख्यातु थाय ॥ ८३ ॥

रूवूण माइमं गुरु, तिवग्गिउं तत्थिमे दसक्खेवे ॥
लोगागास पएसा, धम्माधम्मं गजिअ देसा ॥ ८४ ॥

अर्थः-(५) स्थितिबंधनां अध्यवसाय स्थानक, (६) अनुभाग (रस)नां स्थानक, (७) योग छेद पलिभाग स्थानक, (८) बे (उत्सर्पिणी, अवसर्पिणी)ना समय सरखा छे, तेना एटले एक काळचक्रना समय, (९) (साधारण वर्जीने) प्रत्येक जीवना शरीरनी संख्या, तथा (१०) सूक्ष्म अने बादर निगोदनुं एक साधारण शरीर एवा निगोदीआ जीवनां शरीर (ए दश बोल असंख्याता छे) ते पूर्वला राशिमांहे भेळीए ॥८५॥

स्थितिबंधनां अध्यवसाय स्थानक असंख्याता छे ते एवी रीते.के मोहनीयकर्मनो जघन्य स्थितिबंध संज्वलना लोभनी अपेक्षाये अंतर्मुहूर्त्तनो छे. अने उत्कृष्टो सीत्तेर कोडाकोडी सागरोपमनो छे, ते जघन्यमां एकेक समय वधारतां जेटला समये उत्कृष्ट स्थिति पुरी थाय तेटलां मोहनीयकर्मनां स्थिति स्थानक होय अने ते एकेक स्थितिस्थानकनां कषायनी तीव्रमंदतादि कृतभेदे लोकाकाश प्रमाण असंख्यातां अध्यवसाय स्थानक होय ते पांचमुं.

रसनां स्थानक असंख्याता लोकाकाश प्रमाण छे. तेना बंध हेतु असंख्याता अध्यवसाय स्थानक छे. ते पण मेळीए ते छटुं.

सातमुं मन, वचन अने कायानुं बळ करणवीर्य, तेनो छेदपलिभाग एटले केवळीनी प्रज्ञाए बाधि करी छेदतां जे वीर्यांशनो भाग न देखाय, ते वीर्यांश विभागनुं जघन्य स्थानक निगोदीआ अपर्याप्ता जीवने उत्पत्तिने प्रथम समये होय, बीजे समये बीजुं स्थानक होय एम असंख्याता वीर्यांश विशेष मळी असंख्याता वीर्य विभाग स्थानक होय ते सातमुं.

आठमा उत्सर्पिणी, अवसर्पिणी बे मळीने वीस कोडाकोडी सागरोपमनुं एक काळचक्र तेना असंख्याता समय थाय, एक जीर्ण अने पग्गुं वृद्धनुं वस्त्र फाडतां तेनो एक तांतणो तूटे तेटलामां असंख्याता समय व्यतिक्रमे एवा एक काळचक्रना जेटला समय थाय ते आठमुं स्थानक तेमां मेळीए.

नवमुं स्थानक प्रत्येक जीवना शरीरनी संख्या ते एक साधारण वनस्पतिकाय वर्जीने तेम पृथ्वीकाय, अप्काय, तेउकाय, वाउकाय अने प्रत्येक वनस्पतिकाय तथा त्रस काय ए सर्व जीवनुं नवमुं स्थानक ते पण तेमां मेळीए.

दशमुं स्थानक सूक्ष्म अने बादर निगोदनुं एक साधारण शरीर, तेवा निगोदीआ जीवनां असंख्याता शरीर छे ते जे असंख्याते छे ते असंख्यातु लेवुं ए दशमुं स्थानक लेवुं. ए रीते दश स्थानकनो राशी, जघन्य असंख्याता असंख्याताने जे त्रिवर्ग करेलो छे, तेमां भेळीए.

पुण तंमि तिवग्गिअए, परित्तणंत लहु तस्स रासीणं ॥
अप्भासे लहु जुत्ता, अणंतं अभव जिअ माणं ॥८६॥

पुणतंमि–वळी ते राशीने	तस्स–तेनो	जुत्ताणंत–युक्तानंतु
तिवग्गिअए–त्रिवर्गीये	रासीणंअप्भासे–राशिअभ्यास	अभव–अभव्य
परित्तणंतलहु–जघन्य प्रत्येकानंतु	लहु–लघु, जघन्य	जिअमाणं–जीवनुं मान

अर्थः–वळी ते राशिने त्रणवार वर्गीये तेवारे जघन्य प्रत्येकानंतु होय, वळी तेनो राशि अभ्यास करीए. तेवारे चोथो जघन्य युक्तानंतो होय, तेटला जघन्य युक्तानंते अभव्य जीवनुं मान होय, तेटला अभव्य जीव होय, ते मध्ये एकरूप लेवुं करीये तेवारे उत्कृष्ट प्रत्येकानंतु त्रीजुं थाय ॥८६॥

तव्वग्गे पुण जायइ, णंताणंत लहु तंच तिक्खुत्तो ॥
वग्गसु तहवि न तं हो, इणंत खेवे खिवसु छ इमे ॥८७॥

तव्वग्गे–तेनो वर्ग	तंच–तेने	णंत–अनंता
पुण–वळी	तिक्खुत्तो–त्रणवेळा	खेवेखिवसु–मेळवतां
जायइ–थाय	वग्गसु–वर्गीये	छइमे–आठ
णंताणंतलहु–जघन्य अनंतानंतु	तहवि–तोपण	
	नतंहोइ–न होय	

अर्थः–ते चोथा अनंतानो वर्ग करीए तेवारे वळी सातमो जघन्य अनंतानंतो थाय, वळी ते सातमानो करीये. तोपण उत्कृष्ट अनंतानंतु न थाय, ते अनंतां भेळीए ॥८७॥

सिद्धा निग्गोअ जीवा, वणस्सई काल पुग्गला चेव ॥
सव्व मलोग नहं पुण, ति वग्गिउं केवल डुगंमि ॥८८॥

सिद्धा-सिद्धना जीव	काल-त्रणे काल	पुण-वळी
निग्गोअजीवा-निगोदना जीव	पुग्गला-सर्व पुद्गल	तिवग्गिओ-त्रिवर्गीये
वणस्सइ-वनस्पतिकाय	सव्वं-सर्व	केवलदुगंमि-केवलद्विकना पर्याय
	अलोगनहं-लोकालोकाकाश	

अर्थः-(१) सिद्धना जीव अनंता छे. ते, (२) सूक्ष्म अने बादर निगोदना जीव, (३) प्रत्येक साधारण वनस्पति कायनाजीव, (४) अतित अने अनागत कालना सर्व समय, (५) सघळा पुद्गल स्कंधना परमाणु ते पण अनंता छे. (६) सर्व लोकाकाश अने अलोकाकाशना प्रदेश, ए छ दरेकनी संख्या अनंत अनंत छे. ते सर्वनो राशि करीने तेनो त्रण वेलावर्ग करीये, तेमां केवलज्ञान तथा केवल दर्शनना जे अनंतापर्याय छे ते भेळीये॥८८॥

खित्ते णंताणंतं, हवेइ जिठ्ठंतु ववहरइ मज्झं ॥
इय सुहमथ्थ विआरो, लिहिओ देविंद सूरीहिं ॥८९॥

खित्ते-क्षेपवेथके	ववहरइ-व्यवहार	विआरो-विचार
णंताणंतं-अनंतानंतु	मज्झम-मध्यम अनंतो	लिहिओ-लख्यो
हवेइ-होय	इय-ए	देविंदसूरीहिं-श्रीदेवेंद्रसूरिये
जिठ्ठंतु-उत्कृष्ट	सुहमथ्थ-सूक्ष्मार्थ	

अर्थः-ते क्षेपवे (मेळवे) थके नवमु उत्कृष्टानंतु थाय, (परंतु ए उत्कृष्ट अनंते कोइ वस्तु लोकालोकमां नथी) लोकालोकमां जेटला पदार्थ जे छे तेनो व्यवहार आगमो मध्यम अनंतानंतोज प्रवर्त्ते छे. ए रीते सूक्ष्म अर्थ विचार, तपगछाधिराज श्री देवेंद्र सूरिये लख्यो ॥८९॥

॥ इतिषडशीतिका नामक चतुर्थ कर्मग्रंथःसमाप्तः ॥

सिद्धा निग्गोअ जीवा, वणस्सई काल पुग्गला चेव ॥
सव्व मलोग नहं पुण, ति वग्गिउं केवल दुगंमि ॥८८॥

सिद्धा-सिद्धना जीव	काल-त्रणे काल	पुण-वळी
निग्गोअजीवा-निगोदना जीव	पुग्गला-सर्व पुद्गल	तिवग्गिओ-त्रिवर्गीये
	सव्वं-सर्व	केवलदुगंमि-केवलद्विकना पर्याय
वणस्सइ-वनस्पतिकाय	अलोगनहं लोकालोकाकाश	

अर्थः-(१) सिद्धना जीव अनंता छे. ते, (२) सूक्ष्म अने बादर निगोदना जीव, (३) प्रत्येक साधारण वनस्पति कायनाजीव, (४) अतित अने अनागत कालना सर्व समय, (५) सघळा पुद्गल स्कंधना परमाणु ते पण अनंता छे. (६) सर्व लोकाकाश अने अलोकाकाशना प्रदेश, ए छ दरेकनी संख्या अनंत अनंत छे. ते सर्वनो राशि करीने तेनो त्रण वेळा वर्ग करीये, तेमां केवलज्ञान तथा केवल दर्शनना जे अनंतापर्याय छे ते भेळीये॥८८॥

खित्ते णंताणंतं, हवेइ जिठ्ठं तु ववहरइ मज्झं ॥
इय सुहमथ्थ विआरो, लिहिओ देविंद सूरीहिं ॥८९॥

खित्ते-क्षेपवे थके	ववहरइ-व्यवहार	विआरो-विचार
णंताणंतं-अनंतानंतु	मज्झम-मध्यम अनंतो	लिहिओ-लख्यो
हवेइ-होय	इय-ए	देविंदसूरीहिं-श्रीदेवेंद्रसूरिये
जिठ्ठं-उत्कृष्टु	सुहमथ्थ-सूक्ष्मार्थ	

अर्थः-ते क्षेपवे (मेळवे) थके नवमुं उत्कृष्टानंतु थाय, (परंतु ए उत्कृष्ट अनंते कोइ वस्तु लोकालोकमां नथी) लोकालोकमां जेटला पदार्थ जे छे तेनो व्यवहार आगमो मध्यम अनंतानंतेज कहेलो छे. ए रीते सूक्ष्म अर्थ विचार, तपगच्छाधिराज श्री देवेंद्र सूरिये लख्यो ॥८९॥

॥ इति षडशीतिका नामक चतुर्थ कर्मग्रंथः समाप्तः ॥